

Sinikka Pesonen

LUONTO LIIKETOIMINNASSA JA EKOLOGIA ELÄMÄNTAVASSA:

KERTOMUKSIA MUUTOKSEN MAHDOLLISUUKSISTA JA
MAHDOTTOMUUKSISTA

HELSINKI SCHOOL OF ECONOMICS

ACTA UNIVERSITATIS OECOMICAE HELSINGIENSIS

A-279

Sinikka Pesonen

LUONTO LIIKETOIMINNASSA JA EKOLOGIA
ELÄMÄNTAVASSA:

KERTOMUKSIA MUUTOKSEN MAHDOLLISUUKSISTA JA
MAHDOTTOMUUKSISTA

HELSINKI SCHOOL OF ECONOMICS

ACTA UNIVERSITATIS OECONOMICAE HELSINGIENSIS

A-279

© Sinikka Pesonen and
Helsinki School of Economics

ISSN 1237-556X

ISBN-10: 952-488-060-1

ISBN-13: 978-952-488-060-2

E-version:

ISBN-10: 952-488-061-X

ISBN-13: 978-952-488-061-9

Helsinki School of Economics -
HSE Print 2006

*Samulle ja Sannille,
kaikille elämän aidoille ilon tuojille*

Kiitokset

Ilman Susan Meriläisen varauksetonta kannustusta lähteä tutkimaan juuri sitä mikä eniten kiinnostaa ja sellaisella otteella, joka tuntuu omimmalta, olisin tuskin tähän projektiin alunperin ryhtynyt. Matkan varrella Susse on ollut lämmin ja rehellinen ystävä, älykäs uusien näkökulmien avaaja ja yhteistyökumppani sekä loppusuoralla myös työni ohjaaja. Tämä työ tuli lopulta valmiiksi sillä energialla, joka lähti pulppuamaan aloitettuumme ohjaajieni Päivi Erikssonin, Saija Katilan ja Susan Meriläisen kanssa yhteiset keskustelu-, ideointi- ja kritiikkialaverit vajaat pari vuotta sitten. Kiitos teille älykkäät ihanat naiset! Kiitos Päivi täydellisen inspiroivasta, mutta samalla turvallisen systemaattisesta ohjauksestasi! Kanssasi on ilo työskennellä. Kuten myös sinun kanssasi Saija! Olen aina ihailnut sitä armotonta akateemista tiukkuutta, mikä yhdistyy tukevaan maanläheisyyteen ja räväkkään huumoriisi.

Haluan kiittää myös Johanna Moisanderia yhteistyöstä ja ystävydestä. On ollut antoisaa tehdä tutkimusta kanssasi, välillä tosin rankasti pinnistellen nopean ja oivaltavan ajatuksenjuoksusi perässä. Oivaltavista ja rakentavista kommentteista kiitokset kuuluvat myös työni esitarkastajille Arja Rovolle ja Eva Heiskaselle. Marja Eriksson on ollut akateeminen keskustelukumppani ja ystäväni melkein koko aikuisen elämäni. Kiitos Marja monista myötäelämisen hetkistä ja tikahduttavista nauruista, joita olen saanut kokea kanssasi! Myös Hannu Hännistä haluan kiittää antoisista keskusteluista ja yhteisistä hetkistä opetuksen parissa.

Tutkimusprosessini ei ole edennyt lineaarisesti ja strategioita myötäilevät tehokkuusmittarit eivät varmastikaan ole sille suosiollisia. Jotta se on voinut kehittyä on tarvittu kauaskatseista ja ymmärtävää tutkimusyhteisöä. Kiitos teille Kari Lilja, Raimo Lovio, Keijo Räsänen ja Risto Tainio, jotka olette vaalineet, kehittäneet ja puolustaneet yhteisöämme sekä antaneet työni eri vaiheissa rakentavaa palautetta. Työskentely organisaatiot ja johtaminen –aineisyhteisössä on tuntunut mielekkäältä, kiitos muiden muassa seuraavien työtovereiden: Elina Henttonen, Mikko Jalas, Kirsi Korpiaho, Mika

Kuisma, Anna Kärnä, Juha Laaksonen, Hans Mäntylä, Hanna Päiviö, Janne Tienari ja Pertti Tiittula.

Työni ei olisi koskaan toteutunut, elleivät tutkimukseen osallistuneet ekoyhteisöt ja tutkimusta tukeneet rahoittajat olisi suhtautuneet hankkeeseen myötämielisesti. Lämmin kiitos kaikille tutkimukseeni osallistuneille ekoyhteisöille luottamuksesta ja vieraanvaraisuudesta. Tutkimustyöni rahoituksen turvaamisesta haluan kiittää Liikesivistysrahastoa, Jenny ja Antti Wihurin rahastoa, Marcus Wallenbergin säätiötä, sekä Helsingin kauppakorkeakoulua ja sen tukisäätiötä.

Olen säilynyt henkisesti ja fyysisesti kutakuinkin terveenä kaikki nämä tutkimuksen tekemiseen kuluneet vuodet pitkälti hevosystävieni ansiosta. Heille kuuluu lämmin kiitos siitä, että he ovat pitäneet minut kosketuksessa maahan, tosin useimmiten kyllä kannatellen vähän sen yläpuolella, ohjanneet kohti nöyrää itsetuntemusta ja vieneet upeiden ihmisten luo.

Paljon voimia ja virikkeitä olen saanut myös ihan lähipiiristä. Sisareni Marja Hyvärinen on tarjonnut ymmärrystä ja avartanut tutkimuksellisia horisonttejani lukuisissa parvekeistunnoissamme. Kuinka paljon yhteistä leikkauspintaa löytyykään lastenkirjallisuuden, taiteen, laadullisen organisaatiotutkimuksen ja ratsastuksen väliltä – varsinkin 'yhden viinilasillisen' kera.

Päivänsäteitäni, Samua ja Sannia haluan kiittää kaikista ulottuvuuksista ja iloista mitä olette elämäni tuoneet!

Helsingissä 15.9.2006

Sinikka Pesonen

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO

Tutkimuksen taustalla ympäristöjohtamisen viitekehyksen rajoittuneisuus	4
Matka kertomuksiin	7
Ympäristökysymykset organisaatiossa - 'business as usual'	11
Ympäristöjohtaminen narratiivina	16
Ekoyhteisöt muutoksen tiloina ja tutkimuksen kohteina	19
Aineistot kasassa – työkalut aluksi hukassa	26
Vihreän kulutuksen tutkimus	27
Vastarintaa, itsekasvatusta ja yksinkertaisuutta	31
Ekoyhteisöt yhteisönä, yhteiskunnallisena toimijana ja organisaationa	34
Ilon ja ahdistuksen tarinat ekoyhteisöissä	38
Ekoyhteisöt ja -kylät kulttuurisissa tarinoissa	41
Tarinat muutoksen avaimina: tutkimuksen kontribuutio ja keskeiset tulokset	46
Lähteet	50
LIITTEET	62

ARTIKKELIT JA ESSEET

Meriläinen, S., Moisander, J. & Pesonen, S. (2000) The Masculine Mindset of Environmental Management and Green Marketing. <i>Business Strategy and the Environment</i> , 9(3), 151-162.	63
Moisander, J. & Pesonen, S. (2002): Narratives of Sustainable Ways of Living: Constructing the Self and the Other as a Green Consumer. <i>Management Decision</i> , 40(4), 329-342.	86

Pesonen, S.: Ekoyhteisöt muutoksen tiloina: Tarinoita ahdistuksesta ja ilosta. Julkaisematon.	117
Pesonen, S.: Ekokylät ja -yhteisöt mediassa: Tulevaisuuden tiennäyttäjiä ja paluuta menneis	157

JOHDANTO

Jo usean vuosikymmenen ajan on tiedetty nykyisen länsimaisen elämäntavan luonnon monimuotoisuudelle ja kestävyydelle aiheuttamat riskit (Meadows et al. 1972). Yleisen tietoisuuden lisääntymisen myötä ympäristökysymykset alkoivat vähitellen saada sijaa myös liiketaloustieteellisen tutkimuksen piirissä 1990-luvulta alkaen, vakiinnuttaen sittemmin asemansa niin valtavirtatutkimuksessa kuin yritysten käytännöissään (Heiskanen 2002). Yritykset tavoittelevat ekotehokkuutta toiminnassaan, niihin on palkattu ympäristöjohtajia ja ne julkaisevat ympäristöraporteja, joista selviää muunmuassa ympäristöauditointien tulokset ja myönnetyt ympäristösertifikaatit. Vaikka monia luonnon saastumiseen liittyviä ongelmia onkin saatu ratkottua, voidaan kysyä, onko perimmältään sittenkään mikään oikein muuttunut yritysmaailmassa, tai elämäntavassamme – ainakaan kestävämpään suuntaan? Näyttää enemminkin siltä, että liiketoiminnan ja kulutuksen luonnon ympäristöön kohdistamat vaikutukset ovat kasvaneet kuin että ne olisi saatu hallintaan (OECD 2002). Elämme jatkuvan taloudellisen kasvun uskossa ja kulutusmahdollisuudet ovat useimpien kohdalla lisääntyneet (esim. Wahlström et al. 1992; Hakala & Välimäki 2003).

Käsillä oleva väitöskirjatyöni tarkastelee muutoksen mahdollisuuksia ja sitä, miksi muutoksia näyttää olevan niin vaikea saada aikaan. Tutkimus käsittelee muutoksen tematiikkaa sekä luonnon käsitteellistämässä että elämäntapaan liittyvänä identiteetin muutosprosessina. Tarkastelen työssäni ensinnäkin sitä, miten ympäristökysymysten tuomat muutoshaasteet on kohdattu organisaatio-, johtamis- sekä kulutustutkimuksissa ja pohdin luonnon käsitteellistystä koskevan diskurssiivisen muutoksen mahdollisuuksia tässä kontekstissa. Työni toinen temaattinen kokonaisuus muodostuu muutoksen mahdollisuuksien analysoinnista yksilö-, yhteisö- ja kulttuurisen tason ilmiöinä. Tutkimus on luonteeltaan konstruktionistinen ja metodologisesti se hyödyntää sekä diskurssiivisia että narratiivisia tulkintakehyksiä. Väitöskirjani on esseeväitöskirja, joka koostuu viidestä tekstikokonaisuudesta: johdantoesseestä, kahdesta artikkelijulkaisusta sekä kahdesta artikkelikäsitteilykirjoituksesta.

Tämän johdantooseseen rakenne seuraa kronologisesti tutkimustyöni etenemistä. Esittelen tässä lukijalle väitöskirjani tieteellisen ongelmanasettelun ja tutkimuksen tavoitteet sekä kerron tutkimukseni aihepiirin, menetelmät, aineistot ja tulokset. Kuvaan ensin henkilökohtaista tutkijataustaani, joka loi maaperän tämän väitöskirjan syntymiselle. Sen jälkeen tarkastelen ympäristöjohtamisen tutkimuksellista kenttää sekä siihen sijoittuvaa väitöskirjan ensimmäistä artikkelia. Nostan esiin kysymyksiä siitä minkälaisia muutoksia on peräänkuulutettu luonnon käsitteellistämässä ja niissä tavoissa ja menetelmissä, joilla voimme 'tietää luontoa', sekä mitä on esitetty ympäristöjohtamisen käytäntöjen myötä mahdollisesti muuttuneen.

Lisätäkseeni ymmärrystäni muutoksen aikaansaamisen mahdollisuuksista ja prosesseista olen kerännyt empiiristä tutkimusaineistoa organisaatioista, jotka pyrkivät aikaansaamaan radikaaleja muutoksia organisaation ja luonnon ympäristön välisissä vuorovaikutussuhteissa. Väitöskirjan toinen artikkeli ja kolmas artikkelikäsitelmä hyödyntävät tätä ekoyhteisöissä keräämääni aineistoa, jonka keruuprosessista kerron myös tässä johdantoosessässä.

Väitöskirjan toinen artikkeli sijoittuu tiiviimmin 'vihreän' kulutuksen tutkimuksen kenttään, johon luon katsauksen ennen artikkelin pääkohtien esittelyä. Tässä artikkelissa yhdistyy väitöskirjan kaksi temaattista kokonaisuutta: inhimillisen toiminnan ja luonnon välisen vuorovaikutuksen muutoksien mahdollisuuksien tarkastelu liike-elämän organisaatioiden konteksteissa sekä muutoksien synnyttämisen ja ylläpitämisen prosessien tarkastelu yksilö-, yhteisö- ja kulttuurisilla tasoilla. Artikkelit tarkastelee muutoksen ilmiökenttää yhtäältä laajemmassa diskurssiivisessä vihreän kuluttajuuden kontekstissa sekä toisaalta yksilöllisemmällä tasolla eettiseen subjektiuteen tähtäävänä toimintana 'minäkäytäntöjen' (Foucault 1984; 1985) viitekehyksessä.

Väitöskirjan kolmannessa ja neljännessä artikkelikäsitelmässä tarkastelen muutoksen prosesseja narratiivisen tutkimuksellisen viitekehyksen avulla. Ennen johdattelua näihin artikkelikäsitelmiin, pohdin tässä johdantoosessässä

ekoyhteisöiden edustamaa muutospotentiaalia yhteisöllisyyden ja yhteiskunnallisen toimijuuden näkökulmista. Artikkelikäsitteistä kolmas keskittyy muutoksen mahdollisuuksien ja prosessien yhteisötason analyysiin ja neljäs kulttuurisen tason analyysiin. Analysoin näissä artikkelikäsitteissä ekoyhteisöaineistosta konstruoituja identiteetin ja luontosuhteen muutosta tukevia yhteisötarinoita sekä tätä tutkimusta varten keräämästäni mediatekstiaineistosta konstruoituja ekologiseen elämäntapaan liittyviä kulttuurisia tarinoita. Johdantoosseen lopuksi esitän tutkimukseni keskeisimmät tulokset.

Nostan väitöskirjassani esille tarinoiden merkityksen muutoksien aikaansaamisessa ja väitän, että merkittävät muutokset yritysten ympäristöjohtamisessa ja vihreässä markkinoinnissa sekä niitä koskevassa tutkimuksessa vaatisivat sekä yksilö-, yhteisö- että kulttuurisella tasolla tapahtuvia tarinallisia (diskursiivisia) muutoksia. Samaa voidaan väittää myös ekologisen elämäntavan osalta. Tarinallinen muutosdynamiikka ilmenee yksilö-, yhteisö- ja kulttuurisilla tasoilla. Yksilötason kertomuksilla viitataan yksittäisten henkilöiden kuvauksiin omista henkilökohtaisista kokemuksistaan ja näkemyksistään, yhteisö- ja kulttuuritason tarinoilla puolestaan kertomuksiin, jotka koskevat laajempaa joukkoa ihmisiä (Rappaport 1995; 2000). Yhteisötarinat kertovat tärkeitä asioita yhteisön jäsenistä ja heille yhteisistä asioista. Yrityksen on vaikeaa toteuttaa yksin toimintamalleja, jotka poikkeavat merkittävästi kulttuurissa ja toimialalla vallitsevista ajattelutavoista ja käytännöistä. Muutoksiin tarvitaan sekä yhteisön tukea, yhteisötarinoita että kulttuuristen tarinoiden tukea. Kulttuurisen tason tarinat ilmenevät usein stereotyyppinä ja niitä kertovat yhteiskunnalliset ja kulttuuriset instituutiot sekä media. Ne kertovat vallalla olevista normeista ja käsityksistä tiedosta ja luonnosta ja auttavat ylläpitämään tietynlaisia valta- ja marginaalipositioita (esim. Richardson 1995; Jokinen & al. 2004; Rappaport 2000).

Esitän työssäni muutoksen mahdollisuuksia analysoidessani, että 'kovan' luonnontieteellisen tiedon lisäksi tarvitsemme ymmärrystä sosiaalisen maailmamme tarinallisesta rakentumisesta. Tarinoiden vahvaa muutosvoimaa voidaan perustella sillä, että ne viestivät muun informaation ohella myös tunteista. Länsimaisessa

kulttuurissamme vallitsevissa tietokäsityksissä henkilökohtaiset tunteet ja kokemus on perinteisesti pyritty rajaamaan tieteellisen tiedon ulkopuolelle (Harding 1998 ref. Ronkainen 2000; Katila & Meriläinen 2006). Kaiken tiedon voidaan kuitenkin väittää olevan sosiaalisesti paikantunutta/sijoittunutta ja tietynlaisen kokemusmaailman kautta hankittua, eikä siitä voida erottaa tunteita pois. On monenlaisia mahdollisia ja järjestelmällisesti perusteltavissa olevia tapoja sopeutua ympäristöön ja toimia suhteessa luontoon. Erilaisissa tavoissa (esimerkiksi eri kulttuureissa) tullaan tietämään erilaisia asioita luonnosta ja sen järjestyksistä ja siten oikeutetuiksi koetut tavat suhtautua luontoon myös poikkeavat toisistaan (Harding 1998 ref. Ronkainen 2000, 171). Jos haluamme oppia uudenlaisia käsitteellistyksiä, tapoja tietää luontoa ja ratkaista kysymyksiä, jotka liittyvät suhteeseemme luontoon, esimerkiksi liiketoimintaorganisaatioiden ja luonnon ympäristön välisissä suhteissa, tarvitaan tähän uudelleenkäsitteellistämisprosessiin mukaan myös tarinoiden ja kertomusten apua.

Tutkimuksen taustalla ympäristöjohtamisen viitekehyksen rajoittuneisuus

Lähtökohtaisesti tutkimukseni paikantuu organisaatio- ja johtamistutkimuksen piirissä syntyneeseen ympäristöjohtamistutkimukseen. Yritysmailman 'vihertymiskehitys' alkoi 1980-luvulla erilaisten ulkoisten ja sisäisten kehitystekijöiden, kuten ympäristökriisien, asiakkaiden painostuksen ja ympäristötoiminnan professionalisoitumisen ansiosta (Heiskanen 2002). 1990-luvun alussa ilmestyivät ensimmäiset kirjoitukset ja oppikirjat, jotka sisälsivät usein vihertymisen menestystarinoita (Pataki 2002). Yritysten aktiivisuuden lisääntyessä myös tutkijat enenevässä määrin kiinnostuivat tästä 'greening of industry' ilmiöstä ja alkoivat mallintaa ja typologisoida vihertymisen eri tyyppisiä ja asteita (esim. Räsänen et al. 1995; Pataki 2002). Yleisesti ottaen tämän ajan tutkimukset (Newton & Harte 1997; Banerjee 2002; Pataki 2002) loivat käsitystä, että ympäristökysymykset eivät aseta pelkästään haasteita yrityksille, vaan ne luovat myös mahdollisuuksia.

Ympäristöjohtamisen tutkimusalueelle perustettiin omia julkaisukanavia, esimerkiksi *Business Strategy and the Environment* -lehti vuonna 1992 ja *Greener Management*

International -lehti vuonna 1993, mutta organisaatio- ja johtamistutkimuksen alan valtavirtalehdissä ympäristökysymyksistä alettiin kirjoittaa vasta 1990-luvun puolivälissä, jolloin niiden voidaan tulkita tulleen varsinaisesti tämän tutkimusalueen piiriin (Heiskanen 2002). Näissä ensimmäisissä alan ydinalueen lehdissä julkaistuissa artikkeleissa (Shrivastava 1994; 1995a; 1995b; Gladwin et al. 1995; Jennings & Zandbergen 1995; King 1995; Purser et al. 1995) esitettiin, että organisaatio- ja johtamistutkimus ei ole kyennyt ottamaan huomioon ympäristökysymysten asettamia haasteita ja jotta näin voisi tapahtua, pitäisi organisaatioteoriassa muodostaa uudenlaisia käsitteellistyksiä ja tutkimus pitäisi ulottaa tieteiden väliseksi. Pelkästään ympäristökysymysten sisällyttämisen johtamisen tutkimuksen perinteiseen agendaan ei nähty olevan riittävää (Kivisaari & Lovio 1996). Eva Heiskanen (2002) luonnehtii tätä tutkimusagendaa radikaaliksi, kauaskantoiseksi ja eklektiseksi ja toteaa, että tällaisen tutkimusagendan toteutus ei ole onnistunut. Ympäristökysymykset ovat kyllä tulleet organisaatio- ja johtamistutkimuksen piiriin, mutta niitä käsitellään vallitsevien teorioiden puitteissa, eivätkä ne ole saaneet niissä aikaan radikaaleja käsitteellisiä muutoksia. Ympäristöjohtamisen tuomia käsitteitä ovat olleet muun muassa ekotehokkuus, jonka avulla on pyritty pelkästään saasteiden ehkäisemiseen keskittyvistä ratkaisuista perusteellisempiin ja kokonaisvaltaisempiin ratkaisuihin yritysten aineenvaihdunnan prosesseissa (Frankel 1998). Luonnontieteistä pitkälti tietonsa ammentava tuotteiden elinkaarianalyysi on myös vakiinnuttanut asemansa yritysten ja ympäristöpolitiikkaan sidoksissa olevien instituutioiden keinovalikoimissa (Heiskanen 2000).

Prasad ja Elmes (2005) hahmottavat yritysten ja luonnon ympäristön välisen suhteen näkymistä organisaatiotutkimuksen kentällä käsitteiden '*corporate environmentalism*', jota nimitetään välillä myös vihreäksi johtamiseksi (green management) tai liiketoiminnan vihertymiseksi (greening of business) (Plant & Plant 1991; Newton & Harte 1997), sekä '*reform environmentalism*' (Egri & Pinfield 1996) avulla. Muun muassa Newton ja Harte (1997) sekä Banerjee (2002) ovat todenneet, että suurin osa ympäristöjohtamisen kirjallisuudesta on edustanut '*corporate environmentalismia*', jolle on tyypillistä optimistinen taloudellisen tehokkuuden ja ympäristönsuojelullisten

näkökohtien yhteenkytkemisen etsiminen. Siinä uskotaan 'win-win'-ratkaisuihin. Tästä seuraa myös, että vihertymisen nähdään tapahtuvan yritysten ja kuluttajien keskuudessa vapaaehtoisesti, vallitsevia toimintamalleja ei tarvitse muuttaa eikä julkisen vallan sääntelyä pidetä tarpeellisena. Astetta kriittisemmässä 'reform environmentalismissa' puolestaan ympäristönsuojelun edistämistä ei nähdä näin yksioikoisesti taloudellista tulosta edistävänä, vaan siinä tarkastellaan vihreitä strategioita enemmänkin ekologisten olosuhteiden luomina väistämättöminä pakkoina (Prasad & Elmes 2005, 849). Teoreettisesti tarkasteltuna 'corporate environmentalismi' käsittelee luontoa välineellisesti ja 'reform environmentalismi' näkee organisaatioiden ja biosfäärin välisen suhteen vuorovaikutuksellisempänä hyödyntäen systeemiteoreettisia ajatuksia ja YK:n ympäristön ja kehityksen maailmankomission vuonna 1987 esittämää kestävästä kehityksen käsitettä (ibid.).

Dobers, Strannegård ja Wolff (2001) ovat niinkään arvioineet ympäristöjohtamistutkimuksen luonnetta perustuen arvionsa Business Strategy and the Environment –lehdissä vuosina 1992 -2000 eniten viitattujen artikkeleiden sisältöön. He toteavat, että keskeisestä ympäristöjohtamistutkimuksesta puuttuu kokonaan hermeneuttinen, ihmisten välisen jokapäiväisen kanssakäymisen ymmärtämiseen tähtäävä tiedonintressi (Habermas 1986 ref. Dobers et al. 2001, 335). Ympäristöjohtamistutkimus on sen sijaan tiedonintresseiltään yhtäältä teknistä (ks. myös esim. Newton ja Harte 1997), ihmiselämän ja luonnon kartoittamiseen ja kontrolliin tähtäävää, sekä toisaalta emansipatorista, vallitsevien valtarakenteiden ja ideologioiden esille tuomiseen tähtäävää (Dobers et al. 2001).

Käsillä oleva tutkimus paikantuu ympäristöjohtamisen tutkimuskenttään siten, että se pyrkii osaltaan korjaamaan sitä edellä todettua tutkimuksellista puutetta, että ympäristötutkimus ei ole kyennyt saamaan aikaan tutkijoiden peräänkuuluttamia radikaaleja käsitteellisiä muutoksia. Tämän voidaan nähdä johtuvan siitä, että ympäristökysymyksiä on käsitelty vallitsevien organisaatio- ja liikkeenjohtotutkimuksellisten teorioiden puitteissa. Sen vuoksi olen tässä tutkimuksessa lähtenyt hakemaan uusia avauksia ja käsitteellistyksiä edellä kuvatun tutkimuskentän

reuna-alueilta ja ulkopuolelta. Ensinnäkin olen valinnut tutkimuskohteeksi yritysten, toimialojen, tuotteiden jne. sijaan ekoyhteisöt, joita tarkastelen sellaisen organisoinnin ja taloudellisen toiminnan muotona, jossa ensisijaisena tavoitteena on harmoninen yhteiselo luonnonympäristön kanssa. Edellä esitetyn ympäristöjohtamisen tutkimuksen katsauksen perusteella voidaan päätellä, että yritysorganisaatioista on epätodennäköistä löytää luontoa syvällisesti kunnioittavia käytäntöjä ja käsitteellistyksiä. Yritysjohdon lienee käytännössä lähes mahdotonta esimerkiksi ryhtyä tavoittelemaan jatkuvan taloudellisen kasvun muuttamista supistumiseksi ja kilpailun välttämistä. Tällaisista poikkeavista tavoiteista oppiminen voi kuitenkin osoittautua hyödylliseksi ja siksi on perusteltua tutkia organisaatioita, jotka pyrkivät noudattamaan toiminnassaan näitä periaatteita (Fournier 2005). Toiseksi, tutkimukseni tuo lisää tietoa ympäristöjohtamisen tutkimuskenttään perinteisemmistä lähestymistavoista poikkeavan tarinallisen tutkimusotteensa vuoksi. Tällainen tutkimusote mahdollistaa huomion kiinnittämisen niin yksilö-, yhteisö- (vrt. yritys), kuin kulttuurisenkin tason tarinoihin ja niiden välisiin suhteisiin.

Matka kertomuksiin

Käsillä oleva tutkimus on luonteeltaan konstruktivistinen (Berger & Luckmann 1994), eli lähtökohtana on ymmärrys, että ihmisten käsitykset luonnosta ja luonnonsuojelusta, teknologiasta, yrityksen toiminnasta, jne. ovat kulttuurisia käsityksiä ja ne vaihtelevat ajasta ja yhteiskunnasta toiseen. Siten niitä on lähestyttävä historiallisesti muovautuneina ideologioina, myytteinä ja uskomuksina sekä erilaisina perinteinä, jotka vaihtelevat yhteiskunnasta ja aikakaudesta toiseen. Tutkimuksen keskeinen anti liittyy kertomusten merkityksen esiintuomiseen muutosprosessien aikaansaamisessa. Koska esitän väitöskirjan artikkelit ja artikkelikäsikirjoitukset siinä järjestyksessä kuin ne on kirjoitettukin, kuvaavat ne osaltaan metodologista matkaani kohti ontologista kertomuksellisuutta. Narratiivinen tutkimusote on avannut uusia näkökulmia ja tarjonnut välineitä, joiden avulla koen päässeeni hieman lähemmäksi tutkimuskohdettani ja pystyneeni tuomaan esiin paremmin tutkimusaineiston rikkautta eli sitä kaikkea sotkuisuutta, mikä luontaisesti kuuluu elämään, mutta joka usein tutkimuksessa tulee rajatuksi tutkimuksen ulkopuolelle.

Kaikki opinnäytetyöni ovat käsitelleet tavalla tai toisella ympäristökysymyksiä. Aiemmissa opinnäytetöissäni (Airaksinen 1988; Pesonen 1997) olen tarkastellut luonnonympäristön ja liiketoiminnan välistä vuorovaikutussuhdetta teknologian kehittämisen näkökulmasta. Gradutyössäni perehdyin erään paperiteollisuuden ympäristöteknologisen innovaation synty- ja kehityshistoriaan keskittyen innovaatiotoimintaan lähinnä organisaation sisäisenä prosessina (Burgelman 1983; 1984). Lisensiaatintyössäni laajensin näkökulmaa organisaation rajat ylittävään evolutionaariseen taloustieteeseen (esim. Nelson & Winter 1982; Kemp 1994) ja toimijaverkostoteoriaan (Callon 1986; Latour 1987) etsiessäni selitystä ympäristölle suotuisan aurinkoteknologian hitaalle yleistymiselle.

Lisensiaattitutkimukseni tulokset vahvistivat käsitystä, jonka mukaan teknologiat syntyvät ja kehittyvät monenlaisten tekijöiden muovaamina ja sosiaalisen konstruoinnin tuloksena (esim. MacKenzie & Wajcman 1985; Bijker & Law 1992; Mackay & Gillespie 1992). Ei ole olemassa sellaisia luonnon tai talouden lakeja, jotka johdattaisivat ihmiset käyttämään ympäristön suhteen optimaalisia teknologioita, eikä oikeastaan edes ole olemassa objektiivisen 'optimaalisia' teknologioita, vaan optimaalisuus on nähtävä suhteessa kehittäjien ja käyttäjien arvomaailmaan. Väitöskirjatyössäni olen suuntautunut kohti sitä tutkimuksen tekemisen näkökulmasta katsottuna yhä sotkuisempaa maailmaa ja ulottuvuutta, jossa tutkija voisi päästä jollain tavoin kosketuksiin 'arvomaailman' asioiden kanssa. Itse asiassa, tätä johdantoa kirjoittaessani mieleeni muistuu keskustelu graduohjaajani kanssa, jossa kerroin haluavani tehdä gradutyöni aiheesta, joka liittyisi ihmisten arvomaailman tutkimiseen. Vielä silloin organisaatiot ja johtamisen tutkimusyhteisö ei ollut joutunut alttiiksi 'todellisuuden sosiaalisen konstruoinnin' - käsitteen ja kerronnallisen otteen vaikutuksille, jotka tarjoavat välineitä tämänkaltaistenkin ilmiöiden hedelmälliseen tarkasteluun. Ohjaajani totesi tuolloin, että arvomaailman tutkiminen tuskin johtaisi kiinnostavaan gradutyöhön, missä hän epäilemättä oli aivan oikeassa. Huomaan nyt kuitenkin palanneeni siihen, tai sen kaltaisiin asioihin, mutkan kautta. Artikkeleissa ja artikkelikäsitelmäkirjoituksissa, joista tämä tutkimus koostuu, tarkastellaan toisaalta instituutioiden ja organisaatioiden tuottamien ja

ylläpitämien käytäntöjen mukanaan kantamaa arvomaailmaa, sekä toisaalta niitä prosesseja, joissa tuotetaan ja muutetaan kulttuurisia, yhteisöllisiä ja yksilöllisiä identiteettejä ja arvoja. Näitä prosesseja voidaan useimmiten luonnehtia tarinallisiksi.

Tässä väitöskirjassa puhutaan kertomuksista. Me ihmiset olemme vahvasti kietoutuneita kertomusten sfääriin. Viimeaikoina tähän onkin kiinnitetty paljon huomiota, niin tutkimuksen piirissä kuin muillakin elämän alueilla. Suurin osa ihmisistä elää lähes koko ajan mieleensä, ja siten siis ajatuksiinsa, samaistuneena (esim. Beck 1995; Tolle 2002). Ajatukset koskevat menneitä tapahtumia, iloja, saavutuksia, pettymyksiä, loukkaantumisen ja vihan tunteita sekä tulevaisuuden odotuksia, pelkoja ja tavoitteita. Näitä ajatuksia ja ajatuskudelmia, liittyivätpä ne sitten johonkin älylliseen harrastukseen, kuten esimerkiksi tutkimustyön tekemiseen, tai mihin tahansa elämänpiiriin ja tapahtumiin, voidaan tarkastella kertomuksina ja tarinoina. Mielessämme nämä tapahtumat ja tunteet ovat järjestyneet tietyllä tavalla, yleensä siten, että ne jäsentyvät aikaan ja paikkaan ja niistä muodostuu jonkinlainen juoni. Kertomukset kuljettavat ajassa mukanaan runsaasti tietoa identiteeteistä, sosiaalisista suhteista ja asemista (Bruner 1986; Polkinghorne 1988; Riessman 1993; Somers 1994; Czarniawska 1999). Tarinallinen lähtökohta tutkimuksessa tuo mukanaan myös käsityksen kielen keskeisestä merkityksestä sosiaalisen todellisuuden ja ihmisten itseymmärryksen muodostumisessa (Bruner 1986; Sarbin 1986; Riessman 1993; Rappaport 1995; 2000; Richardson 1995).

Tarinan käsitteestä on tullut yhä useampien tieteenalojen ajatusväline. Ihmiselämän narratiivisuuden tunnustaminen on avannut mahdollisuuksia ja uusia näköaloja myös organisaatio- ja liikkeenjohtotutkimuksessa (esim. Czarniawska 1998; 1999). Myös eri alojen tutkimusta ja yksittäisiä tutkimusraportteja voidaan ajatella kertomuksina (esim. Riessman 1993; Czarniawska 1998; Grobstein 2005; Weller 2006). Barbara Czarniawska (1998, 13-14; 1999, 22) on todennut tarinoiden ja tarinallisuuden vaikuttavan organisaatio- ja liikkeenjohtotutkimukseen ainakin neljällä eri tavalla eri vaiheissa. Tarinallisuus ilmenee ensinnäkin kirjoitettaessa klassisia case-tyyppisiä tutkimusraportteja. Toiseksi tarinallisuus on keskeisessä asemassa kun tutkija haastattelee organisaatioiden jäseniä, kuluttajia, yrittäjiä, konsultteja, liike-elämän kouluttajia jne.

sekä analysoi näiden esittämiä kertomuksia. Kolmanneksi tarinallisuus ilmenee silloin kun elämän eri ilmiöitä käsitteellistetään (esimerkiksi organisointia, työskentelyä, kulutusta, johtamista, yrittämistä) tarinoina ja liiketaloustieteellisiä teorioita luetaan kertomuksina. Neljäs ilmenemismuoto näyttäytyy silloin, kun tutkimus hyödyntää kirjallisuustutkimuksen käsitteitä esimerkiksi analysoimalla ympäristöjohtamisen teorian juonta tai henkilöstöjohtamisen teorian roolihahmoja ja draamaa.

Tässä tutkimuksessa tarinallisuus ilmenee monilla tavoilla ja tasoilla. Edellä luetelluista neljästä ilmenemistavasta vain ensimmäinen, perinteinen case-tyyppinen analyysitaso puuttuu. Tutkimustyöni on sisältänyt ekoyhteisöissä asuvien henkilöiden haastatteluita ja haastatteluiden analyysia, olemme tulkinneet ympäristöjohtamisen diskurssia modernina edistyksen tarinana, olen konstruoinut haastatelu- ja mediatekstiaineistoista tarinoita ja analysoinut näiden tarinoiden juonta ja niissä esiintyviä toimijoita. Tämän lisäksi olen vielä tarkastellut yksilöllisten, sosiaalisten ja kulttuuristen muutosprosessien tarinallisuutta (Rappaport 1995; 2000; Richardson 1995).

Kerron tässä johdannossa tiivistetysti väitöskirjaprosessini kulun. Tutkimustyötäni on ohjannut toisaalta ympäristökysymyksiin kohdistuva kiinnostus ja huoli, sekä toisaalta tyytymättömyys perinteisten tutkimusmenetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin. Perustelen miksi olen tehnyt tiettyjä teoreettisiin viitekehyksiin, tutkimusmenetelmiin ja empiirisiin kohteisiin liittyviä valintoja. Hahmottelen seuraavaksi ensin lyhyesti minkälaisiin tutkimuksellisiin viitekehyksiin nojautuen työni on edennyt. Tämän jälkeen esitän tiivistetysti yrityksissä vallitsevia ympäristöjohtamiskäytäntöjä ja vihreää markkinointia arvioivan ensimmäisen artikkelin keskeisimmän sisällön. Sen jälkeen kerron ekoyhteisöaineistostani, sekä siihen perustuvasta väitöskirjan toisesta artikkelista, joka käsittelee arvojen ja identiteettien muutosprosesseja diskursiivisesta näkökulmasta abstraktisti yleisellä tasolla sekä konkreettisemmin yksilötasolla. Sen jälkeen käsittelen narratiivisesta viitekehyksestä yhteisötason muutosten mahdollisuuksia analysoivaa, samaan aineistoon nojaavaa, väitöskirjan kolmatta artikkelikäsitelmää. Lopuksi esittelen lyhyesti väitöskirjan mediatekstiaineistoon perustuvan neljännen

artikkelikäsitelmän, joka tarkastelee ekoyhteisöitä ja ekoyhtiä kulttuurisen tason kertomuksina.

Ympäristökysymykset organisaatiossa - 'business as usual'

Alunperin lähdin siis liikkeelle edellä kuvatussa ympäristöjohtamisen viitekehityksessä ja ryhdyin Susan Meriläisen ja Johanna Moisanderin kanssa pohtimaan omaa näkemystämme ympäristöjohtamisesta ja vihreästä markkinoinnista. Olimme kaikki tahoillamme perehtyneet aihepiiriin. Susan Meriläisen (1995) lisensiaattityö käsitteli liikkeenjohdon vihertymisprosessia. Johanna Moisander (1996) oli tehnyt lisensiaattityönsä ekologisesta kulutuksesta ja valmisteli vihreää markkinointia käsittelevää väitöskirjaansa (Moisander 2001). Minä, kuten aiemmin jo kerroin, olin tutkinut yritysten ja ympäristön välistä vuorovaikutussuhdetta teknologian ja innovaatioiden näkökulmasta.

Väitöskirjani ensimmäinen artikkeli, ”The Masculine Mindset of Environmental Management and Green Marketing”, on Johanna Moisanderin ja Susan Meriläisen kanssa kirjoittamamme ympäristöjohtamista ja vihreää markkinointia arvioiva kriittinen kirjallisuuteen perustuva tarkastelu. Väitämme artikkelissamme, että kirjallisuudessa ympäristöjohtamiselle ja vihreälle markkinoinnille on annettu merkityksiä, jotka esittävät ne kestävä kehityksen kannalta liian optimistisessä valossa. Keskeinen sanomamme on, että ympäristöjohtamisen ja vihreän markkinoinnin voidaan sanoa keskittyvän vain oireiden poistamiseen, ei itse taudin, tässä tapauksessa luonnon ympäristön tuhoutumisen, parantamiseen tai ehkäisemiseen. Kirjoitimme artikkelin vuosituhannen vaihteessa, mutta viimeaikaisessa talous- ja yritysmaailman kehityksessä ei ole nähtävissä sen suuntaista kehitystä, että siinä esitetyt keskeiset, esimerkiksi ympäristöä koskevaan tiedonmuodostukseen liittyvät väitteet, eivät olisi enää päteviä. Enemmänkin väitteet voivat olla nyt vieläkin perustellumpia kuin silloin taloudellisten tehokkuuspyrkimysten yhä voimakkaamman korostumisen ja leviämisen myötä.

Keskustelemme artikkelissa ympäristöjohtamisen ja vihreän markkinoinnin käsitteellisistä ja eettisistä rajoitteista, siitä miten ihmiset ja luonto on käsitteellistetty näiden alojen tutkimuksessa ja minkälaisia vaikutuksia näillä käsitteellistyksillä on ympäristöä tai luontoa koskevaan tiedonmuodostukseen. Artikkelin lopuksi pohdimme ympäristöjohtamisessa ja vihreässä markkinoinnissa vallitsevan universalistisia ja ihmiskeskeisiä oletuksia sisältävän diskurssin muutoksen mahdollisuuksia ympäristötuhojen vähentämiseksi. Ehdotamme, että ihminen-luonto –suhdetta pitäisi tarkastella useammasta näkökulmasta, jotta elämä maapallolla voisi säilyä monimuotoisena, jotta pystyisimme tekemään parempaa tutkimusta ja jotta voisimme paremmin edistää tasa-arvoa ja yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta.

Ympäristöjohtamisen ja vihreän markkinoinnin käytännöissä korostetaan *markkinamekanistisia toimintatapoja*, joita pidetään säädöksiin perustuvia tapoja parempina (Firat et al. 1987; Andreasen 1991; Hirschman 1993). Näissä käytännöissä kuluttajat ja yritykset kantavat vastuun ympäristönsuojelusta ja vastuun myötä asiantuntijuus tulee myönnettyksi heille. Markkinavetoiset käytännöt kuvataan tehokkaina hyvin toimivilla markkinoilla, ja mikä parasta, vihreän kulutuksen nähdään luovan lisää liiketoimintamahdollisuuksia (esim. Ottman 1998). Vihreä markkinointi on käsitteellistetty siten, että markkinointistrategiaan on vain lisätty kestävä kehitys yhdeksi lisätavoitteeksi muiden tavoitteiden joukkoon.

Kestävän kehityksen näkökulmasta tarkasteltuna ympäristöjohtamista ja vihreää markkinointia voidaan kritisoida myös siitä, että ne uusintavat ihmiskeskeistä luontokäsitystä, joka on omaksuttu niihin implisiittisesti taloustieteistä. Ihmiskeskeistä luontokäsitystä kuvaa *konemetafora*. Kuluttajat esitetään pätevinä ja valtaa omaavina toimijoina. Vihreässä markkinoinnissa tämä näkyy muunmuassa kuluttajilta vaadittavissa rationaalisuuden ja tehokkuuden odotuksissa (Hirschman 1993). Ihmiskäsitystä tarkastellessamme nojaamme ekofeministiseen viitekehykseen, josta katsottuna 'taloudellisen ihmisen' ('economic man') sosiaalisessa rakentumisessa on nähtävissä sama historiallinen hierarkinen dualismi kuin 'rationaalisen ihmisen' ja 'tieteellisen ihmisenkin' (Merchant 1980; Mellor 1997; Nelson 1997). Nämä ihmiskäsitykset

(käsitykset itsestä) ovat rakentuneet alistamisen ja valta-aseman varaan suhteessa siihen mikä on 'toinen' itseen nähden: naiset, alkuperäiskansat ja teollisesta vallankumouksesta lähtien varsinkin luonto. Se ihmiskäsitys, jota 'taloudellinen ihminen' edustaa sulkee pois ihmisten kehollisuuden ja riippuvaisuuden luonnosta. Naiset ja naisten suorittama työ kantavat taakan markkinoiden ja luonnon välillä, koska ne toimivat välittäjänä sosiaalisesti konstruoidun miesten hallitseman talousmaailman ja ihmiskunnan luontosidonnaisuuden välillä.

Ympäristöjohtamistutkimus on keskittynyt pääosin kritisoimaan perinteisten organisaatioteorioiden liian kapeita käsitteellistyksiä organisaation ympäristöstä. Useimmat tutkijat ovat käyttäneet jo olemassaolevia viitekehyksiä uuteen ongelmaan, mutta myös uudenlaisia viitekehyksiä on ehdotettu (Pauchant & Fortier 1990; Gladwin et al. 1995; Purser et al. 1995; Shrivastava 1995a; Starik & Rands 1995; Halme 1997). Näitä vaihtoehtoisia lähestymistapoja on kutsuttu muunmuassa 'ekologisesti kestäviksi', 'ekosentrisiksi' ja 'ei-ihmiskeskeisiksi' paradigmoiksi. Esimerkiksi Shrivastava (1994) on laajentanut organisaatiotutkimusta sisällyttämällä tarkasteluunsa mukaan luonnontalouden. Tämän uudenlaisen käsitteellistyksen tavoitteena on ollut tuoda esiin organisaatiot ei vain tuotantojärjestelminä, vaan myös tuhon järjestelminä, jotka aikaansaavat haittoja, kuten teknologisia riskejä, saaste- ja jäteongelmia.

Toteamme, että ympäristöjohtamistutkimus on siis laajentanut käsityksiä siitä, miten liiketoiminnan ympäristövaikutuksia voisi ottaa huomioon. Pohdimme kuitenkin artikkelissamme sitä, edistävätkö ympäristöjohtamistutkimuksen esittämät organisaation toimintaympäristön käsitteellistämisen laajennukset sittenkään ympäristölle pelkästään myönteisiä vaikutuksia. Kun tarkastelemme sitä, mitä parannusta ympäristöjohtaminen on tuonut perinteiseen liiketoiminnan johtamiseen, niin voidaan todeta, että siinä missä aikaisemmin ympäristöä kohdeltiin pitkälti rajattomana resurssina, kohtelee ympäristöjohtaminen luonnon rersurseja rajallisina ja haavoittuvina. Olennaista tässä on se, että ympäristöjohtamisen käytännöissä ympäristö pyritään tavalla tai toisella sisäistämään organisaation liiketoiminnallisiin järjestelmiin arvottamalla ympäristöresurssit taloudellisesti. Juuri tämä rahallinen arvottaminen, luonnon

ympäristön *tuotteistaminen*, on mielestämme arveluttavaa. Luonnon muuttaminen markkinahyödykkeeksi edistää sellaista välineellistä suhtautumistapaa luontoon, mitä länsimainen tiede muutenkin tuottaa. Luonto ei saa arvoa esteettisillä ja henkisillä ulottuvuuksilla.

Ympäristöjohtamisdiskurssia voidaan tarkastella osana laajempaa tieteellistä keskustelua tiedonmuodostuksen oletusten merkityksistä. Väitämme, että ympäristöjohtamisen ja vihreän markkinoinnin käytäntöjen kannalta on merkityksellistä, uskomme pystyvämme tuntemaan luontoa 'objektiivisesti' tieteellisten tutkimusten kautta, vai ajattelemmeko tietämisestä enemmänkin kuten Donna Haraway (1991), joka on todennut, että luonnosta tietäminen on enemmänkin keskustelua kuin löytämistä (discovery). Lähtökohtanamme on käsitys, että luonnon ympäristöä koskeva tieto, kuten kaikki muukin tieto, on sosiaalisesti rakentunutta, poliittista ja valtasuhteille alisteista (esim. Buttell & Taylor 1992; Gruen & Jamieson 1994; Braidotti et al. 1994; Hannigan 1995; Soulé & Lease 1995). Toteamme, että ympäristöjohtaminen käytäntönä ja ideologiana jatkaa taloustieteistä peräisin olevan rationalistisen luontokäsityksen ylläpitämistä (Levy 1997). Merkilläpantavaa ja ongelmallista tällaisessa luonnon käsitteellistämässä on ensinnäkin se, että luonnon oletetaan olevan (täysin) tiedettävissä objektiivisin luonnontieteellisin keinoin (emme kylläkään väitä, etteikö tiettyjä osa-alueita tunnettaisi ja voitaisi tietää tarkastikin). Luontoa tarkastellaan kapeasti ulkoapäin eikä oteta huomioon luonnon monimutkaisia ekologisia systeemeitä, joissa 'kaikki vaikuttaa kaikkeen'. Toiseksi pidämme ongelmallisena, että näin ymmärrettynä luontoa käsitellään erillisenä koherenttina entiteettinä, josta voidaan tehdä päätelmiä reduktionististen, positivististen päättelyiden avulla (esim. Keller 1985; 1992; Mies & Shiva 1993; Sandilands 1995).

Maskuliiniseksi ympäristöjohtamisen ja vihreän markkinoinnin käytäntöjä voidaan luonnehtia sillä perusteella, että ne sisältävät edellä kuvatun kaltaisia oletuksia tiedonmuodostuksesta ja ihminen-luonto -suhteesta. Maskuliiniseksi ne voi todeta myös, kun niitä tarkastelee strategisen johtamisen kontekstissa, missä ne usein halutaankin esittää yhtenä osa-alueena muiden keinojen joukossa. Strategisen johtamisen diskurssin

on todettu representoivan kilpailullismaskuliinista maailmankuvaa (esim. Kerfoot & Knights 1993), jossa korostuu voimakkaasti pyrkimys itsen ja ympäröivän maailman hallinnan osoitukseen. Ympäristökysymysten kannalta tämä voidaan nähdä arveluttavana muun muassa sen vuoksi, että ympäristöjohtamisen diskurssin mukaisesti organisaatiot viestivät ensisijaisesti asioiden olevan hallinnassa ja kunnossa, levittäen näin rauhoittavaa viestiä eri sidosryhmille. Tällainen viestintä saattaa olla harhaanjohtavaa ja haitallista, koska se vaientaa toisenlaisten viestien kuuluvuuden (esim. Levy 1997; Welford 1997).

Artikkelin lopuksi pohdimme, pitäisikö vallitsevan diskurssin keskeisesti muuttua, jotta ympäristökysymyksiä voitaisiin ratkaista kestävämmiin perusteisiin. Peräänkuulutamme nöyrympää asennetta ja vähäisempää touhukkuutta, sekä avoimuutta useammanlaisille tietämisen tavoille. Instituutioiden ja organisaatioiden tuottamien ja uusintamien käytäntöjen mukanaan kantamasta arvomaailmasta artikkelin perusteella voidaan väittää, että yritysmaailmassa ilmenevät suhdetta luonnon ympäristöön heijastavat arvot eivät ole muuttuneet ympäristöjohtamisen ja vihreän markkinoinnin myötä. Vaikka jonkinasteista 'vihertymistä' yritysorganisaatioissa voidaankin havaita, näyttäytyy vihreys kuitenkin alisteisena taloudellisille arvoille; vihreys ilmenee hyvin pinnallisella tasolla. Mikäli arvojen muutosta pidetään toivottavana, luo artikkeli siis asian tilasta kaiken kaikkiaan verrattain lohduttomia näkymiä.

Artikkelissa esittämämme kritiikki kohdistuu ennenkaikkea ympäristöjohtamisen ja vihreän markkinoinnin valtavirtaa edustavassa kirjallisuudessa ja tutkimuksessa esitettyihin lähtöoletuksiin ja käsitteellistykseen. Samanhenkistä ja samanlaisiin tuloksiin päätyvää konstruktivistisesta ja diskurssianalyttisestä viitekehyksestä nousevaa kritiikkiä on esitetty myös muissa tutkimuksissa. Esimerkiksi Prasad ja Elmes (2005) nostavat esiin edellä mainitun huolen siitä, että vallitseva ympäristöjohtamisdiskurssi vaientaa toisenlaisten viestien kuuluvuuden. He esittävät, että käytännöllisyyttä korostava ja samalla teoreettisempaa ja ideologisempaa tarkastelua vähättelevä ympäristöjohtamisen diskurssi mahdollistaa sellaisen toiminnan yrityksissä, jota voidaan luonnehtia melkein 'business as usual', koska keskeinen argumentti diskurssissa koskee kestävä kehityksen ja taloudellisen kasvun tasapainon tärkeyttä. Diskurssissa ei

juurikaan puhuta luonnonvarojen säilyttämisestä tai teollisten saasteiden vähentämisestä. Diskurssille on tyypillistä taloudellinen välineellisyys ja soveliaisuuden (convenience) filosofia, joka korostaa mahdollisimman vähäistä puuttumista sosioekonomiseen järjestykseen ja mahdollisimman suurta konfliktien välttämisyrittämistä (ibid. 863).

Kestävän kehityksen –käsitettä ympäristöjohtamisen diskurssissa on käsitellyt muiden muassa Bobby Banerjee (2003) ja Delyse Springett (2003a; 2003b). Myös kestävän kehityksen nähdään nousevan 'business as usual' –diskurssista, eikä se pureudu ihmisten ja resurssien riistoon (Springett 2003b). Käsite on mukautettu ekomodernismiksi. Springett (2003a) toteaa vaaran kun business -metaforia käytetään kestävän kehityksen yhteydessä; se mitä silloin säilytetään ja suojellaan on perinteinen käsitys liiketoiminnasta. Banerjee (2003) on todennut, että 'rationaalinen' resurssien johtaminen on sidoksissa länsimaisiin talouksiin ja sen soveltaminen esimerkiksi kehitysmaihin on problemaattista. Kestävän kehityksen määrittäminen modernin talouden diskurssissa on johtanut siihen että 'luonto' on muuttunut 'ympäristöksi' ja sillä on paljon merkittäviä seurauksia (ibid.). 'Luonnon' ja 'ympäristön' ero voidaan määritellä siten, että ympäristö ympäröi, eli jäsentyy aina jonkun/jonkin ympärille (Haila 2004). Ihmisten ympäristö muodostuu niistä konkreettisista tekijöistä, jotka ovat heidän ympärillään ja määräävät heidän hyvinvointiaan ja toimeentuloaan. Luonto sen sijaan on kaikkialla läsnä ja siihen sisältyvät kaikki ne prosessit, jotka ylläpitävät maapallon nykyistä hahmoa (ibid. 9).

Ympäristöjohtaminen narratiivina

Narratiivisesta viitekehuksesta ympäristöjohtamista on tutkittu erittäin vähän. Ken Starkey ja Andrew Crane (2003) ovat analysoineet yritysten ja ympäristön välisen suhteen muutoksen mahdollisuuksia ja esittävät, että uusien ympäristöön liittyvien ajattelun ja tuntemisen tapojen kehittyminen johtamisen teorian ja käytäntöjen alueella edellyttäisi yrityksissä ja ympäristöjohtamisessakin vallitsevien, valistuksen ajalta peräisin olevien antroposentristen arvojen muuttumista. He toteavat, että muuttumiseen tarvitaan 'vieraannuttavia' (narratives as defamiliarization) narratiiveja, eikä tutuksi tekeviä (narratives as familiarizer) narratiiveja, jollaisia vallitsevat ympäristöjohtamisen

narratiivit ovat (ibid. s. 227; Crane 2000). Käsitteellä 'tutuksi tekevä' narratiivi he viittaavat samaan, monien jo aiemmin esittämään, ympäristöjohtamisen pinnalliseen ja tekniseen luonteeseen (esim. Gladwin et al. 1995; Levy 1997; Welford 1997).

Pohtiessaan ympäristön, organisaation ja johtamisen väliseen vuorovaikutukseen liittyvän syvällisen tason arvomuutoksien mahdollisuuksia, Starkey ja Crane (2003) esittävät Edward Wilsonin (1978; 1992), Carolyn Merchantin (1989) ja Connie Barlowin (1997) ajatteluun perustuvan ns. 'ekotiedekeskustelun' myötä syntyneen narratiivin positiivisia mahdollisuuksia avaavana. Starkey ja Crane nimittävät tätä biologisen evoluution kertomusta vihreäksi narratiiviksi (Starkey ja Crane 2003, 221). Se sisältää 'kovia' luonnontieteellisiä 'tosiasioita', mutta traditionaalisista luonnontieteistä poiketen tunnustaa myös elämän ja tieteen kontekstuaalisuuden, tulkinnallisuuden ja tarinallisuuden. Vihreä narratiivi, joka selittää historiallisesti miten metafora 'luonto äitinä' muuttui metaforaksi 'luonto koneena', haastaa valistuksen ajalta peräisin olevia antroposentrisiä ja mekanistisia arvoja uusintavan narratiivin ja käsityksemme luonnon, teknologian ja ihmisten välisistä suhteista (ibid., 222). Koska kertomuksilla voi olla erittäin suuri vaikutus muutoksien muotoutumisessa ja/tai estymisessä (esim. Boje 2001; Czarniawska 1998), voi paradigmaattinen muutos ympäristöjohtamisessa Starkeyn ja Cranen (2003) mukaan tapahtua uudenlaisten kertomusten avulla. Kertomukset voivat valaista sokeita pisteitä, ne auttavat näkemään sellaista, mitä emme ole aiemmin kenneet näkemään. Edellä mainittu 'vihreä narratiivi' on tähän muutoksen tarkoitukseen lupaava, koska se 'kovien tieteellisten totuuksiensa' ansiosta voi tulla kuulluksi myös yritysorganisaatioissa (ibid.).

Samantapaisen ajatuksen ympäristöjohtamisen mahdollisuuksista voidaan nähdä sisältyvän myös niin sanottuun 'Troijan hevonen' analogiaan (Lovio 1998). Raimo Lovio on tarkastellut ympäristöjärjestelmien erilaisia mahdollisia rooleja yrityksessä ja yhtenä ympäristöjärjestelmien roolina hän esittää Troijan hevosena toimimisen. Järjestelmä näyttää viattomalta ja miellyttävältä ja sen avulla voidaan salakuljettaa myös syvällisemmin ympäristömyötäisiä ajatuksia talouden linnakkeisiin. Ympäristöjohtaja pukee ympäristöasian järjestelmän avulla hyväksyttävään muotoon, jolloin hän saa

legitiimisti tuoda organisaatioon sisään vieraita ajatuksia. Mutta Lovio huomauttaa, että Troijan hevonen voi myös kääntyä rakentajiaan vastaan. Yritykset antavat järjestelmien käyttöönoton myötä ymmärtää ryhtyvänsä vapaaehtoisesti jatkuvaan parantamiseen. ”Sertifikaatti-hevoset yritysten piholla lamaannuttavat ympäristöjärjestöt ja viranomaiset, koska kaikki on ’kunnossa’” (ibid.).

Ajatus ’kovilla tieteellisillä faktoilla’ höystetyn tarinan muutosvoimaa sisältävistä mahdollisuuksista kuvaa tietynlaista lähestymistapaa tutkimuksen tarinalliseen luonteeseen. Tieteen ja tarinoiden (luonnontieteet vs. humanistiset ja yhteiskunnalliset tieteet) suhdetta on myös pohdittu edellä kuvattua radikaalimmastakin näkökulmasta. Monet työssään refleksiiviseen, rikkaaseen, mielenkiintoiseen ja ’jalat maassa olevaan’ tutkimukseen pyrkivät tutkijat puhuvat tutkimuksesta tarinan kerrontana (esim. Boje 1995; Gabriel 1995). Tarinoita ja tarinallisuutta voidaan myös lähestyä ontologisesta lähtökohdasta, jolloin tarinoiden kirjoittaminen (making) toimii metaforana sosiaalisen todellisuutemme ymmärtämisessä (esim. Hänninen 1999; Cunliffe 2003).

Toni Weller (2006) viittaa Paul Grobstein’in (2005) ajatuksiin tieteestä tarinan kertomisena ja toteaa, että tarinat ovat hyvin kulttuuri- ja kontekstisidonnaisia, mutta nyt kun teknologia on mahdollistanut uudella tavalla maailmanlaajuisten tarinoiden syntymisen ja kertomisen, voisi olla otollinen ajankohta ravistella perusteellisesti käsityksiä inhimillisen tiedon, ymmärryksen ja kulttuurin välisistä suhteista. Grobstein (2005) on esittänyt ensinnäkin, että tiedettä ja kulttuuria pitäisi tarkastella toisiaan täydentävinä eikä kilpailevina voimina, jolloin ’tiede’ hyväksyisi ja tunnistaisi kulttuurin vaikutukset teorian muodostukseen ja havaintoaineistojen keruuseen (ja sama myös päinvastoin). Toiseksi hän esittää, että tieteen ja tieteellisten teorioiden kriittiselle tarkastelulle pitäisi antaa suurempi rooli, tiedettä ei pitäisi opettaa ’totuutena’, vaan tietämyksen kokonaisuutena tietynä hetkenä. Toisin sanoen tarina tulisi pitää avoimena korjauksille (revise the story). Kolmanneksi, tarkastelemalla luonnontieteitä tarinan kerrontana ja korjauksina tulevat luonnontieteellisten ja humanististen tieteiden perinteiset roolit mielenkiintoisella tavalla haastetuiksi. Weller (2006) toteaa, että tieteen valta ei kuitenkaan sisälly mihinkään tiettyyn kerronnan muotoon tai metodiin ja se mitä

pitäisi kannustaa ja tukea, on kertomuksen korjaaminen (revision) ja mahdollisimman monenlaisten ja uudenlaisten tarinoiden kertominen ja kuuluville saattaminen.

Myös Yrjö Haila (2004) on käsitellyt mielenkiintoisesti tieteen, luonnon ja kulttuurin suhteita, joskaan hän ei puhu suoranaisesti narratiiveista. Hailan mukaan elämme nykyään ympäristöhuolen aikakautta, jolle on leimallista, että luonnosta on tullut kokoelma uhkakuvia. Vähättelemättä ollenkaan ongelmien tiedostamisen tärkeyttä hän peräänkuuluttaa luonnon löytämisen iloa ympäristöongelmien tuottamien huolten ja pelkojen alta. Tiede ei suoriudu yksin tästä haasteesta, vaan siihen tarvitaan kulttuurin kaikkia voimavaroja. Haila (2004, 15) kirjoittaa:

”Eläkäämme siis kunnolla; inhimillisen kulttuurin ovat tehneet mahdolliseksi sellaiset luonnonhistorian tapahtumakulut, joihin meillä itsellämme ei ole ollut mitään vaikutusta. Jotta ymmärtäisimme olemassaolomme ehdot, meidän on vapautettava luonto ympäristöongelmien puristuksesta. Luontoa ei uhkaa kuolema. Luonto on meille ihmisille elämänvoiman ja –ilon lähde. Olemme luonnon täysivaltaisia jäseniä, maapallon ensimmäisten elämänmuotojen jälkeläisiä suoraan alenevassa polvessa. Olemme oikeutettuja nauttimaan luonnonhistorian luomista elämisen mahdollisuuksista. Mutta niin ovat kaikki muutkin maapallon elämänmuodot. Olemme kaikki yhdessä maapallon elämän tuotetta, maapallon elämän ylläpitämiä ja maapallon elämästä riippuvaisia.”

Ekoyhteisöt muutoksen tiloina ja tutkimuksen kohteina

Kuten aiemmin esitetyistä ympäristöjohtamisen ja vihreän markkinoinin tutkimuksen katsauksista käy ilmi, on epätodennäköistä, että yritysorganisaatioista voisi löytää sellaisia käytäntöjä, joissa helposti tai usein tuotetaan luontoa syvällisemmin kunnioittavia arvoja, käsitteellistyksiä ja käytäntöjä. Ymmärsin, että tutkimus kannattaisi suunnata jonnekin muualle kuin yritysmaailmaan ja ympäristöjohtamisen kontekstiin siellä, mikä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö se tieto ja ymmärrys, mitä saadaan tutkimalla muita kuin yritysorganisaatioita, auttaisi myös ymmärtämään yritysorganisaatioissa tapahtuvia prosesseja. Identiteettien muutos ja rakennustyö vaatii niitä tukevien tarinoiden voimaa yhtäläillä yritysorganisaatioissa kuin julkisen ja kolmannen sektorin

organisaatioissa (vrt. Rappaport 2000; Richardson 1995). Väitöskirjan toinen artikkeli perustuu osittain ja kolmas artikkelikäsitelmäkirjoitus kokonaan ekoyhteisöistä keräämääni aineistoon, jonka keräämisprosessista kerron seuraavaksi.

Olin jo jonkin aikaa pohtinut, miten voisin löytää ihmisiä, jotka ovat tehneet radikaalin muutoksen elämässään. Pidin tärkeänä sitä, että elämänmuutos olisi tapahtunut mahdollisimman omaehtoisesti, ei niinkään minkään kriisin seurauksena. Halusin löytää ihmisiä, jotka tavoittelisivat jonkinlaista henkistä uudelleenorientaatiota. Melko pian silmiini osui lehtiartikkeli, jossa kerrottiin Suomineito-yhteisöstä Ähtärissä. Otin heihin yhteyttä ja tästä yhteisöstä tuli ensimmäinen tutkimus- ja vierailukohteeni. Lähdin etsimään aineksia vaihtoehtoisin tarinoin. Olin kiinnostunut näistä yhteisöistä ja tunsin niitä kohtaan tietynlaista hengenheimolaisuutta. Toisaalta olin pettynyt ympäristöjohtamisen keskusteluihin, suuntaan ja tuloksiin. Halusin edistää ratkaisevasti poikkeavien kertomusten kuuluvuutta; kertomusten, joissa toisin kuin vallitsevissa talouselämän tarinoissa, annettaisiin sijaa myös luonnon esteettisille ja henkisille ulottuvuuksille. Ajattelin ekofeministisesti, että maailmaa tulisi tarkastella ennemminkin 'elämän verkkona' (web of life), kudelmanä joka koostuu kaikenlaisista elämänmuodoista ja aineksista, samanaikaisesti fyysisestä ja henkisestä, emotionaalista ja rationaalista (esim. Bullis 1996). Halusin löytää keinoja tuoda esiin, jos ei muuten niin edes aineiston kuvailun kautta, sellaisia mahdollisia muita tietämisen tapoja, joihin edellä kuvatussa artikkelissamme viittaamme.

Matkustimme Ähtäriin silloin kymmenen vuotiaan tyttäreni kanssa, joka sittemmin seurasi mukanaani myös kahdella seuraavallakin ekoyhteisövierailulla. Meitä oltiin vastassa juna-asemalla ja saimme vuohilta tuoksuvassa pakettiautossa kyydin yhteisön tiloihin (yhteisöjen kuvauksista tarkemmin ks. kolmas artikkelikäsitelmäkirjoitus). Tutustuimme illallispöydässä yhteisön kaikkiin sillä hetkellä paikalla olleisiin jäseniin, neljään naiseen ja kolmeen mieheen. Olin kertonut etukäteen, että haluaisin haastatella muutamaa yhteisön asukasta, ja lähettänyt heille suuntaa antavat haastattelukysymykset (ks. liite 1.). Aioin kerätä elämäntapa-haastatteluja ja tehdä havaintoja yhteisön elämäntavasta.

Elämäkertahaastattelut (esim. Bertaux & Bertaux-Wiame 1981; Roos 1988; Komulainen 1998; Hänninen 1999; Katila 2000) soveltuvat tutkimuksen empiiriseksi aineistoksi ennen kaikkea sen vuoksi, että niiden tavoitteena on saada tutkimukseen mukaan paikka, aika ja sosiaalinen konteksti. Ihmisen elämää ei pirstaloida erillisiksi tutkittaviksi paloiksi. Biografisen metodin etuna verrattuna suppeampiin teemahaastatteluihin on se, että samalla kun henkilöt kertovat keitä he ovat, mitä he tavoittelevat ja mitkä tekijät elämässä ovat heille merkityksellisiä, he kertovat myös siitä, mikä yhteiskunnassa ja yhteisössä on arvostettua (Bruner 1990). Haastatteluiden avulla kerättävät elämäkerrat eivät koostu kaikista menneisyyden tapahtumista, vaan niistä, jotka kertoja tulkitsee merkitykselliseksi nykyhetkessä. Vaikka elämäkerrat perustuvatkin 'todellisiin tapahtumiin', on kertomus kuitenkin eräänlainen subjektiivinen teoria, jonka totuudellisuus määräytyy ihmisten näkemysten ja arvioiden perusteella eli sosiaalisesti (ks. Alasuutari 1989, 75-77). Katri Komulainen (1998, 72-73) toteaaakin elämäkertomuksen olevan ensisijaisesti sosiaalinen yksikkö, joka tuotetaan ja vaihdetaan puhujien välillä ja jolle asetetaan tiettyjä odotuksia. Elämäkertomusten sosiaalisiin vaatimuksiin kuuluu esimerkiksi se, että tietyt asiat yleensä esitetään niissä ja toisista vaietaan. Esimerkiksi perhe ja työura sivuutetaan harvoin kerronnassa, mutta asiat joista suoriudumme rutiinomaisesti joka päivä jätetään kertomatta. Sanattomiin sosiaalisiin sopimuksiin kuuluu myös se, että kuulija tukee kertojaa. Hän ei voi voimakkaasti kyseenalaistaa kertojan tulkintoja elämästään ja itsestään.

Meidät otettiin vastaan ystävällisesti tähän yhteisöön, kuten myös niihin kolmeen muuhun, joista keräsin tutkimusaineistoa talvella 1999 - 2000. Koin, että tyttäreni mukanaolo helpotti tutustumista yhteisöjen asukkaisiin. Äitirooli tutkijaroolin ohella toi lisää vapausasteita sosiaaliseen kanssakäymiseen. Niinä kolmena päivänä, jotka vietimme Suomineito-yhteisössä tyttäreni kävi omia keskustelujaan yhteisön jäsenten kanssa ja koki erilaisia asioita, lypsi vuohia, jauhoi jyviä ja kehräsi lankaa. Pohdimme yhdessä hänen kanssaan myöhemmin hänen käsityksiään ja kokemuksiaan. Hän esimerkiksi piti hyvin tärkeänä ja teki tarkkoja havaintoja siitä, miten ihmiset eri yhteisöissä suhtautuivat

eläimiinsä ja miten rakennuksissa ja sisustuksissa käytetyt materiaalit vaikuttivat kodikkuuden kokemiseen.

Nauhoitin tässä yhteisössä kaksi haastattelua ja kävin keskusteluita kaikkien yhteisössä paikalla olleiden jäsenten kanssa. Suomineito-yhteisössä tutustuin epäviralliseen luetteloon Suomessa toimivista noin 40:stä enemmän tai vähemmän ekologisesta yhteisöstä, mitkä löytyvät nyt myös internetsivuilta (<http://www.rihmasto.fi/mmb/>). Pohdimme yhteisön jäsenten kanssa missä yhteisöissä minun kannattaisi mahdollisesti vieraila. Yhteisöluettelon yhteisöt ovat monen tyyppisiä. Mukana on esimerkiksi löyhästi toisiinsa sidoksissa olevia maatiloja, yhteisöjä joissa suurin osa jäsenistä viettää vain vapaa-aikaansa, vammaishuoltoon keskittyviä yhteisöitä sekä uskonnollisia yhteisöitä. Tähän tutkimukseen valituista yhteisöistä kolme keskittyi pääasiassa ekologisen elämäntavan edistämiseen ja yhden ensisijainen tavoite oli teosofisen elämäntavan käytännön toteutus ja ekologinen elämäntapa sen seurauksena. Elämäntapa-haastatteluita nauhoitin kaikkiaan 12. Haastatelluista yhdeksän oli naisia ja kolme miestä. Kaiken kaikkiaan yhteisöissä asui enemmän naisia kuin miehiä. Tutkimuksen kohteena olevat yhteisöt ja niissä haastattelemani henkilöt valikoituivat sitä mukaa kun etenin.

Tämän tutkimuksen kannalta ei ole kovinkaan merkityksellistä, miten valitsin haastateltavani ja kuinka monesta haastattelusta aineistoni koostuu, koska tutkimuksen tavoitteena ei ole ollut esimerkiksi tehdä kausaalisia päätelmiä siitä minkälaiset tai minkälaisia kokemuksia ja arvoja omaavat henkilöt muuttavat ekoyhteisöihin. Tutkimuksen tavoitteena oli etsiä ja eksplikoida vaihtoehdon ja vastarinnan kertomuksia, jolloin uskottavuus on esimerkiksi määrää ja tutkimuksen täsmälleen samanlaista toistettavuutta paljon merkittävämpi kriteeri (esim. Alasuutari 1994; Jokinen & al. 1999). Anu Kantola (1998, 146) toteaa, ettei usko, että kukaan toinen tutkija voisi toistaa täsmälleen samaa prosessia ja tulla ulos samanlaisen tekstin kanssa. Hän korostaa tutkijan luovan ajattelukyvyyn olevan aina ratkaisevan lopputulokselle ja toteaa, että keskeisempää kuin toistettavuus on argumentoinnin uskottavuus. Joe Kincheloe (2005, 333) käyttää jokimetafora analysoidessaan laadullisen tutkimuksen ontologiaa. Hänen mukaansa

tutkijat, jotka ovat herkistyneitä prosessien havaitsemiseen näkevät maailman virtaavan ikäänkuin jokena, jossa veden täsmällinen koostumus ei ole koskaan sama. Koska kaikki tutkijat tarkastelevat ilmiötä omalta tähestyspaikaltaan, ei yksi yhteiskuntatieteellinen laadullinen tutkimus tuota koskaan täysin samanlaista kuvaa tai tulosta kuin joku toinen.

Suomineito-yhteisön – kuten kolmen muunkin tutkimuksen kohteena olleen yhteisön – elämää kuvaan tarkemmin jäljempänä toisessa artikkelissa ja kolmannessa artikkelikäsitelmässä, mutta seuraavasta otteesta muistiinpanoistani toisen vierailupäivän iltana käy ilmi ennakoasenteitani ja ensivaikutelmiani:

”Kuvittelin, että tällaisiin yhteisöihin hakeutuu tavallista fiksumpia ihmisiä enimmäkseen, sellaisia jotka tiedostavat ympäristöasioita yms.. Nyt olen joutunut huomaamaan, että yhteisöhan houkuttelevat ihmisiä, jotka syystä tai toisesta eivät pärjää oravanpyörämaailmassa, ovat haavoittuneita ja etsivät suojaa. Ihmiset, jotka ovat yhteisön perustajia eivät haluaisi, että yhteisöön tulisi paljon tällaista väkeä, koska työtä on paljon ja kaikkien pitäisi pystyä tekemään sitä. Perhemäisyyden korostaminen on myös yllätys.”

Yllä esitetty ote kertoo siitä, että olin ehkä hieman naivisti kuvitellut tulevani johonkin varsinaiseen onnelaan, mutta siellä asuikin samanlaisia ihmisiä ongelmiseen kuin maailmassa yleensäkin. Ote paljastaa myös myönteisen suhtautumiseni ekologisesti orientoituneisiin ihmisiin. Myönteisen utelias asenteeni ekoyhteisöväen pyrkimyksiä kohtaan tuli varmasti esiin kaikessa kanssakäymisessäni ekoyhteisöasukkaiden kanssa, siis myös elämäntapa-astatteluita tehdessäni ja siten se varmasti myös vaikutti siihen, mitä kaikkea ihmiset minulle kertoivat. Voidaan ajatella, että omia näkökantojaan, tarinan juonta, täytyy perustella muille, jos se poikkeaa kovasti vallitsevasta. ’Vaihtoehtoyhteisöt’ tarjoavat turvapaikkoja, joissa vastarinnan kertomuksia voidaan kehittää. Myönteinen asenteeni näihin kertomuksiin tuskin vaikutti ihmisten kertomien tarinoiden perusjuoneen, mutta oletettavasti se vaikutti tiettyihin sanoihin ja sanontoihin, sekä siihen mitä aineksia he sisällyttivät ja mitä jättivät pois tarinastaan.

Elämäkertahaastattelut ovat siis haastattelutilanteissa sosiaalisesti konstruoituneita, kuten Katherine Riessman (1993, 11) on todennut: ”Tarina kerrotaan tietyille ihmiselle; se olisi voinut muotoutua erilaiseksi, jos kuuntelijana olisi ollut joku toinen.... Kun kerrotaan kokemuksesta, muodostetaan/luodaan samalla itseä (self) – miten haluan että he tuntevat minut (how I want to be known by them).” Korostan kuitenkin, että pyrkimykseni haastatteluita tehdessäni, sekä muutenkin vierailujeni aikana, oli olla ottamatta kantaa asioihin, keskittyä kuuntelemaan ja pitäytyä ohjailemasta haastatteluiden kulkua. Tein kyllä välillä lisäkysymyksiä, jos tilanne tuntui niitä edellyttävän.

Seuraava yhteisö, jossa vierailimme oli Keuruun Ekokylä. Vierailumme aikana siellä kokoonnuti ekoyhteisöväen ’Kestävän elämäntavan kiertokoulu’, joten paikalla oli tuolloin runsaasti ekoyhteisöväkeä. Sain näin tilaisuuden tutustua moniin alan ihmisiin sekä kuunnella ekologiseen elämäntapaan liittyviä esityksiä. Haastattelin tutkimustani varten kolmea Keuruun yhteisössä asuvaa tai siellä aiemmin asunutta henkilöä. Tutustuimme Keuruun yhteisössä joihinkin Katajamäen yhteisön jäseniin, jonne sovimme seuraavan vierailumme.

Saavuimme Katajamäelle heti uudenvuoden jälkeen, mistä johtuen yhteisön väki oli hieman väyöksissä, mutta meidät toivotettiin kuitenkin ystävällisesti tervetulleiksi. Katajamäen yhteisössä pidetään tärkeänä vuoden kiertoon kuuluvien eri juhlien kunnioittamista, niinpä yhteisössä oli ollut usean päivän ajan paljon vieraita, muutama edelleenkin, ja nyt palailtiin arkeen. Yhteisössä asui vakituisesti yhdeksän aikuista ja neljä lasta, mutta meille kävi selväksi, että siellä käy muulloinkin paljon vieraita. Yhteisössä tuntui olevan fyysistä ja sosiaalista tilaa niin kansainvälisille vieraille kuin myös entisille puolisoille ja kumppaneille tulla viettämään aikaa lastensa kanssa.

Haastattelin tässä yhteisössä neljää henkilöä. Kaksi haastattelua oli sovittu etukäteen ja kaksi muuta sovin paikan päällä. Muistiinpanoistani selviää, että koin haastateltavien valinnan tietyllä tavalla vaikeana: *”Harmittaa, että en taaskaan osannut hoitaa sitä, miten toimin niiden kanssa joita en haastattele. Nyt jäi tunne, että loukkasinkohan*

jotenkin [henkilön nimi] ja [henkilön nimi], joita olisin myös ihan hyvin voinut haastatella, mutta en enää ehtinyt ja/tai jaksanut....”.

Tutkimushaastattelut sovitaan useimmiten etukäteen, jolloin muut tutkittavan kohdeorganisaation jäsenet eivät välttämättä edes tiedä mistä tutkimuksessa ja haastattelussa on kysymys. Tätä tutkimusaineistoa kerätessäni elin muutaman päivän ajan jokaisessa tutkimuksen kohteena olleessa yhteisössä, enkä ollut etukäteen sopinut kaikkia haastatteluja. Tutustuin yhteisöissä useisiin, joskaan en välttämättä aina kaikkiin yhteisöjen jäseniin, ja koin tietyllä tavalla hankalaksi pyytää ihmisiä haastateltaviksi, kun useinkaan en pystynyt ilmoittamaan selkeää valintakriteeriä. 'Riittävän kauan yhteisössä asunut' tai 'mies/nainen' kategorioihin lukeutui usein monia potentiaalisia haastateltavia. Ihmiset suostuivat yleensä mielellään haastateltaviksi, omasta elämästään on usein helppoa kertoa (vrt. Katila 2000, 47). Vain yhteensä kaksi henkilöä kaikista yhteisöistä kieltäytyi haastattelusta. He vetosivat sen hetkiseen tilanteeseensa, jossa kokivat elämänsä ja ajatuksensa olevan sellaisessa muutostilassa, etteivät halunneet niistä sillä hetkellä kertoa.

Neljäs tutkimuksen kohteena ollut yhteisö, Väinölä, sijaitsi sekin Vilppulassa. Se oli tutkimuksen kohteena olleista yhteisöistä vanhin ja ainoa, jonka jäsenet olivat maailmankatsomuksellisesti sitoutuneita. Kolmessa muussa tutkimuksen kohteena olleessa yhteisössä korostettiin jäsenten sitoutumattomuutta mihinkään muuhun kaikille yhteiseen ajatukseen kuin ekologiseen elämäntapaan. Väinölään yhteisön tavoitteena on toteuttaa teosofisia ihanteita käytännön elämässä. Vastaanotto oli täälläkin lämmin. Tulin illansuussa ja minua varten oli pidetty lämpinä ruokaa, jonka nautin keittiön puolella. Sen jälkeen osallistuin yhteisön viikottaiseen tapaamiseen, jota he kutsuvat 'temppeleiksi', missä he esittivät itse säveltämänsä ja sanoittamaansa musiikkia, lukivat otteita teosofisesta kirjallisuudesta ja keskustelivat siitä. Tilaisuuden jälkeen kaikki tulivat tervehtimään ja esittäytyivät minulle. Haastattelin täällä kolmea ihmistä. Välillä koin, että ennalta miettimäni kysymykset eivät olleet tässä kontekstissa oikein hyviä.

”[Henkilön nimi] haastattelussa koin etten oikein osaa kysyä. Haastattelurungon kysymykset eivät oikein ulotu näiden ihmisten henkiselle tasolle.”

Aineistot kasassa – työkalut aluksi hukassa

Vierailtuani neljässä yhteisössä ja haastateltuani 12 ihmistä alkoi tuntua siltä, että lisävierailut ja haastattelut eivät toisi enää mitään olennaista tutkimuksellista lisää aineistooni. Haastateltavat olivat kertoneet erilaisia elämäntarinoita ja antaneet erilaisia merkityksiä elämäntapamuutokselleen, mutta tietynlaiset teemat ja jäsennykset alkoivat hahmottua selvästi koko aineiston ylle. Tavoitteenani ei ole missään vaiheessa ollut leimata ja tyyptellä yhteisöissä eläviä ihmisiä ja tämän aineistonkeruun myötä saamani kokemuksen perusteella korostan että niissä asuu eri näkökulmista tarkastellen monenlaista väkeä. Myöskään tavoitteenani ei ole ollut etsiä yleisiä syitä, miksi ihmiset muuttavat yhteisöihin, vaikka tätä haastattelurungossa keskustelun johdattelumielessä kysyinkin. Seikat, jotka saivat minut ajattelemaan, että aineisto alkaa olla riittävän suuri, liittyivät vastauksiin, joita haastateltavat antoivat kysymyksiin, mitä yhteisössä eläminen heille merkitsee ja minkälaisia merkityksiä ihmiset luonnolle antavat ja ovat elämänsä aikana antaneet. Näihin kysymyksiin liittyvät kertomukset alkoivat saada tietynlaisia toistuvia hahmoja, joita olen raportoinut kolmannessa artikkelikäsitelmässä.

Nauhoittamani haastattelut kestivät puolestatoista tunnista neljään tuntiin ja ykkösrivivälillä litteroituina niistä kertyi 225 sivua tekstiä. Tekstit kertoivat kiehtovista elämäntarinoista ja ne sisälsivät paljon mielenkiintoisia ajatuksia, mutta miten voisin analysoida ja esittää niitä häivyttämättä liikaa niiden rikkautta? Koin, että perimmältään olin kiinnostunut ihmisten ’henkisestä uudelleenorientaatiosta’, mikä olikin pitkään väitöskirjani työnimenä. Ajattelin, että ympäristöongelmien syiden syvällisen tason ymmärtäminen ja ratkaisu vaatii myös syvällisen tason muutoksia ihmisten arvomaailmassa ja tällaisia muutosprosesseja kokeneita henkilöitä olin lähtenyt etsimään. Ennen kuin tutustuin Foucault’n käsityksiin etiikasta ja moraalista toimijuudesta (Bernauer & Mahon 1994; Foucault 1985) olin aika pitkään eksyksissä sen suhteen,

miten voisin tarkastella ilmiötä tutkimuksellisesti jotenkin mielenkiintoisella tai edes tyydyttävällä tavalla.

Aineiston analyysin ja raportoinnin muoto ei siis ollut selvästi mielessäni vielä aineiston keräysvaiheessa (vrt. esim. Hänninen 1999). Tällaista tutkimuksen tekemisen tapaa voidaan luonnehtia hieman vaikeasti suomen kielelle kääntyvällä termillä 'bricolage' (nikkarointi) (esim. Turnbull 2002; Kincheloe 2005). Nikkarojilla (bricoleur) on ennemminkin aktiivinen kuin passiivinen suhde tutkimusmetodeihin. Tämä tarkoittaa sitä, että muodostamme aktiivisesti metodeja saatavilla olevista työkaluista, emmekä pitäydy ja ota vastaan vain 'oikeita' yleisesti sovellettavia metodologioita (Kincheloe 2005, 324). 'Brikolööri' pyrkii välttämään monologista tietämistä ja reduktionismia (vrt. myös Latour 1987). Sosiaalinen, kulttuurinen ja psykologinen maailma on monimutkainen ja moniaineksinen, eikä sitä siten voida tietää yksinkertaisten, reduktionististen metodien avulla. Kontekstin monimutkaisuus vaatii tutkijaa kehittämään 'paksun' kuvauksen, jotta hän voi välttää ilmiöiden reduktionistista ja funktionaalista kuvausta (Kincheloe 2005, 327).

Vihreän kulutuksen tutkimus

Artikkeli "Narratives of Sustainable Ways of Living: Constructing the Self and The Other as a Green Consumer" tarkastelee ekoyhteisöjä ja radikaalia vihreää kuluttajuutta yhtäältä vallitsevien diskurssien marginalisoimana sekä toisaalta eettiseen käytökseen pyrkivien ihmisten itsekasvatuksellisenä toimintana. Tämä Johanna Moisanderin kanssa kirjoittamani artikkeli suhteuttaa ekoyhteisöaineiston elämäkertahaastattelujen yksilötason kertomukset keskusteluun vihreästä kuluttajuudesta. Ennen kuin syvennyn väitöskirjani toisen artikkelin esittelyyn, teen seuraavassa katsauksen aikaisempaan vihreään kuluttajuus- ja markkinointitutkimukseen, jota tämä artikkeli myös osittain käsittelee.

Vihreän kuluttajuuden tutkimus on jakautunut informaation käsittelyä ja rationaalista päätöksentekoa korostavaan (positivistiseen) tutkimukseen sekä sosiologisiin ja

antropologisiin viitekehyksiin nojaavaan kuluttajuustutkimukseen (Moisander 2001; Schaefer ja Crane 2005). Ensin mainittu, vallitsevassa diskurssissa normalisoitunut vihreä kuluttajuus esittää kuluttajan eettisesti orientoituneena, loogisesti ajattelevana ja toimivana, yhteiskunnallisesti tiedostavana ja vastuullisena itsenäisiä pieniä ympäristön huomioonottavia tekoja tekevänä toimijana (Anderson ja Cunningham 1972; Webster 1975; Antil ja Bennet 1979; Ajzen ja Fishbein 1980; Antil 1984). Yksittäisten kuluttajien ympäristön huomioonottavien pienten tekojen yhteensä nähdään johtavan kestäväan kulutukseen. Vihreä kulutus näyttäytyy järkevänä toimintana, joka ei edellytä mitään suuria muutoksia kulutustottumuksissa ja länsimaisessa elämäntavassa. Tällaista näkemystä kulutuksesta voidaan luonnehtia individualistiseksi, koska se tarkastelee kuluttajia toisistaan ja kulttuurisista instituutioista erillisinä toimijoina (Moisander 2001; Eräranta & Moisander 2006). Yhteiskunnalliset ja taloudelliset ilmiöt nähdään palautuviksi yksilön käyttäytymiseen ja valintoihin. Yritysten vastuulle jää kuluttajien toiveisiin vastaaminen ja julkisen sektorin toimijuudelle on vain vähän sijaa.

Pohtiessaan syitä päätöksentekoon ja informaation prosessointiin keskittyvän tutkimuksen yleisyyteen vihreän kulutuksen ja markkinoinnin tutkimuksessa, Schaefer ja Crane (2005, 82-83) arvelevat sen johtuvan ensinäkin siitä, että ylipäätään suurin osa markkinoinnin ja kuluttajien käyttäytymisen tutkimuksesta nojaa mitattavuutta arvostavaan kvantitatiiviseen tutkimustraditioon, jota myös päätöksenteon ja informaation prosessoinnin tutkimus metodologisesti edustaa. Yleisesti käytössä olevia käsitteitä ja metodeita soveltava vihreän markkinoinnin ja kulutuksen tutkimus löytää todennäköisesti helpommin julkaisukanavia kuin 'toisenlaisia' käsitteitä ja metodeita käyttävä tutkimus. Toiseksi, he toteavat, että tämän tyyppinen kuluttajien valintaa korostava tutkimus koetaan houkuttelevaksi sen takia, että se tuottaa inkrementaalisia, vallitsevaan talousjärjestelmään soveltuvia pienehköjä uudistuksia tuottavia ratkaisuja ja mahdollistaa siten toiminnan jatkumisen 'business as usual' -periaatteella. Julkiselle sektorille ja yrityksille jää vain koulutus- ja tiedotustehtäviä, jotta kuluttajat osaavat tehdä ympäristöystävällisiä tuotteita suosivia päätöksiä. Kolmannaksi, viitaten Cohen'in ja Murphy'n (2001) tutkimukseen, Schaefer ja Crane toteavat, että monilla ympäristönsuojelijoilla on luonnontieteellinen koulutustausta, mistä johtuen heillä on

taipumus suosia positivistisia lähestymistapoja myös yhteiskuntatieteellisissä kysymyksissä.

Edellä kuvatunlaiselle tutkimusotteelle ja siihen liittyville käytännön ratkaisumalleille on esitetty kritiikkiä periaatteessa kahdesta suunnasta (Schaefer & Crane 2005, 83). Ensinnäkin tällä tavoin syntyvien inkrementaalisten ratkaisuehdotusten ei nähdä olevan läheskään riittäviä kestävän kehityksen kannalta. Tällaiselta perustalta viriävää toimintaa voidaan luonnehtia hätäavuksi (ibid. viit. Smith 1998) tai jopa 'viherpesuksi'. Toisaalta kritiikkiä on esitetty tutkimuksellisemmista lähtökohdista katsoen siksi, että korostaessaan rationaalista päätöksentekoa sekä yksilöllisiä tarpeita ja odotuksia kulutuksessa, valtavirtatutkimus lisää huonosti ymmärrystä vihreästä kulutuksesta ja on luonteeltaan normatiivista. Sosiologisiin ja antropologisiin tutkimustraditioihin nojaava tutkimus sen sijaan käsitteellistää kulutuksen vähemmän rationaaliseksi ja enemmän sosiaalisiin ja kulttuurisiin käytäntöihin liittyväksi toiminnaksi, jolloin tutkimuksen keskiöön nousee kulutuksen asema ja merkitys ihmisten elämässä niin yksilöinä kuin sosiaalisina ryhminäkin.

Sosiologinen ja antropologinen tutkimuskenttä on hyvin heterogeeninen sisältäen monenlaisia teoreettisia lähtökohtia muunmuassa postmodernistisesta (esim. Firat & Ventakesh 1995), postrukturalistisesta (esim. Thompson ja Hirschman 1995; Holt 1997; Moisander 2001), feministisestä (esim. Hirschman 1993; Stern 1993), marxistisesta (esim. Hirschman 1993) ja sosiaaliskonstruktivistisesta tutkimuksesta (esim. Elliot & Wattanasuwan 1998). Yhteistä näille kaikille tutkimusotteille on näkemys kulutuksesta 'ei-niin-rationaalisena' valinta- ja päämääräorientoituneena toimintana. Schaeferin ja Cranen (2005, 83) mukaan tämän lisäksi muuta kaikille suuntauksille yhteistä näkemystä ei ole, vaan suuntauksissa korostuu eri tavoin muunmuassa kulutus hedonismina, kulutus identiteetin rakentamiskeinona, sekä kulutus keinona rakentaa ja ilmentää sosiaalisia suhteita ja viestittää sosiaalisia ja kulttuurisia merkityksiä.

Sosiologinen ja antropologinen kulutustutkimuskenttä on siis varsin laaja, joten voisi olettaa, että sen piirissä on tutkittu paljon niin teoreettisesti kuin empiirisestikin myös

kestävän kehityksen ja kulutuksen suhteita. Näin ei kuitenkaan ole. Schaefer ja Crane (2005, 84) tarjoavat selitykseksi muunmuassa sitä, että ympäristönsuojelullisesti orientoituneet tutkijat, joiden voisi olettaa olevan kiinnostuneita aiheesta, ovat usein kuten jo aiemmin mainittiin, taipuvaisempia tekemään kvantitatiivisia metodeja hyödyntäviä tutkimuksia. Sosiologisesti ja antropologisesti orientoituneet kulutuksen tutkijat puolestaan saattavat jo lähtökohtaisesti vierastaa 'ympäristöongelmia' tieteellisen realismin tuotoksina. Sosiologit ovat enemmän kiinnostuneita siitä miten ympäristöongelmat rakentuvat, miten niitä legitimoidaan ja tulkitaan kuin niiden ratkaisemisesta. Sosiologis-antropologisesti orientoituneen tutkimuksen piiristä Schaefer ja Crane (2005, 84) mainitsevat kuitenkin seuraavat kestävästä kehitystä, markkinointia ja kulutusta käsittelevät tutkimukset: Kilbournen, McDonagh'n ja Protheron (1997) sekä Kilbournen (1998) vallitsevan sosiaalisen paradigman tutkimukset, Protheron ja Fitchett'n (2000) pyrkimys integroida ympäristökysymykset vihreään 'commodity diskurssiin' sekä Dolanin (2002) kestävästä kehityksen käsitettä koskeva kritiikki. Tähän listaan kuuluu lisäksi myös Johanna Moisanderin (2001) poststrukuralistiseen viitekehykseen nojaava vihreää kulutusta käsittelevä väitöskirjatyö.

Vihreän kulutustutkimuksen alueelta voidaan vielä nostaa esiin kuluttajaliikkeitä koskevasta tutkimuksesta kulutuksen vastustuksen tutkimus. Robert Kozinets ja Jay Handelman (2004) ovat tutkineet kuluttajaliikkeitä uusien sosiaalisten liikkeiden tutkimuksen viitekehyksessä. Kuluttajaliikkeet ovat perinteisesti muodostuneet melko spesifien tavoitteiden ympärille, jotka ovat liittyneet esimerkiksi jonkin tietyn haitalliseksi koetun teollisen valmistustavan tai markkinointikäytännön muuttamiseen. Liikkeet ovat perinteisesti ajaneet tavallisen kuluttajan asiaa ja niiden tavoitteisiin on ollut helppo samaistua. Viimeaikoina kuitenkin sellaiset kuluttajaliikkeet ovat yleistyneet, joissa tavoiteena on perusteellisempien muutoksien aikaansaaminen kulutuskuultuurissa ja -ideologiassa (ibid., 692). Liikkeet vastustavat globaalia kapitalismia, mainostamista ylipäätään, tai liike on esimerkiksi muodostunut monista eri toimijaryhmistä ja toimii useilla rintamilla kuten geenimuuntelua vastustava liike. Tällaiset uudet kulutusta vastustavat sosiaaliset liikkeet yhdistävät tavoitteissaan ympäristönsuojelullisia, sosiaalisia ja moraalisia näkökohtia ja vastustavat länsimaisia yksilökeskeisiä arvoja.

Merkillepantavaa Kozinetsin ja Handelmanin (2004, 703) mukaan on, että tällaiset uudet liikkeet rakentavat arvottavaa dikotomiaa 'ei-tiedostavan normaalin' kuluttajan ja 'tietoisien aktivistin' välille, millä on epäsuotuisia vaikutuksia liikkeiden leviämisen mahdollisuuksille. Koska sosiaalisten liikkeiden syntyminen ja elinvoimaisuus perustuu pitkälti niiden tarjoamiin identiteetin rakentamismahdollisuuksiin (esim. Melucci 1996; Carroll & Ratner 2001), on liikkeiden vaikeaa saada uusia jäseniä mikäli ne leimaavat muut ('normaalit kuluttajat') liian negatiivisesti.

Vastarintaa, itsekasvatusta ja yksinkertaisuutta

Artikkelimme sijoittuu siis tutkimuskenttään, jossa ei ole tehty paljon aikaisempaa tutkimusta. Empiirisesti hyödynämme artikkelissa kahdenlaisia aineistoja: edellä kuvattua ekoyhteisöistä kerättyä elämäkertahaastatteluaineistoa sekä Johanna Moisanderin keräämää, 84 kirjoitusta käsittävää vihreää kuluttajuutta kuvaavaa tekstiaineistoa (ks. Moisander 2001). Teoreettisesti ja metodologisesti artikkeli nojaa konstruktionistiseen tutkimusperinteeseen, jossa perustavaa laatua oleva lähtökohta on näkemys kielen 'todellisuutta' rakentavasta luonteesta, kieli ei pelkästään heijasta sitä (Berger ja Luckman 1967; Davies ja Harré 1990; Gergen 1997; Potter ja Wetherell 1987). Merkitykset joita ihmiset antavat ovat riippuvaisia diskursseista ja niiden sisältämistä tulkinnallisista viitekehyksistä. Diskurssit rakentuvat yhtäältä käsityksistä siitä, mikä on totta ja epätotta tietyn asian suhteen ja toisaalta ne luovat normistoja sen suhteen, miten tietyssä tilanteessa tulee toimia. Tiedon kohteilla ei itsessään ole yksittäistä, pysyvää ja läpinäkyvää merkitystä. Sanojen, käsitteiden ja objektien merkitykset ovat kontekstisidonnaisia (Potter & Wetherell 1987). Diskursseilla tarkoitamme tietyn aiheen ympärille rakentuvia kielellisiä järjestelmiä ja merkityksiä, joita kyseessä oleva aihe, tässä tapauksessa esimerkiksi "vihreä kulutus", pitää koossa. Tietoa ei voida erottaa vallasta, joka on liikkeessä ja tuottaa jatkuvasti itse itseään (Foucault 1980). Valta toimii uusien diskurssien muodostamisessa ja se on kaikkialla verkostoihin sisäänrakennettuna vaikuttaen prosesseihin, joissa subjektit rakentuvat.

Analysoimme artikkelissa yhtäältä millaisena vihreä kuluttajuus esitetään vallitsevassa vihreän kuluttajuuden diskurssissa, sekä toisaalta tutkimme minkälainen vihreä kuluttajuus marginalisoidaan 'toiseksi'. Esitämme artikkelissamme perinteisestä tavasta poikkeavan tavan käsitteellistää ja tarkastella moraalista toimijuutta vihreässä kuluttajuudessa. Perinteisesti moraalinen toimijuus on käsitteellistetty järkevään moraaliseen päättelyyn perustuvaksi, ihmiskunnan hyvää edistäväksi 'eettiseksi valinnaksi' (esim. Fitzgerald & Corey 1992; Osterhus 1997). Tässä käsitteellistyksessä ei ole juurikaan kiinnitetty huomiota itse moraalisen päättelyn prosessiin eikä toimijoiden omiin käsityksiin moraalista. Toteamme, että tällaista lähtökohtaa voidaan luonnehtia teleologiseksi ja normatiivis-deskriptiiviseksi. Tutkija tekee ensin päätelmiä siitä miten 'moraalisesti orientoitunut' kuluttaja toimii ja sitten tutkii empiirisesti toimivatko kuluttajat näin.

Tarkastelemme moraalista toimijuutta Foucault'n (1985) esittämän 'minäkäytäntöjen' viitekehyksen näkökulmasta. Tarkastelemme vihreää kuluttajuutta vastustuksena länsimaisten kulutusyhteiskuntien tuottamia subjektiviteetin muotoja kohtaan. Hyödyntäen Bernauerin ja Mahon'in (1994, 147) tulkintaa Foucault'n ajattelusta, käsittelemme moraalista toimijuutta vastustuksena, joka yhtäältä tarkoittaa sitä, että kiellämme/vastustamme sitä mitä olemme ja toisaalta sitä, että kehitämme/luomme itseämme edistämällä uudenlaisia subjektiviteetin muotoja. Näin toimien, vältämme teleologisen päättelyn ja tutkimme vihreää kuluttajuutta 'olemassaolon estetiikkana' ja 'olemassaolon taiteena' (Darier 1999; Harré et al. 1999).

Aineiston analyysin perusteella vihreässä kuluttajuudessa voidaan erottaa pääosin kolme, paikoin päällekkäistä diskurssin muotoa: 1) individualistinen moraalinen diskurssi 2) ironisoiva ekosentris-henkis-esteettinen vapaaehtoisen yksinkertaisuuden (voluntary simplicity) diskurssi, sekä 3) myöskin ironisoiva poliittisen radikaalin ympäristöaktivismin diskurssi. Nämä kolme diskurssia yhdessä pyrkivät konkretisoimaan ja luonnollistamaan reformistisen käsityksen vihreästä kuluttajuudesta (Kilbourne 1995) järkevänä ja moraalisesti vastuullisena taloudenhoitona ja marginalisoimaan sitä koskevat radikaalimmat näkemykset. Yksittäisten kuluttajien esittämistä valtaa omaavina

toimijoina, jotka pystyvät saamaan aikaan muutoksen kamppailemalla ympäristötuhoja vastaan, voidaan foucaultlaisittain pitää normalisoivana strategiana ja kurinalaistavana tekniikkana. Vihreässä kuluttajuudessa vallitsevat diskurssit pyrkivät vakuuttamaan, että kuluttajilla on keinot ja siten myös vastuu ympäristönsuojelussa. Siten heitä voidaan myös syyttää, jos kestävä kehitys ei toteudukaan.

Analysoimme artikkelissa miten ekoyhteisöissä elävät ihmiset vastustavat vallitsevia kuluttajuusdiskurseja ja länsimaista kulutuskulttuuria. Ekoyhteisöissä elävät ihmiset yksinkertaistavat vapaaehtoisesti kulutustaan ja antavat esteettisiä ja henkisiä merkityksiä luonnonympäristölle. Keskeinen ekoyhteisöihin liittyvä havaintomme koskee sitä, miten vihreä kuluttajuus ilmenee moraalisenä toimijuutena yhteisöelämässä. Yhteisöissä elävät ihmiset tavoittelevat henkistä kasvua, sopusointua niin itsensä, toisten ihmisten kuin luonnonympäristönkin kanssa tavalla, jolle on leimallista 'vastustaminen olemalla vastustamatta' (resistance by not resisting). Tämä tarkoittaa sitä, että keskitytään 'hyvään', eikä 'pahan' vastustamiseen. Periaatteena on muuttaa maailmaa muuttamalla itseä, ei nousemalla barrikadeille.

Yhteisöissä asuvat ihmiset kertovat, että yhteisöelämä tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia itsensä muuttamiseen ja itsekasvatukseen. Arkipäivän elämässä on mahdollisuus kohdata jatkuvasti 'peilejä', yhteisön muita jäseniä, joita vasten voi reflektoida itseään. Nämä kohtaamiset ovat haastavia. Monet kokevat tämän haasteellisuuden yhteisöelämän merkittävänä antina, toisten luopuessa yhteisöelämästä juuri tämän haasteellisuuden vuoksi.

Moraalista toimintaa ei voida Foucault'n (1985) mukaan pelkistää vain teoksi, tai sarjaksi tekoja, jotka ovat alisteisia jollekin säännölle, laille tai arvolle. Moraalinen toiminta edellyttää itsen muotouttamista moraalisenä subjektina. Tällaista moraalista toimintaa ja toimijuutta voidaan tarkastella neljän aspektin kautta (Foucault 1984; 1985), jotka ekoyhteisökontekstissa ilmenevät seuraavasti: Ensinnäkin *eettinen sisältö* muodostuu henkisen kasvun tavoittelusta, jossa työstetään tunteita ja persoonallisuutta. Toiseksi, *alustumisen tapa* ilmenee monella tavalla esimerkiksi alistumalla luonnonlakeihin,

pyhiksi koettuihin järjestyksiin ja kosmologiseen järjestykseen. Kolmanneksi, *itsensä muuttamisen tavat* ilmenevät itsereflektiona, itsekasvatuksena, tietoisena kuluttajuutena, keskittymisenä 'hyvään' eikä 'pahan' vastustamiseen, sekä itsensä altistamisena yhteisöelämälle. Neljänneksi, *telos* eli (tavoiteltu) lopputulos muodostuu ihmisestä, joka elää sopusoinnussa itsensä, toisten ihmisten ja luonnon kanssa, on ei-väkivaltainen, antaa arvoa kauneudelle ja energiaa hyvälle.

Ekoyhteisöt yhteisönä, yhteiskunnallisena toimijana ja organisaationa

Tämän artikkelin kirjoittamisprosessi lisäsi ymmärrystäni niistä institutionaalisen ja yksilötason prosesseista, joissa ihmisten arvomaailma muotoutuu. Koin kuitenkin, etten pystynyt artikkelissa hyödynnettyjen viitekehysten avulla tuomaan riittävästi esiin aineistoa ja tutkijan lähestymistavassa aineistoon korostui 'ulkoapäin tarkkailu'. Tutustuttuani Julian Rappaportin (1995; 2000) tutkimuksiin yhteisötarinoiden merkityksistä, löysin uudenlaisen lähestymistavan arvomaailman ja identiteettien muutosprosessien tutkimiseen sekä ekoyhteisöaineistooni. Ennen kuin siirryin tarkastelemaan väitöskirjani ensimmäistä esseettä, joka seurasi siitä että sukelsin uudestaan aineistooni, tällä kertaa virittäytyneenä poimimaan aineksia yhteisötason tarinoiden rakentamiseen, esitän kuitenkin lyhyesti muita mahdollisia tapoja tutkia ekoyhteisöjä.

Yhteisöihin ja 'vaihtoehtoyhteisöihin' liittyvä tutkimus voi periaatteessa liikkua hyvin laajalla psykologisen, sosiologisen ja politiikan tutkimuksen alueella (esim. Kanter 1972; 1973; Rappaport 1977; 1995, 2000; Cronberg & Vepsä 1982; Fox 1985; Lehtonen 1990; Meltzer 1997; Jamison 1997; Fotopoulos 2000; 2002; Trainer 2002; Sosis & Bressler 2003; Juppi et al. 2003). Yhteisöön voidaan viitata alueellisesti rajattavissa olevana yksikkönä, sosiaalisen vuorovaikutuksen yksikkönä sekä yhteenkuuluvuuden tunteiden ja muiden symbolista yhteisyyttä osoittavien ilmiöiden yksikkönä (Lehtonen 1990, 17). Yhteisön yleispätevä määrittely on osoittautunut erittäin vaikeaksi, mutta esimerkiksi seuraavat seikat sisältyvät ainakin mielikuvaan 'hyvästä' yhteisöstä (ibid., 29): ihmiset ovat liittyneet yhteistoimintaan ehtojensa parantamiseksi, päätösvalta toiminnasta ja

käytössä olevista toimintaresursseista on yhteisöllä, kaikki yhteisön jäsenet osallistuvat toimintaresurssien hallintaan. Kanter (1973) mainitsee lisäksi vielä muunmuassa yhteenliittymisen vapaaehtoisuuden, yhteisön selvärajaisen erottautumisen konventionaalaisesta yhteiskunnasta sekä moraalisten ja solidaarisuus näkökohtien arvostamisen yli taloudellisten ja välineellisten näkökohtien.

Ihmiset ovat kautta historian, aina Platonin ajoista tähän päivään, uneksineet elämästä paremmassa yhteiskunnassa kuin missä elävät ja kokeilleet erilaisia utopistisia yhteisöllisiä elämismuotoja (Kanter 1973). Tällaisia yhteisöitä on esiintynyt kautta aikojen eniten Amerikan Yhdysvalloissa. Vaikka yhteisöt ovat poikenneet toisistaan paljonkin esimerkiksi koon, yhteiselämän sääntelyn ja hierarkisuuden, askeettisuuden sekä yhteisen ideologisen ja/tai uskonnollisen sitoutuneisuuden puolesta, on kaikille ollut leimallista kokonaisvaltaisen (wholeness) elämän teema. Yhteisöissä on tavoiteltu yhteistyötä kilpailun sijaan, keskinäistä tukemista vihamielisyyden sijaan, mielekkään elämän ja ihmisenä kasvamisen mahdollisuuksia pirstaleisen elämän sijaan (ibid., 5).

Yhteisöllisiä utopistisia kokeiluita on tarkasteltu niiden elinkelpoisuuden ja pitkäikäisyyden näkökulmasta (esim. Sosis & Bressler 2003). Ihmissuhteiden on todettu usein muodostuvan kriittiseksi tekijäksi yhteisön jatkuvuudelle. Varsinkin 1960- ja 1970-luvuilla Pohjois-Amerikassa perustetuissa yhteisöissä tavoiteltiin henkilökohtaista vapautta siinä määrin, että yhteisten asioiden hoitamisen vaatima päätöksenteko muodostui vaikeaksi (Kanter 1972; 1973). Yhteisen uskonnollisen sitoutuneisuuden on sitä vastoin todettu lisäävän yhteisöjen sisäistä solidaarisuutta ja koheesiota ja sitä myötä niiden pitkäikäisyyttä 'maallisempiin' arvoihin keskittyviin yhteisöihin verrattuna (Sosis & Bressler 2003).

Yhteisöitä ja yhteisöllisyyttä voidaan tarkastella myös yhdyskuntasuunnittelun näkökulmasta. 1970- ja 80-luvuilla asumisen yhteisöllisyyteen alettiin kiinnittää enemmän huomiota, varsinkin esimerkiksi Tanskassa. Yhteisöllisten asumismuotojen uskottiin leviävän ja integroituvan vahvemmin osaksi yhdyskuntasuunnittelua laajemminkin Pohjoismaissa (Cronberg & Vepsä 1982). Tässä kehityksessä kysymys ei

ollut kommuunneista, vaan hankkeet koskivat asuinalueiden ja –muotojen suunnittelua ja niissä pyrittiin vastaamaan ihmisten pyrkimykseen pois heitä eristävästä ja lokeroivista arkielämän rakenteista. Kehityksen ja kokeilujen kohteena olivat ratkaisut, jotka yhtäältä lisäsivät sosiaalisen vuorovaikutuksen mahdollisuuksia naapureiden kanssa, sekä toisaalta mahdollistivat sekä tuotantoon että uusintamiseen liittyvän työn uudelleen organisointia. Yhteisöasumisen hankkeet erosivat varhaisemmista 'utopistisista kokeiluista' ennenkaikkea siinä, että ne toimivat täysin integroituneina ympäröivään yhteiskuntaan (Meltzer 1997).

Yhteisöitä on tarkasteltu myös yhtäältä uuden tiedon ja kulttuurin tuottamisen näkökulmasta (Jamison 1997) sekä toisaalta yhteisöjen yhteiskunnallista muutosvoimaa arvioiden (Fotopoulos 2000; 2002; Trainer 2002). Yhteiskunnalliset uudistamisstrategiat voidaan luokitella 'epäsysteemisiin' ('non-systemic') eli reformistisiin, 'antisysteemisiin' ('antisystemic') eli vallankumouksellisiin sekä näiden välimuotoa ('intermediate') edustaviin strategioihin (Fotopoulos 2002). Tällaisessa viitekehyksessä ekoyhteisöt voidaan sijoittaa välimuotoa edustaviin 'elämäntyylistrategioihin' (ibid., 89). Näissä strategioissa sosiaalisen muutoksen nähdään alkavan yksilön elämän tyylin muutoksesta, joka etenee siten, että se pikemminkin ohittaa valtiovallan ja markkinatalouden instituutiot kuin yrittää korvata niitä uusilla sosiaalisilla instituutioilla.

Ekoyhteisöitä voidaan tutkia poliittisyhteiskunnallisesta näkökulmasta myös 'uusina yhteiskunnallisina liikkeinä', vaikka esimerkiksi suomalainen media ei näin tee (ks. väitöskirjan toinen essee). Usein yhteiskunnallisia liikkeitä käsittelevässä diskurssissa ekologisia tai kulttuurisia arvoja puolustavia liikkeitä kutsutaan uusiksi yhteiskunnallisiksi liikkeiksi (Lundbom & Rinne 2003). Uudet liikkeet ovat asemoineet politiikkansa toisin kuin vanhat liikkeet: ne eivät esitä kokonaisvaltaisia poliittisia ohjelmia, eivätkä vaadi kuin osittaisuudistuksia (jotka kylläkin ovat merkittäviä ja syvälle meneviä, kuten esimerkiksi jo aiemmin mainittu mainostamisen vastustus tai geenimuuntelun vastustus). Näin ne pystyvät ankkuroimaan toimintansa perinteisen politiikan 'alapuolelle', arkielämään ja esiintymään paremman tulevaisuuden puolustajina. Samalla ne kuitenkin esiintyvät myös perinteisen politiikan 'yläpuolella'

metapoliittisina voimina vaatimalla muutoksia länsimaiseen elämäntapaan, sen vinoumiin ja epäkohtiin kuten konsumerismiin, produktivismiin, patriarkaattiin jne., eli asioihin, joita mikään poliittinen voima ei kykene yksin muuttamaan (Ilmonen 1998 ref. Lundbom & Rinne 2003, 182).

Democracy & Nature –lehdessä on käyty keskustelua ekokylä-liikkeestä (Global Eco-village Movement) osana suurempaa maailmanlaajuista vaihtoehtoliikettä (Global Alternative Society Movement) (Trainer 2002; Fotopoulos 2000). Tähän maailmanlaajuiseen liikkeeseen voidaan katsoa kuuluvaksi lisäksi esimerkiksi 'vapaaehtoisen yksinkertaisuuden' liike (Voluntary Simplicity), yhteiskunnan tukema maatalous (Community Supported Agriculture), maanviljelijöiden suoramyymintamarkkinat, LETS (organisoitu palvelujen vaihtotalous ilman rahaa) sekä paikallisuuteen perustuvan talouden ja vaihtoehtoisten teknologioiden kehittäminen (Trainer 2002). Lehdessä käydyssä keskustelussa ekokylä tarkastellaan yhteiskunnallisen liikkeen näkökulmasta, ei yhteisöjen sisäisten prosessien näkökulmasta. Vapaaehtoiselta pohjalta, ympäristötietoisten kansalaisten aloitteesta syntyneitä ja toimivaa ekokyläliikettä pidetään toisaalta kestävän kehityksen kannalta lupaavana ja mahdollisuuksia avaavana, tosin mittakaavaltaan pienenä toimintana. Nähdään, että kulutusyhteiskunnat tulevat väistämättä kohtaamaan tilanteen, jossa kulutusta on radikaalisti supistettava ja jatkuvan taloudellisen kasvun tavoitteista on luovuttava, jolloin ekokyläliikkeessä tehty oppimistyö hyödyttää myös laajempia yhteiskunnallisia piirejä (Trainer 2002, 145). Toisaalta korostetaan, että riittävän muutoksen aikaan saamiseksi tarvittaisiin rakenteellisia muutoksia instituutioissa ja ekokyläliike perustuu 'irrationaalisille' arvoille (Fotopoulos 2000).

Uusien yhteiskunnallisten liikkeiden sisällä toimivat ryhmät eivät ole ainoastaan organisatoris-poliittisia toimintavälineitä, vaan samalla myös persoonallisen samastumisen kohteita. Ryhmät mahdollistavat erilaisten identiteettien kautta erilaisten poliittisten toimintamuotojen käyttämisen ja noudattamisen. Käytännössä tällainen elämänpolitiikka liittyy yksilötasolla ennen kaikkea elämän hallintaan eettisesti

hyväksyttävällä ja globaalit ongelmat huomioonottavalla tavalla (esim. Giddens 1991; Roos 1998 ref. Lundbom & Rinne 2003, 182).

Kaikenkaikkiaan on ekoyhteisöitä tutkittu vähän. Suomessa on tehty politiikan tutkimuksen alalla kaksi ekoyhteisöitä käsittelevää pro gradu-opinnäytetyötä (Opari 1999; Hirvilammi 2003). Näissä töissä etsitään yhtäältä ekoyhteisöasumisen yksilö- ja yhteiskunnallisen tason merkityksiä (Opari 1999) sekä toisaalta pohditaan, voidaanko ekoyhteisöasuminen liittää vuosisatojen mittaiseen yksinkertaisuutta elämäntavassa korostavaan traditioon, vai tulisiko sitä tarkastella ennemminkin kulutusyhteiskunnan synnyttämänä vastaliikehdintänä (Hirvilammi 2003).

Käsillä oleva tutkimus avaa uudenlaisen näköalan ekoyhteisöihin. Tutkimuksessani toteutuu moniulotteinen ekoyhteisöiden tarkastelu. Lähestyn niitä ensin diskursiivisesta näkökulmasta ja tarkennan katseen yksilötasolle arvojen ja identiteettien muutosprosesseihin (toinen artikkeli). Sen jälkeen tarkastelen niitä narratiivisessa viitekehyksessä kohdentaen katseen ensin yhteisötasolle, jolloin ne näyttäytyvät organisaatioina joissa pyritään luomaan ja ylläpitämään uudenlaisia identiteettejä (kolmas artikkelikäsitkirjoitus). Lopuksi siirrän katselukulmaa vähän kauemmaksi ja tarkastelen ekoyhteisöitä kulttuurisen tason kertomusten kautta (neljäs artikkelikäsitkirjoitus). Ekoyhteisöjä ja ekokylä ei ole aiemmin tutkittu tällaisesta organisaatiotutkimuksen näkökulmasta.

Ilon ja ahdistuksen tarinat ekoyhteisöissä

Väitöskirjani kolmas artikkelikäsitkirjoitus tarkastelee ekoyhteisöitä narratiivisesta tutkimuksellisesta viitekehyksestä nostaen esiin yhteisöissä rakentuvia ilon ja ahdistuksen tarinoita (vrt. Rappaport 2000). tarinat rakentavat yhteistä sosiaalista todellisuuttamme, joten sillä on merkitystä minkälaisia ja kenen kertomuksia me kerromme ja millä tavalla. Teemme jatkuvasti kansalaisina ja tutkijoina tietoisia ja tiedostamattomia valintoja siitä minkälaisia tarinoita kerromme itsestämme ja yhteisöstämme, sekä siitä minkälaista kieltä ja metaforia käytämme (Richardson 1995). Ympäristökysymysten ja talouselämän

vuorovaikutussuhteesta kuulemme kulttuurissamme usein kertomuksia, jotka vakuuttelevat asioiden olevan hallinnassa ja ongelmien olevan ratkaistavissa teknologisin keinoin ilman suurempia muutoksia asenteissa, arvomaailmassa ja elämäntavoissa, kuten väitöskirjan ensimmäisessä artikkelissa käsitelty/kritisoitu ympäristöjohtamisen ja vihreän markkinoinnin 'business as usual' -tarina kertoo. Ekoyhteisöissä kuulemani tarinat sen sijaan hahmottavat todellisuuksia ja tulevaisuuksia, joissa muutostarve koskee niin asenteita, elintapoja kuin ihmis- ja luontokäsityksiäkin. Aineksia näihin tarinoihin antavat muun muassa yhteiskuntamme alati kiihtyvä teknistyminen ja viihteellistyminen, työelämän kiristyvät vaatimukset sekä työ- ja perhe-elämän sukupuolittuneet roolit.

Väitöskirjani kaksi esseettä nojaavat pitkälti Rappaportin (2000) esittämään tarinoiden jäsenyykseen. Julian Rappaport tunnetaan yhteisöpsykologian kehittäjänä (Rappaport 1977). Hänen empiirinen tutkimustyönsä on ennen kaikkea kohdistunut yhteisöihin, jotka ovat taloudelliseen ja sosiaaliseen valtaan nähden marginaalisessa asemassa (esimerkiksi mielenterveydellisistä ongelmista kärsivien itseapuyhteisö, vähävaraisten asuinalueella sijaitseva koulu, seksuaalista vähemmistöä edustavien yhteisö kirkossa). Hän on tutkinut narratiivisen metodin avulla muunmuassa 'voimaistamista' (empowerment) (Rappaport 1995) ja identiteetin rakentumista henkilökohtaisen ja yhteisöllisen muutoksen konteksteissa (Rappaport 1993; 2000). Rappaport jakaa tarinat kolmeen eri luokkaan: yksilötason kertomukset, yhteisötarinat ja kulttuuritason tarinat. Yksilötason kertomuksilla (story) Rappaport tarkoittaa yksittäisten henkilöiden kuvauksia omista henkilökohtaisista kokemuksistaan, yhteisö- ja kulttuuritason tarinat (narrative) puolestaan tarkoittavat kertomuksia, jotka koskevat laajempaa joukkoa ihmisiä. Rappaportin (2000) mukaan yhteisö muodostuu ihmisistä, jotka kertovat yhteisiä tarinoita siitä mistä he tulevat, keitä he ovat ja keneksi he tulevat, tai haluavat tulla. Joukko ihmisiä ei voi olla yhteisö ilman yhteisiä tarinoita. Vallitsevasta elämäntavasta merkittävästi poikkeavaa elämäntapaa, esimerkiksi huomattavasti ekologisempaa, on vaikeaa noudattaa yksin. Siihen tarvitaan yhteisön tukea, yhteisötarinoita.

Tarinoilla on keskeinen merkitys sekä yksilöllisissä identiteetin rakentamisprosesseissa (esim. Bruner 1986; Sarbin 1986; Rappaport 1995), että yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen

muutoksen prosesseissa (esim. Richardson 1995; Rappaport 2000). Yksilöllisellä tasolla identiteetti joutuu usein muutoksen ravisteltavaksi stressitilanteissa, kuten avioliiton solmimisen ja purkamisen yhteydessä, tai eläkkeelle siirryttäessä. 'Normaali' oloissa sen sijaan ei tarvita tietoisia ponnisteluja identiteetin ja tarinoiden muuttamiseen. Identiteetti otetaan annettuna, olipa se sitten positiivinen tai negatiivinen (Rappaport 1995, 804). Useat tässä tutkimuksessa haastatellut henkilöt ovat ottaneet radikaalin omaa identiteettiä ravistelevan askeleen muuttaessaan yhteisöön. Richardsonin (1995) mukaan vallalla olevista kulttuurisen tason tarinoista poikkeavat yhteisötason tarinat, joita hän kutsuu kollektiivisiksi tarinoiksi, ovat erityisen tärkeitä yksilöllisissä ja yhteiskunnallisissa muutosprosesseissa. Kollektiiviset tarinat antavat äänen kulttuurisessa tarinassa vaiennetuille tai marginalisoiduille ryhmille. Kollektiiviset tarinat auttavat oman elämän tarinan juonen muuttamista mahdollistamalla uusien positiivisten merkitysten luomista omaan yksilötarinaan. Rappaport puolestaan toteaa (1995, 804), että jokainen tarvitsee yhteisötason tarinan tukea omassa elämäkerrassaan, ja varsinkin jos tarina on muutoksen kourissa. Ihmisen on vaikeaa rakentaa ja ylläpitää uutta identiteettiään yksin.

Esitän ekoyhteisöistä keräämäni elämäkertahaastatteluaineiston siitä rakennettujen tarinoiden muodossa. Nämä yhteisötason tarinat, joita kutsun ahdistuksen ja ilon tarinoiksi, ovat siis tutkijan muodostamia, mutta ne eivät sisällä mitään aineksia, joita haastatteluissa ei esiinny. Yhteisistä aineksista, luonnon tuhoutumisen herättämästä huolesta, yhteiskunnan ja työelämän arvojen 'kovenemisen' kritiikistä, sekä sukupuolten välisen työnjaon kritiikistä koostuva ahdistuksen tarina oli kuultavissa kaikissa tutkimuksen kohteena olleissa yhteisöissä. Ilon tarinat sen sijaan olivat enemmän yhteisöspesifejä painottaen eriasteisesti esimerkiksi mielenrauhan ja 'henkisen kasvun', elämäntavan ekologisuuden sekä yhteiskunnallisen vaikuttamisen merkityksiä. Lisäyksenä Rappaportin huomioihin tämä tutkimus tuo esiin sen, että ilon ja ahdistuksen tarinat elävät rinnakkain ja limittäin ja ne myös tarvitsevat toinen toisiaan. Ahdistuksen tarina toimii näin lähtökohtana ja antaa voimaa ilon tarinoille samoin kuin uusien liikkeiden vastarintaisuuden vallitseviin oloihin nähden on todettu antavan voimaa identiteetin, ja samalla koko liikkeen, elinvoimaisuudelle (esim. Carroll & Ratner 2001; Lundbom & Rinne 2003).

Kun mietitään tässä esseessä kuvatun kertomuksellisen viitekehyksen ja sen avulla saatujen tuloksien antia suhteessa aiemmin käsiteltyihin ympäristöriistöjohtamisen ja vihreän markkinoinnin ilmiökenttään talouselämän organisaatioissa, voidaan todeta, että ekoyhteisöt toimivat tietyllä tavalla turvapaikkoina uudenlaisten identiteettien ja kertomusten muodostamisvaiheissa ja siten uudenlaiset kertomukset ovat niissä helpommin kuultavissa, joskin limittäytyneinä 'vanhoihin' kertomuksiin. Uusien kertomusten kuuleminen, aukikirjoittaminen ja selkeyttäminen sekä sitä kautta uudenlaisten identiteettien tukeminen on kuitenkin hankalampaa yhteisöissä, joissa suuri osa jäsenistä ei koe vallitsevaa kertomusta ahdistuksen kertomukseksi, tai jos tämä kertomus on voimakkaasti johdon suojelema. Esimerkiksi yritysorganisaatiossa kertomuksen kyseenalaistaminen saattaa vaarantaa identiteetin hyvänä työntekijänä. Debra Meyerson ja Maureen Scully (1995) puhuvat 'maltillisista radikaaleista' viitaten henkilöihin, jotka ovat sitoutuneita työyhteisöönsä, mutta ovat samanaikaisesti myös sitoutuneita johonkin toiseen yhteisöön tai ideologiaan, joka on pohjimmiltaan erilainen, tai jopa edustaa työyhteisön kulttuurissa vallitseville arvoille täysin vastakkaisia arvoja. Heidän elämänsä työyhteisössä on usein identiteetin ambivalenttiudesta johtuen haastavaa. Meyerson ja Scully pitävät tällaisia henkilöitä ainutlaatuisina elinvoiman, oppimisen ja muutosvoiman lähteinä organisaatioissa. He pystyvät välittämään organisaatiolle arvokasta tietoa toisenlaisista 'todellisuuksista' (kertomuksista) (ibid.).

Ekoyhteisöt ja –kylät kulttuurisissa tarinoissa

Väitöskirjan neljäs artikkelikäsitelmä tarkastelee ekoyhteisöitä ja ekokylä kulttuuristen tarinoiden näkökulmasta (Richardson 1995; Rappaport 2000; Jokinen & al. 2004). Essee kertoo siitä, minkälaisia merkityksiä ekoyhteisöille ja –kylille yhteiskunnassamme annetaan. Kuulemme kulttuurisia tarinoita median, muiden suurten instituutioiden sekä erilaisten sosiaalisten verkostojen esittäminä. Vallitsevat kulttuurisen tason tarinat tunnetaan hyvin kaikkien kyseisessä kulttuurissa elävien henkilöiden keskuudessa ja usein ne esitetään 'pikakirjoitetussa' muodossa, visuaalisina kuvina, symboleina, käyttäytymiskoodeina ja stereotyyppioina. Stereotyyppistämässä jonkin

ihmisryhmän identiteetti pelkistetään muutamiin ryhmän ulkopuolelta todettuihin ominaispiirteisiin siten, että se palvelee toisen ryhmän intressejä (Pyykkönen 2003, 224). Rappaport (2000, 5) toteaa, että monet hyvin tunnetut pikakirjoitetut kulttuurisen tason tarinat ovat niin itsestään selvyiksi, että emme lainkaan tiedosta niiden vaikutusta esimerkiksi omassa yksilötason elämäntarinassamme. Richardson (1995, 212) korostaa, että kulttuuriset tarinat kerrotaan valtaa pitävien näkökulmasta. Ne ylläpitävät vallitsevaa normistoa ja arvomaailmaa säilyttäen siten vallitsevaa asioiden tilaa.

Joukkotiedotuksen asema on muodostunut niin keskeiseksi nykyisissä yhteiskunnallisissa järjestelmissä, että sen sosiokulttuurista merkitystä tuskin voi kiistää (esim. Fairclough 1997; Kellner 1998). Perinteisesti journalismista on ajateltu, että uutiset ja raportit heijastavat suoraan todellisen maailman todellisen luonteen; uutistoimittajat toimivat tosiasiallisten tapahtumien objektiivisina raportoijina. Konstruktivistinen näkökulma sosiaaliseen todellisuuteen sen sijaan kieltää sellaisen objektiivisuuden käsitteen, joka olisi riippumaton sosiaalisista toimijoista (Berger & Luckmann 1966). Tärkeämpää kuin etsiä 'puolueetonta' tietoa tosi tapahtumista on havaita/tiedostaa mitä jätetään kertomatta ja vaille huomiota ja mille annetaan huomiota, mikä asetetaan ensisijaiseksi ja mikä toissijaiseksi ja minkälaisia merkityksiä tiedolle annetaan (Chen and Meindl 1991; Fairclough 1997). Se mitä 'representoidaan' on aina valinnan tulos. Chen ja Meindl (1991, 523) myös korostavat, että median luomia ja uusintamia asiasisältöjä tulisikin tarkastella useiden sosiaalisten toimijoiden tuottamien prosessien tuloksina, siis ennemminkin organisatorisina kuin yksilöllisinä prosesseina. Mediaorganisaatiot ovat riippuvaisia lukijoistaan eivätkä herkästi esitä nopeasti muuttuvia ja ristiriitaisia käsityksiä tarkastelemistaan ilmiöistä ja näin media ja lukijat yhdessä ylläpitävät käsitteiden jatkuvuutta tuottaen tunnetta, että maailma olisi ennakoitavissa ja kontrollissa (ibid.). Mediaorganisaatiot ja lukijat siis rakentavat yhdessä kulttuurista tarinaa.

Artikkelikäsitteily perustuu mediatekstiaineistoon. Analysoin vuosien 1995 ja 2005 välillä kirjoitettuja ekoyhteisöitä ja ekokylä käsitteleviä artikkeleita. Yhteensä tarkastelun kohteena on 82 kirjoitusta, 50 juttua ekokylistä ja 32 juttua ekoyhteisöistä erityyppisissä lehdissä. Tarkastelun kahtiajako yhteisöihin ja kyliin perustuu aineistossa

ilmenevään tapaan käsitellä ekologista elämäntapaa ja asumista. Ekokylistä puhutaan silloin kun artikkeli kertoo uudisrakentamisesta ja ekoyhteisöjutut käsittelevät jo olemassaoleviin rakennuksiin muuttaneita kommuunityyppisiä yhteisöitä. Kahtiajako ilmenee myös siten, että jutuissa haastatellut ekokylissä asuvat henkilöt tekevät eron 'normaalin ekologisen asumisen' ja 'hardcore', 'fanaattisen' ja 'syvävihreän' yhteisöasumisen välillä. Mediateksteissä annetut merkitykset ekokylille poikkeavat siis kansainvälisessä liikkeessä 'ecovillage'-termille annetuista merkityksistä, jotka ovat lähempänä suomalaisissa mediateksteissä ekoyhteisö-termille annettuja merkityksiä.

Tarkastelen mediateksteistä luettavissa olevia tarinoita suhteessa '*Suomi tietoyhteiskuntana*' -keskusteluun (esim. Eriksson & Vehviläinen 1999; Vehviläinen 2002; Tuuva-Hongisto & al. 2006) siten, että analysoin minkälaisia merkityksiä teknologialle annetaan niissä, minkälaisella *aikaulottuvuudella* niissä toimitaan, sekä minkälaista *asiantuntijuutta* niissä esitetään. Mediatekstiaineisto ajoittuu samaan aikaan kun Suomessa 1990-luvun puolivälissä alkoi laajempi julkinen keskustelu tietoyhteiskunnasta laman jälkimainingeissa selviytymisstrategiana sekä taloudellisesti että kansakunnan itsetunnon kannalta (Tuuva-Hongisto & al. 2006).

Tietoyhteiskunnan julkisuuspuhe uudistaa perinteistä teknistaloudellista ajattelua, joka yhdistää luonnontieteen ensisijaisuuden tiedon tuottajana kertomukseen edistyksestä (Vehviläinen & Eriksson 1999, 13). Teknologisen determinismin mukaan teknologia suuntaa yhteiskunnan kehitystä. Teknologian käsitteellistäminen teknologisen determinismin mukaan ulkoisena voimana tuottaa yhdenmukaistavaa käsitystä talouden toiminnasta. Globaalin maailmantalouden, kansallisvaltion, alueen, toimialan, yrityksen tai yksittäisten työtehtävien on sopeuduttava teknologian muutoksiin. Sen sijaan kun teknologia nähdään sosiaalisena konstruktiona, kuten MacKenzie & Wajcman (1985) jo pari vuosikymmentä sitten ovat esittäneen, sitä ei pidetä vääjäämättömänä voimana joka ohjaa kehitystä, vaan sitä tarkastellaan monenlaisten toimijoiden, niin insinöörien, rahoittajien kuin kansalaistenkin välisen dynamiikan tuloksena.

Esitän artikkelikäsitkirjoituksessa kaksi mediateksteistä konstruoitua tarinaa, joiden juonirakenteet hahmotin tarkastelemalla mitä toimijoita, päämääriä, keinoja ja esteitä mediatekstit sisälsivät (vrt. Alasuutari 1994, 119). Ekokylistä kertovassa tarinassa kuntien virkamiehet esiintyvät keskeisinä toimijoina kahdenlaisissa rooleissa. Yhtäältä kunnat näyttäytyvät ekologisen asumisen hankkeiden edistäjinä ja alullepanijoina. Ekokylähankkeissa kehitetään usein uutta, esimerkiksi kunnallistekniikkaan ja energiahuoltoon liittyvää teknologiaa, ja osin sen myötä niistä kirjoitetaan positiivisessa sävyssä kunnalle myönteistä julkisuutta tuovana edistyksellisenä toimintana. Toisaalta kunnalliset virkamiehet esitetään omatoimisten, valvutuneiden rakentaja-asukkaiden elämää hankaloittavina byrokratian edustajina. Kaiken kaikkiaan ekokylät esitetään paikkoina, joissa asuminen ei vaadi mitään suurempia kulutustottumusten tai elämäntavan muutoksia ja ne tarjoavat kaikille kunnan kansalaisille sopivan yhteisöllisen asumismuodon.

Mediateksteistä on luettavissa tarina mallikkaista edelläkävijä-ekokylistä, joissa eletään vahvasti nykyaikaa ja avataan tietä tulevaisuudelle, mutta samaan aikaan kunnioitetaan perinteitä ja 'vanhan ajan yhteisöllisyyttä'. Ekokylätarina ei haasta yhteiskunnassa vallitsevaa kulttuurista tarinaa. Ekokylissä asuminen on 'normaalia' ja tietoyhteiskunnan tavoitteiden mukaisesti ekokylissä osallistutaan suomalaiseen teknologiaosaamisen kehittämiseen. Tarina arvostaa teknistä asiantuntijuutta. Kansallisiin teknologian kehittämissuunnitelmiin integroiduissa hankkeissa kehitetään ja kokeillaan erilaisia innovatiivisia energia- ja rakennusteknologioita. Koko muun Suomen ja Euroopan kannattaa ottaa mallia näistä hankkeista. Teksteissä rakentuva normaalius määrittää myös asukkaille sopivan vihreyden asteen 'terveen maalaisjärjen' puitteisiin. Ekokylissä asuu normaaleita lapsiperheitä, joiden vanhemmat ovat useimmiten hyvinkoulutettuja. Asukkaina ei esiinny esimerkiksi vanhuksia, vammaisia tai maahanmuuttajia.

Ekoyhteisöitä käsittelevistä mediateksteistä konstruoitu tarina puolestaan kertoo toimijoista, jotka ovat turhautuneita kulutusyhteiskuntaan, tai siitä syrjäytyneitä ja tavoittelevat yhteisössä ekologista ja yksinkertaista elämäntapaa. Yhteisöissä he pyrkivät omavaraisuuteen tuottamalla itse ravintonsa ja keräilemällä luonnon antimia.

Ekoyhteisöelämä näyttäytyy askeettisena. Siinä missä ekokylätarina kertoo tietoyhteiskunnan kanssa linjassa kulkevasta tulevaisuudesta ja edistyksestä, suuntautuu ekoyhteisötarina menneisyyteen. Siinä palataan juurille, siirrytään ajassa taaksepäin aikaan, jolloin Suomi oli vielä pääosin agraariyhteiskunta. Tällainen elämäntapa esitetään työläänä mutta antoisana. Ympäristötietoisten toimijoiden lisäksi yhteisöissä asuu myös ihmisiä, joiden motiivit ovat kyseenalaisia. Yllättäen suurimmaksi haasteeksi yhteisöissä ei osoittaudukaan ekologinen, materiaalisesti niukka elämäntapa, vaan toimivien ihmissuhteiden ylläpitäminen.

Yhteisöissä ei ole sijaa saastuttavalle, luonnonvaroja kuluttavalle teknologialle, mutta uusinta ympäristöä säästävää teknologiaa sen sijaan jossain määrin käytetään hyväksi ja globaalia tietoverkkoakin rakennetaan. Yhteisötarinan toimijoita ei esitetä asiantuntijoina, asiantuntijuutta etsitään pikemminkin menneiltä sukupolvilta. Siinä missä ekokylätarina kertoo teknologisesta kehityksestä ja teknisesti taitavista ihmisistä, kuvaa ekoyhteisötarina ihmisiä pääosin arkipäiväisten ja alkeellisten askareiden äärellä, eikä heidän oma asiantuntemuksensa aina riitä edes niiden suorittamiseen. Toisin kuin vallitsevan kulttuurin 'Suomi tietoyhteiskuntana' -kertomuksessa, ekoyhteisötarinassa arvoa ei anneta teknologialle vaan kädentaidoille. Ekoyhteisötarina tuo esiin elämäntapaa, joka ei organisoidu ydinperhemallin mukaan. Tässä myös voidaan nähdä osittain suuntaus kohti menneitä aikoja, jolloin montakin sukupolvea saattoi elää saman katon alla. Yhteisöt esitetään toisinaan myös paikkoina, joissa perinteistä sukupuolen mukaista työnjakoa pyritään kyseenalaistamaan.

Ekoyhteisötarina haastaa vallitsevaa kulttuuria monella tavalla. Pirita Juppi, Jukka Peltokoski ja Miikka Pyykkönen ovat tutkineet vuosituuhannen vaihteen vastakulttuurisia ilmiöitä, joissa jaetut merkitykset, arvot ja normit ovat vastakkaisia tai vaihtoehtoisia "valta- tai emokulttuurin" vallitseviksi oletetuille merkityksille ja arvoille (Juppi & al. 2003, 6). Tämä vastakulttuurinen liikehdintä on saanut alkunsa pääosin juuri ympäristösuojelullisista lähtökohdista. Median kertoman tarinan mukaan ekoyhteisöissä asuu syvällisemmin vihreää väkeä kuin ekokylissä, mutta ei kuitenkaan ihan 'ihan linkolalaisia'. Ekoyhteisötarinassa jaetut merkitykset koskevat muun muassa

omavaraisuutta ja vaihtotaloutta. Niiden tavoittelu on ristiriidassa vallitsevaan kulttuuriin nähden, joka korostaa 'rahamaailman' arvojen mukaista taloudellista rationaliteettia. Paikallisuus haastaa globaalia.

Huomionarvoista on, että median välittämä tarina ei esitä ekoyhteisöjä poliittisena liikkeenä. Ennemminkin yhteisöjen elämää kummastellaan. Kuten aiemmin todettiin, menestyäkseen taloudellisesti median on uusinnettava sellaista arvomaailmaa, jonka sen lukijat kokevat omakseen ja voivat helposti hyväksyä (esim. Chen ja Meindl 1991; Kellner 1998). Siten ekoyhteisötarinasta muodostuu paikoitellen kertomus oudoista ilmiöistä. Tarinoissa tapahtuva kategorisointi ja stereotypisointi tuottaa ja vahvistaa toiseutta esittämällä marginaalissa olevien ryhmien päämääriä ja ajatuksia epäsuotuisassa valossa (esim. Pyykkönen 2003; Jokinen & al. 2004).

Tarinat muutoksen avaimina: tutkimuksen kontribuutio ja keskeiset tulokset

Olen tarkastellut tässä tutkimuksessa liiketoimintaorganisaatioiden ja luonnonympäristön välisiä suhteita sekä ekoyhteisöitä vaihtoehtoisina, ehjemmän luontosuhteen mahdollistavina organisoitumisen muotoina. Tutkimuksen keskeinen kontribuutio on, että se tuo esille tarinoiden merkityksen muutoksien aikaansaamisessa. Tutkimus vahvistaa näkemystä siitä, että sosiaalisten ja kulttuuristen käytäntöjen muuttuminen edellyttää tarinallisia muutoksia niin kulttuurisella, yhteisö- kuin yksilötasollakin. Olen osoittanut ekoyhteisöitä käsittelevissä artikkelikäsitteilykirjoituksissa kuinka pyrkiessään radikaaleihin identiteettiä ja luontosuhdetta ravisteleviin, elämäntapaan liittyviin muutoksiin, ihmiset tarvitsevat yhteisön tukea. Yhteisöissä rakentuvat ekologisesta elämäntavasta kertovat yhteisötarinat tukevat siellä identiteettiään rakentavien ihmisten yksilötarinoita. Nämä yhteisötason 'ilon tarinat' antavat yhteisöiden jäsenille voimaa ja kannattelevat muutosta.

Ilon tarinoiden rinnalla elää kuitenkin myös ahdistuksen tarinoita, eikä muutos tapahdu hyppäyksenä tarinasta toiseen. Itseasiassa ilon ja ahdistuksen tarinat tarvitsevat toinen toisiaan ja ne elävät toisiinsa limittäytyneinä, mikä havainto on lisäystä Julian Rappaportin (2000) esittämiin ajatuksiin ilon ja kauhun tarinoista. Tutkimuksen kohteena

olleissa ekoyhteisöissä yhteinen ahdistuksen tarina kertoo esimerkiksi luonnon tuhosta, välineellisyydestä niin ihmis-luontosuhteissa kuin ihmisten keskinäisissäkin suhteissa sekä työelämän kiristyneistä ja turhauttavista olosuhteista. Tämä ahdistuksen tarina toimii kimmokkeena ja peilauspintana ilon tarinoille, joissa kerrotaan muun muassa sopusointuisesta elämästä luonnon ja yhteisön jäsenten kesken, omavaraisuudesta ja kosketuksesta maahan, itsensä älyllisestä, henkisestä ja taiteellisesta kehittämisestä sekä väkivallattomuudesta ja yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta.

Tässä tutkimuksessa käytetyssä tarinallisessa viitekehyksessä voidaan erottaa myös kolmas taso, tarinoiden kulttuurinen taso, joka ilmenee esimerkiksi median välittämässä kertomuksissa. Kulttuurisen tason tarinat kertovat vallalla olevista näkemyksistä ja normeista ja määrittävät siten marginaalia ja keskusta. Siten marginaalissa kuuluvan yhteisötarinan leviäminen laajemmalle edellyttää kulttuurisen tason tarinallista tukea. Eläkkeen markkinatalouden olosuhteissa media kertoo pääasiassa siitä ja sillä tavoin, mitä se olettaa yleisön haluavan (esim. Chen & Meindl 1991) ja tutkimusartikkeleita julkaisevat aikakauslehdet ovat taipuvaisempia julkaisemaan artikkeleita, joissa operoidaan vallitsevilla käsitteillä (esim. Schaefer & Crane 2005). Tämän tutkimuksen perusteella mediatekstit määrittävät ekologisen elämäntavan marginaaliin sekä jakavat sen lisäksi vielä kahteen kategoriaan, elämään ekoyhteisöissä ja ekokylissä. Ekoyhteisöt esitetään radikaalimpana, kulutusyhteiskuntaa eksplisiittisesti haastavana marginaalina, jossa elää hieman outoa porukkaa, kun taas ekokylät esitetään ekomodernistiseen tarinaan paremmin soveltuvina 'normaaleiden' lapsiperheiden paikkoina. Vallitsevassa ekomodernistisessä diskurssissa ympäristönsuojelun sanoma on suunnattu erityisesti terveille, vahvoille ja ' pärjääville'. Voidaan ajatella, että tällainen esitystapa palvelee marginaalissa olevan diskurssin pyrkimyksiä päästä marginaalista valtavirtaan, mutta samalla se kuitenkin marginalisoi itsensä toisesta vallitsevasta todellisuudesta, jossa elävät eivät ole terveitä, vahvoja eivätkä pärjääviä.

Mitä tämä 'ekoelämä' –marginaalin tarkastelu voi sitten kertoa meille 'kulutuselämä' -keskuksesta? Yhtäältä sen voidaan nähdä kertovan meille asioita, jotka liittyvät tavalla tai toisella ekologisen elämän sisällöllisiin ulottuvuuksiin. Toisaalta teoreettisemmalla

tasolla se tuo lisävalaistusta kertomukselliseen dynamiikkaan. Kun tarkastelemme valtavirtaorganisaatioita, esimerkiksi yrityksiä tai julkisyhteisöorganisaatioita, löydämme kyllä ahdistuksen tarinoita, mutta ilon tarinoita emme niinkään. Taloudellisen tehokkuuden sanastoa uusintavista ekomodernistisistä vihertymisen 'win-win' – kertomuksista ei ole 'kestävän kehityksen' ilontarinoiksi, kuten tässä väitöskirjassa esitetyssä artikkelissa on osoitettu. Yritys- ja julkisyhteisöorganisaatioissa luonto näyttäytyy yleensä ongelmana ja tästä ongelmakeskeisyydestä johtuen ympäristönsuojelusta muodostuu enemmänkin rasite kuin ilon tarina. Kun ympäristönsuojelu esitetään velvoitteena ja ongelmien välttämiseen tai vähentämiseen tähtäävänä teknisenä toimintana, ei luonto elinympäristönä ja ilon lähteenä tule esiin (vrt. myös Haila 2004).

Toinen ekologisen elämän sisältöihin liittyvä huomio koskee luontosuhteen määrittymistä tutkimuksen kohteena olleessa 'marginaalissa'. Siellä kuultavissa ilon tarinoissa ihmisten luontosuhde jäsenyytyy laajamerkitykselliseksi. Se kietoo sisäänsä käsityksiä niin vallankäytöstä, 'rationaalisen' tiedon merkityksistä, esteettisistä arvoista ja kuuntelemisen opettelun tärkeydestä kuin elementtejä konkreettisista kehollisista kokemuksistakin. Jos tämä huomio siirretään 'keskukseen' voidaan todeta, että yritysten ja luonnon vuorovaikutuksesta voisi rakentaa 'ilon' tarinoita, joissa korostuisi luonnon monimuotoisuus, rikkaus ja hallitsemattomuuden mukanaan tuoma jännittävyys, elävyys ja oppimisen mahdollisuudet. Aihioita tällaiseen tarinaan löytyy esimerkiksi Body Shopin toiminnasta, jonka tuotestrategioissa korostetaan luonnosta ammennettavaa viisautta. Tällaista ilon tarinan juonetta, joka sisältäisi laajamerkityksellisemmän ja enemmän positiivisia kuin negatiivisia merkityksiä viestivän luontosuhteen, voisi etsiä myös esimerkiksi luontaislääkinnän piiristä tarkastelemalla mitä kaikkea liittyy siihen, että luonnon rikkauksia 'toisella' tavalla hyödyntävien luontaislääkinnällisten hoitojen ja tuotteiden kysyntä on yleistynyt länsimaissa viimeaikoina. Lähempi tarkastelu paljastaisi todennäköisesti ainakin sen, että tarina tarvitsee peilauspinnakseen lääketieteellisuuden edustaman 'objektiivisen' luonnontieteellisen tiedon kritiikkiä, muuttuneita käsityksiä siitä mitä on hyvä elämä ja terveys, eli foucaultlaisittain kurinalaistumisen käytäntöjä.

Teoreettisemmalla tasolla tämän tutkimuksen perusteella voidaan tehdä ainakin kolmenlaisia huomioita. Ensinnäkin, että tämä tutkimus vahvistaa näkemystä siitä, että sosiaalisten ja kulttuuristen käytäntöjen muuttuminen edellyttää tarinallisia muutoksia niin kulttuurisella, yhteisö- kuin yksilötasollakin. Siten tutkimuksessa tarkastellun 'marginaalin' perusteella voidaan väittää, että vastaavasti muutos myös ympäristöjohtamisen käytännöissä edellyttäisi muutoksia kaikilla tarinallisilla tasoilla. Toiseksi, tutkimuksessa esitetty tarinalliseen viitekehykseen nojaava tulkinta muutoksen dynamiikasta tukee näkemystä luonnon käsitteellistyksiä koskevan diskuursiivisen muutoksen hitaasta luonteesta. Valistuksen ajoilta peräisin olevat rationalistiset luontokäsityksemme ja niitä mukailevat organisatoriset käytännöt, jotka asettavat teknisen luonnontieteellisen tiedon yliverlaiseen asemaan, eivät muutu yksittäisten yksilötarinoiden tai edes yksittäisten yhteisötarinoiden myötä. Kolmanneksi, marginaalit näyttäytyvät tämän tutkimuksen perusteella mahdollisina muutoksien kehittäjinä ja alkuun panijoina. Tutkimus tukee siten myös näkemystä 'erilaisuudesta' voimavarana ja mahdollisena innovaation lähteenä organisaatioissa.

Muutoksien mahdollisuuksien tarinallinen tarkastelu tuo esiin mielenkiintoisia näkymiä ja jatkotutkimuskohteita. Ensinnäkin voisi olla hyödyllistä tutkia tarkemmin eri tarinallisten tasojen yhteenkietoutumisen dynamiikkaa. Tutkimukseen voisi lisätä esimerkiksi aikaulottuvuuden, mikä mahdollistaisi muutosprosessien kulun tarkastelun tasolta toiselle ja tutkimuksen kohteen voisi rajata tarkemmin siten, että palvelisi nimenomaan tämän dynamiikan näkyväksi tekemistä. Toinen mielenkiintoinen jatkotutkimusalue liittyy tutkimuskontekstin laajentamiseen globaalille tasolle. Siinä missä yhteisö- ja kulttuurisen tason tarinat ovat perinteisesti olleet hyvinkin konteksti- ja kulttuurisidonnaisia, on viimeaikainen tietotekniikan kehitys ja käyttöönotto voimakkaasti rikkonut tarinallisia reviirirajoja. Kaikenlaiset tarinat, koskivatpa ne yksilöä tai yhteisöä tai sisälsivätpä ne minkälaisia käsitteellistyksiä hyvänsä, ovat kuultavissa, kommentoitavissa, uudelleen muokattavissa ja korjattavissa yli kulttuuristen ja yhteisöllisten rajojen internetin ja sähköpostin avulla. Tämä kehitys on luonut merkittäviä uusia mahdollisuuksia sekä tarinoiden korjaamiselle (revising), eli tiedon muodostukselle eri tieteen alojen välisesti ja tieteiden ja maallikkoväestön kesken, että marginaalisissa

positioissa eläville yhteisöille saada äänensä kuuluviin (Grobstein 2005; Weller 2006). Jatkossa olisikin hyödyllistä tutkia miten internetin kautta välittyvät globaalien tason tarinat uusintavat ja haastavat eri konteksteissa vallitsevia luonnon käsitteellistyksiä ja minkälaisille ilon ja ahdistuksen tarinoille niissä on sijaa.

Lähteet

Airaksinen, S. (1988) *Teknologisen innovoinnin erityispiirteet paperiteollisuudessa ja tapaus Walkisoft*. Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisuja D-110. Helsinki.

Ajzen, I. & Fishbein, M. (1980) *Understanding attitudes and predicting social behaviour*. Prentice-Hall, Englewood Cliffs.

Alasuutari, P. (1994) *Laadullinen tutkimus*. Vastapaino, Tampere.

Anderson, W. T. & Cunningham, W. T. (1972) The Socially Conscious Consumer, *Journal of Marketing*, 36, 23-31.

Andreasen, A. R. (1991) Consumer Behavior Research and Social Policy, in Robertson, T. S. & Kassirjian H. H. (eds.) *Handbook of Consumer Behavior*, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, 459-506.

Antil, J.H. & Peter D. Bennet, P.D. (1979) Construction and Validation of a Scale to Measure Socially Responsible Consumption Behaviour, in Henion, K. E. & Kinnear, T.C. (eds.) *The Conserver Society*. American Marketing Association, Chicago, 51-68.

Antil, J.H. (1984) Socially Responsible Consumers: Profile and Implications for Public Policy, *Journal of Macromarketing*, 4(2), 18-39.

Banerjee, S. B. (2002) Organisational Strategies for Sustainable Development: Developing A Research Agenda for the New Millennium. *Australian Journal of Management*, 27, 105-117.

Banerjee, S. B. (2003) Who Sustains Whose Development? Sustainable Development and the Reinvention of Nature. *Organization Studies*, 24 (1), 143-180.

Barlow, C. (1997) *Green Space, Green Time: The Way of Science*. Springer-Verlag, New York.

Beck, C. J. (1995) *Nothing Special. Living Zen*. Harper Collins Publishers, New York..

- Berger, P. & Luckmann, T. (1967) *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Penguin, Harmondsworth.
- Bernauer, J. & Mahon, M. (1994) The Ethics of Michel Foucault, in Gutting, G. (ed.) *The Cambridge Companion to Foucault*, Cambridge: Cambridge University Press, 141-158.
- Bertaux, D. & Bertaux-Wiame, I. (1981) Life Stories in the Bakers Trade. Teoksessa Bertaux, D. (eds.) *Biography and Society*. Sage Publications, London, 61-75.
- Bijker, W. E. & Law, J. (eds.) (1992) *Shaping Technology/Building Society. Studies in Sociotechnical Change*. The MIT Press, Cambridge, Mass.
- Boje, D.M. (1995) Stories of the Storytelling Organization: A Postmodern Analysis of Disney a Tamara-land. *Academy of Management Journal*, 38(4), 997-1035.
- Boje, D.M. (2001) *Narrative Methods for Organizational and Communication Research*. Sage Publications, London.
- Braidotti, R., Charkiewicz, E., Häusler, S. & Wieringa, S. (1994) *Women, the Environment and Sustainable Development: Towards a Theoretical Synthesis*. Zed Books, London.
- Bruner, J. (1986) *Actual Minds, Possible Worlds*. Harvard University Press, Cambridge, MA.
- Bruner, J. (1990) *Acts of Meaning*. Harvard UP: Cambridge, Mass.
- Bullis, C. (1996) 'Retalking Environmental Discourses from a Feminist Perspective: The Radical Potential of Ecofeminism', in Cantrill, J. & Oravec, C. (eds.) *The Symbolic Earth. Discourse and Our Creation of the Environment*, The University Press of Kentucky, Kentucky, 123-148.
- Burgelman, R. A. (1983) Corporate Entrepreneurship and Strategic Management: Insights from a Process Study. *Management Science*, 29(12), 1349-1364.
- Burgelman, R. A. (1984) Designs for Corporate Entrepreneurship in Established Firms. *California Management Review*, 26(3), 154-166.
- Buttel, F. & Taylor, P. (1992) Environmental Sociology and Global Environmental Change: a Critical Assesment, *Society and Natural Resources*, 5, 211-230.
- Callon, M. (1986) The Sociology of an Actor-Network: The Case of the Electric Vehicle, in: Callon, M. & Rip, A. (eds.): *Mapping the Dynamics of Science and Technology*. Macmillan, London.

- Carroll, W. & Ratner, R. (2001) Sustaining Oppositional Cultures in 'Post-Socialist' Times: A Comparative Study of Three Social Movement Organisations. *Sociology*, 35(3), 605-629.
- Chen, C. & Meindl, J. (1991) The Construction of Leadership Images in the Popular Press: The Case of Donald Burr and People Express. *Administrative Science Quarterly*, 36, 521-551.
- Cohen, M.J. & Murphy, J. (2001) Preface. In Cohen, M.J. & Murphy, J. *Exploring sustainable consumption: Environmental Policy and the Social Sciences*, Vol. 1, Pergamon, Amsterdam. xi.
- Crane, A. (2000) Corporate Greening as Amoralization. *Organization Studies*, 21, 673-696.
- Cronberg, T. & Vepsä, K. (1982) *Asumisen uusi suunta*. Tammi, Jyväskylä.
- Czarniawska, B. (1998) *A Narrative Approach to Organization Studies*. Qualitative Research Methods, Series 43, A Sage University Paper, Newbury Park, CA.
- Czarniawska, B. (1999) *Writing Management. Organisation Theory as a Literature Genre*. Oxford University Press, Oxford.
- Cunliffe, A.L. (2003) Reflexive Inquiry in Organizational Research: Questions and Possibilities. *Human Relations*, Vol. 56(8), 983-1003.
- Darier, E. (1999) Foucault and the environment: an introduction. In Darier, E. (ed.) *Discourses on the Environment*. Blackwell Publishers Ltd, Oxford, 1-33.
- Davies, B. & Harré, r. (1990) Positioning: The Discursive Production of Selves. *Journal for The Theory of Social Behaviour*, 20, 43-63.
- Dobers, P., Strannegård, L. & Wolff, R. (2001) Knowledge Interests in Corporate Environmental Management. *Business Strategy and the Environment*, 10, 335-343.
- Dolan, P. (2002) The Sustainability of "Sustainable Consumption." *Journal of Macromarketing*, 22(2), 170-181.
- Egri, C. & Pinfield, L. (1996) Organizations and the Biosphere. In Glegg, S., Hardy, C. & Nord, W. (Eds.) *Handbook of Organization Studies*. Sage, Thousand Oaks, CA, 459-483.
- Elliott, R. & Wattanasuwan, K. (1998) Brands as Symbolic Resources for the Construction of Identity. *International Journal of Advertising*, 17, 131-144.
- Eriksson, P. & Vehviläinen, M. (toim.) (1999) *Tietoyhteiskunta seisakkeella: teknologia, strategiat ja paikalliset tulkinnat*. SoPhi, Jyväskylä.

Eräranta, K. & Moisander, J. (2006) Miten kuluttajaa hallitaan markkinoilla ympäristöpoliittisena toimijana? Julkaistaan teoksessa: Massa, I. & Autio, S. (toim.) *Arkielämän ympäristöpolitiikka*. Gaudeamus, Helsinki.

Fairclough, N. (1997): *Miten media puhuu*. Vastapaino, Tampere.

Firat, A., Dholakia, N., & Bagozzi, R. (eds.) (1987) *Philosophical and Radical Thought in Marketing*. Lexington Books, Lexington.

Firat, A. & Venkatesh, A. (1995) Liberatory Postmodernism and the Reenchantment of Consumption. *Journal of Consumer Research*, 22, 239-267.

Fitzgerald, B. & Robert J. (1992) Ethical Dilemmas in Packaging: Beliefs of Packaging Professionals, *Journal of Macromarketing*, 12(1), 45-54.

Fotopoulos, T. (2000) The Limitations of Life-Style Strategies: The Ecovillage “Movement” is Not the Way Towards a New Democratic Society. *Democracy & Nature*, 6(2), 287-308.

Fotopoulos, T. (2002) Transitional Strategies and the Inclusive Democracy Project. *Alternatives: Turkish Journal of International Relations*, 1(1), 72-119.

Foucault, M. (1980) *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings, 1972-1977*, Pantheon Books, New York.

Foucault, M. (1984) On the Genealogy of Ethics: An Overview of Work in Process. In Rabinov, P. (ed.) *The Foucault Reader*. New York: Pantheon Books.

Foucault, M. (1985) *The History of Sexuality Vol. 2. The Use of Pleasure*. New York: Pantheon Books.

Fournier, V. (2005) Yes. In: Jones, C. & O’Doherty, D. (eds.) *Manifestos for the Business School of Tomorrow*. Dvalin Books, Stanford. 198-205.

Fox, D. R. (1985) Psychology, Ideology, Utopia, and the Commons. *American Psychologist*, 40, 48-58.

Gabriel, Y. (1995) The Unmanaged Organization: Stories, Fantasies and Subjectivity. *Organization Studies*, 16(3), 477-501.

Gergen, K. (1997) The Place of the Psyche in a Constructed World. *Theory and Psychology*, 7, 723-746.

Giddens, A. (1991) *Modernity and Self-Identity*. Polity Press, Cambridge.

- Gladwin, T., Kennelly, J.J. & Krause, T.S. (1995) Shifting Paradigms for Sustainable Development: Implications for Management Theory and Research. *Academy of Management Review*, 20(4), 874-907.
- Grobstein, P. (2005) Revisiting Science in Culture: Science as Story Telling and Story Revising. *Journal of Research Practice*, 1(1), 1-18.
- Gruen, L. & Jamieson, D. (eds.) (1994) *Reflecting on Nature. Readings in Environmental Philosophy*. Oxford University Press, Oxford.
- Habermas, J. (1968) *Knowledge and Human Interests*. Polity Press, Oxford.
- Haila, Y. (2004) *Retkeilyn rikkaus. Luonto ympäristöhuolen aikakaudella*. Kustannus Oy Taide, Helsinki.
- Hakala, H. & Välimäki, J. (2003) *Ympäristön tila ja suojele Suomessa*. Suomen Ympäristökeskus. Gaudeamus. Helsinki.
- Halme, M. (1997) *Environmental Management Paradigm Shifts in Business Enterprises*. Acta Universitatis Tamperensis 542, Vammala.
- Hannigan, J. A. (1995) *Environmental Sociology - a social constructionist perspective*. Routledge, London.
- Haraway, D. (1991) *Simians, Cyborgs, and Women*. Free Association Books, London.
- Harding, S. (1998) *Is Science Multicultural. Postcolonialisms, Feminisms, and Epistemologies*. Indiana University Press, Bloomington and Indianapolis.
- Harré, R., Brockmeier, J. & Mülhauser, P. (1999) *Greenspeak: A Study of Environmental Discourse*. Sage Publications, Thousand Oaks, CA.
- Heiskanen, E. (2000) *Translations of an Environmental Technique: Institutionalization of the Life Cycle Approach in Business, Policy and Research Networks*. Helsinki School of Economics and Business Administration, Acta Universitatis oeconomicae Helsingiensis A-178, Helsinki.
- Heiskanen, E. (2002) The Environmental Agenda in Organization and Management Research. *The Journal of Transdisciplinary Environmental Studies*, 1(2), 1-15.
- Hirschman, E.C. (1993) Ideology in Consumer Research, 1980 and 1990: a Marxist and Feminist Critique. *Journal of Consumer Research* 19: 537-555.
- Hirvilampi, T. (2003) *Kulutuskarkuruus elämänpoliittisena valintana*. Sosiaalipolitiikan pro gradu-tutkielma, sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos, Tampereen yliopisto.

- Holt, D.B. (1997) Poststructuralist Lifestyle Analysis: Conceptualizing the Social Patterning of Consumption in Postmodernity. *Journal of Consumer Research*, 23, 326-350.
- Hänninen, V. (1999) *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. Acta Universitatis Tamperensis 696. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Ilmonen, K. (1998) Uudet ja vanhat yhteiskunnalliset liikkeet. Teoksessa Ilmonen, K. & Siisiäinen, M. (toim.): *Uudet ja vanhat Liikkeet*. Vastapaino, Tampere, 15-43.
- Jamison, A. (1997) *The Making of Green Knowledge: Environmental Politics and Cultural Transformation*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Jennings, P.D. & Zandbergen, P.A. (1995) Ecologically Sustainable Organizations: An Institutional Approach. *Academy of Management Review*, 20 (4), 1015-1052.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (1993) *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Vastapaino, Tampere.
- Jokinen, A., Huttunen, L. & Kulmala, A. (toim.) (2004) *Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista*. Gaudeamus, Helsinki.
- Juppi, P., Peltokoski, J. ja Pyykkönen, M. (toim.) (2003) *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhaten vaihteessa*. SoPhi, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Kanter, R. M. (1972) *Commitment and Community; Communes and Utopias in Sociological Perspective*. Harvard University Press, Cambridge, Mass.
- Kanter, R. M. (ed.) (1973) *Communes: Creating and Managing the Collective Life*. Harper and Row, New York.
- Kantola, A. (1998) Tärkeintä on olla aito. Poliittisten uutisten dramaturgia. Teoksessa: Kantola, A., Moring, I. & Väliaverronen, E. (toim.) *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Tammer-Paino Oy, Tampere, 123-148.
- Katila, S. (2000) *Moraalijärjestyksen rajaama tila: maanviljelijä-yrittäjäperheiden selviytymisstrategiat*. Acta Universitatis Oeconomicae Helsingiensis A-174, Helsinki School of Economics and Business Administration, Helsinki.
- Katila, S. & Meriläinen, S. (2006) Henkilökohtainen kokemus tiedon lähteenä: toimintatutkimus akateemisessa yhteisössä. Teoksessa: Rolin, K., Kakkuri-Knuuttila, M-L. & Henttonen, E. (toim.) *Soveltava yhteiskuntatiede ja filosofia*. Gaudeamus, Helsinki, 134-154.
- Keller, E. F. (1985) *Reflections on Gender and Science*. Yale University Press, London.

- Keller, E. F. (1992) *Secrets of Life, Secrets of Death*. Routledge, London.
- Kellner, D. (1998) *Mediakulttuuri*. Vastapaino, Tampere.
- Kemp, R. (1994). Technology and the Transition to Environmental Sustainability. The Problem of Technological Regime Shifts. *Futures*, 26 (10), 1023-1046.
- Kerfoot, D. & Knights, D. (1993) Management, Masculinity and Manipulation: From Paternalism to Corporate Strategy in Financial Services in Britain. *Journal of Management Studies*, 30(4), 659-677.
- Kilbourne, W., McDonagh, P., Prothero, A. (1997) Sustainable Consumption and the Quality of Life: A Macromarketing Challenge to the Dominant Social Paradigm? *Journal of Macromarketing* 17(1), 4-24.
- Kilbourne, W. (1995) Green Advertising: Salvation or Oxymoron? *Journal of Advertising*, 24(2), 7-19.
- Kilbourne, W. (1998) Green Marketing: A Theoretical Perspective. *Journal of Marketing Management*, 14, 641-655.
- Kincheloe, J.L. (2005) On to the Next Level: Continuing the Conceptualization of the Bricolage. *Qualitative Inquiry*, 11 (3), 323-350.
- King, A. (1995) Avoiding Ecological Surprise: Lessons from Long-Standing Communities. *Academy of Management Review*, 20 (4), 961-985.
- Kivisaari, S. & Lovio, R. (1996) Greening of Management and Technology Studies: Do We Need Reconceptualization? In Kivisaari, S. & Lovio, R. (eds.) *Bright Ideas? – Environmental Management in Finnish Perspectives*. Helsinki School of Economics B 164, Helsinki, 11-26.
- Komulainen, K. (1998) *Kotihiiiriä ja ihmisiä. Retorinen minä naisten koulutusta koskevissa elämäkertomuksissa*. Joensuun Yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja N:o 35, Joensuun yliopistopaino, Joensuu.
- Kozinets, R. & Handelman, J. (2004) Adversaries of Consumption: Consumer Movements, Activism, and Ideology. *Journal of Consumer Research*, 31, 691-704.
- Langerak, F., Peelen, E., van der Veen, M. (1998) Exploratory Results on the Antecedents and Consequences of Green Marketing. *Journal of Market Research Society* 40(4), 323-335
- Latour, B. (1987) *Science in Action: How to Follow Scientists and Engineers through Society*. Open University Press, Milton Keynes.

- Lehtonen, H. (1990) *Yhteisö*. Vastapaino, Jyväskylä.
- Levy, L. D. (1997) Environmental Management as Political Sustainability, *Organization & Environment*, June 1997, 126-147.
- Lovio, R. (1998) *So What Does the Finnish ISO 14001 Community Really Want?* Paper presented at the 14th EGOS Colloquium, Maastricht July 4-6, 1998.
- Lundbom, P. & Rinne, J. (2003) Eläinaktivismi ja poliittinen osallisuus. Identiteettipoliittikka radikaaliliikkeessä. Teoksessa: Juppi, P., Peltokoski, J. & Pyykkönen, M. (toim.) *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhaten vaihteessa*. SoPhi, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä, 181-210.
- Mackay, H. & Gillespie, G. (1992) Extending the Social Shaping of Technology Approach: Ideology and Appropriation. *Social Studies of Science*, 22, 685-715.
- Mackenzie, D. & Wajcman, J. (Eds.) (1985) *The Social Shaping of Technology. How the Refrigerator Got Its Hum*. Open University Press, Milton Keynes.
- Meadows, D.H., Meadows, D.L. & Randers, J. (1972) *The Limits to Growth*. Universe Books, New York.
- Mellor, M. (1997) Women, nature and the social construction of 'economic man'. *Ecological Economics*, 20, 129-140.
- Melucci, A. (1996) *Challenging Codes: Collective Action in the Information Age*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Meltzer, G. (1997) *Environmentalism and Social Context: The Importance of Empowerment*. Paper presented at the Catalyst '95 Design and Environment Conference in Canberra, Australia.
- Merchant, C. (1980) *The Death of Nature. Women, Ecology, and the Scientific Revolution*. Harper Collins, San Francisco.
- Merchant, C. (1989) *Ecological Revolutions: Nature, Gender, and Science in New England*. University of North Carolina Press, Chapel Hill.
- Meriläinen, S. (1995) *Liikkeenjohdon vihertymisprosessi. Case Vuorikemia*. Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisuja, B-155, Helsinki.
- Meyerson, D. & Scully, M. (1995) Tempered Radicalism and the Politics of Ambivalence and Change. *Organization Science*, 6(5), 585-600.
- Mies, M. & Shiva, V. (1993) *Ecofeminism*. Zed Books, London.

- Moisander, J. (1996) Attitudes and Ecologically Responsible Consumption. Research reports 218, Statistics Finland, Helsinki.
- Moisander, J. (2001) *Representation of Green Consumerism: A Constructionist Critique*. Acta Universitatis Oeconomicae Helsingiensis A-185, Helsinki School of Economics and Business Administration, Helsinki.
- Nelson, R. & Winter, S. (1982) *An Evolutionary Theory of Economic Change*. Harvard University Press, Cambridge, Mass.
- Nelson, J. A. (1997) Feminism, ecology and the philosophy of economics. *Ecological Economics*, 20, 155-162.
- Newton, T. & Harte, G. (1997) Green Business: Technician Kitsch? *Journal of Management Studies*, 34(1), 75-98.
- Opari, P. (1999) *Sukellus ekokylään – ekologista ja sosiaalista kestävyttä etsimässä*. Yhteiskuntapolitiikan pro gradu-tutkielma, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto.
- OECD (2002) Towards Sustainable Household Consumption? Trends and policies in OECD countries.
- Osterhus, T. (1997) Pro-Social Consumer Influence Strategies: When And How Do They Work?, *Journal of Marketing*, 61, 16-29.
- Ottman, J. (1998) *Green Marketing: Opportunity for Innovation*. NTC/Contemporary Books, Lincolnwood.
- Pauchant, T.C. & Fortier, I. (1990) Anthropocentric Ethics in Organizations, Strategic Management and the Environment: a Typology, *Advances in Strategic Management*, 6, 99-114.
- Pataki, G., (2002) *In Search for an Ecologically Sustainable Corporation*. Budapest University of Economic Sciences and Public Administration. Business Administration Ph.D Programme. Budapest.
- Pesonen, S. (1997) *Aurinkoteknologian käyttöönoton sietämätön hiatus: toimijaverkostoteoreettisesta näkökulmasta tarkasteltuna*. Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisuja B-165, Helsinki.
- Plant, C. & Plant, J. (Eds.) (1991) *Green Business: Hope or Hoax? Toward an Authentic Strategy for Restoring the Earth*. New Society Publishers, Gabriola Island, BC.
- Polkinghorne, D.E. (1988) *Narrative Knowing and the Human Sciences*. State University of New York Press, Albany.

- Potter, J. & Wetherell, M. (1987) *Discourse and Social Psychology: Beyond, Attitudes and Behaviour*. Sage, London.
- Prasad, P. & Elmes, M. (2005) In the Name of the Practical: Unearthing the Hegemony of Pragmatics in the Discourse of Environmental Management. *Journal of Management Studies*, 42(4), 845-867.
- Prothero, A. & Fitchett, J. (2000) Greening Capitalism: Opportunities for a Green Commodity. *Journal of Macromarketing*, 20(1), 46-55.
- Purser, R.E., Park, C. & Montuori, A. (1995) Limits to Anthropocentrism: Toward an Ecocentric Organization Paradigm? *Academy of Management Review*, 20(4), 1053-1089.
- Pyykkönen, M. (2003): Identiteetti liikkeessä. Teoksessa Juppi, P., Peltokoski, J. ja Pyykkönen M. (toim.): *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhannen vaihteessa*. SoPhi Jyväskylän Yliopisto, Jyväskylä.
- Rappaport, J. (1977) *Community Psychology: Values, Research and Action*. Holt, Rinehart & Winston, New York.
- Rappaport, J. (1993) Narrative Studies, Personal Stories, and Identity Transformation in the Mutual Help Context. *Journal of Applied Behavioral Science*, 29, 239-256.
- Rappaport, J. (1995) Empowerment Meets Narrative: Listening to Stories and Creating Settings. *American Journal of Community Psychology*, 23(5), 795-807.
- Rappaport, J. (2000) Community Narratives: Tales of Terror and Joy. *American Journal of Community Psychology*, 28(1), 1-24.
- Richardson, L. (1995) Narrative and Sociology, In Van Maanen, J. (ed.) *Representation in Ethnography*. Sage, London, 198-221.
- Riessman, C. K. (1993) Narrative Analysis. *Qualitative Research Methods*, Vol. 30, Sage Publications, Newbury Park.
- Ronkainen, S. (2000) Sandra Harding – Sijoittautumisen ja sitoutumisen tietoteoreetikko. Teoksessa: Anttonen, A., Lempiäinen, K. & Liljeström, M. (toim.) *Feministejä – Aikamme ajattelijoita*. Vastapaino, Tampere, 161-186.
- Roos, J. P. (1988). *Elämäntavasta elämäkertaan*. Gummerus, Jyväskylä.
- Räsänen, K., Meriläinen, S. & Lovio, R. (1995) Pioneering Descriptions of Corporate Greening: Notes and doubts on the emerging discussion. *Business Strategy and the Environment*, 3(4), 9-16.

- Sandilands, C. (1995) From Natural Identity to Radical Democracy. *Environmental Ethics*, 17, 75-91.
- Sarbin, T. R. (Ed.). (1986) *Narrative Psychology: The Storied Nature of Human Conduct*. Praeger Press, New York.
- Schaefer, A. & Crane, A. (2005) Addressing Sustainability and Consumption. *Journal of Macromarketing*, 25(1), 76-92.
- Shrivastava, P. (1994) Castrated Environment – Greening Organizational Studies. *Organization Studies*, 15(5), 705-726.
- Shrivastava, P. (1995a) Ecocentric Management for a Risk Society. *Academy Of Management Review*, 20(1), 118-137.
- Shrivastava, P. (1995b) The Role of Corporations in Achieving Ecological Sustainability. *Academy Of Management Review*, 20(4), 936-960.
- Smith, T. (1998) *The Green Marketing Myth: Tending Our Goats at the Edge of Apocalypse*. University of Toronto Press, Toronto.
- Somers, M. (1994) The Narrative Constitution of Identity: A Relational and Network Approach. *Theory and Society*, 23(5), 605-649.
- Sosis, R. & Bressler, E. R. (2003) Cooperation and Commune Longevity: A Test of the Costly Signalling Theory of Religion. *Cross-Cultural Research*, 37(2), 211-239.
- Soulé, M. E. & Lease, G. (1995) (eds.) *Reinventing Nature? Responses to Postmodern Deconstruction*. Island Press, Washington D.C.
- Springett, D. (2003a) An 'Incitement to Discourse': Benchmarking as a Springboard to Sustainable Development. *Business Strategy and the Environment*, 12, 1-11.
- Springett, D. (2003b) Business Conceptions of Sustainable Development: A Perspective from Critical Theory. *Business Strategy and the Environment*, 12, 71-86.
- Starik, M. & Rands, G. P. (1995) Weaving an Integrated Web: Multilevel and Multisystem Perspectives of Ecologically Sustainable Organizations, *Academy of Management Review*, 20(4), 908-935.
- Starkey, K. & Crane, A. (2003) Toward Green Narrative: Management and the Evolutionary Epic. *Academy of Management Review*, 28(2), 220-237.
- Stern, B.B. (1993) Feminist Literary Criticism and the Deconstruction of Ads: A Postmodern View of Advertising and Consumer Responses. *Journal of Consumer Research*, 19, 556-566.

Thompson, C.J. & Hirschman, E.C. (1995) Understanding the Socialized Body: A Poststructuralist Analysis of Consumers' Self-conceptions, Body Images, and Self-care Practices. *Journal of Consumer Research*, 22(2), 139-154.

Tolle, E. (2002) *Läsnäolon voima. Tie henkiseen heräämiseen*. Basam Books, Helsinki.

Trainer, T. (2002) Debating the Significance of the Global Eco-village Movement: A Reply to Takis Fotopoulos. *Democracy & Nature*, 8(1), 143-157.

Turnbull, S. (2002) Bricolage as an Alternative Approach to Human Resource Development Theory Building. *Human Resource Development Review*, 1(1), 111-128.

Tuuva-Hongisto, S., Talsi, N. & Uotinen, J. (2006) *Hei ihmistä varten! Teknologiapolitiikka, kansalaislähtöisyys ja arki*. Gummerus Kirjapaino Oy, Vaajakoski.

Vehviläinen, M. & Eriksson, P. (1999) Teknologia, strategiat ja paikalliset tulkinnat. Teoksessa Eriksson, P. & Vehviläinen, M. (toim.) *Tietoyhteiskunta seisakkeella: teknologia, strategiat ja paikalliset tulkinnat*. SoPhi, Jyväskylä, 7-26.

Vehviläinen, M. (2002) Teknologinen nationalismi. Teoksessa Gordon, T., Komulainen, K. ja Lempiäinen, K. (toim.): *Suomineiton hei! Kansallisuuden sukupuoli*. Vastapaino, Tampere, 211-229.

Wahlström, E., Reinikainen, T. & Hallanaro, E-L. (1992) *Ympäristön tila Suomessa*. Vesi- ja ympäristöhallitus, Ympäristötietokeskus. Gaudeamus. Helsinki.

Weller, T. (2006) A Continuation of Paul Grobstein's Theory of Science as Story Telling and Story Revising: A Discussion of Its Relevance to History. *Journal of Research Practice*, 2(1) Article M3 from <http://jrp.icaap.org/content/v2.1/weller.html>

Webster, F.E. (1975) Determining the Characteristics of the Socially Conscious Consumer, *Journal of Consumer Research*, 2, 188-196.

Welford, R. 997) *Hijacking Environmentalism. Corporate Responses to Sustainable Development*. Earthscan Publications, London.

Wilson, E.O. (1978) *On Human Nature*. Harvard University Press, Cambridge, MA.

Wilson, E.O. (1992) *The Diversity of Life*, Penguin Press, London.

ELÄMÄKERTAHAASTATTELUN PUITTEET

Elämäkertaahaastattelun muoto on vapaa. Seuraavassa esimerkkejä kiinnostavista teema-alueista:

1. Kerro nykyisestä elämäntilanteestasi mahdollisimman tarkkaan.
2. Kerro tähänastisesta elämästäsi ja elämäsi taustasta.
3. Arvioi elämääsi: mitkä ovat sen keskeiset kysymykset, mitkä tärkeimmät tapaukset. Oletko tyytyväinen aikaansaannoksiisi? Oletko onnellinen vai uneksitko paremmasta elämästä?
4. Mikä sai sinut muuttamaan elämäntapaasi ja liittymään ekoyhteisöön?
5. Mitä sinulle merkitsee se, että elät ekoyhteisössä?
6. Mieti mikä on suhteesi 'luontoon' ja miten se on elämäsi aikana muuttunut?

**THE MASCULINE MINDSET OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT AND
GREEN MARKETING**

Susan Meriläinen, Johanna Moisander and Sinikka Pesonen¹

Business Strategy and the Environment, Vol. 9(3), pp. 151-162, 2000.

¹ The order of authorship is alphabetical; this article was produced in full collaboration

Environmental management systems and green marketing programs have gained increasing popularity in western market economies. They are viewed as cost-efficient, effective and just means of tackling problems associated with the impact of economic activity on the environment. It is argued in this article, however, that these optimistic views are based on a number of ideas, images and metaphors, which retain many androcentric and inadequate assumptions about self, society and nature that may be incompatible with long-term environmental protection goals.

INTRODUCTION

Market orientation and an emphasis on the use of market instruments in environmental policymaking have gained increasing popularity in western market economies. The World Bank (Steer, 1996), for example, advocates the use of economic incentives and public information campaigns, arguing that economic policy-instruments are just, more efficient and more feasible solutions to environmental degradation than the "highly enforcement-intensive" regulatory environmental policy measures. Market-based approaches to environmental policy (e.g., Panayotou, 1993; Turner et al., 1994) usually emphasize the role and responsibility of consumers and private business enterprises in the production of environmental quality and in the transition to sustainable global economy. Green consumerism is seen as a powerful market force, which, in well-functioning markets, boosts environmental innovation and drives firms toward environmentally responsible conduct and business ethics, efficiently and with little government intervention. Informed by microeconomics and marketing literature ², advocates of market-based environmental policy believe that the greening of consumers' values not only compels firms to integrate environmental concerns into their business strategy, but also creates new business opportunities (e.g., Ottman, 1998). Therefore, environmental policy programs, helping firms to better serve their greening customer segments and

² A generally accepted idea in marketing literature is that identifying, anticipating and *satisfying human needs and wants* is the crucial starting point in the construction of successful marketing strategies (e.g., Kotler, 1988) and that customer orientation is considered the key to good business performance (e.g., Kohli and Jaworski, 1990).

other stakeholder groups by adopting environmental management systems and green marketing programs, is viewed as a good means of tackling environmental problems.

It is argued in this paper, however, that these views about the significant role of environmental management and green marketing in the transition to sustainable economy may be overly optimistic. From a feminist perspective, it is argued that environmental management and green marketing retain many androcentric assumptions about self, society and nature, which may be problematic or incompatible with long-term environmental protection goals. It is argued that these business approaches to environmental protection are impaired by a worldview, implicitly adopted from neoclassical economics, which is not only naïve but also exploitative and gender biased.

Therefore, it is suggested that the implications of the implicit assumptions associated with environmental management and green consumerism should be scrutinized. Towards this end, this paper, first, discusses and criticizes the conceptual and ethical limitations of environmental management and green marketing, focusing on the dominant conceptualizations of man and nature in these areas of research. Then, the relationship between the conceptions of man and nature and the production of environmental knowledge and management practices are discussed. Finally, the last section suggests ways of changing the dominant discourse. It is concluded that, to minimize the damage that can be caused by such androcentric and universally imposed set of assumptions, it would seem fruitful to pool insights from many alternative views to conceptualizing the human-nature relationship. It is necessary not only for the sake of ensuring the survival of human and non-human life but also for doing better research, as well as for achieving gender equality and social justice.

CONCEPTUAL AND POLITICAL LIMITATIONS OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT AND MARKETING

Environmental management and Environmental or Green marketing have arisen as a response to the environmental challenge in the 1990's. Environmental management studies have concentrated mainly on criticizing traditional organizational theory for its narrow and limited conceptualization of organizational environments, which have largely

ignored or overlooked the role of nature as a business environment. Green marketing literature has focused mainly on the design and promotion of environmentally sound or green products in response to the greening of consumers' values and attitudes. These new approaches to conceptualizing business activity represent important developments in the global business environment, which have compelled and encouraged both small firms and international corporations to re-evaluate and transform their policies and practices. We argue, however, that the common notions of environmental management and green marketing, which partly overlap, retain a number of androcentric assumptions about nature (natural/physical business environment) and human being (consumer), which may have detrimental implications for both sustainable development and social equality. In the following section we shortly present some of these assumptions and discuss the ethical problems involved.

The view of man in green marketing

Green marketing is often viewed as a step in the evolution of modern marketing (Peattie, 1992), the objective of which is to make profit by satisfying customer needs. As many other new styles of marketing, it has arisen in response to a change in the marketing environment: the increasing concern about environmental problems. Hence, the concept of green marketing is usually viewed in terms of the basic assumptions of the marketing concept³, adding sustainability into the objectives of marketing strategy. There is little agreement and apparently no clear understanding, however, of the basic ecological and political principles and objectives that make marketing sustainable or non-detrimental to the natural environment (Kilbourne, 1995; Langerak et al., 1998).

Nevertheless, Green marketing is generally conceptualized as a process of exchange that involves identifying, anticipating and satisfying the requirements of consumers and society, in a profitable and sustainable way (Ottman, 1998; Peattie, 1992; Polonsky, 1994; van Dam, and Apeldoorn, 1996). According to Polonsky (1994), for example:

³ Marketing management is generally viewed as the process of planning and executing the conception, pricing, promotion, and distribution of ideas, goods, and services to create exchanges that satisfy individual and organizational objectives. (Kotler, 1988)

Green or Environmental Marketing consists of all activities designed to generate and facilitate any exchanges intended to satisfy human needs or wants, such that the satisfaction of these needs and wants occurs, with minimal detrimental impact on the natural environment.

Based on the basic principles of mainstream marketing management, green marketing is, thus, viewed as a reciprocal relationship or *a process of exchange* in which a firm engages in a trade of values with its customers: the firm offers something of value, a product, to the customer in exchange for money.

In marketing literature, it is usually assumed that this market exchange involves first and foremost volitional transactions in which the customer accepts the firm's offer only if s/he agrees on the terms of exchange and if s/he feels that it is appropriate or desirable to deal with the firm. The terms of exchange are viewed to be negotiated in an interactive process in which the customers communicate their needs and wants and the conditions in which they are willing and able to engage in the transaction. In other words, consumers are viewed as powerful and proficient actors and equal trading partners in the market for consumer goods and services.

Moreover, a prominent theme in consumer research has been the use of machine metaphor to characterize the behavior of human beings. Over the years there has been a shift from economic models of utility maximization (consumer budgeting) to cognitive psychology and information processing (rational decision-making), but as Hirschman (1993, p 544) has argued the

use of machine metaphor is not only a widely accepted descriptive device in current consumer research but has evolved... into the status of iconic image. We no longer liken humans to computers; we now think of them as computers and are disappointed... when they do not perform as efficiently and rationally as these machines can be programmed to do.

This view of the human being and the logic, rhetoric and symbolism characteristic to mainstream marketing has, as yet, remained largely unchanged in the theoretical development of green marketing. Green marketing scholars have usually viewed human beings as reasonably rational decision-makers who act on beliefs, express attitudes, strive

toward goals, and make purchases based on choices among available brands, which corresponds to the conventional ways of viewing human behavior in marketing and consumer behavior research (see e.g., Firat et al. 1987; Andreasen, 1991; Hirschman, 1993). Also, accordingly, green marketing and other social marketing problems are customarily framed in terms of choice. As Andreasen (1991) has put the point, the question being asked is: how do we make the marketplace work better so that consumers can make better decisions about what to buy?

It may be argued that this view of man has been adopted to consumer behavior research implicitly—via traditional marketing theory—from neo-classical economics, which has been setting the research tone for marketing and consumer research ever since the early theoretical formulations of the discipline (Arndt, 1985; Kilbourne et al., 1997). Green marketing, conceptualized as a process of market exchange and the view of consumer behavior it implies, may be argued to correspond to the metaphor of ‘economic man’, which is central to neo-classical theorizing. This view of man, built around the core idea of a separate, autonomous or self-contained, detached, competitive, and primarily self-interested individual, and social relationships of contractual exchange, is arguably not only naïve but also exploitative and gender biased (England, 1993; Strassman, 1993; Nelson, 1997).

The social construction of ‘economic man’ can be seen as the product of the hierarchical dualism that has also created ‘rational man’ and ‘scientific man’ (Merchant, 1980; Nelson, 1997; Mellor, 1997). These models of self have been built on the suppression, mastery and domination of that which is ‘other’ to the self: women, indigenous peoples and, especially, nature during the industrial revolution, as Merchant (1980) observes.

The view of man exemplified by ‘economic man’ denies the embodiedness of humans in their biological functioning and the embeddedness of humanity in its ecological context. As Mellor (1997) points out that

[i]n the construction of 'economic man', what is left behind is the natural part of his existence, the embodiedness of his humanity in his biological needs and his embeddedness in the ecosystem. The economy wants 'man' when he is fit, mature but not old, mobile and without extraneous demands. The economy does not want his childhood, his sickness, his hunger, his need for rest and sleep, his dirty clothes, his worries, his parenting, his aging, his responsibilities. (Mellor 1997, 135)

Such assumptions of a disembodied and de-contextualized human being are not only unrealistic but, more importantly, they also disguise the ways in which the market and the 'economic man' are dependent on unsustainable transfers from nature and from unpaid non-market work by women. It may be argued that women perform the bodily care and daily provisioning that must remain unacknowledged for the masculine self-image of active autonomy to be maintained. Hence, the dependency that is denied becomes women's invisible project, as Nelson (1997) and Mellor (1997), for example, have argued. Women, or more precisely women's work, bears the burden of the link with nature, in that they mediate between the socially constructed world of male dominated economic systems and the embeddedness and embodiedness of humanity within its natural milieu (Nelson, 1993). Therefore, 'economic man' and his markets rely on hidden subsidies: they depend on expropriating and privatizing wealth from those parts of the social and natural world that lie outside the market sphere.

Consequently, the rational market-based solutions to environmental problems, which are based on bringing the natural environment into the sphere of market mechanism and political system, may not work because the spheres of women and nature are pre-constructed as unequal outside the marketplace. The economic system exemplified by the metaphor of 'economic man' may, thus, provide neither ecologically efficient nor democratic or socially acceptable policy options to deal with environmental degradation because, as McMahan (1997) argues, the system itself is dependent on nature—and women—being outside. Furthermore, these images of market and competitive individuals do not merely describe and theorize reality inadequately; they also embody normative or moral commitments and carry moral authority. The image of 'economic man' justifies and

shapes people's everyday thinking and acting, possibly silencing potentially useful alternatives.

Conceptualization of nature in environmental management

Organization and management scholars have adopted a variety of approaches to understanding the roots of the ecological crisis (see e.g. Lovio et al., 1997). While most writers apply the old frameworks to the new issue, some organizational scholars have proposed new alternative approaches, labeled 'ecologically sustainable', 'ecocentric', and 'non-anthropocentric' paradigms among others (Pauchant and Fortier, 1990; Gladwin et al., 1995; Purser et al., 1995; Shrivastava, 1995; Starik and Rands, 1995). They aim at creating sustainable economic development by placing nature as a major issue or possibly the most urgent issue of managerial/organizational concern.

Much of the discussion among environmental management scholars has focused on criticizing mainstream organizational texts and studies for their limited and narrow views of organizational environments. The claim is that these accounts portray organizational environments as disembodied, external social, economic, cultural and technological influences on organizations. Environmental management scholars (e.g., Shrivastava, 1994) further argue that, in traditional organizational analysis, far too much attention is given to the economic aspects of organizational environments, especially to variables characterizing markets, competitors, and regulations. What remains largely ignored is the natural/physical environment in which business organizations operate.

As Shrivastava (1994, pp 720-722) points out, de-emphasizing the ecological aspects of organizational environments is one of the reasons that hinders both academics and business practitioners to fully incorporate green issues into their agenda. To correct this bias, he proposes an alternative way of viewing organizational environment, the "economic biosphere". It differs from the more traditional ways of perceiving organizational environments in two major ways. First, it extends the focus of research beyond market economy, which has traditionally been the primary focus of organizational research, by considering the global economic, social, and political order. Second, and most importantly, it includes the natural economy of the ecosystem, which is

an aspect of organizational environments that has been completely disregarded before, in organizational theorizing. The aim of this new conceptualization is to make us consider organizations not only as systems of production but also as systems of destruction that cause environmental harm, such as technological risks, pollution and waste.

Environmental management scholars have undeniably succeeded in enlarging the one-sided view of nature that has been largely adopted in organization and management studies, but our question is: into what direction? Whereas scholars working in the field of organization and management studies have traditionally viewed environment as a resource that may be exploited for human benefit for a limitless time without substantial costs to society, environmental management scholars perceive nature as an essential scarce *economic* resource, which no longer can be taken for granted and which sets limits to its exploitation. Thus, whereas in the former case nature (including all natural resources) is rendered an always available and self-generating component of the market economy, in the latter case the vulnerability of nature and the need to assure its productiveness and regeneration are acknowledged. From this point of view, the central ethical question, therefore, is; what is the line between fair use and downright abuses of the natural environment?

The perception that the undervaluation of nature is the primary cause for the over-use of natural resources and, consequently, the degradation of the environment, has led the discussion among environmental management scholars to another important issue; how to internalize environmental damage -an inevitable byproduct of organized economic activity- in economic decision-making ? It is generally believed that giving monetary value to the environment is the most efficient means of achieving the desired level of environmental protection. It is assumed that the environment can be turned into a set of commodities by breaking it down into bits and pieces, commodifying it as separate goods and services.

We, however, argue that such a commodification of the environment is problematic because it devalues cultural, spiritual and esthetic dimensions of the natural world, as if nature were a commodity towards which people express market-type preferences. It has been shown that people may have values towards the environment that cannot be translated into the monetary language of price; people can think and behave towards the

environment in another way altogether (e.g., Uusitalo, 1989; Moisaner, 1996). With the transformation of the natural environment (life) into a marketable commodity, there is a risk that the instrumentalist relationship that western science conducts with the natural world is strengthened. Therefore, if market -based approaches come to dominate the debate on environmental policy, there is a danger that people start to value the environment in monetary terms at the expense of other values. Consequently, we argue that environmental management studies focusing on prices and with its preference for markets over regulation give us only partial insights into complex social and political problems raised by environmental crisis.

THE MASCULINE MINDSET OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT AND GREEN MARKETING RELATED RESEARCH AND PRACTICE

The androcentric values and biases associated with the conceptualizations of man and nature in environmental management and marketing are rather evident in the production and use of environmental management related knowledge. In the following sections we discuss how these conceptions are reflected in the production of environmental management related business knowledge and in the environmental management practices.

Production of environmental knowledge

Knowledge of the natural world is a 'conversation', not a discovery
Haraway, 1991

A successful construction of an environmental problem seems to need scientific authority for validation of its claims (Hannigan, 1995). This very often requires making the authoritarian and disembodied (usually male) voice “responsible for guiding the apparent haphazardness of natural events toward an intended meaning” (LaRocque, 1990 cited by Sandilands, 1995, 75). Yet, as much as a matter of straightforward reflection of the physical reality, environmental issues are a matter of a social construction and politics of knowledge production (Buttel and Taylor, 1992, 214). From this point of view

environmental management discourse can be seen as part of a larger scientific discussion and as an outcome of a network of power relations that determine what is allowed to be named, counted, accepted, canonized and financed as scientifically valid. As we see it, there is an endless contest over what is allowed to represent reality; who has the loudest voice to tell what is the relationship of humans to nature (see e.g., Gruen and Jamieson, 1994; Soulé and Lease, 1995). On the one end of the continuum, there is the constructionist explanation that it is all human making what counts as nature, and then on the other pole, the essentialist emphasis on the independent, unchanging character of the nonhuman world (Lease, 1995, 10). In the end, however, it is power relations that determine which statements are assigned the status of a scientific truth and which are not, thus making the connections between power, knowledge and truth problematic (Braidotti et al., 1994, 31-32).

We argue that environmental management practices, and environmental management as an ideology (Levy, 1997), continue to support the rationalist construction of nature. When speaking about nature, environmental management scholars refer to concepts adopted from environmental economics, such as equilibrium, self-regulating/self-sustaining system, natural production cycles. According to this position, as Soper (1995, 320) has put the point, nature refers to the structures, processes, and causal powers that are constantly operative within the physical world, serving as objects of study of the natural sciences. This representation of nature also conditions the possible forms of human intervention and interaction with the environment.

The conceptualization of nature in environmental management studies has at least two underlying assumptions. First, nature can be made knowable under the pretext of objective, distant knowledge of the natural sciences. Second, nature is a singular, coherent entity that can be translated into a simple, readily perceived form (Sandilands, 1995) via reductionist and positivistic modes of reasoning. Central to this conception of nature is the view of the scientist as the knowing agent with the competence and power to attribute meaning to nature by penetrating its opaque structure (Keller, 1985). Furthermore, as Mies and Shiva (1993) have pointed out, the creation of such an arbitrary barrier between 'knowledge' (the specialist) and 'ignorance' (the non-specialist) operates effectively to exclude from the scientific domain other "knowers" and alternative ways of

”knowing” nature that are perceived crucial for any lasting reconciliation between human and non-human nature.

Environmental management practice: 'Everything is in Control'

Considering the dominant conceptualizations of human beings and nature in environmental management and marketing discourses discussed above, it is not surprising to see how the business world is coping with the challenges posed by the environmental crisis. Business practitioners generally believe that environmental management programs, if implemented well enough, will eventually solve all ecological problems. We wonder, however, whether such economic reductionism, defining an ideological and socio-political problem as a technical one (Kilbourne, 1995), does more good or more evil to environmental protection and social equity?

Environmental management, building on the market logic and on the dominant strategic management thinking, seldom pays attention to the root causes of environmental degradation: to technological rationality and the ideology of unlimited economic growth and increasing material well being. Rather, we argue, as many others (e.g., Kilbourne et al., 1997; Levy, 1997), that it merely attacks the symptoms of the disease. No matter how rational or careful environmental managers aim to be, they cannot solve environmental problems with the very methods and thinking that caused the problems in the first place. On the ideological level environmental management supports modernistic and paternalistic ideas. As Levy (1997, 134) points out:

[Environmental management] tells a reassuring story of redemption and enlightenment. The story begins in the dark ages, when unwitting corporations polluted the earth with abandon. The narrative then moves on to a period of enlightenment, when, fuelled by new technologies and a broader understanding of ecosystem interdependencies, a few brave pioneer corporations learn that being green is really good for business. This new wisdom is spread until corporations everywhere become enlightened stewards of the environment, dedicating their substantial resources to achieving the goal of sustainable growth.

In so doing, corporations commodify 'greenness' and sell green products for premium prices. But, how is this 'greenness' itself constructed and what is the meaning of 'greening'? According to Levy (1997, 139), an analysis of corporate environmentalism reveals the presence of economic and political forces prepared to devote considerable resources to shape the meaning of 'green' to suit their own interests, which mostly encourages a comprehension of the world that focuses on surfaces that can be easily manipulated. Furthermore, environmental management can be seen as paternalistic, as it supports the idea that environment can be managed and that business managers are the best agents to carry out this task on behalf of the public, environmentalists, or government agencies.

On the organizational level, the possibly well-intended creation of professional environmental management, with its emphasis on controlling the symptoms, may have an immunizing effect on the organization. Many would argue that there is nothing to be critical about in environmental management per se, as it provides organizations with better information of the environmental consequences of their operations, and result in the development of products and production processes that are less harmful to the natural environment. Unfortunately, however, environmental management appears to have a serious negative side effect (or perhaps we should actually perceive it as a 'main-effect') of preventing a more fundamental and radical criticism, based on 'other kind of argumentation', from hurting the business. Environmental management, thus, contributes to the continuation of 'business as usual', as environmental management experts become better equipped to silence the voices that speak for values that do not fit into the business mindset (Mäntylä, 1999). In other words, the integration of environmental management in organizations may promote the illusion that 'there is no need to worry, everything is in control'.

Welford (1997) has referred to these problems involved in environmental management by claiming that 'the business world has hijacked environmentalism'. Companies that adopt and have an environmental management system certified may easily hide behind their environmental certificates. Yet, the certificate only proves that a 'system' has been implemented, and shows that the company takes an interest in the possible effects that environmental considerations have on the competitiveness of the company. As Levy

(1997, p 134) puts the point, environmental management, at best, only enhances corporate responsiveness to regulatory and market pressures. It contains no mechanisms that would ensure that human impacts on the environment, in aggregate, be reduced to some acceptable and sustainable level.

How and why, then, does this deception happen in the greening of business organizations? We argue that it is the masculine mode of thinking in strategic management (Kerfoot and Knights, 1993) -environmental management being part of it- that creates and maintains the ways in which business organizations try to deal with their environmental impacts. Referring to 'masculine mode', we are not saying that there is only one masculine mode -or one feminine mode, for that matter- but we refer to the dominant way of expressing masculinity in organizations. In the contemporary *competitive masculinity*, which, according to Kerfoot and Knights (1993), is a successor of the previously dominant *paternalistic masculinity*, the environment becomes an object of and for control. Environmental management is aimed at having the knowledge and power that provides the means for controlling the organization of production and its effects on the environment. This kind of knowledge for control can be achieved when 'everything and everyone is turned into writing, examined, and rendered calculable'. Such quantification, examining, and grading is likely to advocate a mechanistic perception of nature, and practices, where there is no room for tacit knowledge, emotions and spirituality. When emphasizing rational knowledge, and knowledge for control particularly, it may turn out to be difficult and non-legitimate to display uncertainty in organizations.

Because display of uncertainty and vulnerability would be a threat towards the image of competence, individuals aiming to live up to the ideal of competence tend to suppress emotionality, fear, and uncertainty. We argue that this competition -oriented process eventually suppresses the 'nature inside' as well. As Kerfoot and Knights (1993, p 672), drawing on Seidler's (1989) thoughts, argue:

Since competitive masculinity is neither self-contained nor self-assured, the successful validation of individual competencies also requires continuous confirmation from others. But the perceptions of others can never be firmly predicted or controlled. Consequently, this form of masculinity is always precarious and insecure, constantly preoccupied with purposive action in the drive to be 'in control'. Yet control is always tantalisingly out of reach, throwing competitive masculinity back on itself in ever more intensified and spiralling efforts to secure that control. In turn this demands a degree of self-discipline, self-repression and self-control in the continuous pursuit of success, where the world presents itself as a never-ending series of challenges and conquests.

This form of control operates with reason, logic and rational process. It is likely to generate and sustain a hierarchy that stresses instrumentalism, careerism and the 'language of success', and to stimulate competition linked to 'productivism' and risk-taking (Kerfoot and Knights, 1993).

A central idea in such a masculinist thinking is that nature can be controlled through scientific modes of reasoning and knowledge production. We argue, however, that the belief in the manageability of nature through science is to a large extent a reflection of the inability to deal with uncertainty and indefiniteness. Keller (1992), for example, argues that such a view of science as a reflection of the 'natural laws of reason and order' is purely a metaphor for the prevailing hierarchical assumptions of western culture, with humans as the discoverers and interpreters of a subordinate natural world. There are an ever-growing number of ecological philosophers and activists who try to challenge these hierarchical constructs by making room for alternative modes of knowing nature. As Keller (1992, p 29) argues, if words are too limited as a resource to permit a faithful representation of the cultural world of our own experience, how could the hugely complex structure of the natural world be expected to be revealed by the words of science?

CHANGING THE DISCOURSE

In market-based approaches to environmental policy, environmental management systems and green marketing programs are usually given a significant the role and responsibility in the production of environmental quality and in the transition to sustainable global economy. We have argued, however, that such market solutions to environmental degradation are based on a number of ideas, images and metaphors, which retain many androcentric and inadequate assumptions about self, society and nature that may be problematic and incompatible with long-term environmental protection goals.

We have argued that the assumption of a disembodied and de-contextualized human being is not only naïve but also exploitative and gender biased because it disguises the ways in which the market and the 'economic man' are dependent on unsustainable transfers from nature and from unpaid non-market work by women. Moreover, we have argued that the conceptualization of the environment as a commodity devalues the cultural, spiritual, and esthetic dimensions of the natural world and, thus, strengthens the instrumentalist relationship western world conducts with nature.

It is our view that the androcentric values and biases that these conceptualizations of man and nature imply are rather evident in the production and use of environmental management related knowledge, which reproduces the view of the scientist as the knowing agent, thus excluding other "knowers" and alternative ways of "knowing" nature from the scientific domain. Moreover, we remain suspicious about the aptitude of environmental management for focusing on the root causes of environmental degradation. We suspect that it merely produces a false consciousness and a pacifying image of everything being under control.

The mere concept of 'environmental *management*' (why not e.g. 'care', or 'protection'?) reveals the implicit idea that nature can and should be managed and controlled. However, as Harré et al. (1999, p 95) have pointed out, there is a growing awareness of the limitation to what humans can know about nature, and as one can control only what one knows, there are principled limits to control. Therefore, it is important to acknowledge and understand the limitations of science and technology in the production of environmental knowledge — perhaps, it is the awareness of the limitations of rational

knowledge and the acceptance of uncertainty that is most important 'knowledge' for sustainable development (Kaplinski, 1982 cited by Koivunen, 1997, p 224).

We, thus, would like to challenge environmental management scholars and practitioners to learn from civilizations and philosophies in which 'not-knowing' is more easily accepted. In the Buddhist tradition, for example, the orientation to knowledge and control is quite contrary to strategic environmental management thinking. According to Buddhist views, all knowledge, in order to be useful, must include knowledge about nature; otherwise knowledge can be ignorance. Sivaraksa (1990, p 172), for example, argues that

true development will allow for the rhythm and movements of human life to be in accordance with nature. There must be no boasting, no proud, self-centred and well-advertised attempts to master nature.

In other words, we find it fruitful to reconsider 'development' in the environmental management context, as the acceptance of the rhythm of nature and awareness of the limitations of our knowledge of nature. Currently, even a casual reading of recent environmental reports of companies confirms the prevalence of the 'boasting' rhetoric of mastering nature in corporate discourse on the environment. Hardly any of the reports acknowledge having a limited knowledge of the myriad effects that businesses have on nature. Quite the contrary, the reports generally aim to establish the firms' competence and competitiveness in environmental management, resorting to exaggerated arguments of having "the best scientific and managerial knowledge" and self-satisfaction for "right choices for the environment". We argue, however, that a more modest attitude with a genuine interest in protecting, not managing, the environment is in place. As Harré et al. (1999, p 95) have argued, we need to become aware of the highly tentative nature of our views of the environment; we must continually question and examine the metaphors that express our interactions with the environment; we have to identify those metaphors that have caused others and ourselves to ignore important aspects of this relationship.

Adopting such a humble and unexploitative approach to environmental management can be very difficult in most profit-seeking corporations, where "competitive masculinity" transforms individuals into subjects who not only dominate others, but also ultimately themselves, as Kerfoot and Knights (1993, p 672) have argued. In the social construction of 'competence', ideas like 'action is better than inaction', 'the more the better' and 'the

quicker the better' become constitutive of the ideal of competence. This, in turn, leads to the denial of 'contented passivity', as an alternative mode of engaging with the world, even though, it could be much more beneficial for human beings and for the rest of nature, if less were done and if time were taken to reflect on the consequences of all the 'doing' (see e.g. Fromm, 1995).

To conclude, we argue that to minimize the damage that can be caused by such androcentric and universally imposed set of assumptions, it would seem fruitful to pool the insights from many alternative views to conceptualizing the human-nature relationship and from alternative ways of dealing with the environment. We don't think that there is only one way towards genuinely sustainable environmental management research and business practice. On the contrary, we see that the ways of knowing and doing are many and heterogeneous, embedded in different social and historical context — and different bodies who know and do (Bullis, 1996). Moreover, as Sandilands (1995, pp 90-91) has argued,

The creation of a new meaning to guide ecological struggle, then, is not simply a question of applying new theories. It is a more profoundly democratic practice, one which is concerned with destabilizing, on a variety of levels, the authority of a voice that claims to speak the truth of nature – or any other "Truth" – in ways that are, at their core, antidemocratic and disempowering.

REFERENCES

- Andreasen, AR. (1991) 'Consumer Behavior Research and Social Policy', in Robertson, T. S. and Kassarijian H. H. (eds.) *Handbook of Consumer Behavior*, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, 459-506
- Arndt, J. (1985) 'On Making Marketing Science More Scientific: Role of Orientations, Paradigms, Metaphors, and Puzzle Solving', *Journal of Marketing*, 49, 11-23
- Braidotti, R., Charkiewicz, E., Häusler, S., Wieringa, S. (1994) *Women, the Environment and Sustainable Development: Towards a Theoretical Synthesis*, Zed Books, London

- Bullis, C. (1996) 'Retalking Environmental Discourses from a Feminist Perspective: The Radical Potential of Ecofeminism', in Cantrill, James and Oravec, Christine (eds.) *The Symbolic Earth. Discourse and Our Creation of the Environment*, The University Press of Kentucky, Kentucky, 123-148
- Buttel, F., Taylor, P. (1992) 'Environmental sociology and global environmental change: a critical assesment', *Society and Natural Resources*, 5, 211-30
- England, P. (1993) 'The Separative Self: Androcentric Bias in Neoclassical Assumptions', in Ferber, M.A. and Nelson, J.A. (eds.) *Beyond Economic Man: Feminist theory and economics*, University of Chicago Press, Chicago, 37-53
- Firat, FA., Dholakia, N., Bagozzi, R. (eds.) (1987) *Philosophical and Radical Thought in Marketing*, Lexington Books, Lexington
- Fromm, E. (1995) *Life Between Having and Being*, Funk, Rainer (ed.), Hutchinson, London
- Gladwin, TN., Kennelly, JJ., Krause, T-S. (1995) 'Shifting Paradigms for Sustainable Development: Implications for Management Theory and Research', *Academy of Management Review*, 20, (4), 874-907.
- Gruen, L., Jamieson, D. (eds.) (1994) *Reflecting on Nature. Readings in Environmental Philosophy*, Oxford University Press, Oxford
- Hannigan, JA. (1995) *Environmental Sociology - a social constructionist perspective*, Routledge, London
- Haraway, D. (1991) *Simians, Cyborgs, and Women*, Free Association Books, London.
- Harre, R, Brockmeier, J., Mülhäuser, P. (1999) *Greenspeak: A Study of Environmental Discourse*, Sage Publications, Thousand Oaks, CA
- Hirschman, EC. (1993) 'Ideology in Consumer Research, 1980 and 1990: A Marxist and Feminist Critique', *Journal of Consumer Research*, 19, 537-555
- Kaplinski, J. (1982) *Olemisen avara hiljaisuus; Esseitä ihmisestä, luonnosta, runoudesta.* (The ample silence of being; Essays on human beings, on nature, on poetry, in Finnish), Otava, Helsinki

- Keller, EF (1992) *Secrets of Life, Secrets of Death*, Routledge, London
- Keller, EF. (1985) *Reflections on Gender and Science*, Yale University Press, London
- Kerfoot, D., Knights, D. (1993) 'Management, Masculinity and Manipulation: From Paternalism to Corporate Strategy in Financial Services in Britain', *Journal of Management Studies*, 30, (4), 659-677
- Kilbourne, WE. (1995) 'Green Advertising: Salvation or Oxymoron?' *Journal of Advertising*, 24, (2), 7-19
- Kilbourne, WE., McDonagh, P., Prothero, A. (1997) 'Sustainable Consumption and the Quality of Life: A Macromarketing Challenge to the Dominant Social Paradigm?', *Journal of Macromarketing*, 17, (1), 4-24
- Kohli, AK., Jaworski, BJ., Bernard J. (1990) 'Market Orientation: The Construct, Research Propositions, and Managerial Implications', *Journal of Marketing*, 54, 1-18
- Koivunen, H. (1997) *Hiljainen tieto* (Tacit knowledge, in Finnish), Otava, Helsinki.
- Kotler, P. (1988) *Marketing Management*. 6th edition, Prentice Hall, Englewood Cliffs
- Langerak, F., Peelen, E., van der Veen, M. (1998) 'Exploratory results on the antecedents and consequences of green marketing', *Journal of Market Research Society*, 40, (4), 323-335
- LaRocque, M. (1990) Speaking Animals: Notes on the Human Voiceover in Wildlife Documentaries, Undercurrents, *A Journal of Critical Environmental Studies*, 2, (3)
- Lease, G. (1995) 'Introduction: Nature under Fire', in Soulé, Michael E. and Lease, Gary (eds.) *Reinventing Nature? Responses to Postmodern Deconstruction*, Island Press, Washington D.C, 3-15
- Levy, LD. (1997) 'Environmental Management as Political Sustainability', *Organization & Environment*, June 1997, 126-147
- Lovio, R., Räsänen, K., Kivisaari, S. (1997) 'Greening in Organization Studies and Related Fields: A Review of Prominent Journals', paper presented at the 13th EGOS Colloquium Responses to the Environmental Challenge in Organization Studies, Budapest, July 3-5

- McMahon, M. (1997) 'From the ground up: ecofeminism and ecological economics', *Ecological Economics*, 20, 163-173
- Mellor, M. (1997) 'Women, nature and the social construction of 'economic man'', *Ecological Economics*, 20, 129-140
- Merchant, C. (1980) *The Death of Nature. Women, Ecology, and the Scientific Revolution*, Harper Collins, San Francisco
- Mies, M., Shiva, V. (1993) *Ecofeminism*, Zed Books, London
- Moisander, Johanna (1996) *Attitudes and Ecologically Responsible Consumption*, Research reports 218, Statistics Finland, Helsinki
- Mäntylä, H. (1999): *Ympäristöjohtamisen muotoutuminen suomalaisessa metsäkonsernissa: Case Metsä-Serla*. (The process of creating environmental management in a Finnish forest corporation: case Metsä-Serla, in Finnish), Publications of Helsinki School of Economics and Business Administration B-19, HESE-Print, Helsinki
- Nelson, JA. (1993) 'The Study of Choice or the Study of Provisioning? Gender and the Definition of Economics', in Ferber, M. A. and Nelson, J. A. (eds.) *Beyond Economic Man: Feminist theory and economics*, University of Chicago Press, Chicago, 23-36
- Nelson, JA. (1997) 'Feminism, ecology and the philosophy of economics', *Ecological Economics*, 20, 155-162
- Ottman, J. (1998) *Green Marketing: Opportunity for Innovation*, NTC/Contemporary Books, Lincolnwood
- Panayotou, T. (1993) *Green Markets. The economics of sustainable development*, ICS Press, San Francisco
- Pauchant, TC., Fortier, I. (1990) 'Anthropocentric Ethics in Organizations, Strategic Management and the Environment: a Typology', *Advances in Strategic Management*, 6, 99-114
- Peattie, K. (1992) *Green Marketing*, Pitman Publishing, London

- Polonsky, MJ. (1994) 'An introduction to green marketing', *Electronic Green Journal*, 1, (2) (http://gopher.uidaho.edu/1/UI_gopher/library/egj/)
- Purser, RE., Park, C. and Montuori, A. (1995) 'Limits to Anthropocentrism: toward an Ecocentric Organization Paradigm?' *Academy of Management Review*, 20 (4), 1014-1053
- Sandilands, C. (1995) From Natural Identity to Radical Democracy, *Environmental Ethics*, 17, 75-91
- Seidler, VJ. (1989) *Rediscovering Masculinity: Reason, Language and Sexuality*, Routledge, London
- Shrivastava, P. (1995) 'Ecocentric Management for a Risk Society', *Academy of Management Review*, 20, (1), 118-137
- Shrivastava, P. (1994) 'Castrated Environment: Greening Organizational Sciences', *Organization Studies*, 15, (5), 705-726
- Sivaraksa, S. (1990) 'True Development', in Badiner, Allan Hunt (ed.) *Dharma Gaia – A Harvest of Essays in Buddhism and Ecology*, Parallax Press, Berkeley, CA
- Soper, K. (1995) Feminism and Ecology: Realism and Rhetoric in the Discourses of Nature, *Science, Technology and Human Values*, 20, (3), 311-331
- Soulé, ME., Lease, G. (1995) (eds.) *Reinventing Nature? Responses to Postmodern Deconstruction*, Island Press, Washington D.C.
- Starik, M., Rands, GP. (1995) 'Weaving an Integrated Web: Multilevel and Multisystem Perspectives of Ecologically Sustainable Organizations', *Academy of Management Review*, 20(4): 908-935
- Steer, A. (1996) Ten principles of New Environmentalism, *Finance & Development*, 33(4): 4-7.
- Strassmann, D. (1993) 'Not a Free Market: The Rhetoric of Disciplinary Authority in Economics', in Ferber, M. and Nelson, J.A. (eds.) *Beyond Economic Man: Feminist theory and economics*, University of Chicago Press, Chicago, 153-158

- Turner, RK, Pearce, D. and Bateman, I. (1994) *Environmental Economics. An elementary introduction*, Harvester Wheatsheaf, Hertfordshire
- Uusitalo, L. (1989) 'Economic man or social man –exploring free riding in the prediction of collective goods', in Grunert, K. and Ölander, F. (eds.) *Understanding economic behavior*, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht; 267-283
- Welford, RJ. (1997) *Hijacking Environmentalism. Corporate Responses to Sustainable Development*, Earthscan Publications, London
- van Dam, Ynte K. and Apeldoorn, Paul A. (1996) 'Sustainable Marketing', *Journal of Macromarketing*, Fall 1996, 45-56

**NARRATIVES OF SUSTAINABLE WAYS OF LIVING:
CONSTRUCTING THE SELF AND THE OTHER AS A GREEN
CONSUMER**

Johanna Moisander and Sinikka Pesonen¹

Management Decision, 40(4), pp 329-342, 2002.

Keywords: Sustainable development, Green issues, Social responsibility, Consumerism

¹ The order of authorship is alphabetical; this article was produced in full collaboration.

ABSTRACT

This paper discusses the representation of ‘green consumerism’ in the prevalent institutionalised discourses of green consumerism, and in the self-narratives of people who identify themselves as ecologically oriented citizens, focusing on the construction of the Self and the Other in these texts. The aim is to investigate the ways in which ‘radical’ ecologically oriented citizens, who are largely ‘marginalised’ and positioned as the other in the dominant discourses of green consumerism, engage in resistance towards Western materialistic consumption culture. Drawing from the Foucauldian ideas of political struggle as the ‘politics of the self’, and personal ethics and moral agency as a mode of self-formation, this paper analyses the ways in which these ‘green consumers’ reject their received subjectivity as consumers. The focus is on the practices of self, and on the ways in which they invent and promote new forms of subjectivity that are more in line with their environmentalist ideology.

INTRODUCTION

In social marketing literature, green consumer behaviour has traditionally been viewed as a form of ethically oriented consumer behaviour that is motivated not only by consumers’ own personal needs, but also by their concern for the welfare of society in general (Osterhus, 1997; Pelton *et al.*, 1993; Singhapakadi and LaTour, 1991). Green consumerism has customarily been conceptualised as a personal ethical orientation or as a set of pro-environmental personal values and attitudes that inform a particular form of *socially conscious* (Anderson and Cunningham, 1972; Webster, 1975) or *socially responsible* (Antil and Bennet, 1979; Antil, 1984) decision-making. In line with the expectancy-value approach to human motivation (e.g., Ajzen and Fishbein, 1980), the ‘socially conscious’ green consumers have typically been viewed as goal-oriented individuals who take into account the public (environmental) consequences (cost and benefits) of their private consumption in an attempt to bring about social change (sustainable development) (Webster, 1975:188). Overall, underneath the prevalent assumptions about moral agency there appears to be the idea that the green consumer is—or at least should be—a fairly

'rational' centred actor whose moral capacity is ensured by his or her capability for rational deliberation.

The role of personal ethics in green consumerism is usually studied using a normative-descriptive approach (Fitzgerald and Corey, 1992) to morality. Researchers typically rely on a normative approach to ethics when constructing their theoretical frameworks for investigating the moral dimensions of green consumerism and then employ a descriptive approach to ethics in reporting the ethical judgements of their subjects. In other words, they first presume that 'morally oriented consumers' choose or behave in a particular way and then they study empirically whether or not their subjects express this concern in behaviour or judgement. In mainstream environmental-policy-related social marketing literature, these presumptions about what represents 'moral action' or the right thing to do in a given decision situation have been derived from some largely unelaborated and taken-for-granted ideas, grounded on some sort of a teleological and anthropocentric approach to personal ethics and morality (Moisander, 2000). Moral behaviour has usually been conceptualised in terms of an 'ethical choice' based on sound moral reasoning about the consequences of the choice of action for human well-being (e.g., Fitzgerald and Corey, 1992; Osterhus, 1997). On the whole, little attention has been paid to the nature of moral reasoning and the conceptions of morality that the subjects themselves hold.

We, however, find such a teleological, normative-descriptive approach to personal ethics and moral agency highly problematic because it tends to take the notions of rationality and morality as universal and given. In practice, this use of the approach means that the moral rules and evaluative standards that are pre-defined as constitutive of a person's system of moral norms are postulated as valid for all green consumers in all contexts. Yet, we see no grounds for assuming that social marketing researchers are capable of arriving at absolute standards for judging morality. Rather, the normative-descriptive approach to morality would seem to lead to a situation in which a particular, teleological and anthropocentric system of ethics is in fact imposed on the subjects of the study.

Therefore, it is our purpose in this paper to explore new ways of conceptualising and studying moral agency and green consumerism. Taking a Foucauldian approach to power, subjectivity, and ethics we see the political struggle associated with green

consumerism as ‘politics of the self’ (Foucault, 1978, 1980, 1984, 1985). We look at green consumerism as resistance to the power that produces the prevalent forms of subjectivity for contemporary Western consumers. Drawing from Bernauer and Mahon’s (1994:147) appropriations of Foucault, we see moral agency as resistance, one side of which is to refuse what we are, and the other to invent who we are by promoting new forms of subjectivity. According to this way of thinking, we conceive personal ethics as a mode of self-formation; as formation of the self as an ethical subject (Foucault, 1985:28). Hence, instead of postulating a ‘green consumer ethics’ based on rational, teleological reasoning or on simple environmental codes of conduct, we study the moral dimensions of green consumerism as an ‘aesthetic of existence’, or as ‘arts of existence’ (Darier, 1999) that involve a permanent questioning and reinventing of the self. It is our view that much of environmental advocacy represents a certain way of thinking and acting that can be characterised as a *style of life* or as a *desire to be a certain kind of person*, stemming from a complex interplay of both moral and aesthetic criteria, which on close examination are not completely stable (Darier, 1999; Harré et al., 1999).

Based on two sets of data, we study the representation of ‘green consumerism’ both in the prevalent institutionalised discourses of green consumerism and in the self-narratives of people who identify themselves as radically ecologically oriented citizens. Taking the view of power as discursive, productive, diffuse, and insidious, we first focus on the dominant market discourses of green consumerism and the field of power/knowledge involved that produces the ‘green consumer’ as a subject. The purpose is primarily to study the ways in which the dominant discourses guide and constrain the representation of green consumerism, and to elaborate on the nature of the subject positions that they ascribe to different types of green consumers. Our particular focus in analysing this first set of data is on the discursive strategies through which some types of green consumerism are normalised and other—the more radical green consumers—are marginalised or positioned as the other.

Then, using the second set of data, we study how the normalising discursive strategies that the dominant discourses of green consumerism involve are contested in the self-narratives of radical green consumers. The aim with the analysis of the second set of empirical data, is thus to investigate the ways in which the more radical ‘green consumers’,

who are largely 'marginalised' and positioned as the other in the dominant discourses of green consumerism, position themselves and engage in resistance towards the Western materialistic consumption culture. Focusing on the practices of self that these narratives refer to, and on the organisation of one's relationship to one's self, we study how these green consumers refuse their received subjectivity as 'Western consumers', and how they invent and promote new forms of subjectivity that are more in line with their environmentalist ideology. Doing this, we also hope to increase our understanding about the field of power/knowledge that constitutes the modern 'throw-away' consumer, as well as about the various forms and workings of resistance that this power brings about.

GREEN CONSUMERISM AS POLITICS OF THE SELF

Drawing on Foucault (1985), political struggle, such as green consumerism, can be conceived of as a political ethic or as 'politics of ourselves' (Bernauer and Mahon, 1994). In addition to resistance against different forms of domination and exploitation, a political struggle necessarily entails combat with the different forms of discursive power that constitute individuals as subjects. If it is acknowledged that our subjectivity is constituted by power and discourse, one important aspect of this combat is to 'refuse what we are' (Foucault, 1978, 1980). Another aspect is to 'invent, not discover, who we are' by inventing, developing, and promoting new forms of subjectivity that can be sources of effective resistance to disciplinary power (Foucault, 1983; ref. Bernauer and Mahon, 1994). This 'politics of ourselves' and the ethico-critical reflection it involves (Falzon, 1998) can be conceived of as ethics. A "moral" action according to Foucault (1985:28) is not reducible to an act, or a series of acts that conform to a rule, a law, or a value. Moral action also calls for the forming of oneself as a moral subject¹. For Foucault, therefore, ethics is essentially a mode of self-formation, or the way we fashion our freedom (Bernauer and Mahon, 1994:143).

Hence, when studying the ethical aspects of green consumerism the focus is not only on the moral codes of conduct referred to in the texts, but also on the *forms of subjectivation* through which green consumers are seen to constitute themselves as moral subjects of their own actions. Morals, therefore, include the effective behaviour of people,

the (moral) codes, and the relationship that people have with themselves, which has the following four major aspects (Foucault, 1984: 351-359; Foucault, 1985: 25-32):

1. The ethical substance, which refers to the material that is worked over by ethics. (e.g., feelings, desire, intentions, acts)
2. The mode of subjection, which refers to the way in which the individual establishes his or her relation to the rule and recognises himself or herself as obliged to put it into practice. In other words, it is the way in which people are invited or incited to recognise moral obligations (e.g., divine law, natural law, a cosmological order, rational universal rule, spiritual tradition, group membership and custom, an attempt to give one's existence the most beautiful form possible).
3. The self-forming activities or ascetics or practices of self, which refer to the techniques of self forming activity or asceticism by means of which people can change themselves and transform themselves into ethical subjects. They refer to the ways in which people work on the ethical substance (e.g., learning, monitoring, testing, self-reflecting on and deciphering one's desires, renouncing pleasures).
4. The 'telos', the mode of being at which people aim in behaving ethically, or the kind of person people aspire to become when they behave in a moral way (e.g., pure, immortal, free, perfectly tranquil, masters of themselves).

As Darier (1999) has argued, green consumerism based on this type of self-formation and critical environmental resistance, which can be characterised as a green aesthetic of existence, can lead to radical questioning and questioning of the broader conditions that result in consumers seeing the world as they see it. This sort of personal environmental ethics encourages green consumers to promote new forms of subjectivity through the rejection of the kind of individuality that has been imposed on citizens as 'consumers' in the history of Western market economies. Through reflective and constant hyper-criticism one can question the conditions which account for one's subjectivity and start to imagine and build new kinds of subjectivities. In the following sections we aim to

elaborate on such practices of transgression of the given subjectivity of the consumer that a number of radical environmentalists who live in eco-communes engage in.

METHODOLOGY

We take a constructionist approach to consumer inquiry and, thus, assume that language does not merely mirror reality but operates performatively and constitutively and is thus used to construct reality (Davies and Harré, 1990; Gergen, 1997; Hall, 1997; Potter and Wetherell, 1987). We presume that the discourses that people call on and enter, in everyday life, provide them with a limited set of assumptions and interpretive procedures for making sense of the world, and hence constitute the conditions of possibility for subjectivity and agency. Therefore, the discourses of green consumerism that are available in society or in a specific social setting guide and constrain the ways in which 'green consumers' and 'green consumerism' can be acceptably and understandably represented in text, talk, and signifying practices.

In line with these constructionist assumptions, we also consign narrative to the domain of discourse (Gergen, 1994). We presume that narratives not only create conversational realities but are also constituents of ongoing and institutionalised patterns of societal conduct (Riessman, 1993). Narratives are thus inherently political. They are sites of representation where subjectivities are constructed, contested and transformed through the working of power and resistance (Foucault, 1978, 1980). Through establishing valued endpoints and through populating the narrative with certain actors and facts as opposed to others, for example, narrators engage in moral and political evaluation. Through narration they also reiterate and transform culturally shared meanings, ideas, norms and values.

Our research is based on two sets of data. The first set of data consists of 84 written accounts of green consumerism, generated using the method of non-active role-playing, in the context of a course on consumer behaviour in February 2000 (Moisander, 2001). It was presumed that when describing green consumers, students would be using the dominant discourses or systems of representation, negotiating, contesting, and reproducing the culturally shared meanings associated with green consumerism. Two different orientations were used. The wordings of the orientations were the following.

1. Imagine that you are an environment friendly green consumer. What do you value, what do you pursue, what is important for you in your own life, society, and the world? Describe your values, beliefs, and feelings as thoroughly as possible.
2. Imagine that you are an environment friendly green consumer. What is it that you do not value, what do you not pursue, what is not important for you in your own life, society, and the world? Describe your values, beliefs, and feelings as thoroughly as possible.

The data so obtained consist of 44 descriptions, based on orientation 1, 24 of which are written by female and 20 by male students, and 40 descriptions based on orientation 2, 26 of which produced by female and 14 by male students. The length of the texts varies from one to three pages. Overall, the accounts tend to reflect the various disciplinary techniques and strategies through which radically green or environmentalist ‘consumers’ are marginalised in society.

The second set of data consists of the life stories of 12 inhabitants of four Finnish ‘eco-communes’², nine of which were women. The interviews of these eco-communards were obtained by visiting the communes for three days over weekends during the winter of 1999 to 2000. Besides the more or less explicit ecological commitment, three of the communes had no official or explicitly shared political, religious or other philosophical or ideological commitment or orientation. One of them, the oldest and largest commune, was explicitly theosophically orientated. In all of the four eco-communes, women clearly outnumbered men. A short description of the eco-communes is given in Appendix 1³.

When carrying out the interviews of the eco-communards the aim was to let people choose their own ways of telling their stories and decide upon the most important themes and events in their lives. However, we view these narratives as socially constructed in the interview situations (Czarniawska, 2001). We tend to share the views of Riessman (1993, 11), who has pointed out that a “story is being told to particular people; it might have taken a different form if someone else were the listener”. Hence, telling about their life experiences, people are also creating a ‘self’; they present themselves as the sort of people that they wish to be known as by others.

Overall, these 'eco-communards' represent themselves as having abandoned the consumption and career orientated way of life, and as aiming to organise their lives so that they can be self-sufficient and live 'in harmony with nature'. Characteristic of their self-narratives is an account of their change of life style as some sort of a spiritual reorientation. They claim to have rejected the values of material well-being and social status to be able to pursue the values that they see as connected with attaining mental harmony. It is our interpretation that for them being a green consumer means to pursue a 'green aesthetics of existence' (Darier, 1999) of some sort.

DISCOURSES AND NARRATIVES OF GREEN CONSUMERISM

In the following sections, we first present findings from an analysis of institutionalised discourses of green consumerism, focusing on the discursive strategies through which some types of green consumerism are normalised and others are marginalised. Then, based on a narrative analysis, we discuss how eco-communards, who are largely 'marginalised' and positioned as the other in the dominant discourses, represent themselves as moral agents, focusing on the politics of self through which these more radical 'green consumers' engage in resistance against the prevalent materialistic consumption culture.

Normalising green consumerism

According to our findings, representations of green consumerism tend to cluster around three major, partly overlapping discourses: a reifying individualist moral discourse of 'making a difference', an ironizing eco-centric spiritual/aesthetic discourse of voluntary simplicity, and an ironizing political discourse of radical environmental activism⁴. Altogether, these discourses tend to reify and naturalise a 'reformist' view of green consumerism (Killbourne, 1995) as rational and morally responsible household management, marginalizing the more radical approaches to being a green consumer.

The socially acceptable green consumer: reifying reformist forms of environmentalism

The socially acceptable green consumer is constructed as an autonomous, prudent and well-informed choosing individual, who performs his/her received role in society as a powerful market actor by meticulously monitoring and controlling his/her consumption-

related activities. An ideal green consumer is a decent, or rather exemplary citizen who tirelessly but with a relatively 'low profile' works towards sustainable development, doing small but momentous good deeds, guided and motivated by a rigid personal ethic and a firm confidence in his/her ability to 'make a difference'. Extracts 1 and 2 illustrate these ideas and images.

1. As a green consumer, I value clean nature and fresh air. I appreciate even small attempts to cut down on pollution and littering. I believe that only a single person has a big influence on the balance of nature, and that the input of every human being has an impact on the state of the environment. For that reason, I do my best to put as small a burden on nature as possible; I recycle, separate waste, and use environment friendly products, etc. This way I can feel that I am fulfilling my duty for a better environment. (FemaleKT000)
2. The green consumer does not seek acceptance to his/her behaviour in his/her environment but s/he wants to act as an example... Fame and glory cannot be achieved with fancy things or materialistic wants but with the right and exemplary conduct. (FemaleAJ142)

However, as regards the political aspirations attributed to green consumerism, the dominant discourses appear to produce a version of green consumerism that is clearly reformist or accepts as axiomatic that the dominant social paradigm and, thus, the status quo should be maintained (Kilbourne, 1995:8). The texts drawing from this discourse often headed off anticipated criticism and allegations of bigotry and political radicalism by different techniques of stake management (Potter, 1996). Stake inoculations such as the following were common (Extract 3) ⁵.

3. I am not necessarily a viherpipertäjä [a pejorative expression for a green activist] shouting slogans at the barricades, but a logically thinking person. (FemaleKJ546)

On the whole, the prevalent representation of green consumerism can be described as individualistic in the specific sense that it accentuates the primary importance of the individual and the virtues of self-reliance and independence of the social and institutional

environment (Foucault, 1986:42) for sustainable development. The discourse constructs a version of green consumerism in which the social/societal role and contribution of the green consumer is viewed in terms of ‘making a difference’ by doing small but significant good deeds and making sacrifices, independently of what other people may do or think.

In the dominant discourse of green consumerism, businesses and the government are given only a minor role in sustainable development. The idea that these societal actors cannot realistically be expected to contribute significantly to sustainable development is constructed as a taken-for-granted fact, an unfortunate but nevertheless normal reality of life. Therefore, it is the obligation of the green consumer to patronise environment friendly companies, and to boycott the ‘unfriendly companies’, as Extract 4 illustrates.

4. Responsibility for the environment does not reside with firms only—quite the contrary. The firms using child labour, for example, would not exist if nobody bought their products. The same goes for polluting or otherwise environmentally harmful branches of industry, for example the automobile and tobacco industry. In this context, the role of marketing remains somewhat ethically questionable. Consumer values should not only be theoretical, but should be evident in all questions related to buying decisions: what to buy, when to buy, where to buy, how to buy, and from whom to buy. There are many questions, but they are easy to solve if you have defined your values and your role in society beforehand. (MalePJ149)

From a Foucauldian perspective, however, the representation of individual consumers as powerful actors who can make a difference in the struggle against environmental degradation, may be seen as a normalising strategy and a disciplinary technique. The dominant discourses of green consumerism seem to produce a number of truth claims and arguments that seem to convey the message that since individual consumers can have a significant role in the pursuit of sustainable development, it is their task and responsibility to work on it. More specifically the discourse appears to argue that

- consumers have a significant role and power in the market;
- individual consumers can make a significant contribution to sustainable development by doing small good deeds;

- the informed, rational and environment friendly choices of everyday private life constitute those small good deeds;
- social change, and thus sustainable development, can be achieved through those rational and responsible choices; and
- people who make those choices are morally responsible 'green consumers'.

On the whole then, the dominant discourses of green consumerism would seem to assure that it is the consumers who have the means and therefore also largely the responsibility for environmental protection. Accordingly, they are also to blame if sustainable development fails.

Marginalizing voluntarily simple green consumers

The empirical findings discussed here clearly indicate that the prevalent institutionalised discourses of green consumerism represent environmentalism and the more radical approaches to being 'green' as socially deviant and marginal. The more political green consumers, who question the predominant modernist market values of contemporary Western market economies, are constructed as either somehow dangerous asocial environmental activists or as somewhat ridiculous, naïve, and unrealistic 'tree-hugging' nature-enthusiasts.

Portrait 1: The Nature Lover

I am a green consumer. I think about things, looking at them from many angles before I buy anything. I feel that I am superior to others and much more intelligent and civilised.

I never wear a three-piece-suit; men with suits are bourgeois spendthrifts, who are not concerned for Mother Earth. I make my clothes out of rush and twigs. As regards political parties, the Green Party is, of course, closest to my heart, but I also hate their style of wasting the resources of the earth, and with their suits they also remind me of the bourgeois. Thus, I do not watch the news.

I definitely do not eat meat. Who could eat those innocent piggies? I saw that Babe- the speaking piggy –movie, and it was so cute. Vegetables I do eat but

only the ones that have had a good life. I have heard, you see, that plants feel good when they are talked to and liked.

I am not after worldly mammon, I am one with nature. I want to hug trees and eat lichen like a reindeer. I want to feel the northern wind blowing in from my left ear and out from the right one. Freedom.

At the equator, there are black people who are close to nature. I would appreciate them if they did not cut down the rain forest, so I hate them. They should kill each other off in their wars. I am a hippie. (MaleTT817)

One of the two ironizing discourses, the discourse labelled as the ‘ecocentric aesthetic/spiritual discourse of voluntary simplicity’, undermines the dominant representation of green consumerism by representing the green consumer as a marginal and, to some extent, deviant person who values a simple, unhurried, nature-oriented life, and who takes particular interest in personal growth. A subject that personifies this discourse and the attributes green consumers are to have can perhaps be described with an image of a hippie or some sort of spiritually oriented nature lover who ‘hugs trees’ and studies nature in search of transcendental beauty, true happiness and peace of mind. The green consumer is constructed as a person who questions the predominant modernist values of the contemporary Western market economies, but who addresses this criticism first and foremost to himself or herself, showing tolerance toward other people. Green consumers, in this discourse, are people who consider themselves enlightened and superior individuals who are not too worried or unhappy about the fact that their worldviews and lifestyles, based on pursuing "unity with nature" for example, are not generally understood and accepted in society. Portrait 1 illustrates this discourse.

Voluntary simple green consumers are represented as spiritually or aesthetically oriented ecocentric vegetarians who view nature as an invaluable source of spiritual and intellectual inspiration and personal recreation, but who also ascribe absolute value to it. Accordingly, they are represented as “protecting life in all of its forms”, as it was put in one of the texts. Voluntarily simple green consumers are seen to view human beings as part of nature and thus not in any particularly superior position (Portrait 1). The following

excerpt illustrates the overall structure of this reasoning. The text appears to have some sort of ethereal undertone, representing nature in a sense as a numinous place and as a source of personal growth and wisdom.

5. I value clean nature. According to my worldview, nature has absolute value, nature is worthy of being protected for its own sake, and not only because human beings find parks beautiful. For me, a **tree is a living creature who has rights and who represents lasting beauty, even wisdom**. Personally, I find peace in the midst of nature. Destroying nature always means disturbing the balance, breaking the harmony. [] I always try to buy environment friendly products, **I believe in sustainable development**. As regards development, for me **personal spiritual growth** is more important than the world of goods. **I believe in love and in the beauty of the world**; deep down I also believe in the goodness of people. The people who disturb the balance of nature are not evil as such, they just do not understand the most important things in life. In my own opinion, I am not as self-centred as people on average are. I could live equally well in an ecological commune with ten other people. I could easily do without some of the conveniences that the latest technology brings if they definitely burden the environment. I would not, however, want to live totally without technology. For example, tv-sets, cd-players, electric stoves, refrigerators, and vacuum cleaners are ok. I am aware that it is difficult to choose the product that has the smallest impact on the environment over its entire life cycle. The world is full of contradictions. (MaleAT383)

The notions of austerity and self-mastery appear to be central aesthetic and moral themes around which the ecocentric spiritualism/aestheticism discourse of green consumerism revolves. Choosing voluntary simplicity, green consumers are seen to renounce worldly pleasures, both associated with social achievement and material goods, for self-fulfilment and for giving life more “true” meaning, more intensity and more beauty—not necessarily for the sense of civic duty as with the dominant or normalising individualist discourse. In the voluntary simplicity discourse there is no self-fulfilment,

“true pleasure”, or happiness or peace of mind without a certain amount of privation and abstinence.

It seems, therefore, that the ecocentric aesthetic/spiritual discourse of green consumerism represents green consumerism as a style of existence, and green consumers as people who adhere to a personal ethic that is not supported by either tradition or reason, but by the pursuit of a beautiful life (Foucault, 1984, 1985). The texts calling on this discourse appeared to revolve around an idea of the green consumer as a person who constantly “cultivates the self” (Foucault, 1986), trying to find happiness in freedom and inner independence from the prevalent materialistic values and modern institutions. Green consumers are represented as seeking to master themselves, with their ecocentric personal ethics, in an attempt to rise to a higher psychic level and to become more aware of themselves as part of nature and thus of the beauty, wisdom and universal reason it represents (Portrait 1, Extract 5). In the texts analysed here, these views were also associated with the idea that green consumers are largely preoccupied with taking care of both their mental and physical health, and also take an interest in alternative medicine.

Overall, however, green consumerism, in this discourse, is effectively marginalised by representing it as unrealistic, naïve or ridiculous. The voluntary simplicity discourse of green consumerism appears to reflect and comment on the value of individual professional achievement and economic success, and on the hectic urban lifestyle that pursuing these values involves, defining them as prevalent and normal in contemporary Western market economies, but as incompatible with green consumerism. Adopting the simple and unhurried, nature-oriented lifestyle is represented—and romanticised, to some extent—as going “back to the basics”, and as rejecting and setting oneself free from the pressures and exigencies of the modern meritocratic society much like the hippies in the 1960s and 1970s. However, pursuing this simple and harmonic lifestyle is clearly constructed as unrealistic and abnormal by representing it as “going back in time” and by categorising it as ‘deviant’, as the following excerpt suggests.

6. As a green consumer, I would probably have a **“back-to-basics”** value system. In other words, I would respect the traditional values. Success, career, money, material things etc. would be very insignificant for me. Instead, I would appreciate a happy, balanced, harmonic, unhurried, and simple life. In a sense, I would **go**

back in time, [to the era] in which one did perfectly well without the most advanced technology, and life revolved around **basic things**. Instead of a brilliant career and a well-paid job, my aim would be to find a job that I could enjoy without fear of burn-out and heavy pressure. Since work and career would not control my life, I would have time to enjoy my nature-oriented hobbies, to fulfil myself through art, for example, and perhaps also to add my mite to the pile to heal the world, at least at the grass root level... As regards my attitudes, I would be tolerant and indulgent to difference, as I myself would not represent the most typical citizen with my clothes bought at flea-market and with my “**deviant**” lifestyle in general. (FemaleSN691)

Resisting the dominant discourse: the politics of self among eco-communards

In Europe and in the USA there are hundreds of different communal groups in which resources, eating, child-rearing, social life, living space, political ideology, decision-making and a world-view are shared to varying degrees by the group members (Bunker et al., 1999). As communal living can be characterised as a way of life wherein more rather than less is shared, living in a commune puts a significantly smaller burden on the environment than the 'one-household-one-family/person' type of living. As regards the four eco-communes studied here, moreover, the members were also more or less explicitly and to varying degrees committed to a modest way of living. In two of the communes people were careful, for example, not to buy imported food for ecological reasons. Their aim was to become as self-sufficient as possible in their food and energy consumption. In one of the communes the group had decided not to use the water closets that had been constructed in the house that they had rented but used the privy instead. The three other communes were not this strict with respect to the ecological commitment; water closets were used if available, rooms were kept reasonably warm, and people were careful but not absolute in scrutinising the ecological soundness of their consumption patterns. In these communes, some of the food was produced in the commune but total self-sufficiency was not the goal. On the whole, it seems justified to claim that in the contemporary West, moving into and living in an eco-commune such as the ones discussed here is a 'practice of self' per se, since it brings along considerable restrictions on one's conduct.

The process of re-orientation: renunciation of careerism and materialism through gradual personal development

In the narratives we analysed, communal living was generally associated with an explicit renunciation of the prevalent individualistic and neo-liberal socio-cultural values, particularly careerism and materialism. On the whole, the subjectivities that the clock-bound, consumption and achievement-oriented society produces were clearly questioned. It was emphasised that people should try to avoid becoming overly involved with 'musts', social commitments and 'systems' of all kinds. In all the narratives, the idea came through that if one let the rules that are set 'from outside' bind oneself too much, one loses one's ability to follow one's heart and instincts and becomes unable to adapt to the rhythm of nature. In Extract 7, for example, the interviewee had become conscious and cautious about the types of 'systems' that he supports. In Extract 8, the interviewee had just been telling about an experience that had made her fear death, and consequently had made her re-evaluate her life style.

7. You have to break away from all these systems [the army and the church] because otherwise you support them. Their thoughts and the powers have influence on people as long as they belong to the system. [] Like at the moment when I left the church, I got a feeling of lightness. It felt like the chains were dropping. Because all these systems should change, the church should change. It is not that we have something against the church, but it should perform its purpose. Now instead, it works against the goals and ideals that it should act for. (Paavo)

8. You have to accept death as it is. And that gave me the push, the power that you have to start living your life now, the kind of life you want to live and not always postpone it to the future. You have to trust your own instinct, because I think that you cannot solve things only by thinking, by reasoning, as there are always so many, millions of alternatives. Of course you need reasoning and thinking as well, but the main thing is to have the courage to trust your instinct as well. That is also the way how I ended up living here. (Saara)

In the narratives we analysed, the personal ideological reorientation associated with moving into the eco-commune was most often described as gradual, and as a result of several occurrences in life that had prompted the interviewees to start questioning their personal 'mainstream' ways of life and the meaningfulness of the 'ordinary' social life in modern society. This reorientation, and the incipient refusal of one's received subjectivity involved, had taken place through different, idiosyncratic paths of personal development.

For some of the eco-communards this process of transformation had been initiated by experiences that could, perhaps, be interpreted as dramatic or even traumatic. One of the eco-communards interviewed had to face her own received values through the experience of working as a nurse in a cancer ward. Two of the interviewees mentioned their own illness as a factor that had something to do with the stream of occurrences and thoughts that had led them to change their life style. One of those interviewees also referred to a bankruptcy. Moreover, nine out of the twelve people interviewed here had experienced a divorce. In general, however, people did not tend to talk about these experiences as something particularly dramatic. Only one of the divorcees referred to the process as something tragic. Rather, many had ended up in a situation where everything was externally well but life was somehow meaningless, as two female communards put it. These women explained that they had been financially well off and even quite happy with their jobs, but when divorced they were living alone in their 'beautiful homes' after their children had left. They claimed to have moved to a commune to share a meaningful, ecologically sound life with other people.

Overall, a search for community was a central, recurrent theme in the life stories of the eco-communards we analysed. Many of the interviewees were explicitly critical of the nuclear family institution and said that they would never again end up living in an ordinary nuclear family setting. Two out of the twelve appeared to be more or less 'born radicals' in this sense; they had resisted 'the normal way of living' quite early in their life:

9. It was already at the time when I was still in school that I thought that there are two things I should live up to in my life to be able to respect myself; so that the self that I was then could respect the self of the future. I was not going to do the military service and was not going to have children in a nuclear family setting. (Matti)

As regards the formation of their environmentalist values, most of the eco-communards indicated that they had become more environmentally conscious through gradual personal development. Some people had been living somewhere abroad, where environmental degradation had been worse than in Finland. Some had learned more about environmental issues through literature and by participating in politics. Some others indicated that they had become environmentally conscious through some sort of 'consciousness-raising' practice, such as yoga.

Practising the self and organising life

Our findings suggest that it is primarily through the everyday practices and ways of organising daily life that the eco-communards resist the Western materialistic consumption culture. It is through their daily work in the fields, gardens and kitchens, through seasonal celebrations, and through the different courses that they organise for outsiders or non-members that the eco-communards construct their 'alternative' ways of relating to nature and to themselves.

Communal living can arguably be described as an exceptional way of organising and managing the communal household and its economy. In eco-communes, people largely share much of their resources and decision-making, and perform most of their everyday practices, such as eating, child-rearing, and social activities, together with the other members of the commune. In most of the eco-communes discussed here, all mutual costs were shared, but the personal income and wealth of individual members of the commune was not necessarily shared. It was up to each member whether or not s/he wanted to share his/her personal financial resources as well.

A particularly radical way of organising the communal household economy, however, had been adopted in the commune with the explicit mutually shared ideological orientation. The members of the commune had set up an enterprise, which offered cleaning and painting services to the people living nearby. The money people earned by working in the firm, was put into a 'common purse' (Extract 10).

10. We have a 'common purse' here from which everybody can take money for personal use when s/he needs it. And thus it is a question of everyone's own conscience how to use the money. It has worked suprisingly well; we haven't had

any serious problems with it. [] Maybe it is also because none of us has, in the first place, been interested in money. It has been a necessity with which you have to cope. And of course it is a very tough tender, the money. It is on the terms of money that we now live [elsewhere in the society]. (Tiina)

Overall, the idea that 'it is money that rules our world' was taken up and rejected, in one form or another, in every interview. It was the most obvious issue in which the eco-communards wanted to 'make a difference'. There were many ways of doing this. Growing your own food stuffs, making the clothes and furniture you need by yourself, or getting them from second-hand shops and recycling centres were frequently mentioned as ways of diminishing the 'power of money'. Extracts 11 and 12 illustrate these views and some of the practices of self through which the eco-communards tried to invent new modes of subjectivity as a consumer.

11. I have always made it some kind of point of not having too much money. Every time my wages rose I got my working time down. Because I was aware of not getting dependent on some kind of lifestyle that costs a lot of money. I can see people all around me thinking that the way to happiness is just making a little bit more money, and it doesn't work. And I can't understand why they cannot see it themselves, because it is so obvious. And also, I have not needed much money, because I have always got things straight. I have (.) in magical ways, actually. [] I have been wishing them and really focusing on: I want this. I don't know how I'm going to get this, but I want this. [] I really have this experience that you don't need much money. Tell people what you need. They might have it in their barn or somewhere. I've got many things. I got a computer last time I was back in Denmark. (Gitte; interview in English)

12. I have this idea that if things don't exist, then we must create them. So I have made a lot of my things myself. My clothes and my furniture, all sorts of things. And it is so much more pleasant than just buy them. Actually the more I think about it, the more it seems that the world is itself something we (.). It is not so solid as we used to think it is. It is very much an assumption (.), so we can change it that way. If we

want more magic, ok, create some magic. So this I believe, and I have been confirmed in my beliefs that it actually works that way. I'm not dreaming about all tempting things. (Gitte; interview in English)

Nevertheless, it was acknowledged by the eco-communards that even in the case of self-sufficiency in food and energy consumption and with the renunciation of the prevalent resource-intensive lifestyle, it is impossible, in modern society, to live without any money. To cope with this 'unfortunate fact of life', a majority of the eco-communards interviewed received a pension or unemployment benefit or used their savings and the other financial resources that they had earned earlier in their lives. A few of the communards also had a job outside the commune. Both of the two communes that sought to be self-sufficient in food and energy consumption also offered accommodation services for travellers. One of them produced foodstuff for sale.

Overall, the 'power of money' was resisted with an attempt to cope with 'something that you cannot avoid', but at the same time making a point of not using too much energy in trying to deal with the issue. The following excerpts illustrate this attitude.

13. Altogether, we don't consume much here. But of course people have differences in what they like, especially in what they take an interest in doing. Some of us may think that some of those interests are vain, but we don't mind because it is not the central subject [material sphere of life] here. (Paavo)
14. So there is the need to jump off the treadmill. We are not, however, the kind of commune where everything is very ascetic. We live a kind of life here that looks quite ordinary from outside. We have the principle of moderation, and we are absolute only about the issue of war and violence. It is something that we definitely don't want to support. (Tiina)

Resistance by not resisting

The style of resistance developed by the eco-communards can be characterised with the idea expressed by one of the interviewees, who said that "the world will change when people change". In every interview, there was a desire to 'change the world', but the eco-

communards tended to dissociate themselves from the more traditional ways of pursuing social change, such as political activism or scientific research. In fact, only few of the communards had a background in political or radical activism. One of them, the founder of one of the communes, clearly stated that she had come to realise that the forms of political agency that she had tried in her past were ineffective and made her frustrated. Indicating that establishing the eco-commune was her 'fifth project' in an attempt to bring about social change, she said (Extract 15):

15. When I was younger, I participated in the 'women against nuclear power' demonstrations. We were lying on the track in front of a train that was taking nuclear waste to Russia. The police carried us away and we broke into the nuclear power station. [] Then I was thinking, because I had been studying political science that parliamentary means of influencing would be a good way. So, I was in the municipal council for 15 years, and, they cannot do anything there either. [] I couldn't change the world with my doctoral thesis, not even a bit. So this is the fifth project. One was in between, when I was thinking that by having children, and raising them so that they would become good eco-people (.). But you cannot make children into something. (Eeva)

Those members of the eco-communes who had no activist background also represented many of these alternative, much more straightforward forms of resistance, such as doing something for the 'Third World', being active in radical environmental organisations, or going into politics, as undesirable. Rather, offering oneself as an example and changing one's self was suggested as a more desirable alternative strategy for 'changing the world'. We have interpreted this as 'resistance by not resisting', which is illustrated by the following excerpts (Extracts 16 and 17).

16. Well, one alternative would be to go and work for the 'Third World', or for Greenpeace or something, but it just doesn't feel like something of my own. [] Another alternative would be to climb on the barricades. [] To go into politics, no way! Since it is the idea of 'non-resistance to the evil' that one should learn. And that is what I realised then and understood that it is with this idea that this new kind

of attitude begins. And particularly in this commune, it is the attitude of 'non-resistance to the evil' that we try to learn. It is in theosophical thinking, and it is in Jesus's 'ethics of living' and in Budha's 'ethics of living'. [] Living here has offered an opportunity to learn that and an opportunity to learn about oneself with the help of others. (Tiina)

17. We also try to serve as an example, to show how one can live and act in this society, where it is always the economic side that rules everything. We try to resist it. Like, for example, we have refused to take unemployment benefits and things like that. And thus we have wanted to show to ordinary people, as well, that if they joined together, they could support each other much better. One wouldn't be so vulnerable if there were at least a few people together. Things like childcare, for example, could be organized better. [] Like in the big families of earlier days. But in society you first have to show it in practice. You kind of have to prove it. (Paavo)

The tendency to focus on 'good' and 'non-resistance to the evil' was exceptionally strong in the theosophically oriented commune, from which Tiina and Paavo, in Extracts 16 and 17 above come from, but the same idea came through in all the interviews. Extracts 18 and 19 illustrate these ideas.

18. And this is one thing I work a lot with actually, atmosphere and beauty. Beauty is very important for me. Beauty and joy. Beauty is easy, joy is more difficult. It was maybe some 15 years ago I looked at myself in the mirror and said "Oh, I don't want to take this face with me", because I was really getting so (.) I had been the critic for a long time, when I was living in collectives. It was always me criticising everything. Chaos and mess and sloppiness and everything. And then I had this very strong experience that you can't change the world that way. So it was a very good lesson. But it put all these tracks on my face, and I really got disgusted with this attitude. So I'm training myself to have a positive outlook. It is very hard but I'm getting better. (Gitte, interview in English)

19. When you think of negative things you create the power of negative thoughts at the spiritual level. And, you know, people can have an influence on which [thoughts and powers] they cultivate. [] As a matter of fact, I realise it now, at this second that, I have been supporting the positive ever since the beginning of my career as a journalist. I have never brought up negative things, since I have been thinking that you should silence them to death. I have deliberately brought up positive things. (Marja)

Reflecting on yourself and on 'Nature'

Many of the interviewees referred to the living in a commune as a 'school of life', offering valuable lessons, which the more 'normal' forms of living cannot provide. While living everyday life together with other people one is, in a way, "surrounded by different kind of mirrors, which all reflect something of yourself", as one of the interviewees put it. Some people cannot stand it for long and leave the commune, while others take it as a good opportunity for self-reflection:

20. It depends on the person; it is an opportunity for growth. So if you are for some reason or another not capable of self-education, you get tired of living in a commune like this. [] Because you are always dealing with spiritual matters, the old karma starts rising, old habits and tendencies, and then with the help of spiritual work and self-education you're able to overcome it. [] You could say that this [commune] is a school for character education. (Paavo)
21. When we live in an eco-commune, it is almost like being in the House of Mirrors at Linnanmäki [an amusement park in Helsinki]. This is how I have experienced it. You are bound to come across with concave mirrors, convex mirrors and mirrors that really bug you. You have to face them every day, and this I think, is the most difficult thing to learn. So I think that it may be due to the karma that people seek their way to eco-communes, and it is no wonder that it may be only a place for through passage. People go there for growth as human beings, and then go on living elsewhere. Many people develop, and then again many don't. (Antti)

All the interviewees expressed, in one way or other, that there is a spiritual dimension in their relationship with nature and that they find consolation from nature. Many eco-communards also talked about the beauty of nature as well as about the enjoyment of eating the food that they had grown by themselves and about the feeling of close connection with nature that follows. One interviewee, however, surprisingly stated that she definitely had no relationship of any kind with nature. She said that she is nature and thus resisted the dualism associated with the prevalent conceptions of 'man-nature-relationship'. The following excerpts represent the communards as self-reflective and sensitive persons, who resist the instrumental relationship to nature by respecting the beauty and the spiritual dimensions of nature.

22. And that is what is so horrible about cities. I mean how else should we understand ourselves, if we don't reflect ourselves in what we see, which is the local representation of the world, right? Maybe I have just been a little bit more conscious about it than most people. Because I have really had this very square feeling from living in the city. Square and grey and never changing, so horrible, so painful. [] I was missed of the horizon in the city. There were no sunsets, no sunrises, no nothing. All the nice things happened where the houses were. (Gitte, interview in English)
23. I have, in a way, come to a kind of very basic thing, to see spirit in nature and in the material world everywhere; in animals, in the world of plants, in human beings. And even in the material sphere that is constructed by people. So what does it tell about? What do these industrial buildings and square blocks of flats reflect? What is their nature? (Saara)
24. If people are living in surroundings where there is no connection between the place and their hands and their minds, then, I feel that they cannot be whole. [] It gives you a totally different kind of way to proceed when you first think of the forms of a place and the structures of a place. What do they offer? I mean that we should respect the spirit of the place and not the aims of a person who comes to a place and

thinks that the place happens to be shaped in a way that suits his/her purpose.
(Matti)

THE POLITICS OF SELF AMONG ECO-COMMUNARDS

According to our findings, the eco-communards have found the means of and the scope for acting as moral agents in contemporary society unsatisfactory and insufficient. Being bound to the economic and social institutions of a neo-liberal society, they feel that they cannot act according to their own ideas and views of what is good and meaningful in life. By living in communes where 'more rather than less is shared' they aim at serving as good examples by constructing ways of living that are more in harmony with nature. They can be seen to engage in resistance to the dominant discourses of green consumption from their marginalised position, particularly with a practise of self that we have called 'resistance by not resisting'. In their pursuit of 'changing the world', the main focus is on an attempt to change themselves.

When considering the four major aspects of 'being a moral agent' (Foucault, 1984; Foucault, 1985) presented earlier, the *ethical substance* with which the eco-communards work consists of aspects such as personal and spiritual growth. This includes reflecting and working on one's own feelings and personality; acts in relation to oneself, to other people and to nature. As regards the second aspect, the *mode of subjection*, it is evident that there is not a single rule or a specific set of clearly stated rules that all the communards recognise and feel obliged to put into practice. However, since the eco-communards aim at a harmony with nature and its rhythms, it is justified to argue, on the one hand, that it is the 'Law of Nature' according to which they establish their personal ethics. This law has of course many interpretations. It seems that to many it is connected to, or an inseparable part of the 'Divine Law' and cosmological order. On the other hand, there is a mutual quest for 'community', which guides and constrains people in these communes.

The Practices of self, which refer to the self-forming activities by which the communards aim at changing themselves and at transforming themselves into ethical subjects include, e.g., self-reflection, self-education, and a style of consumption that can be characterised as conscious in a number of ways. According to our interpretations, what is represented as important in resistance and in the politics of self among the eco-

communards is a deliberate focus on and appreciation of the things that are perceived as good instead of fighting against the bad. Moreover, the mere idea and the act of moving into a commune can be considered as a technique of self, in which people expose themselves to the hard school of communal living. The *telos*, the kind of person the communards aspire to become by behaving in a moral way, could be depicted as a being who is in harmony with his/herself and who lives in harmony with other people and with nature. He or she is a non-violent person, who actively searches spiritual growth. He or she values the beauty of the world and has an ability to see and to give energy to all the good things in the world.

REFERENCES

- Ajzen, Icek and Martin Fishbein (1980) *Understanding attitudes and predicting social behaviour*, Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Anderson, W. Thomas and William H. Cunningham (1972) "The Socially Conscious Consumer", *Journal of Marketing*, 36, 23-31.
- Antil, John H. (1984) "Socially Responsible Consumers: Profile and Implications for Public Policy", *Journal of Macromarketing*, 4(2), 18-39.
- Antil, Johan H. and Peter D. Bennet (1979) "Construction and Validation of a Scale to Measure Socially Responsible Consumption Behaviour", in Henion, K. E. and T.C. Kinnear (eds.) *The Conserver Society*, Chicago: American Marketing Association, 51-68.
- Bernauer, James and Michael Mahon (1994) "The Ethics of Michel Foucault", in Gutting, G (ed.) *The Cambridge Companion to Foucault*, Cambridge: Cambridge University Press, 141-158.
- Bunker, Sarah and Chris Coates and David Hodgson and Jonathan How [eds] (1999) *The Guide to Communal Living*, London: Diggers and Dreamers Publications.
- Czarniawska, Barbara (2001) "Interviews and organizational narratives", in Gubrium, J.F. and J. Holstein (eds.) *Handbook of Interviewing*, Thousands Oaks: Sage.
- Davies, Bronwyn and Rom Harré (1990) "Positioning: The Discursive Production of Selves", *Journal for The Theory of Social Behaviour*, 20, 43-63.

- Darier, Eric (1999) "Foucault and the environment: an introduction" in Darier, E. (ed.) *Discourses on the Environment*, Oxford: Blackwell Publishers Ltd., 1-33.
- Falzon, Christopher (1998) *Foucault and Social Dialogue: beyond fragmentation*, London and New York: Routledge.
- Fitzgerald Bone, Paula and Robert J. Corey (1992) "Ethical Dilemmas in Packaging: Beliefs of Packaging Professionals", *Journal of Macromarketing*, 12(1), 45-54.
- Foucault, Michel (1978) *The History of Sexuality, Vol.1: The Will to Knowledge*, New York: Pantheon Books.
- Foucault, Michel (1980) *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings, 1972-1977*, New York: Pantheon Books.
- Foucault, Michel (1983) "The Subject and Power", in Dreyfuss, H. and P. Rabinov (eds.) *Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutics*, Chicago: Chicago University Press, 214-232.
- Foucault, Michel (1984) "On the Genealogy of Ethics: An Overview of Work in Process", in Rabinov, P. (ed.) *The Foucault Reader*, New York: Pantheon Books.
- Foucault, Michel (1985) *The History of Sexuality Vol. 2. The Use of Pleasure*, New York: Pantheon Books.
- Foucault, Michel (1986) *The History of Sexuality Vol. 3. The Care of Self*, New York: Pantheon Books.
- Gergen, Kenneth J. (1994) *Realities and Relationships: soundings in social construction*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Gergen, Kenneth J. (1997) "The Place of the Psyche in a Constructed World", *Theory and Psychology*, 7, 723-746.
- Hall, Stuart (1997) "The Work of Representation", in Hall, S. (ed) *Representation: cultural representations and signifying processes*, 13-74.
- Harré, Rom, Jens Brockmeier, and Peter Mülhaüser (1999) *Greenspeak: A Study of Environmental Discourse*, Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Kilbourne, William E. (1995) "Green Advertising: Salvation or Oxymoron?", *Journal of Advertising*, 24(2), 7-19.

- Moisander, Johanna (2000) "Group Identity, Personal Ethics, and Sustainable Development: suggesting new directions for social marketing thought", in Jochem, E. et al. (eds.) *Society, Behaviour, and Climate Mitigation*, Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 127-156.
- Moisander, Johanna (2001) *Representation of Green Consumerism: a constructionist critique*, Acta Universitatis Oeconomicae Helsingensis, A-185, Helsinki: Helsinki School of Economics and Business Administration/HeSE Print.
- Osterhus, Thomas (1997) "Pro-Social Consumer Influence Strategies: When And How Do They Work?", *Journal of Marketing*, 61, 16-29.
- Pelton, Lou E. and David Strutton and James H. Barnes Jr. and Sheb L. True (1993) "The Relationship Among Referents, Opportunity, Rewards, and Punishments in Consumer Attitudes Toward Recycling: A Structural Equations Approach", *Journal of Macromarketing*, 13(1), 60-74.
- Potter, Jonathan (1996) *Representing Reality: Discourse, Rhetoric and Social Construction*, London: Sage.
- Potter, Jonathan and Margaret Wetherell (1987) *Discourse and Social Psychology: Beyond, Attitudes and Behaviour*, London: Sage.
- Riessman, Catherine Kohler (1993) '*Narrative Analysis*', *Qualitative Research Methods*, Volume 30, Newbury Park, Sage Publications.
- Singhapakdi, Anusorn and Michael S. LaTour (1991) "The Link Between Social Responsibility Orientation, Motive Appeals, and Voting Intention: A Case of an Anti-littering Campaign", *Journal of Public Policy and Marketing*, 10(2), 118-129.
- Webster, Frederick E. (1975) "Determining the Characteristics of the Socially Conscious Consumer", *Journal of Consumer Research*, 2, 188-196.

NOTES

APPENDICES

Appendix 1: Description of the eco-communes visited

Suomineito-yhteisö, Ähtäri

Founded in 1997, a former home for the aged, a big building built in the forties. Farm buildings and a newly built smoke sauna by a beautiful lake. At the time of the visit, eight adults, were living more or less permanently in the house of 42 rooms. They try to be as self-sufficient as possible in their food and energy supply. They have fields that produce hay for their Finnish breed of sheep and goats. They also keep the Finnish breed of chicken, which are becoming rare. They grow most of their own food: potatoes, cabbage, berries and herbs. They get most of the rest of the food products they need mainly from neighbouring farms and pay them by working for the farmers.

Keuruun Ekokylä, Keuruu

Founded in 1997, the oldest buildings are more than a hundred years old. There are also newer buildings. A beautiful place by a lake. Room for some fifty people to live. At the time of the visit, fourteen adults and twelve children were living there. Here, like in the Suomineito-yhteisö, the aim is to become as self-sufficient as possible. In addition to growing corn, vegetables and herbs, they also keep goats, sheep and chicken.

Katajamäen yhteisö, Vilppula

Founded in 1993. A big old wooden house and some smaller ones surrounded by an old protected forest. At the time of the visit, nine adults and five children were living there. Due to the location of the place, their aim is not to become totally self-sufficient, but to

specialise in growing vegetables and herbs in a 'forest-garden'. They also kept goats and chicken.

Väinölä, Vilppula

The commune was set up in 1978, and the residents moved to the present location in 1985. At the time of the visit, thirty-one adults and one child were living in the former home for the aged. They grow some food biodynamically. Self-sufficiency is not their goal. The main emphasis is to on promoting and implementing the principles of theosophy.

-
- 1 It is a “process in which the individual delimits that part of himself that will form the object of his moral practice, defines his position relative to the precept he will follow, and decides on a certain mode of being that will serve his moral goal. It requires the person to act upon himself/herself, to monitor, test, improve, and transform himself/herself.” (Foucault, 1985:28)
 - 2 We refer to these communal groups as ‘eco-communes’ instead of ‘alternative communities’, because the way people have organized their lives in these four cases is closer to the concept of ‘commune’ than to ‘alternative communities’, even though features of both of these forms of social organisation can be detected here. The concept of commune refers to a way of living where people have a common treasury and share ownership. In alternative communities, members live in individual households. Such communities are not a form of family, although they normally include nuclear and/or communal families (Bunker & al. 1999; for more information see also, *Global Ecovillage Network* <http://www.gaia.org/index.asp>; *Intentional Communities* <http://www.ic.org/>)
 - 3 Although, there is no official information about the number of communal groups in Finland, forty would be an estimate.
 - 4 In this context, a reifying discourse, refers to a discourse that constructs a particular way of representing green consumerism as solid and factual. An ironizing discourse refers to a discourse that undermines a particular account of green consumerism by constructing a competing or alternative version of the given account (Potter, 1996: 107-108).
 - 5 The following transcription notation was used in reporting the findings.
(.) A full stop in brackets indicates a pause.
[] Square brackets indicate that some of the transcript has been deliberately omitted.
[the work] Text in square brackets serves to clarify.

EKOYHTEISÖT MUUTOKSEN TILOINA: Tarinoita ahdistuksesta ja ilosta

Sinikka Pesonen

Johdanto

Kulutusyhteiskunnat saattavat ajan myötä kohdata tilanteen, jossa kulutusta on radikaalisti supistettava ja jatkuvan taloudellisen kasvun tavoitteista on luovuttava (esim. Meadows et al. 1972; Kovel 2002; Trainer 2002). Organisaatioiden tasolla 'kestävään kehitykseen' tähtääviä käytäntöjä on tarkasteltu paljon ympäristöjohtamisen tutkimuksissa. Monet tutkijat (esim. Levy 1997; Newton & Harte 1997; Welford 1997; Meriläinen & al. 2000; Banerjee 2002; 2003; Springett 2003b; Prasad & Elmes 2005) ovat todenneet nykyisten yritysorganisaatioissa vallitsevien ympäristöjohtamisen käytäntöjen uusintavan 'business as usual' periaatteita ja olevan riittämättömiä aikaansaamaan ympäristöä tuhoavien käytäntöjen muuttumista.

Tällaisessa tilanteessa vapaaehtoiselta pohjalta ympäristötietoisten kansalaisten aloitteesta syntynyt ekokyläliike näyttyy yhtäältä kestävän kehityksen kannalta lupaavana ja mahdollisuuksia avaavana, toisaalta kuitenkin mittakaavaltaan pienenä toimintana (Trainer 2002, 145). Ekokyläliikkeessä tehtävän oppimistyön voidaan kuitenkin nähdä hyödyttävän myös laajempia yhteiskunnallisia piirejä. Ekoyhteisöt tarjoavat mahdollisuuden tutkia sellaisia organisaatioita, joissa pyritään luomaan luonnon ympäristöä huomioon ottavia käytäntöjä, joita yritysorganisaatioissa on melkein mahdotonta toteuttaa. Tällaisia ovat esimerkiksi jatkuvan taloudellisen kasvun muuttaminen supistumiseksi (degrowth) ja kilpailun välttäminen (Fournier 2005; Moisander & Pesonen 2002). Ekologista elämäntapaa noudattavien yhteisöiden pyrkimyksiä luoda kestävää kehitystä tarkastellaan tässä artikkelissa narratiiviseen tutkimukselliseen viitekehykseen nojautuen.

Narratiiveilla eli tarinoilla on ratkaiseva merkitys sen suhteen minkälaisena hahmotamme maailman ja miten koemme oman elämämme (esim. Bruner 1986; 1990; Polkinghorne 1988). Ihmisen ja luonnon välisestä suhteesta kerrotaan monenlaisia tarinoita, joilla on monia kertojia. Tarinat elävät ja muuttuvat ajan kuluessa erilaisten

kulttuuristen ja teknologisten kehityskulkujen myötä, mutta niillä on myös taipumus muotoutua kokonaisvaltaisemmiksi ja universaaleja totuuksia sisältäviksi kulttuurisiksi metatarinoiksi (esim. Somers 1994). Länsimaisessa kulutusta, teknistaloudellisia ja materiaalisia arvoja korostavassa kulttuurissa ja siihen liittyvässä metatarinassa kerrotaan ihmisen vallasta ja nokkeluudesta. Ihminen osaa älykkäästi käyttää hyväkseen luontoa, sitä tuotteistetaan ja siitä puhutaan resurssina (esim. Merchant 1980; Mellor 1997; Nelson 1997; Levy 1997; Banerjee 2003). Teknologian avulla ihmisen kerrotaan melkein jo saaneen luonnon voimatkin hallintaansa esimerkiksi sormeilemalla geeniperimää.

Ympäristökysymysten ja talouselämän vuorovaikutussuhteesta kulttuurissamme kerrotaan nykyään kollektiivisia 'ympäristöjohtamisen' tarinoita, jotka pyrkivät vakuuttamaan meidät siitä, että asiat ovat hyvin hallinnassa (Meriläinen & al. 2000). Myös tämän tarinan mukaisesti ongelmat voidaan ratkaista alati kehittyvän teknologian avulla. Elämäntapaa ei tarvitse juurikaan muuttaa eikä kulutusta vähentää. Toisaalla hallinnan yrityksistä kerrotaan myös, että ne ovat laajasta ymmärryksestä huolimatta vaikeita toteuttaa. Tällaista keskustelua käydään esimerkiksi ilmaston muutoksen ympärillä.

Perustavaa laatua oleva luontosuhde, josta ei useinkaan tarpeeksi keskustella ympäristökysymysten yhteydessä, on ihmisten välinen suhde. Varsinkin teollisesta vallankumouksesta lähtien länsimaisessa kulttuurissa ihminen on nähty luonnosta erillisenä, puhutaan ihmisten luontosuhteesta. Jos halutaan korostaa sitä, että ihmiset ovat osa luontoa, näyttävät myös ihmis-ihmissuhteet luontosuhteina ja esimerkiksi demokratian edistäminen voidaan nähdä luonnonsuojeluna.

Kun lähtökohtana pidetään elämän tarinallisuutta, eli että nähdään ihmisen olemisen, elämisen ja tarinan välillä perustavanlaatuinen yhteys (MacIntyre 1981; Carr 1986; ref. Hänninen 1999, 24) tulee myös ilmeiseksi, että tarinoilla on keskeinen rooli muutoksen aikaansaamisessa (Richardson 1995; Rappaport 2000). Julian Rappaport (2000) on todennut tarinoiden voiman niin yksilöllisissä kuin yhteisöllisissäkin muutosprosesseissa kuvatessaan kauhutarinoiden (tales of terror) korvaamista ilon tarinoilla (tales of joy).

Ilon tarinoiden rakentaminen ja kuuleminen mahdollistaa uusien positiivisten merkitysten luomisen. Tällainen näkemys on lähtökohtana myös tässä tutkimuksessa. Olen kuitenkin lieventänyt kauhutarinat ahdistuksen tarinoiksi, koska tarinavaihtoehdot elävät aineistossani rinnakkain ja limittäin, eikä siirtymä tarinasta toiseen näyttäytyä aina niin mustavalkoisena. Rappaportin tutkimukseen lisäten oma tutkimukseni nostaa esiin ahdistuksen ja ilon tarinoiden samanaikaisuuden ja limittyneisyyden.

Tätä tutkimusta varten vierailin neljässä eriasteisesti ekologiseen elämäntapaan sitoutuneessa ekoyhteisössä Suomessa talvella vuosina 1999-2000. Suomessa toimii noin nelisenkymmentä eri kokoista ja eri tavoin organisoitunutta yhteisöä, jotka pyrkivät elämään kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti (<http://kulma.net/rihmasto/ekokylat.html>). Ekoyhteisöistä monet kuuluvat kansainväliseen Global Ecovillage Network'iin (GEN), voittoa tavoittelemattomaan organisaatioon, jonka tavoitteena on tukea paikallisia ekokyliä ja -yhteisöitä ympäri maailmaa niiden toiminnassa ympäristön suojelun ja kestävien asumismuotojen edistämiseksi (<http://www.ecovillage.org/>). Jokaisessa neljässä tutkimuksen kohteena olleessa yhteisössä toiminnan taustalla oli jonkinlainen pettymys länsimaisissa yhteiskunnissa vallitsevaan kilpailulliseen kulutusorientoituneeseen elämäntapaan. Ekoyhteisöissä kuulemani tarinat konstruoivat todellisuuksia ja tulevaisuuksia, joissa muutostarve koskee niin asenteita, elintapoja kuin ihmis- ja luontokäsityksiäkin. Aineksia tarinoihin antavat muun muassa yhteiskuntamme alati kiihtyvä teknistyminen ja viihteellistyminen, työelämän kiristyvät vaatimukset sekä työ- ja perhe-elämän sukupuolittuneet roolit.

Aikaisempi tutkimus on monin tavoin osoittanut yhteisön merkityksen uusien identiteettien ja tarinoiden synnyttämisessä (esim. Somers 1994; Richardson 1995; Holmer-Nadesan 1996; Rappaport 2000). Yhteisöön voidaan viitata alueellisesti rajattavissa olevana yksikkönä, sosiaalisen vuorovaikutuksen yksikkönä sekä yhteenkuuluvuuden tunteiden ja muiden symbolista yhteisyyttä osoittavien ilmiöiden yksikkönä (Lehtonen 1990, 17). Yhteisön yleispätevä määrittely on osoittautunut erittäin vaikeaksi, mutta esimerkiksi seuraavat seikat sisältyvät ainakin mielikuvaan 'hyvästä'

yhteisöstä (ibid. s. 29): ihmiset ovat liittyneet yhteistoimintaan ehtojensa parantamiseksi, päätösvalta toiminnasta ja käytössä olevista toimintaresursseista on yhteisöllä, kaikki yhteisön jäsenet osallistuvat toimintaresurssien hallintaan.

Ekologisia arvoja puolustavia yhteisöitä voidaan tarkastella myös osana uusia yhteiskunnallisia liikkeitä, joille on tyypillistä, että ne asemoivat toimintansa poliittisesti vanhojen liikkeiden 'alapuolelle' (Lundbom & Rinne 2003, 182). Ne eivät esitä kokonaisia poliittisia ohjelmia, vaan kytkevät toimintansa tiukasti arkielämään ja esiintyvät paremman tulevaisuuden puolustajina. Samalla ne kuitenkin esiintyvät myös perinteisen politiikan 'yläpuolella' vaatimalla muutoksia sellaisiin länsimaiseen elämäntapaan liittyviin asioihin, joita mikään poliittinen voima ei kykene yksin muuttamaan, kuten esimerkiksi konsumerismiin, produktivismiin, patriarkaattiin jne.. Ekoyhteisöt tarjoavat esimerkin organisaatioista ja ihmisistä, jotka luovat uutta kulttuuria ja uudenlaisia tarinoita elämällä tietoisesti vallitsevan kilpailullisen ja teknistyvän arvomaailman vastaisella tavalla. Yhteisöt toimivat tiloina, jotka parhaimmillaan antavat ihmisille mahdollisuuden uudelleen orientoitumiseen tarjoamalla heille siihen riittävät henkiset ja materiaaliset puitteet. Ekoyhteisöissä elää pieni joukko ihmisiä, mutta heidän tunteensa huoli maapallon ympäristön tilasta ja suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan kehityksestä heijastaa laajemminkin vallitsevaa huolta (esim. Siltala 2004).

Elämän ja tutkimuksen tarinallisuus

Yhteiskuntatieteiden piirissä 1980-luvulla tapahtuneen 'narratiivisen käänteen' (esim. Bruner 1986; 1990; Polkinghorne 1988; Sarbin 1986) seurauksena tutkimuksessa on yleistynyt käsitys kertomuksien ja tarinoiden keskeisestä roolista siinä, miten me ymmärrämme elämäämme ja minkälaisia merkityksiä me annamme asioille. Narratiivisen otteen avulla tutkimuksessa päästään lähemmäksi elämää, eli kaikkea sitä sotkuisuutta, epävarmuutta ja ihmisten tunteita, mikä rajautuu usein tutkimuksen ulkopuolelle. Tällainen tutkimuksellinen lähestymistapa on mielestäni erityisen sovelias tutkittaessa ilmiötä, joka pyrkii haastamaan vallitsevia kulttuurisia käytäntöjä.

Tarinat ja kertomukset ovat olennainen osa inhimillistä elämää. tarinat kertovat hyvästä ja pahasta, onnesta ja epäonnesta, oikeudesta ja vääryydestä, eli niihin sisältyy myös moraalinen elementti. Narratiivinen tutkimusote lähtee liikkeelle ymmärryksestä, että koemme elämämme pitkälti tarinoiden kautta, mikä auttaa meitä kokemaan elämämme merkityksellisenä. Ajatuksena on, että me elämme tarinoita. Oletus tarinoiden merkityksestä itse elämässä läsnäolevina käsikirjoituksina toimii siten heuristisena lähtökohdana tutkimuksessa (Hänninen 1999, 95). Arkielämässä prosessia ajatellaan kuitenkin yleensä toisinpäin; kerromme tarinoita, koska tarinat jäljittelevät elämää.

Tarina-metafora voidaan ulottaa myös tutkimuksen käsitteeseen. Esimerkiksi haastatteluaineistomme saattavat koostua haastateltujen kertomuksista ja tutkimusraporttimme ovat eräänlaisia tarinoita (Riessman 1993; Czarniawska 1998; 1999; Grobstein 2005). Tarinat rakentavat yhteistä sosiaalista todellisuuttamme, joten sillä on merkitystä minkälaisia ja kenen kertomuksia me kerromme ja millä tavalla. Teemme jatkuvasti kansalaisina ja tutkijoina tietoisia ja tiedostamattomia valintoja siitä minkälaisia tarinoita kerromme itsestämme ja yhteisöistämme, sekä siitä minkälaista kieltä ja metaforia käytämme (Richardson 1995). Vieläkin merkittävämmäksi narratiivisen näkökulman tekee ajatus siitä, että keskinäisen myötätunnon osoittamisen kyky ja siitä mahdollisesti seuraavat yhteisölliset ja yhteiskunnalliset (social) muutokset pohjautuvat tietyllä tavalla elämän tarinallisuuteen (Richardson 1995, 211). Ihmiset ymmärtävät oman yksilöllisen elämänsä ja paikkansa yhteisöissä ja historiassa tarinallisuuden ja 'omaelämänkerrallisuuden' kautta ja samalla kun tällainen ymmärrys tekee eron yksilöllisen ja kaiken muun kokemuksen välille se tekee myös mahdolliseksi toisten ihmisten näkökulmien ymmärtämisen. Jotta yhteisöllisistä ja yhteiskunnallisista muutoksista voidaan päästä yhteisymmärrykseen ihmisten pitää pystyä ymmärtämään toisten ihmisten elämänkertoja, heidän motiiveitaan ja näkökulmiaan.

Kertomukset ja tarinat kutovat yhteen kulttuurin, normit ja yksilöllisen toimijuuden (Rappaport 2000). Tarinat muokkaavat meitä, mutta toisaalta me annamme niille elämän. Tarinat jäsenyvät aikaan. Tulkitsemme elämäämme suhteessa aikaan, koemme maailman ja tapahtumat ajallisesti jaksottuneina. Tarinoilla on alku, keskikohta sekä loppu ja niillä

on yleensä joku tarkoitus. Tarinat luovat merkityksiä menneisyydelle, nykyhetkelle ja tulevaisuudelle inhimillisessä tietoisuudessa. (Richardson 1995, 207). Tarina luo ajan ja valjastaa sen inhimilliseen käyttöön. Tarina on ajallisesti määrittyvän kokemuksellisuuden edellytys (Ricoeur 1984-86, ref. Richardson 1995, 208).

Tarinoita ja kertomuksia voidaan tyypitellä eri tavoin. Juonen mukaan jaotellessa olennaiseksi muodostuu tapahtumien looginen rakenne ja niihin sisältyvät moraaliset jännitteet (Hänninen 1999). Tarinat voidaan tyypitellä myös sen mukaan keitä ne koskettavat, ketkä kuuluvat niiden piiriin ja keitä ne sulkevat ulkopuolelle. Julian Rappaport (1995; 2000) puhuu yksilö-, yhteisö- ja kulttuurisen tason tarinoista, Laurel Richardson (1995) jakaa tarinat arkipäivän, elämäkerrallisiin, kulttuuriin ja kollektiivisiin tarinoihin, Margaret Somers (1994) puolestaan analysoi kertomuksia ontologisella, julkisella ja metatasolla. Yhteistä näille tyypittelyille on se, että tarinoilla nähdään olevan keskeinen merkitys sekä yksilöllisissä identiteetin rakentamisprosesseissa että yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen muutoksen prosesseissa. Tyypillisiä yksilöllisiä identiteetin muutosta vaativia stressitilanteita ovat esimerkiksi avioliiton solmiminen ja eroaminen, uran valinta ja eläkkeelle siirtyminen. 'Normaalioloissa' sen sijaan ei tarvita tietoisia ponnisteluita identiteetin ja tarinoiden muuttamiseen. Identiteetti otetaan annettuna, olipa se sitten positiivinen tai negatiivinen (Rappaport 1995, 804). Useat tässä tutkimuksessa haastatellut henkilöt ovat ottaneet radikaalin omaa identiteettiä ravistelevan askeleen muuttaessaan yhteisöön.

Yksilö-, yhteisö- ja kulttuurisen tason tarinat

Nojaan tässä tutkimuksessa Julian Rappaportin (1995; 2000) jäsenyykseen, jossa hän jakaa tarinat kolmeen eri luokkaan: yksilötason kertomukset, yhteisötarinat ja kulttuuritason tarinat. Yksilötason kertomuksilla (story) Rappaport tarkoittaa yksittäisten henkilöiden kuvauksia omista henkilökohtaisista kokemuksistaan, esimerkiksi elämäkertomuksia. Yhteisö- ja kulttuuritason tarinat (narrative) puolestaan tarkoittavat kertomuksia, jotka koskevat laajempaa joukkoa ihmisiä. Yhteisötarinat kertovat tärkeitä asioita yhteisön jäsenistä ja heille yhteisistä asioista. Vallitsevasta elämäntavasta

merkittävästi poikkeavaa elämäntapaa, esimerkiksi huomattavasti ekologisempaa, on vaikeaa noudattaa yksin. Siihen tarvitaan yhteisön tukea, yhteisötarinoita. Kulttuuritason tarinat ilmenevät usein stereotyyppinä ja niitä kertovat yhteiskunnalliset ja kulttuuriset instituutiot sekä media.

Yhteisö muodostuu ihmisistä, jotka kertovat yhteisiä tarinoita siitä mistä he tulevat, keitä he ovat ja keneksi he tulevat, tai haluavat tulla. Joukko ihmisiä ei voi olla yhteisö ilman yhteisiä tarinoita (Rappaport 2000, 6). Tarinat kertovat heille tärkeitä asioita heistä itsestään. Ryhmän jäsenet kokevat ja kuulevat yhteisötarinoita esimerkiksi sosiaalisen kanssakäymisen tilanteissa, kirjoitusten ja kuvien kautta sekä yhteisissä rituaaleissa. Ekoyhteisöissä yhteisöt tarinat kertovat muun muassa yhteiskunnassamme vallitsevan elämäntavan tuhoisuudesta, pyrkimyksistä elää yhteisöissä ekologisesti sekä henkisen kasvun merkityksistä.

Kulttuurisen tason tarinat kantavat mukanaan kulttuurista tietoa. Ne kertovat vallalla olevista näkemyksistä ja normeista ja auttavat ylläpitämään tietynlaisia käsityksiä tavoiteltavista elämänkuluista ja keskuksista sekä marginaalisista positioista (esim. Richardson 1995; Jokinen & al. 2004; Rappaport 2000). Richardsonin mukaan vallalla olevista kulttuurisen tason tarinoista poikkeavat yhteisötason tarinat, joita hän kutsuu kollektiivisiksi tarinoiksi, ovat erityisen tärkeitä yksilöllisissä ja yhteiskunnallisissa muutosprosesseissa. Kollektiiviset tarinat antavat äänen kulttuurisessa tarinassa vaiennetuille tai marginalisoiduille ryhmille. Kollektiivisten tarinoiden kuuleminen auttaa oman elämän tarinan juonen muuttamista mahdollistamalla uusien positiivisten merkitysten luomista omaan yksilötarinaansa. Rappaport puolestaan toteaa (1995, 804), että jokainen tarvitsee yhteisötason tarinan tukea omassa elämäkerrassaan, ja varsinkin jos tarina on muutoksen kourissa. Ihmisen on vaikeaa rakentaa ja ylläpitää uutta identiteettiään yksin.

Ahdistuksen ja ilon tarinat yhteisöissä

Keskityn tässä artikkelissa yhteisötason tarinoihin. Tosin tarinat ovat usein moniaineksisia, joten yksikin tarina voi sisältää monia tasoja. Yhteisötason tarinat ovat keskeisessä asemassa tutkimuksessani erityisesti sen takia, että niin yksilötasoinen kuin yhteisöllisempikin muutos edellyttää sopivien yhteisötason tarinoiden olemassaoloa (Rappaport 2000, 4). Ihmisten yksilölliset elämäntarinat eivät rakennu puhtaasti yksilön valintojen kautta, vaan ne muotoutuvat yhteisöllisissä konteksteissa saatavilla olevien yhteisöllisten tarinoiden tukemana. Yhteisötarinat puolestaan ovat kulttuurin sisältöä ja muutoksen voima piilee vallitsevista kulttuurisen tason tarinoista poikkeavien yhteisötarinoiden luomisessa. Syntyy uusia tarinaperintöjä, joita mukaillen ihmiset voivat rakentaa uudenlaisen juonen myös omaan tarinaansa. (Rappaport 1995; 2000; Richardson 1995). Rappaport korostaa, että muutoksen edellytyksenä on negatiivisten ja tukahduttavien tarinoiden kääntäminen positiiviksi ja mahdollisuuksia avaaviksi ja hän kuvaa millaisia nämä tarinat voivat olla. Tämä artikkeli tuo lisäksi esille tarinoiden prosessuaalisen luonteen, 'negatiivisten' ja 'positiivisten' tarinoiden yhtäaikaaisuuden ja limittäisyyden.

Ekoyhteisöt elävät kulutusyhteiskunnan reunalla, marginaalissa. Hahmottaessamme marginaalia määritämme väistämättä samalla näkyviin myös keskusta (Helne 2002 ref. Jokinen & al. 2004). Tämä ei tarkoita kuitenkaan sitä, että marginaalit olisivat essentiaalisesti, olemuksellisesti syrjäisiä, vaan ne ovat syrjässä nimenomaan suhteessa keskuksiin, tässä tapauksessa suhteessa kulutusyhteiskuntaan. Ekoyhteisöissä elävät ihmiset eivät pääsääntöisesti ole joutuneet marginaaliin kulttuuristen keskusten poissulkemiskäytäntöjen vuoksi, vaan ovat useimmiten itse valinneet reunalla elämisen vaihtoehdon (ks. myös Saaristo 1995, 13). Tästä marginaalisesta positiosta käsin he pyrkivät aktiivisiksi yhteiskunnallisiksi toimijoiksi ja suunnannäyttäjiksi.

Olen lainannut tässä artikkelissa Phyllis Tribble'n (1984, ref. Rappaport 2000) ja Julian Rappaportin käyttämiä ajatuksia ahdistuksen ja ilon tarinoista. Tribble ja Rappaport (2000, 2) esittävät, että muuttamatta tarinoita niitä voi kertoa uudella tavalla nostamalla esiin

sellaisia asioita, joihin ei aiemmin ole kiinnitetty huomiota. Esimerkiksi Tribble on lukenut uudelleen Raamatun tekstejä tällaisesta näkökulmasta ja tuonut esiin muunmuassa tarinoista luettavissa olevan naisten kokeman kauhun. Rappaport (2000) on tutkinut kauhun tarinoiden muuttamista ilon tarinoiksi kolmessa eri kontekstissa: seksuaalisten vähemmistöjen edustajiin suhtautumisesta eräässä uskonnollisessa yhteisössä, uudenlaisten identiteettien muodostumisen mahdollistumisesta eräässä mielenterveyspotilaita auttavassa yhteisössä sekä eräässä peruskoulussa. Oma tutkimukseni käsittelee sitä, miten ekoyhteisökonteksti mahdollistaa ahdistuksen tarinoiden muuttamista uudennlaisiksi ilon tarinoiksi ja miten esimerkiksi luonto, ihmissuhteet ja äly merkityksellistetään uudella tavalla tässä muutoksessa.

Vaikka tarinoita pyrittäisiin kertomaan 'objektiivisesti', kerrotaan ne aina jostain näkökulmasta ja ne heijastavat tiettyä ideologiaa ja tietyn henkilön tai ryhmän kokemuksia. Tekstejä voidaan kuitenkin lukea uudelleen sivuosissa ja marginaaleissa olevien ihmisten näkökulmista. Rappaport (2000) toteaa, että sellainen yhteisötarinoiden lukeminen, joka enemmänkin paljastaa kuin kätkee ahdistuksen (kauhun) on tärkeää nimenomaan (sosiaalisia) muutoksia käsittelevissä tutkimuksissa. Ahdistuksen paljastaminen toimii askeleena kohti uudennlaisia tarinallisia käsikirjoituksia ja sen myötä uusia mahdollisuuksia niissä esiintyville henkilöille.

Käytän tarinoiden analyysissa hyväksi mallia, jossa kiinnitän huomiota muunmuassa siihen keitä tarinoissa esitetään toimijoina, mitä päämääriä heillä on ja minkälaisia keinoja niihin pääsemiseksi. Niinikään tarkastelun kohteena ovat tarinoissa esiintyvät vastustajat, esteet ja ongelmiksi koetut asiat. Tällainen analyysi on sovellutus Pertti Alasuurin (1994, 118) esittämästä kehikosta, jota hän on käyttänyt analysoidessaan erään lehden tiettyyn teemaan liittyvää pääkirjoitusaineistoa. Alasuutarin mukaan juonirakennanalyysin luonteista analyysia voidaan soveltaa myös muihin kuin varsinaisiin juonellisiin kertomuksiin. Tämä perustuu siihen, että päämääriä, keinoja ja esteitä sisältävä toiminnan elementtien kuvaus voidaan aina periaatteessa esittää myös jonkinlaisen kertomuksen muodossa, vaikka alkuperäiskertomus ei sitä sellaisena esittäisikään (ibid. 119).

Esitän seuraavaksi ekoyhteisöaineistosta konstruoidun ahdistuksen tarinan, joka kiteyttää yhteisöissä elävien ihmisten yhteisen huolen. Käsittelen myöhemmin tässä artikkelissa tarkemmin sitä kuinka tarina on tuotettu.

AHDISTUKSEN TARINA

Eksyksissä

Nykyään talouspuoli on se mikä määrää kaikessa. Me eletään rahamaailman ehdoilla. Ei ymmärretä, että me ollaan ihan yksi saman arvoinen osa tätä luomakuntaa. Me aiheutetaan hirvittävästi tuhoa touhullamme muulle elämälle sekä itsellemme. On vahingollista nähdä luonto erillisenä asiana ihmisestä. Se mahdollistaa sekä ihmisen että luonnon riiston se erillisyyden korostaminen. Ei me saatais ottaa oikeuksia kaikkeen tähän luonnon saastuttamiseen ja tehokasvatukseen, millä me saadaan suurempi hyöty pelloista, metsistä ja eläimistä. Puhumattakaan geenimanipulaatiosta, joka on aivan hirmuinen uhka. Me arvostetaan ihan liikaa dataa ja järkeä, eikä me ratkaista tiedolla meidän ongelmia. Sitä monta kertaa miettii, että ihmiselle on annettu älyä, millä hän pystyy kehittelemään kaiken tämän luonnon manipuloinnin, mutta ihmiseltä puuttuu viisaus käyttää sitä älyään luomakunnan yhteiseksi hyväksi. Se on suuri ongelma.

Ihminen tuhoaa omat elinolosuhteensa. Synnymme tänne myrkkujen keskelle ja ruumiit tahtoo olla yhä huonompia ja sairaampia ihan näistä myrkyistä johtuen. Täällä ei enää ole edes niin helppoa saada lapsia, vaikka jonnekin muualle niitä syntyy kyllä ihan liudoittain. Sehän tiedetään, että saasteet ja myrkyt vaikuttaa ihmisen fyysiseen ruumiiseen. Samalla kun tuhoamme ympäristöämme tuhoamme myös itseämme. Ympäristö on myös tavallaan peili, joka heijastaa meidän omaa tilaamme. Mitä kuvastaa meistä nämä harmaat neliön muotoiset rakennukset, teollisuushallit ja kerrostalot? Ja mitä kertoo meistä kaikki se turhanpäiväinen kiire ja hyörinä? Ihmiset on niin kauheen tärkeitä siinä omassa touhussansa. Ihmiset on irtaantuneet elinpiireistään, paikoistaan, se on iso ongelma. Ei olla kytköksissä eikä luovassa suhteessa ympäristöön ja maahan. Eletään irti maasta, laatikoissa, joissa meidän on vaikeaa virittäytyä luonnon rytmeihin. Meillä ei ole kulttuuria, joka auttaisi meitä ymmärtämään keitä me olemme ja mitä meidän pitäisi tehdä.

”Kun kaikkee on liikaa eikä mitään tarpeeksi”¹

Me ollaan rakennettu tää maailma, tää 'his story', toinen toisiamme alistaen. Me kiivetään pyramidia ylöspäin niin että me astutaan toinen toisemme päälle. Ahdistusta ja pelkoja paetaan etsimällä turvaa tavaroista ja ihmisillä on monenlaisia addiktioita. Me ei uskalleta kohdata itseämme eikä omia

¹ Laulusta: Vie mut läpi yön. Mamba.

tunteitamme. Ego hallitsee meidän elämää. Meillä on hirveet määrät haluja, joita me yritetään tyydyttää tavaroiden kautta ja saada sillä tavalla tuskaa, kipua ja pelkoja pois. Me kerätään ja kahmitaan itsellemme niin paljon, että me tuhotaan vaikka puoli maapalloa saadaksemme ja huomataan, että vaikka on kaikki luksus siinä ympärillä, vaikka on kuinka hienoo, niin kuitenkin ei tule hyvä mieli. Ahneus ja vallan tavoittelu ja se oman persoonan ja henkilön onnen ja hyvinvoinnin tavoittelu on mennyt yli äyräittänsä. Yhteisöllisyyden taju on hävinnyt. Yhteiskunta on myös sillä tavalla jakautunu, että mitään ei tehdä yhdessä. Lapset tekee lasten juttuja, nuoret nuorten ja aikuisilla on omat menonsa.

Mieli on levoton ja me etsitään helpotusta viihteestä, kaikenlaisesta hömpästä. Kaiken tän keskellä meille ei oikeestaan jää aikaa miettiä mitä me omassa elämässämme haluttais. Meidän oman identiteettirakenteen muodostuminen jää kesken. Sitä helposti alkaa vaan elää elämäänsä toisten odotusten kautta. Mielenterveysongelmat on lisääntyneet valtavasti. Se on kauhee uhka yhteiskunnalle kun ihmisen mieli pimahtaa. Suomessa on heikko tää tilanne, suurimman osan erikoissairaanhoidosta vie just mielenterveyspotilaat. Eikä yhteiskunta enää oikeen pidä riittävästi huolta näistä potilaista. Hurja joukko ihmisiä on heitetty ulos mielisairaaloista, pillerit taskuun ja kadulle. Katsotaan miten pärjää.

Jos näitä ongelmia yrittäis lähteä muuttamaan, niin ei kyllä tietäis, että mistä kannattais aloittaa. Ongelmia on niin paljon, epäoikeudenmukaisuus on niin räikeää maailmassa, että on vaikea valita mitä vastaan alkaa taistella, minkä puolesta nousee barrikadeille.

Hullu työ

Ihmisten arvoa mitataan sen kautta mitä he tekee. Välillä tuntuu siltä, että ihmisillä ei oikeastaan ole ihmisarvoa ollenkaan, jos ei ole työtä minkä kautta sitä voi mitata. Sitten kun ei enää ole ihan nuori ja tehokas ei ole ihmisarvoakaan.

Työ on usein niin uuvuttavaa, että vapaa-aikana ei sitten jaksa enää keskittyä oikein mihinkään. Työ imee ihmisestä kaiken energian, työpäivän jälkeen ei jaksa enää pohtia, että mitä sitä oikein haluaisi elämältä, mitä mielekkäämpää voisi tehdä. Aika helposti vaan lipuu ohi, energia on rajallista. Ihmisille ei jää voimia eikä aikaa henkisen elämänsä kehittämiseen. Jotkut taas kokee työnsä ihan joutavaksi paperien pyörittelyksi. Työ on usein täysin välineellistä, sitä tehdään jonkun sellaisen tarkoituksen hyväksi, mikä ei itselle merkitse mitään. Monesti se on myös hyvin erikoistunutta, itse ei pääse näkemään oikein mitään konkreettista lopputulosta.

Työelämä on myös aika armotonta ja epävakaata. Sen takia monissa tehtävissä, on sellaisia ihmisiä, jotka ei oikeastaan haluaisi olla juuri niissä tehtävissä, eivätkä he sovellu niihin tehtäviin. Mutta paikkaa ei uskalla vaihtaa, jos on onnistunut vähänkin vakituisemman paikan saamaan. Tästä aiheutuu monenlaista inhimillistä kärsimystä.

Ihmisuhteet

Tärkeintä olisi, että me löydettäis itsekunnioitus. Siihen kuuluu semmonen itsensä rakastaminen ja terve itsekkyyys. Vasta sitten voi rakastaa muita. Ketään ei palvele, jos uhrautuu. Pitää antaa arvo itselleen ja sitä ei naiset aina tee. Ne elää toisen kautta ja heittäytyy marttyyriksi, ajattelee vain toisen etua. Mutta se ei välttämättä edistä sen toisenkaan hyvää. Puhumattakaan sitten se, jos on alamainen miehelleen. Se menee sitten jo vielä paljon alemalle tasolle. Monet, varsinkin vähän vanhemmat naiset, on ollu semmosia kuuliaisista tyttöjä. Kiltisti tehny sen mitä on pitäny. Sitä on hyysänny ja passannu ja ruvennu sitte luulemaan ittestään, että on aivan korvaamaton. Mutta kyllähän siihen sitte kyllästyy ja väsyyp lopulta. On niin paljon vaatimuksia miten naisten pitää olla. Aina meikattuna ja laitettuna. Eihän sitä voi mennä ovesta ulos, jos ei ole piikkarit jalassa ja viimesen päälle tip top.

Eikä se ole hyvä että roikutaan väkisin yhdessä hamaan kuolemaan saakka. Siinähan on se kristillinen ajatus takana, että täytyy pysyä yhdessä. Monet havahtuu vasta sitten kun lapset lähtee kotoa, että 'hyvänen aika, minäkin oon olemassa'. Että minä voisin kuunnella myös itseäni, omia toiveitani mitä minä haluan tehdä elämässä. Minähän olen itse vastuussa elämästäni. Sitä on jo tehnyt velvollisuutensa perhettä kohtaan, yrittäny olla hyvä äiti ja vaimo ja sitte todennu, et ei se ollu oikeestaan se mitä minä elämältä halusin. Eikä riitä pelkästään se rakkaus pitämään yllä mielekkyyttä elämässä.

Sitä ei halua enää joutua semmoseen tilanteeseen, että on yhdestä ihmisestä niin riippuvainen. Siitä tulee semmonen vankilassa olon ahdistus, eikä siitä niin helposti sitten voi lähteä. Ihminen alkaa olla jo niin monimutkainen olento, että pelkkä se pieni kodin ja perheen piiri ei kaikille ihmisille enää riitä. Pitäisi olla enempi avaruutta ajatuksissa ja ihmisen sisäiselle hengelle pitäisi olla liikkumaa-alaa. Ihminen ei pysy enää niissä pienissä raameissa. Ihminen ei jaksa, se tukahtuu siihen ja sitten tulee kaikenlaisia ongelmia.

Yhteisöihin muuttaneet ihmiset jakavat ahdistuksen tarinassa näkemyksen kulutusorientoituneen elämänmenon haitallisuudesta niin ihmiselle itselleen kuin välillisesti kaikelle muullekin luonnolle. Tietynlaiset olosuhteet synnyttävät kollektiivisen tarinan (Richardson 1995). Tässä kerrotun kollektiivisen ahdistuksen tarinan aineksista, luonnon tuhon aiheuttamasta huolesta on kirjoitettu paljon ja globalisaatiokehityksen kritiikki on ollut vilkasta (esim. Klein 2000; 2002). Työelämän kuormittavuuden viimeaikaisesta muutoksesta suomalaisessa kontekstissa, on raportoinut esimerkiksi Juha Siltala (2004). Turhautumista eri tyyppisissä töissä Siltala kuvaa mm. seuraavasti: "... motivaatio-ongelmia voi odottaa, jos duunari ei välttävän toimeentulon lisäksi voita itselleen väljyyttä, urakoitsija lopulta pääsee lepäämään laakereillaan, diakonissa ei ehdi kunnolla auttaa tai itsensä toteuttaja joutuu kuluttamaan työaikansa muuhun kuin

elämäntyöhönsä.” (ibid., 41). Richard Sennett (2002) on todennut, että jatkuva epävarmuus murentaa ihmisen luonnetta, kuluttaa häntä sisältä päin. Ihminen kaipaa jatkuvuutta tuovaa kertomusta (ibid., 88). Naisten parisuhteessa ja perhe-elämässä kokema tilan ahtaus ja avioliittoinstituution mureneminen on monien tutkimusten mukaan yhteiskunnassamme laajemminkin kuultu ahdistuksen tarina (esim. Jallinoja 2000; Veijola & Jokinen 2001).

Tarinassa ahdistuksen lähteet paikantuvat sekä luonnon saastumisen konkreettisiin seurauksiin että ihmisten toimintatapojen luonteeseen. Ahdistusta aiheuttaa välineellinen, vain hyötynäkökohtiin keskittyvä luontosuhde, joka korostaa teknistä tietoa ja älyä laaja-alaisemman viisauden kustannuksella. Tarina kertoo siitä, miten ihmiset ovat irrallaan luonnosta. Välineellisyys ilmenee ahdistuksen tarinassa luontosuhteen lisäksi myös työelämässä. Työ on välineellistä ja sen vuoksi epätyytyttävää ja taloudellisen tehokkuuden alle valjastetun työelämän mukana tulevat myös ahdistusta aiheuttavat epävakaaat työsuhteet. Ahdistusta aiheuttavat myös epätasa-arvoiset ihmissuhteet. Tarinassa on kuultavissa erityisesti naisten kokemus epätyytyttävistä ihmissuhteista.

Ahdistuksen tarina kertoo touhukkaista, turhanpäiväisiin asioihin keskittyvistä toimijoista, jotka saavat ihmisarvon ja itsekunnioituksen vain työnsä kautta. Tarina kertoo myös lannistuneista ihmisistä, jotka eivät oikein löydä toimijuuttansa yhteiskunnassa. Ahdistuksen seurauksina on tarinasta luettavissa ihmisten lisääntyneet sairaudet sekä fyysisellä että emotionaalisisella ja mentaalisisella tasolla. Ahdistuksen tarina kertoo myös, että voimallisen tehokkuuden korostamisen myötä esteettisille arvoille ei enää löydy tarpeeksi tilaa. Tiivistetysti voisi sanoa, että tarina kertoo teknologian kehittäjistä, jotka manipuloivat vastuuttomasti luontoa sekä hahmottomista talouselämän toimijoista, jotka saavat aikaan paljon ahdistusta.

Edellä kerrottun ahdistuksen tarinan juonirakenne voidaan kiteyttää seuraavasti (vrt. Alasuutari 1994, 118):

Ahdistuksen aiheuttajat	Luonnon manipulointi, geeniteknologia Älyyn (vs viisauteen) luottaminen Välineellinen työ ja epävakaa työsuhteet Alistavat ihmissuhteet Puutteellinen omanarvon tunne
Toimijat	Voimattomat ihmiset Hahmoton talouselämä Teknologian kehittäjät
Seuraukset	Luonnon saastuminen ja tuhoutuminen Ihmisten sairastuminen Mielenterveysongelmat Lisääntyvä 'irralisuuden' tunne Lisääntyvä kiireen tuntu Lisääntyvä kauneuden puute

Elämänkerroista yhteisötarinoihin

Edellä kerrottu tarina perustuu neljässä ekoyhteisössä tekemiini 12 elämäkertahaastatteluun, joissa pyysin haastateltavia kertomaan vapaamuotoisesti elämästään, tavoitteistaan ja haaveistaan sekä suhteestaan luontoon. Valitsin tutkimuksen kohteina olevat yhteisöt ja yhteisöissä haastattelemani henkilöt lumipallometodia hyväksikäyttäen. Toisin sanoen edellinen yhteisö ja haastateltava vaikutti siihen, minkä yhteisön ja kenet valitsin seuraavaksi tutkimuksen ja haastattelun kohteeksi. Saadakseni aineistoon mukaan variaatiota, valitsin ideologisesti sitoutumattomien yhteisöjen rinnalle tutkimuskohteeksi myös yhden ideologisesti sitoutuneen yhteisön. Yhteisöjen valinnasta ja aineistonkeräysprosessista kerron tarkemmin väitöskirjan johdantoosessa. Tekemissäni 12 haastattelussa toistuvat samat teemat, joten suuremman joukon haastatteleminen ei olisi tuonut olennaista lisäarvoa tutkimukseeni, joka on luonteeltaan laadullinen. Haastatteluiden avulla oli tarkoitus saada tietoa siitä, minkälaisia merkityksiä ihmiset antavat kokemuksilleen eikä niinkään kerätä informaatioita sinänsä (Gabriel 1995, 480). Sanomalla mieluummin vähästä paljon kuin paljosta vähän voi todennäköisemmin löytää jotain uutta sanottavaa (Jokinen et al. 1999, 242).

Olen rakentanut ahdistuksen ja ilon tarinat litteroidusta haastatteluaineistosta. Tarinoiden teemat eivät ole suoraan seurausta haastatteluissa esitetyistä kysymyksistä, eikä

tiedossani vielä haastatteluja tehdessäni ollut artikkelini viitekehys (vrt. Hänninen 1999, 99). Teemat jäsenyivät aineistoon perehtymisen myötä sitä useaan kertaan lukiessa. Tarinoiden kirjoitusprosessi eteni siten, että luettuani aineistoa useita kertoja läpi poimin esiin sellaiset teemat ja ajatukset, jotka esiintyivät kaikissa tai useimmissa haastatteluissa. Tarinoiden pohjaksi tuleva aineisto jakaantui tässä vaiheessa seuraavien otsikoiden alle: merkityksellinen elämä, työ ja talous, yhteisöllisyys, perhe, luonto, vapaus vs. turvallisuus ja kulttuuri. Seuraavassa vaiheessa järjestin tämän aineiston vielä uudelleen kolmeen teemaattiseen alueeseen, jotka jaoin kahtia sen mukaan tuliko aihe esiin haastateltavan puheessa myönteisessä vai kielteisessä sävyssä, eli oliko kysymys ilon vai ahdistuksen tarinan aineksesta. Nämä kolme teema-alueetta olivat: merkityksellinen elämä, työ ja talous sekä yhteisöllisyys ja perhe. Loput aiemmin mainitut aihealueet sisällytin näiden alle.

Ahdistuksen ja ilon ainekset esiintyvät haastateltujen kertomuksissa toisiinsa kietoutuneina, toista selitetään toisen avulla, eli ahdistuksen ja ilon näkyväksi tekeminen vaatii erottelutyötä. Ahdistuksen tarina sisältää aineksia kaikista haastatteluista, se on yhteinen kaikille neljälle tutkimuksen kohteena olleelle yhteisölle, ilon tarinat sen sijaan ovat sidoksissa tiettyyn yhteisöön. Tarinoissa ei asiasisällöllisesti ole mitään tutkijan itse keksimää, mutta olen paikoin muokannut ilmaisuja siten, että ne tulevat helpommin ymmärrettäviksi tarinallisessa kokonaisuudessa. Haastattelin yhdeksää naista ja kolmea miestä. Jakauma kuvastaa tutkimuksen kohteeksi valittujen yhteisöjen sukupuolijakaumaa naisten ollessa niissä enemmistönä.

Ihmisten kertomukset elämästään, etenkin ihmisten itsensä kirjoittamat omaelämäkerrat ovat jo vuosikymmeniä olleet laadullisen tutkimuksen keskeistä materiaalia ja sittemmin myös haastatteleamalla kerätyt elämäkerta-aineistot ovat yleistyneet (esim. Bertaux & Bertaux-Wiame 1981; Roos 1988; Bruner 1990; Komulainen 1998; Hänninen 1999; Katila 2000). Alunperin kertomuksia pidettiin yksinkertaisesti kuvauksina kertojiensa elämästä ja sen kautta siitä sosiaalisesta todellisuudesta, jossa he ovat eläneet. Narratiivisen käänteen myötä 1980-luvulta alkaen elämäkertojen analyysiin on tullut mukaan näkemys, että elämäkerrat ovat jäsenyneet tarinallisten muotojen kautta ja ne

ilmentävät kulttuurista todellisuutta. Samalla kun ihmiset kertovat keitä he ovat, mitä he tavoittelevat ja mikä heille on elämässä merkityksellistä, he kertovat myös siitä, mikä yhteiskunnassa ja yhteisössä on hyväksytyjen sääntöjen mukaista ja mikä ei. Yhteisön moraalijäsennyksiä ja uskomuksia voidaan paljastaa osoittamalla, minkälaisia tarinallisia rakenteita ihmisten kertomukset elämästään sisältävät. Tässä tutkimuksessa huomion kohteena on erityisesti tarinoiden yhteisöllinen taso ja se miten tarinat jäsentyvät ahdistuksen ja ilon akselille (Rappaport 2000). Elämäkerta ei siis ole itse tutkimuskohde, se on enemmänkin apuväline lähestyä yhteisöllisiä ja kulttuurisia merkityksiä (Katila 2000).

Elämäkertahaastattelut soveltuvat tutkimuksen empiiriseksi aineistoksi ennen kaikkea sen vuoksi, että niiden tavoitteena on saada tutkimukseen mukaan paikka, aika ja sosiaalinen konteksti (esim. Bertaux & Bertaux-Wiame 1981; Roos 1988; Katila 2000). Ihmisen elämää ei pirstaloida erillisiksi tutkittaviksi paloiksi. Biografisen metodin etu suppeampiin teemahaastatteluihin verrattuna on se, että samalla kun henkilöt kertovat keitä he ovat, mitä he tavoittelevat ja mitkä tekijät elämässä ovat heille merkityksellisiä, he kertovat myös siitä, mikä yhteiskunnassa ja yhteisössä on hyväksytyjen sääntöjen mukaista ja mikä ei (Bruner 1990). He tulevat siis kertoneeksi myös kulttuurisen ja yhteisötason tarinoita.

Tarinat toimivat samanaikaisesti sekä järkeilyn että representaation muotona (Richardson 1995). Ne toimivat sekä kognitiivisen että tunne-elämän perustalla vaikuttaen muistin toiminnassa ja merkitysten luomisessa (Rappaport 2000, 4). Ihmisten on useimmiten helppoa kertoa elämäntarinansa (esim. Katila 2000, 47). Myös tässä tutkimuksessa ihmiset suostuivat haastateltaviksi ja kertoivat elämästään yleensä mielellään. Vain kaksi henkilöä kieltäytyi vedoten sen hetkiseen elämäntilanteeseensa. He kokivat ajatuksiensa olevan niin jäsentymättömiä, että eivät halunneet niistä puhua.

Ilon tarinat neljässä yhteisössä

Siinä missä ahdistuksen tarinan keskeiset ainekset: kokemus työn välineellisyydestä ja työsuhteiden epävarmuudesta, lisääntyvä kiireen ja irrallisuuden tunne sekä huoli luonnon saastumisesta ja tuhoutumisesta esiintyvät kaikissa tutkimuksen kohteena olleissa yhteisöissä, paikantuvat ilon tarinat tutkimuksen kohteena olleisiin yhteisöihin. Tässä artikkelissa esitettäviä ilon tarinoita voidaan myös tarkastella 'vastapuheena' (Juhila 2004) alati teknistyvälle ja kulutusta korostavalle kulttuurille. Vastapuhe on "seuraava siirto" eli reagointia johonkin ja vastauksen ja vastustuksen kohteena ovat kategorisointi ja kategoriat. Vastapuheen ei välttämättä tarvitse olla sanallista, myös hiljaisuus voi olla vastaus ja viestiä vastustuksesta, samoin ei-kielellinen toiminta, esimerkiksi jostain tilanteesta pois vetäytyminen. Asioiden ja ihmisten kategorisointi on olennainen osa ihmisten keskinäistä kanssakäymistä. Ilman sitä ihmisten olisi vaikeaa ymmärtää toisiaan erilaisissa tilanteissa. Kategorisointi toisin sanoen ylläpitää ja tuottaa sosiaalista ja moraalista järjestystä (ibid. 20-21). Ekoyhteisöt haastavat vastapuheessaan muun muassa vallitsevia tapoja kategorisoida ja merkityksellistää luontoa, työtä ja perheinstituutiota.

Jotta ilon tarinoita voisi elää, on ihmisten täytynyt organisoitua yhteisöiksi, joissa ilon tarinoiden aineksista on voinut kehkeytyä 'tosi tarinaa'. Yhteisöissä on mahdollista ilman mittavia henkilökohtaisia taloudellisia resursseja löysentää työtahtia ja hypätä pois oravanpyörästä. Yhteisö mahdollistaa asumisen maaseudulla luonnon rauhassa ja kun työntekijöitä ja taitajia on monia, ei yksittäisen ihmisen työtaakka (ainakaan ideaalitapauksessa) pääse kasvamaan liian suureksi. Aikaa ja energiaa jää myös elämän esteettiselle ja henkiselle puolelle. Jotta tämä kaikki toteutuisi, vaatii se kuitenkin taidokasta töiden organisointia ja ihmissuhteiden vaalimista. Tämä tutkimus osoitti, että ilon tarinoiden syntyminen ja niiden hengissä säilyminen on kontekstisidonnaista. Tämän tutkimuksen mukaan tarinoiden kannalta olennaiseksi osoittautuivat yhteisön *ikä*, jäsenten yhteinen *ideologinen sitoutuneisuus*, yhteisön *avoimuus* (uusille asukkaille) sekä yhteisön *omavaraisuustavoitteen* aste. Tämä kontekstien erilaisuus vaikuttaa siihen, että ilon ja ahdistuksen tarinat limittyvät eri tavoin eri yhteisöissä.

Väinölän yhteisö

Tutkimuksen kohteena ollut, vuonna 1978 perustettu Väinölän yhteisö tarjoaa esimerkin valtavirrasta poikkeavasta töiden, talouden ja elämän organisoinnista. Yhteisö sijaitsee Keski-Suomessa, Vilppulassa, entisessä vanhainkodissa. Laitosmaiset tilat on sisustettu kauniiksi ja kodikkaiksi ja rakennuksia ympäröi vehmas maalaismaisema. Vierailuni ajankohtana yhteisössä asui yksi lapsi ja 31 aikuista, joista suurin osa on ollut alusta asti mukana. Väinölän asukkaita yhdistää vahvasti yhteinen elämäkatsomus; yhteisön tarkoituksena on toteuttaa teosofisia ihanteita käytännön elämässä. Teosofisen liikkeen alkuunpanijana voidaan pitää Helena Blavatskya (1831-1891). Suomessa teosofian uranuurtajana on toiminut Pekka Ervast (1875-1934), jonka ajatuksia Väinölän yhteisö pyrkii käytännössä noudattamaan. Teosofian perusopetukseen kuuluu jälleensyntyminen. Ihmisen nähdään käyvän kehityksen koulua monen elämän aikana. Niinikään karma, eli syyn ja seurauksen laki, on eräs teosofisen opin perustekijöitä. Sen mukaan ihminen kokee nykyisessä ja tulevissa elämässään ajatustensa ja tekojensa seuraukset. Keskeistä teosofiassa on rauhanaate niin kansallisella tasolla kuin myös jokapäiväisessä arkisessa kanssakäymisessä suuttumattomuuden periaatteena.

Väinölän yhteisö on rekisteröimätön yhteenliittymä eikä se kuulu mihinkään kirkkoon tai järjestöön. Tietynlaista vapaaehtoisuutta ja muodollista organisoitumattomuutta pidetään yhteisössä tärkeänä. Elämän materiaalinen puoli on turvattu osittain omalla viljelytoiminnalla, mutta yhteisö ei pyri omavaraisuuteen ruokataloudessa eikä siellä myöskään pidetä kotieläimiä. Yhteisön toiminta on turvattu siten, että suuri osa jäsenistä käy päivittäin töissä yhteisön ulkopuolella yhteisön omissa siivous- ja maalausalan yrityksissä. Tästä työstä kertyvät tulot laitetaan yhteiseen kassaan. Yhteisössä pidetään taloudellisen riippumattomuuden säilyttämistä erittäin tärkeänä, koska sen katsotaan olevan eräs keskeinen edellytys henkisen elämän mahdollisimman vapaan kehityksen kannalta. Yhteisö ei siis halua ottaa minkäänlaisia taloudellisia korvauksia yhteiskunnalta esimerkiksi työttömyyskorvausten muodossa.

Yhteisössä eletään verrattain vaatimattomasti, joskaan ei askeettisesti. Yhteisessä käytössä on muutama auto sekä muutkin 'normaaliin' elämään kuuluvat tekniset välineet, kuten tietokoneet ja matkapuhelimet. Ekologisuuden katsotaan olevan enemmänkin luonnollinen seuraus tiedostavasta vastuullisesta elämänsenteestä kuin syy elämäntavan valintaan. Koska yhteisö ei pyri omavaraiseen ruoka- ja energiatalouteen, on sillä enemmän väljyyttä toiminnan organisoimisessa. Viljelyyn ja eläinten hoitoon liittyvät työt eivät määritä arjen rytmiä niin vahvasti kuin yhteisöissä, missä omavaraisuus on tavoitteena. Elämän materiaalisen puolen merkitys tunnustetaan Väinölässä, mutta se asetetaan selkeästi toisarvoiseen asemaan henkiseen puoleen verrattuna. Yhteisön yritysten toimialat on myös alunperin valittu tätä näkökohtaa silmällä pitäen; töistä suoritumisen tulee onnistua ilman, että siihen tarvitsee laittaa uuvuttavan suurta määrää henkistä ja ruumiillista energiaa. Energiaa halutaan säästää kulttuuristen ja henkisten ponnisteluiden puolelle. Tätä ilmentää muun muassa suuri näyttelytila yhteisörakennuksen pohjakerroksessa, joka on täynnä yhteisön jäsenten tuottamaa kuvataidetta ja kirjallisuutta. Yhteisössä esitetään myös vuosittain kesäteatteria, joka luodaan ja näytellään omin voimin. Yhteisissä viikottaisissa kokoontumisissa kuunnellaan yhteisön jäsenten tekemiä sävellyksiä.

Väinölän yhteisö ei ole avoin uusille asukasjäsenille. Sen sijaan vierailijat ovat tervetulleita kesäteatteriin, tutustumaan pysyvään taidenäyttelyyn sekä yhteisössä järjestettäviin luentotilaisuuksiin.

Seuraava tarina kuvaa Väinölän yhteisössä rakentuvaa ilontarinaa:

Ihmisenä kehittyminen vaatii asennemuutosta. Monesti se tarkoittaa sitä, että opetellaan keskittymään hyvään ja luovutaan pahan vastustamisesta. Ensimmäiseksi tulisi löytää itsessä ja muissa se hyvä mikä meissä on ja sitten panostaa siihen. Kun me keskitytään johonkin hyvään niin me annetaan sille energiaa ja se voimistuu. Jos ajatellaan negatiivisia ajatuksia, niin silloin negatiivisten ajatusten henkisen tason voima lisääntyy. Ihmiset voi itse vaikuttaa siihen mikä kasvaa ja lisääntyy. Ihmisen sisäiselle hengelle pitää antaa avaruutta ja liikkuma-alaa. Yhteisössä voi päästä kaikista sellaisista muiden sanelemista systeemeistä, joita ei itse allekirjoita. On hyvä olla poissa turhanpäiväisten virikkeiden ulottuvilta, täällä voi keskittää energiaansa siihen minkä kokee tärkeäksi.

Suhde luontoon on sellainen asia, mikä jokaisen ihmisen täytyy ratkaista sillä tavalla henkisessä mielessä. Me ajatellaan niin, että tämä ekoasia tulee henkisen kasvun myötä luonnostaan. Sitä ei tarvitse erikseen ruveta tekemään. Ja kun ihminen muuttuu niin maailmakin muuttuu. Absoluuttisia me ei olla täällä missään muussa asiassa kuin väkivallattomuuden periaatteessa.

Työt on pyritty alunalkaen valitsemaan niin, ettei ne veisi meidän kaikkea energiaa. Kun työt on aika helppoja, niin ihmisille jää aikaa ja energiaa muuhunkin tärkeämpään, kuten henkisen ja älyllisen puolen kehittämiseen. Täytyyhän sitä olla vähä semmostaki aikaa, jolloin ei tee mitään. Eihän sitä muuten päässä kerkeä mikään kypsyä.

Tää yhteisö toimii esimerkkinä, että näinkin voi elää. Ajatuselämän kannalta on hienoa, kun on monia ihmisiä, joilla jokaisella on omia näkemyksiä ja eri kiinnostuksen kohteita. Siinä pääsee osalliseksi toistenkin tiedoista, löydöistä ja ajatuksista. Näkökulma ei pääse suppenemaan ja kun on monia ihmisiä niin onhan sitä paljon enemmän mahdollisuuksia mitä voi tehdä esimerkiksi taiteessakin.

Ilon rakentuminen Väinölän yhteisön tarinassa perustuu keskeisesti yhteisöllisen elämäntavan tarjoamiin mahdollisuuksiin. Yhteisö tarjoaa puitteet monenlaisten taitojen ja ajatusten kohtaamiseen ja samalla myös kärsivällisyyden ja 'suuttumattomuuden' periaatteen harjoittamiseen. Tässä vakiintuneessa ja ideologisesti yhtenäisessä yhteisössä ilon tarina on kuultavissa selkeänä. Yhteisössä voi elää siten, että voimavaroja ei tarvitse käyttää liikaa elämän materiaalisen puolen tyydyttämiseen. Voimavarat voi kohdistaa siihen mikä tuottaa iloa, eli tämän tarinan mukaan henkiseen, älylliseen ja taiteelliseen kehittämiseen. Säännölliset viikottaiset yhteiset keskustelu- ja musiikin kuuntelu- ja esittämiskokoukset pitävät ilon tarinaa elinvoimaisena. Niinikään yhteisön tuottama kuva- ja näyttämötaide, sekä yhteisön julkaisema kirjallisuus tuovat julki ja pitävät yllä ilon tarinaa.

Toimijoina tässä ilon tarinassa esiintyvät aktiiviset, itseään kehittävät yhteisöjäsenet, joiden päämääränä on avarakatseinen, väkivallaton ja luonnon kanssa sopusointuinen elämä. Keskeinen keino päämäärien saavuttamisessa on tarinan mukaan asenteellinen muutos, jossa pyritään keskittymään hyvään sen sijaan että vastuttettaisiin pahaa. Ilon tarinan todeksi eläminen edellyttää itsekuria, tietoista ja hallittua ajankäyttöä, vastuun kantoa siitä mihin oman energiansa kohdistaa.

Tämä yhteisötarina haastaa vallitsevan kulttuurin tapoja kategorisoida ja merkityksellistää perheinstituutiota korostamalla monien aikuisten samassa taloudessa elämisen etuja. Arjesta muodostuu rikkaampaa kun sitä on jakamassa monenlaista elämäkokemusta ja eri alojen tietoa omaavia ihmisiä. Suhde luontoon merkityksellistyy tarinassa vallitsevasta käsityksestä poikkeavaksi tämän suhteen henkisen ulottuvuuden korostumisen myötä. Elämän välttämättömän materiaalsen hyvinvoinnin takaava työ saa tarinassa alisteisen aseman muihin alueisiin, kuten elämän henkisen ja taiteellisen puolen kehittämiseen nähden.

Väinölän yhteisössä rakentuvan ilontarinan ainekset ja juonirakenne voidaan tiivistää seuraavasti:

Ilon aiheet	Yhteisön tarjoamat monipuoliset kehittymismahdollisuudet Ihmisillä voimavaroja heille tärkeisiin asioihin: henkiseen, älylliseen ja taiteelliseen kehittymiseen
Toimijat	Itseään kehittävät yhteisöjäsenet
Päämäärät	Avarakatseinen ja väkivallaton luonnon kanssa sopusointuinen elämä
Keinot	Asennemuutokset Keskittyminen hyvään Pahan vastustamattomuus Tietoinen/hallittu oman ajan ja voimavarojen kohdistaminen Väkivallattomuus

Keuruun ekokylä ja Suomineito –yhteisö

Keuruun ekokylän ja Suomineito –yhteisön tietynlaisen samankaltaisuuden, samansuuntaisten tavoitteiden ja osin yhteneväisten ongelmien vuoksi, käsittelemme niitä tässä yhdessä. Nämä kaksi nuorinta tutkimuksen kohteena ollutta yhteisöä on perustettu vuonna 1997, osittain samojen henkilöiden toimesta, toinen Keuruulle ja toinen Ähtäriin ja niiden ensisijainen tavoite on toteuttaa ja kehittää ekologista elämäntapaa. Molemmat yhteisöt toimivat suurissa, entisissä kunnallisissa laitoksissa. Myös nämä yhteisöt, kuten

Väinöläkin sijaitsevat luonnonkauniilla paikoilla järven rannalla. Suomineito-yhteisössä on 42 huonetta, mutta vierailuni ajankohtana siellä asui vain kahdeksan henkilöä. Keuruun ekokylässä huoneita on yhteensä noin 50 henkilölle ja siellä asui 14 aikuista ja 12 lasta. Näiden yhteisöjen, kuten myös kahden muunkin tutkimuksen kohteena olleen yhteisön, jäsenet olivat enemmistöltään naisia. Sekä Keuruulla että Suomineito – yhteisössä koettiin ongelmaksi asukkaiden vähäisyys. Työt muodostuvat raskaammiksi kun tekijöitä ei ole tarpeeksi ja talojen ylläpitokustannuksienkin vuoksi olisi hyvä, jos asukkaita olisi enemmän. Molemmat yhteisöt korostavat jäsentensä elämäntarkoituksellista vapautta. Ihmisillä ei siis lähtökohtaisesti ole ekologisten elämänarvojen lisäksi mitään muuta yhdistävää elämäntarkoituksellista taustaa.

Molemmat yhteisöt ovat organisoituneet siten, että asukkaat saavat edullista vuokraa ja tiettyä työmäärää vastaan asunnon ja ruoan. Täysin ilman rahaa yhteisöissä ei siis voi elää. Osa jäsenistä elää säästöjensä turvin, jotkut tekevät osittain töitä myös yhteisön ulkopuolella ja jotkut elävät työttömyyskorvauksella. Yhteisöissä tehtävät työt koostuvat lähinnä viljelyyn ja eläintenhoitoon liittyvistä tehtävistä sekä kotitaloustöistä. Molemmissa paikoissa pidetään vuohia, lampaita ja kanoja. Yhteisöt järjestävät myös erilaisia ekologista elämäntapaa edistäviä kursseja ja ne harjoittavat majoitustoimintaa. Kuten perinteisestikin maataloustöissä myös näissä yhteisöissä vuoden kiireisin aika ajoittuu keväälle, kesälle ja sadonkorjuuajaksi, talven ollessa rauhallisempaa aikaa.

Eräs haastateltu kuvasi Keuruun- ja Suomineito -yhteisöjä 'hallinnollisiksi yhteisöiksi', mikä kuvaa niiden syntymekanismia sekä toimintatapaa. Yhteisöt ovat syntyneet niitä varten perustettujen yhdistysten toimesta ja yhdistykset hallinnoivat niiden toimintaa. Molemmat yhteisöt ovat avoimia uusille jäsenille. Jos haluaa Keuruun ekokylään vakituiseksi jäseneksi pitää liittymisestä maksaa tietty summa, mutta asumiskustannukset ovat vakituksille jäsenille edullisemmat. Kaikki uudet jäsenet ovat Keuruulla ensin koeajalla, myös Suomineito –yhteisössä harkittiin koeajan asettamista lukuisten pettymysten seurauksena.

Haastatellut puhuvat siitä kuinka suurissa yhteisöissä, on helposti vaarana joutua ojasta allikkoon. Tasapainoisen elämän ja mielekkääksi koetun työn perässä yhteisöön muuttaneet ihmiset kokevatkin joutuneensa pakkotahtiseen byrokraatiaan. Yhteisöissä toteutettaviin erilaisiin hankkeisiin on mahdollista saada tukirahoitusta, mikä sitten edellyttää aikaa ja resursseja vievää seurantaa ja raportointia. Luomutuotantokin, jos siitä halutaan saada tuloja, edellyttää melkoista paperisotaa: *”Että pääasia, että me itse tiedetään että se on luomua. Ei kenenkään muun tarte tietää. Että ei meidän tarte todistaa kenellekkään et se on luomua, koska se on meidän omaa ruokaa. Mutta siinä sitten luiskahti silleen et sitouduttiin semmisiin monimutkasiin kuvioihin sen sijaan, et todella tuotetas vaan sitä omaa ruokaa”*.

Elämäntavan muuttaminen omavaraiseksi ei välttämättä suju kitkattomasti. Urbaaneista oloista lähtöisin olevat ihmiset eivät kenties osaa ennakoida eläinten pidon vaatimaa säännöllistä työmäärää: *”Ja siitä sitte vaan mentiin ja ostettiin sinne eläimiä ja kukaan ei tienny miten niitä hoidetaan. Kirjoista sitten yritettiin lukee. Ja mitä ne oli, ankoja vai hanhia, sinne hankittiin ja ne katos sieltä kun ei niitä osattu hoitaa. Kettuko ne vei vai minne ne lähti. Lampaista sinne sitte tuli hurja määrä. Ja se oli melkein sitte jokapäivästä ku joku huusi, että lampaat on irti ja sitte juostiin niitten perässä. Se oli tavallaan niinku semmosta leikkimistä ja täysin suunnittelematonta. Ja siitä syystä sitten, niinku niitten eläinten takia mä ainakin nään, että siellä oli niin hirveesti sitä työtä”*.

Eräs haastateltu käytti kirkontornimetaforaan kuvaillessaan ekoyhteisöjen permakulttuurisia (kts. esim. <http://www.permaculture.org/>) omavaraisuustavoitteita. Tavoitteena on, että melkein kaikki kulutettavat hyödykkeet tulisivat sellaiselta alueelta, mikä näkyisi kirkontornin huipulta katsellessa. Vain murto-osa hyödykkeistä, esimerkiksi tekniset laitteet, kuten tietokoneet tai aurinkoenergialaitteet, hankitaan tornista näkyvän alueen ulkopuolelta. Keuruun ja Suomineito –yhteisöt tuottavatkin pitkälti tarvitsemansa ruoan itse ja se mitä ei valmisteta itse pyritään hankkimaan esimerkiksi talkootyötä vastaan lähialueiden luomuviljelijöiltä. Molemmissa yhteisöissä on myös käytössä teknisiä laitteita, kuten tietokoneita. Niissä on käynnissä myös teknologian

kehittämishankkeita esimerkiksi aurinkoteknologian hyödyntämiseksi ja ympäristöystävällisen saniteettijärjestelmän luomiseksi.

Keuruun ja Suomineito -yhteisöissä, ilon ja ahdistuksen tarinat on kuultavissa toisiinsa limittyneinä. Rakenteilla oleva ilon tarina on välillä vaarassa joutua ahdistuksen tarinan alle.

Yhteisöelämä on antavaa, haastavaa ja kouluttavaa. Tämä on vaativampaa kuin kahden ihmisen yhteiselo, koska tässä on useampi erilainen ihminen yhdessä samassa taloudessa. Jos sitä yksinään vaan elää, kuvitelmissaan ja mielikuvissaan, niin ei siinä joudu sen arkitodellisuuden kanssa paljoa tekemisiin. Kun eletään yhteisössä, niin se on melkein kuin oltaisiin Linnanmäen peilialissa. Vastaan tulee koveraa ja kuperaa peiliä ja semmosta peiliä, mikä todella pännii. Ja ne tulee joka päivä vastaan. Se tässä yhteisöelämässä on hyvä puoli, että täällä ei rupea huulemaan itsestään liikoja. Maan pinnalle palautus seuraa hyvin nopeasti. Tää on yksi vaikeimpia kasvamisen paikkoja. Yhteisöön tullaan kasvamaan ihmisenä. Moni kasvaa ja toisaalta sitten moni ei kasva.

Täällä täytyy koko ajan tehdä kompromisseja, täytyy keskustella asioista, ettei kukaan tuntisi itseään alistetuksi. Kun nää on ihmisyhteisöitä niin se ongelman ydin löytyy yleensä vallan käytöstä eikä mistään muusta. Kun se on kunnossa niin kaikki muukin hoituu.

Yhteisön pitäisi olla sellainen paikka, jossa myös herkemmätkin ihmiset pärjää henkisesti, ettei se olisi pelkästään vahvojen ja osaavien ihmisten juttu. Täällä kyllä huomaa kuinka kova meidän yhteiskunta on. Tähän hakeutuu myös väkeä, joka ei oikein pärjää, ihmisiä joilla on mielenterveysongelmia. Täällä oli myös miehiä, joista paljastui sitten myöhemmin, että olivat etsintäkuulutettuja.

Täällä ei tarvitse sitoutua loppuelämäkseen näihin ihmisiin. Täällä ei myöskään ole niin paljon mies- ja naisrooleja. Olo on jotenkin väljempää ja oman tilan voi ottaa helpommin. Voi lähteä silloin kun haluaa. Vaikka kyllähän monet tulee tänne silläkin mielellä, että asuu täällä läpi elämänsä. Mutta tähän voi suhtautua myös sillä tavalla, että se onkin se paikan pysyvyys, mikä on tärkeämpi, paikan rakentaminen ja paikan vaaliminen. Ei ihmisten pidä olla yhdessä paikassa läpi elämänsä.

Täällä on paljon eronneita naisia, mutta myös pariskuntiakin. Täällä myös muodostuu uusia pareja. Jotkut miehet tulee tänne selvästi vaan naista hakemaan eikä minkään ekologisemman elämän vuoksi ollenkaan.

Yhteisö voisi olla myös paikka, jossa ihmiset vanhenee yhdessä ja tarkoitus on että autamme toisiamme. Jos toinen on kuuro ja toinen sokea, niin eihän siitä sitten yhdessä mitään puutu. Yhteisö voisi olla todella eräänlainen vaihtoehtoihmisten vanhainkoti. Tähän voisi tulla yksin, tai miksei kaksinkin, mutta kuitenkin ajatuksena se, että pystytään olemaan antoisalla tavalla yhdessä.

Onni löytyy siitä, että on rauha sydämessä. Ei se oo mitään muuta sen kummempaa. Se merkitsee sitä, että me ollaan tyytyväisiä siihen mitä on. Ei aina haikailla, että voi kun mulla ois sitä ja tota, voi kun asiat olis niin tai näin, sitte

mä olisin onnellinen. Ollaan tyytyväisiä siihen mitä jo omistetaan. Huomataan ja ymmärretään että tässä on koko ajan jo olemassa ihan niin paljon ja tarpeeksi, että voi tuntea olevansa täysin tyytyväinen. Se tarkoittaa yksinkertaisuutta, jolloin ei tarvitse hukata voimiansa ja elämänsä. Voi tietyllä tavalla yksinkertaisesti rakentaa rauhaa tässä ja nyt. Elämä tapahtuu aina 'nyt'. Täytyy alkaa elää sitä elämää nyt mitä haluaakin elää. Jokainen voi edistää elämää tekemällä parhaansa siinä missä on, mutta samalla on tärkeää olla myös liikkeessä, etsimässä. Meidän pitäisi olla onnellisia myös vastoinkäymisistä, ne antaa mahdollisuuden oppia ja kasvaa. Pitäisi osata olla onnellisia esimerkiksi siitäkin, että me kohdataan hankalia ihmisiä, tai koetaan taloudellisia hankaluuksia. Hyväksyä kuolema sinänsä.

Se on kai se ihmisen maallisen elämän tarkoitus yrittää kehittyä ihmisenä ja oppia käyttämään älyään oikein, viisaasti. Että viisaus olisi se mikä hallitsisi, eikä äly pelkästään. Täytyisi todella myös uskaltaa heittäytyä aikalailla intuiotionsa varaan, antaa sydämelle suurempi valta. Siitä tulee hyvin levollinen olo kun luottaa siihen, että elämä hoitaa niinkuin on tarkoitettu. Täytyy luottaa omaan vaistoon, koska ei ne asiat ratkee sillai ajattelemalla, järkeilemällä. Koska aina on niin paljon, miljoona vaihtoehtoa, jos yrittää ajattelemalla ratkaista elämänsä. Tottakai siihen ajatteluakin tarvitaan, mutta pääasia on, että uskaltaa luottaa vaistoon ja käyttää järkeä enemmänkin vain apuna. Ei saisi liikaa suunnitella ja organisoida, väkisin yrittää. Asioiden pitää saada kypsyä, ihmisten ja käytäntöjen pitää saada kypsyä. Eletään samassa tahdissa luonnon rytmien kanssa. Levätään silloin kun on levon aika ja toimitaan kun on toiminnan aika.

Lähtökohtana pitää olla se, että jos jotain uutta aletaan tehdä, niin ensin pitää olla ihmiset jotka haluaa siitä huolehtia, eikä niin että joku muu siitä päättää. Täälläkin on ihmiset polttaneet itsensä loppuun työtä tekemällä, eikä kaikki osaa hakea sitä voimaa ja rauhaa luonnosta, mikä on tarjolla tässä ympärillä. Työ on täällä välillä hyvinkin konkreettista ja yksinkertaista, mullan lapiointista, mutta me pystytään tekemään monenlaisia töitä, ettei aina tarvitse tehdä yhtä ja samaa. Eikä aina tarvii tehdä samoja juttuja. Täällä voi ottaa helpommin kaikenlaisia uusia haasteita, kokeilla uusia asioita. Jos se jää vaan puurtamiseksi konkreettisten asioiden kanssa, niin kyllä elämä hyvin vaillinaiseksi jää.

Täällä tarvitaan monenlaisia kädentaitoja ja taitajia, ihmiset voi tehdä sitä työtä mistä he eniten pitää. Yhden ihmisen on vaikea hallitakaan niin monia taitoja, mitä tällaisessa elämäntavassa tarvitaan. Täällä tehdään paljon töitä yhdessä. Porukalla on paljon kivampi tehdä kuin yksin nyhtää ja näpertää, huuli lentää ja ideoita syntyy.

Me pyritään mahdollisimman pitkälle omavaraisuuteen ja omaehtoisuuteen, harmoniaan ja yhteistoimintaan luonnon kanssa ja yhteisön jäsenten kanssa. Sellaiseen vapaampaan itsensä toteuttamiseen myöskin, vailla yhteiskunnan hirveen sitovia kahleita, aikatauluja ja kellokortteja.

Permakulttuurisessa ajattelussa, mitä me pitkälti noudatetaan, käytetään maata siten, että se jää myös meidän jälkeekin vähintään yhtä hyvään, mutta mieluummin parempaan kuntoon kuin mitä se oli. Ei ryöstöviljellä eikä käytetä mitään myrkkyyjä eikä keinotekoisia lannoitusaineita. On ihanaa hoitaa sitä omaa kasvimaata, jonka on itse suunniteltu ja laittanu. Tehdä sitä työtä ja sitten saada

se sato ja syödä sitä. Sellainen itse kasvatettu, tai oman porukan kasvattama ruoka maistuu aivan erilaiselta. Sitä on sillä tavalla yhteydessä luontoon, on kontakti maahan. Tähän liittyy myöskin sellainen periaate, että jos ekologisesti ajatellaan globaalisti, niin pitäisi unohtaa lihan syönti, koska yhden lihakilon tuottamiseen tarvitaan aikamoinen määrä peltopinta-alaa, laidunmaata, jolta samalta laidunalalta saataisiin valtavasti kasvisruokaa ihmisille. Alunperin sovittiin, että syödään vaan kasvisruokaa, mutta siitä on nyt jouduttu tinkimään kun jotkut haluaa syödä lihaakin.

Keuruun ja Suomeineito –yhteisöjen ilon tarinassa tasa-arvoisten ihmissuhteiden todeksi eläminen näyttäytyy tavoiteltavana mutta haastavana. Monien erilaisten ihmisten eläminen samassa taloudessa asettaa kärsivällisyyden koetukselle ja luo näin mahdollisuuksia kasvattaa omaa itsetuntemusta ja ihmissuhdetaitoja. Ilon tarina rakentaa yhteiselämää, jossa ihmisillä on tilaa ja mahdollisuuksia rikkoa perinteisiä roolimalleja. Tarina luo myös kuvaa hyvästä vanhuudesta, jossa yhteisön jäsenet auttavat toinen toisiaan, eikä kenenkään tarvitse kärsiä yksinäisyydestä. Antoisan yhteisöllisyyden rakentumista sotkee tarinassa kuitenkin alistamisen teema. Tarinasta on luettavissa, että heikoilla ja herkällä saattaa olla vaikeuksia pärjätä yhteisöissä, kuten yleensäkin nyky-yhteiskunnassa. Yhteisön jäsenten kokema epäoikeudenmukainen vallankäyttö asettaa haasteita yhteisöille. Mielenterveysongelmat ja rikollisuus heittävät myös varjonsa ilon tarinaan.

Ilo ja onni saavutetaan tarinassa sen myötä, että opitaan elämään tässä hetkessä. Huomio kiinnitetään siihen mitä jo on, eikä kaikkeen siihen mitä voisi haluta lisää. Pelkkä rationaalinen älyn käyttö alistetaan tarinassa viisaan toiminnan ja intuitioon luottamisen alle. Teknologia on alistaisessa suhteessa luonnolle toisin kuin ahdistuksen tarinassa, jossa äly ja teknologia manipuloivat luontoa. Huomionarvoista on, että ilon tarina ei siis lähtökohtaisesti vastusta teknologian hyväksikäyttämistä, teknologiaa hyödynnetään kunhan se täyttää tiukat ekologiset kriteerit. Ilon tarinassa maata ei saastuteta eikä riisteta tehoviljelemällä ja ihmisten elämä tahdistuu luonnon rytmeihin. Tarina kertoo tietynlaisesta vapaudesta, joka seuraa tällaista uudelleen rytmitystä. Ihmiset pääsevät irti turhasta organisoinnista sekä toisten ihmisten ja kellokorttien sanelemien aikataulujen mukaan elämisestä.

Ilon tarinassa työtä ei ole liikaa ja se on riittävän vaihtelevaa. Melko täydellistä omavaraisuutta tavoitteleva elämäntapa tuo iloa tarjoamalla mahdollisuuksia elää kiinteässä kontaktissa maahan ja nauttia itse kasvatettujen elintarvikkeiden syömisestä. Töitä voidaan paistaa yhdessä, mikä tuottaa iloa. Tarinan lomassa kuuluu kuitenkin myös kaikuja ahdistuksesta; yhteisöissäkin ihmiset saattavat uupua liiallisen ja liian yksitoikkaisen työtaakan alle. Niinikään erilaiset tulkinnat siitä, minkälainen elämäntapa on riittävän ekologista, aiheuttaa säröjä ilon tarinaan.

Tämä yhteisötarina haastaa vallitsevan kulttuurin tapoja kategorisoida ja merkityksellistää perheinstituutiota, samoin kuin aiemmin esitetty Väinölän yhteisönkin tarina, luomalla vallitsevista ydinperhekeskestä elämää ihannoivista tavoista poikkeavia käsityksiä antoisasta yhteisöllisyydestä. Työnteko esitetään tässä tarinassa iloa ja konkreettista luontosuhdetta edistävänä. Tällätavoin luonto merkityksellistyy vallitseviin tapoihin nähden poikkeavalla tavalla. Ihmiset kiinnittyvät työnsä avulla konkreettisesti osaksi luontoa.

Keuruun ekokylässä ja Suomineito –yhteisössä rakentuvan ilontarinan ainekset ja juonirakenne voidaan tiivistää seuraavasti:

Ilon aiheet	Yhdessä tekeminen Monipuoliset ihmissuhteet Kosketus maahan
Toimijat	Itseään kehittävät yhteisöjäsenet Yhteisöä (väärin) hyväksikäyttävät jäsenet
Päämäärät	Omavaraisuus Sopusointuinen elämä luonnon ja yhteisön jäsenten kesken
Keinot	Luomuviljely ja kasvissyönti Itsensä kehittäminen Viisas älynkäyttö Tyytyväisyys siihen mitä jo on Tässä hetkessä eläminen Demokraattinen vallankäyttö

Katajamäen yhteisö

Neljäs tutkimuksen kohteena ollut yhteisö, vuonna 1993 perustettu *Katajamäen yhteisö* poikkeaa edellä kuvatuista yhteisöistä ikänsä, kokonsa ja spontaanin syntyhistoriansa puolesta. Sieniretkeläisten sattumoisin löytämiä tyhjiillään olevia vanhoja hirsirakennuksia, viime vuosisadan vaihteen alusta peräisin olevaa entistä luontaisparantolaa, ryhdyttiin ensin vuokraamaan tamperelaisen 'kulttuuriporukan' vapaa-ajan tarkoituksiin. Väki koostui alun perin *"ei nyt välttämättä ihan keskivertoihmisistä"*, kuten eräs haastateltu asian ilmaisi. Oli muusikoita ja käsityöläisiä *"mut sitte siel oli tällasia kummajaisia kuin kirjanpitäjä, sairaanhoitaja ja yks opettajakin mukana"*. Myöhemmin osa porukasta muutti asumaan sinne vakituisesti ja perusti yhdistyksen, joka osti rakennukset. Yhteisön tiloja on kunnostettu ja rakennettu, sekä viljelyksiä perustettu paikkaa ja sen henkeä kunnioittaen.

Yhteisö sijaitsee Vilppulassa, kuten Väinöläkin, jylhän suojelukohteena olevan metsän siimeksessä. Vierailuni ajankohtana yhteisössä asui yhdeksän aikuista ja viisi lasta, sekä vuohia, kanoja ja kaksi koiraa. Monia yhteisön jäseniä yhdistää vuosien mittainen ystävyys. Yhteisö on taustaltaan siten vanhempi kuin mitä pelkästään sen yhteinen aika Katajamäessä on kestänyt. Tämä verrattain pieni ja kodinomainen yhteisö ei ole sitoutunut noudattamaan mitään tiettyä yhteistä ideologiaa.

Katajamäen yhteisöllä ei ole ympärillään laajoja peltoalueita viljeltäväksi. Tästä syystä yhteisön tavoitteena ei ole täydelliseen omavaraisuuteen pyrkiminen. Yhteisö kuitenkin harjoittaa 'metsäpuutarhaviljelyä' ja siellä pidetään vuohia ja kanoja. Niinikään siellä on käynnissä useita kokeiluita yrttien ja kasvien erilaisista hyödyntämiskohteista. Yhteisö toimii myös monenlaisten vaihtoehtoiseen kulttuuriin ja elämäntapaan liittyvien kokoontumisten ja työpajojen järjestäjänä. Yhteisössä tehtävä työ liittyy osittain myös perinteisen kulttuurin ja käytäntöjen elvyttämiseen ja hengissä pitämiseen. Yhteisössä on esimerkiksi kartoitettu ja koottu lista, 'taitajapankki', sellaisista henkilöistä, jotka vielä hallitsevat jonkin arvokkaan perinteisen ekologista elämäntapaa hyödyttävän taidon.

Yhteisö vaalii perinteistä tapakulttuuria järjestämällä vuodenaikaisjuhlia, kuten keväiset Juurijuhlat, loppukesän Pohjan Pidot ja satokauden lopun Kekri-juhlat.

Siinä missä Väinölä, Suomineito-yhteisö ja Keuruun ekokylä ovat puitteiltaan suuria ja kaksi viimeksi mainittua myös uusille asukkaille avoimia yhteisöitä, Katajamäen yhteisö on pienempi ja kodinomaisempi. Se muodostui alun perin ystäväporukan ympärille ja siellä, kuten myös Väinölässä, asukkaat ovat olleet pysyvämpiä Keuruun ekokylään ja Suomineito-yhteisöön verrattuna.

Katajamäen yhteisössä rakentuva ilon tarina on seuraavanlainen:

Jos ihmisillä on luova kytkös luontoon niin syntyy myös kunnioitus kaikkia eläviä olentoja ja paikkoja kohtaan. Me otetaan ikäänkuin tosissaan muut olennot, lähdetään siitä ajatuksesta, että me eletään elävässä maailmassa elävien olentojen kanssa, eikä ihminen suinkaan ole vanhin, elä vanhimmaksi. Meidän tulisi kunnioittaa sitä, mikä on pysyvämpää, vaikka niitä kallioita, joiden päällä me eletään, tai niitä hienoja puita, jotka ovat eläneet satoja vuosia. Meidän tulisi ymmärtää että niissä on jotain voimaa, ne voivat myös tajutakin jotakin ja niiden elämä on yhtä oikeutettua kuin meidänkin.

Jotenki se semmonen vaisto siitä, että nyt on oikeella polulla, se on ehkä just se joka tekee mielekkään tästä elämästä. Sitä on vähän vaikeaa pukea sanoiksi. Olen aina etsinyt sellaista työtä, johon voisi omistautua, jossa voisin toteuttaa itseäni. Täällä on välillä saanut kokea, että on mukana jossain vähän itseä suuremmissa, jossain yhteiskunnallisestikin merkittävässä. On saannu olla mukana tässä omana pienenä itsenään, tämmösenä kun minä oon. Se tuntuu hirveen tärkeeltä ja suurelta ja antaa semmosta tyydytystä. Sitä just mitä on hakenu.

Me järjestetään monenlaisia tapahtumia, kursseja ja työpajoja täällä mihin osallistuu paljon myös nuoria. Se on hienoa kun täällä voi olla yhteydessä semmosiin nuoriin ihmisiin, jotka on tavallaan aktivisteja, jotka toimii ikään kuin muutoksen airueina yhteiskunnassa. Kokee voivansa olla tukena sellaisille nuorille, jotka uskaltaa olla erilaisia ja erimieltä. Ne tulee tänne ja saa semmosta rauhaa ja sit ne voi taas palata kaupunkiin tekemään omia juttujaan siellä.

Tää meidän paikka on niinkuin laajennettu perhe, mutta meille ei ole selkeesti kuitenkaan muodostunu niitä perheenjäsenten rooleja. Yksinhuoltajaäideillä on täällä helpompi elää ja täällä he pystyy elämään maalla, mikä olisi heille yksinään melkeen mahdotonta. Äideillä on täällä aikuiskontakteja, paljon ihmisiä ympärillä. Me pyritään täällä tietoisuuteen siitä, että tuleva sukupolvi on meidän kaikkien vastuulla, että huolehditais myös toisten lapsista. Sitä on kyllä aika vaikee saavuttaa, mutta hetkittäin se kuitenkin toimii, semmonen tietoisuus.

Täällä pystytään elämään hyvää elämää, mutta välillä tuntuu, että se ei oo kuitenkaan niin hyvää elämää kuin se vois olla. Tulee semmosia jokapäiväisiä

ristiriitoja ja pahoja mieliä ja sitte ei puhuta asioista, hymyillään vaan ja ollaan aika paljo omissa oloissa. Vaikka kyllä kaikki osaa puhua, mutta se toisen kuunteleminen, niin se on kaikist vaikeinta.

Katajamäessä yhteisöllisen ilon tarinan ainekset koostuvat kaikenlaisten luonnon olioiden kunnioituksesta. Arvo annetaan niin elävälle, kuin 'elottomallekin' luonolle, kuten kallioille. Yhteisöelämä lisää tarinassa mahdollisuuksia vapaampaan itsensä toteuttamiseen perinteiseen perhe-elämään verrattuna. Myös yksinhuoltajat pystyvät elämään monipuolista elämää, ja ylipäättään elämään maaseudulla, muiden yhteisössä elävien aikuisten ansiosta. Jos omat taidot ja lasten hoidolta jäävä aika eivät riitä kaikkien välttämättömien töiden tekemiseen, on lähellä muita auttavia käsiä. Tähän ilon aiheeseen liittyy tosin ahdistusta, koska muiden lapsista huolehtiminen näyttää melko haasteellisena. Tarina ei esitä antoisan yhteisöelämän saavuttamista helppona, vaan ihmisten huomioonottamisen ja kuuntelemisen opettelua vaativana haasteellisena tehtävänä.

Yhteisöelämä tuo iloa tarinassa yhteiskunnallisen vaikuttamisen mahdollisuuksien lisääntymisen kautta. Yhteisön myötä jäsenet ovat osallisina vaihtoehtoiseen kulttuuriin ja elämäntapaan liittyvien kokoontumisten ja työpajojen järjestämisessä. Näihin kokoontumisiin osallistuu paljon myös nuoremman sukupolven edustajia, mikä näyttää ilon aiheena tarinassa. Yhteisö voi tarjota tukea nuoremmalle sukupolvelle, joka puolestaan omien vaikutuskanaviensa kautta toimii yhteiskunnallisesti. Tällainen nuoremmista sukupolvista huolehtimisen teema näyttää tarinassa myös siten, että se korostaa jokaisen aikuisen vastuuta yhteisön lapsista.

Tämä yhteisötarina haastaa vallitsevan kulttuurin tapoja kategorisoida ja merkityksellistää luontoa nostaessaan ei-inhimillisen ja 'elottoman' luonnon vähintään samaan arvoon ihmisten kanssa. Nähdään, että ihmistä vanhemmilla eliölajeilla ja olennoilla voi olla tietoa ja voimaa, jota emme ymmärrä. Myös ydinperheinstituutiota tarina haastaa samoin kuin edellä kuvatut kaksi muutakin yhteisöllistä ilon tarinaa. Yhteisötarina rakentaa perhekäsitystä, joka on laajempi kuin nyky-yhteiskunnassa

vallitseva ydinperhekäsitys. Laajennetussa perheessä ihmisillä on enemmän mahdollisuuksia valita itselleen sopivia rooleja ja lapsista huolehtimiselle avautuu parempia mahdollisuuksia.

Katajamäen yhteisössä rakentuvan ilontarinan ainekset ja juonirakenne voidaan tiivistää seuraavasti:

Ilon aiheet	Mahdollisuus olla mukana 'itseä suuremmassa' yhteiskunnallisesti merkittävässä toiminnassa Mahdollisuus toteuttaa itseään Yhteys nuoriin Väljä perhemäinen yhteisöllisyys
Toimijat	Yhteisöä kehittävät ihmiset Yhteiskuntaa kehittävät ihmiset
Päämäärät	Luontoon luovasti kytkeytyvä elämä Virikkeellinen yhteisöllisyys
Keinot	Kaikkien elävien olentojen ja paikkojen kunnioitus Vastuun kantaminen tulevasta sukupolvesta Kuuntelemisen opetteleminen

Limittyvät tarinat yhteisöllisyyden rakentumisessa.

Ilon tarinat ovat kuultavissa ihmisten kertomuksissa ja nähtävissä päivittäisissä askareissa, usein kuitenkin enemmän tavoitteina kuin jo toteutuneina olosuhteina. Merkittävää on, että ekoyhteisöjen arkipäivässä ahdistuksen tarinaa tarvitaan ilon tarinan tuottamiseen. Rappaport (2000) on artikkelissaan tarkastellut sitä minkälainen ilon tarina voisi korvata kauhun tarinan. Tämä essee kertoo samaan tapaan minkälainen ilon tarina ekoyhteisöissä rakentuu vastakohtana ahdistuksen tarinalle. Tämän lisäksi olen kuitenkin tarkastellut myös sitä tarinallista prosessia, jossa ahdistuksen tarina ja ilon tarina tuotetaan jokapäiväisen toiminnan tasolla. Merkittävin tulokseni tähän liittyen on, että ahdistuksen tarinasta ei voi suoraviivaisesti siirtyä ilon tarinaan. Ilon tarinan rakentaminen ja sen ylläpitäminen vaatii, ehkä hieman paradoksaalisestikin myös ahdistuksen tarinan ylläpitoa. Jotta 'hyvää' voidaan rakentaa, tarvitaan 'paha' mihin sitä

verrataan ja mistä suunnataan pois. Siten ahdistuksen ja ilon tarinat elävät ekoyhteisöissä rinnakkain ja limittäin ruokkien toinen toistaan, eivätkä ne arkisen toiminnan tasolla erotu selkeästi toinen toisistaan. Niiden erottamiseen tarvitaan tutkimusta ja systemaattista analyysyä.

Myös uusien liikkeiden tutkimuksen viitekehyksessä, joka on usein kulttuuritutkimuksellisesti painottunutta ja jossa siten tarkastellaan liikehdinnän toimijoiden tapaa tuottaa toimintaansa ja yhteisöään koskevia merkityksiä (Juppi et al. 2003), on todettu tämä paradoksaalinen vastustettavan ja uuden ajattelun samanaikainen läsnäolo (Lundbom & Rinne 2003). Uusiksi liikkeiksi kutsutaan 1990-luvulla syntyneitä, useimmiten ekologisia ja kulttuurisia arvoja puolustavia liikkeitä. Ne nojautuvat olemassa oleviin ajatustapoihin ja käytäntöihin saattaessaan ne kyseenalaisiksi (ibid.). Vastustuksen ja vastakulttuurin ylläpitämisen keskeiset tehtävät (Carroll & Ratner 2001) muodostuvat ensinnäkin kollektiivisen identiteetin ja vallitseville käsityksille vastakkaisten eettis-poliittisten viitekehyksien rakentamisesta. Toiseksi, tehtävät muodostuvat liikkeen jäsenten tarpeiden tyydyttämisestä luomalla/avaamalla uudenlaisia elämisen mahdollisuuksia. Kolmanneksi vastustuksen ja vastakulttuurin tehtäviin kuuluu mobilisointi kollektiiviseen toimintaan reaalisten muutosten aikaansaamiseksi kulttuurisissa diskursseissa ja sosiaalisissa suhteissa. Liikkeiden on todettu säilyttävän identiteetin varaan perustuvan asemansa niin kauan kuin ne ovat oppositioasemassa olemassa oleville asioiden tiloille (Melucci 1996; Rasimus 2003; Lundbom & Rinne 2003). Niiden ote luomaansa toimintatilaan säilyy kuitenkin vain, mikäli ne kykenevät saamaan julkisuutta edustamilleen näkökulmille. Uudet liikkeet voivat saada aikaan muutoksia kansalaisten arvomaailmassa ja poliittisessa tietoisuudessa (Lundbom & Rinne 2003, 183).

Tarkasteltaessa ekoyhteisöissä tuotettavia 'avauksia uudenlaisiin elämän mahdollisuuksiin', eli ilon tarinoita, suhteessa kaikille yhteisöille yhteiseen ahdistuksen tarinaan, eli vastustuksen kohteeseen, voidaan havaita, että siinä missä ahdistuksen tarinassa toimijoina esiintyy voimattomia ihmisiä ja hahmoton talouselämä, tuottavat ilon tarinat toimijuutta yhteisön jäsenille. Toimijuus kohdistuu kaikissa tarinoissa itsensä

kehittämiseen, mutta myös erilaisin painotuksin yhteisöllisen elämän, kulttuurin ja yhteiskunnan kehittämiseen. Iältään vanhempien yhteisöiden yhteisötarinat painottavat itsensä kehittämisen ja toteuttamisen merkityksiä ilonaiheina. Myös nuoremmissa yhteisöissä kuultavissa tarinoissa toimii itseään kehittäviä yhteisön jäseniä, mutta työn ja ekologisen elämäntavan organisoinnin merkitys korostuu näissä tarinoissa. Työ, jota voidaan tehdä yhdessä, missä voi käyttää käsiään ja missä saa olla kosketuksissa maahan toimii keskeisenä elementtinä ilon tarinassa. Työ ja jokapäiväinen arki merkityksellistyvät tarinoissa iloa ja onnea tuottavina toimintoina, joilla on itseisarvoa sinänsä. Arkipäivän toimissa käytetystä ajasta tulee arvokasta sen sijaan, että se toimisi välineenä jonkun toisaalla olevan hyvän saavuttamiseen (vrt. Jalas 2006). Toisaalta kuitenkin juuri tämä työ esiintyy myös kompastuskivenä päämäärän, eli omavaraisen ja sopusointuisen elämän saavuttamisessa.

Kaikissa yhteisöissä kuultavissa ilon tarinoissa hahmottuu jollain tavalla väljempi, antoisampi ja tasa-arvoisempi yhteiselämä kuin perinteisessä ydinperhe- ja parisuhdemallissa koetaan mahdolliseksi saavuttaa. Missään ilon tarinassa tämä yhteiselämä ei kuitenkaan esiinny valmiina, jo täysin saavutettuna, vaan kaikki tarinat esittävät sen limittyneenä ahdistuksen tarinaan. Nuorempien yhteisöiden tarinoissa ihmissuhteet esitetään hankalampina kuin vanhempien yhteisöjen tarinoissa, mutta niissäkin niiden vaalimisen merkitykseen kiinnitetään paljon huomiota.

Vanhempien ja samalla uusien jäsenten suhteen suljetumpien yhteisöiden kertomuksissa kyseenalaistetaan radikaalimmin kulttuurissamme vallitsevia esimerkiksi luonnon käsitteellistämiseen ja voimakeinojen käyttämiseen liittyviä kategorisointeja. Kaikille luonnossa esiintyville olennoille ja entiteeteille annetaan itseisarvo ja kaikenlainen väkivalta tuomitaan. Vannahemmissa yhteisöissä asukkaat ovat eläneet yhdessä kauemmin ja suurimmat särvät ovat ehtineet hioutua matkan varrella. Koska voimavaroja ei tarvitse kohdistaa enää niin paljon ihmissuhteisiin riittää niitä enemmän muille elämänalueille.

Jäsenille yhteinen ideologinen tausta edistää ilon tarinan tuottamista. Väinölässä eteen tulevien vaikeuksien ratkaisua helpottaa kun kaikilla yhteisön jäsenillä on teosofinen

elämänymmärrys, joka muun muassa kehottaa suuttumattomuuteen ja rauhan rakentamiseen. Ihmissuhteisiin liittyvät valtakysymykset eivät nouse häiritseviksi, puhe keskittyy enemmän itsensä kasvattamiseen ja kaikkeen siihen hyvään, mitä yhteisö voi tarjota. Myöskään talouden hoito ei synnytä säröjä eikä ristiriitoja ilon tarinaan. Taloudella on oma tärkeä, mutta henkisille asioille alisteinen asemansa ihmisten elämässä, eikä siihen pidä ylenpalttisesti kiinnittää huomiota ja energiaa. Luonnon kunnioittaminen ja ekologisuus esitetään luonnollisena seurauksena vastuullisesta elämästä.

Useimmilla Katajamäen yhteisön jäsenistä on niin ikään takanaan vuosien kokemus ystävyystyöistä ja yhteisestä arjen jakamisesta. Yhteisö ei sen sijaan ole sidoksissa mihinkään tiettyyn ideologiaan, vaikka ymmärrettävää kyllä, ystävykset usein saman henkisiä ovatkin. Katajamäessä, kuten Väinölässäkin ilon tarina on kuultavissa selkeämpänä kuin nuoremmissa yhteisöissä, mutta näkyväksi tulee myös se, että tarina ei synny eikä elä itsestään. Sen rakentaminen ja elinvoimaisena pitäminen vaatii työtä. Toisten huomioonottamista ja kuuntelemista sekä tilan antamista ja tilan ottamista ihmissuhteissa pitää aktiivisesti harjoitella. Suhteellisen pieni ja pysyvä porukka tarjoaa kuitenkin suotuisimmat olosuhteet tällaiseen harjoitteluun kuin suuret ja avoimet yhteisöt, joissa väki vaihtuu tiuhaan. Yhteisöllisen tarinan rakentaminen muodostuu niissä näin haasteellisemmaksi kuin sen rakentaminen yhteisöissä, jotka ovat jo alunperin suljetumpia. Antoisan yhteisöllisyyden, kuuluvan ilon tarinan, syntymisen edellytykseksi ei näytä riittävän pelkästään, että joukko alunperin toisilleen vieraita ihmisiä perustaa yhteisön ja alkaa rakentaa yhteistä tarinaa, vaan se edellyttää myös jatkuvaa paneutumista ihmissuhteiden hoitamiseen ja kaikkia tyydyttävien päätöksentekomenetelmien kehittämistä. Lisäksi ekologisin menetelmin saavutettu omavaraisuuden ihanne asettaa yhteisöille töiden organisoinnin ja siten myös ihmissuhteiden vaalimisen kannalta kovemmat haasteet verrattuna yhteisöihin, joilla omavaraisuustavoitteita ei ole. Yhteisöllinen ilon tarina on helposti alttiina vaipua työstä väsyneiden ja omasta paikastaan ja asemastaan huolissaan olevien äänten alle.

Tiivistetysti voidaan todeta, että tässä tutkimuksessa mukana olleissa yhteisöissä ilon tarinoiden rakentumista ja limittymistä määrittävät yhteisön ikä, jäsenten yhteinen ideologinen sitoutuneisuus, yhteisön avoimuus uusille jäsenille sekä yhteisön omavaraisuustavoitteen aste seuraavasti: lältään vanhempien yhteisöjen yhteisötarinat painottavat itsensä kehittämisen ja toteuttamisen merkityksiä ilonaiheina siinä missä nuorempien yhteisöjen tarinoissa korostuu ekologisen elämäntavan organisoinnin merkitykset. Suljetummissa ja ideologisesti yhtenäisemmissä yhteisöissä rakentuvat tarinat kyseenalaistavat voimakkaammin vallitsevia luonnon käsitteellistämiseen liittyviä kategorisointeja. Omavaraisuutta tavoittelevien yhteisöjen tarinoissa korostuvat töiden organisoinnin ja toimivien ihmissuhteiden saavuttamisen merkitykset.

Lopuksi

Tämä essee kertoo ekoyhteisöissä asuvien ihmisten pyrkimyksistä saada aikaan yksilöllisiä ja yhteisöllisiä muutoksia. Olen tarkastellut neljää ekoyhteisöä, joissa sekä etsitään uudenlaisia, että elvytetään perinteisiä luonnon kanssa sopusointuisia elämäntapoja. Toisaalta yhteisöelämä saattaa näyttää siltä, että ajassa olisi siirrytty ikään kuin taaksepäin omavaraistalouteen ja perinteistä suurperheyhteisöä muistuttavaan malliin. Tälle ajatukselle vastakkaisesti, teknologian käyttöönottajina yhteisöt näyttäytyvät kuitenkin myös edistyksellisinä kokeilijoina. Yhteisöt vastustavat yhteiskunnassa vallitsevia kilpailullisia ja materialistisia arvoja, jotka ne kokevat esteeksi hyvälle ja merkitykselliselle elämälle. Ne pyrkivät elämään esimerkillisesti, näyttämään että on mahdollista elää sellaista fyysiset tarpeet tyydyttävää ja henkisesti rikasta elämää, joka ei tuhoa maapallon elinolosuhteita. Ne pyrkivät muutoksiin keskittymällä hyvään, ei vastumalla pahaa, periaatteenaan että maailmaa voi muuttaa vain muuttamalla itseään.

Ekoyhteisöt haastavat olemassaolollaan ja toiminnallaan vallitsevaa kulutusorientoitunutta elämäntapaa sekä vallitsevia tapoja kategorisoida ja merkityksellistää luontoa, työtä ja perheinstituutiota. Tutkimus valottaa erästä kulutusyhteiskunnan marginaalia, mutta tässä marginaalissa kiteytyvä huoli heijastaa laajemminkin yhteiskunnassa esiintyviä ajatuksia (Jokinen et al. 2004). Tutkimus on

viitekehykseltään kertomuksellinen, lähtökohtana on oletus tarinoiden merkityksestä elämässä läsnäolevina käsikirjoituksina (esim. Hänninen 1999). Jotta elämää voisi muuttaa, pitää muuttaa siitä kerrottavia tarinoita.

Yhteisötarinat kertovat tärkeitä asioita yhteisön jäsenistä. Joukko ihmisiä ei voi olla yhteisö ilman yhteisiä tarinoita, jotka kertovat siitä mistä he tulevat, keitä he ovat ja keneksi he tulevat, tai haluavat tulla. Vallitsevasta elämäntavasta merkittävästi poikkeavaa elämäntapaa on vaikeaa noudattaa yksin. Siihen tarvitaan yhteisön tukea, yhteisötarinoita. Julian Rappaport (1995; 2000) on todennut ilon tarinoiden merkityksen niin yksilöllisten kuin yhteisöllistenkin muutosprosessien aikaansaamisessa. Hän korostaa yhteisötason tarinoiden välttämättömyyttä uudenlaisten identiteettien ja tulevaisuuksien luomisessa. Myös tämä essee tukee näkemystä ilon tarinoiden tarpeellisuudesta muutoksen toteutumisessa. Rappaport ei kuitenkaan käsittele tarkemmin sitä, miten ilon ja ahdistuksen tarinat käytännössä muotoutuvat. Tämän tutkimuksen eräs keskeinen havainto liittyykin siihen, miten ahdistuksen ja ilon tarinat tarvitsevat toisiaan; miten ne suullisesti kerrottuina limittyvät toinen toisiinsa ja ruokkivat toinen toisiaan.

Analysointityötä vaativa ahdistuksen ja ilon tarinoiden erottaminen ja eksplikoiminen edesauttaa uudenlaisten todellisuuksien näkyväksi ja mahdolliseksi tekemistä ja niiden konkreettista rakentumista jokapäiväisessä toiminnassa. Olen tässä esseessä rakentanut kulutusyhteiskuntaa peilaavan ahdistuksen tarinan, jonka ainekset olen poiminut esiin ekoyhteisöistä keräämästäni haastattelu- ja havainnointiaineistosta. Tämä tarina kertoo muunmuassa ihmisten epätoivoisista yrityksistä etsiä onnea materiaalisista arvoista, turhautumisesta rahamaailman ehdoilla pyörivään työelämään ja maailmaan, luonnon tuhosta sekä eräänlaisesta perheinstituution kriisistä. Vastaavasti yhteisöissä on kuultavissa yhteisökohtaisempia ilon tarinoita, joissa ihmiset elävät sopusoinnussa luonnon, itsensä ja toistensa kanssa, teknologia on ekologista, ihmiset kokevat elämänsä ja työnsä merkityksellisiksi sekä omat kehittymismahdollisuutensa antoisiksi. Ilon tarinoiden sisältö ja selkeys on sidoksissa yhteisön ikään, ideologiseen yhtenäisyyteen, avoimuuteen sekä omavaraisuustavoitteisiin. Eli niissä on selkeästi nähtävissä ajassa tapahtuva muutos. Ilon tarinoiden luominen ja niiden todeksi eläminen yhteisöissä,

saatikka sitten laajemmin yhteiskunnassa, on kuitenkin työlästä ja aikaa vievää, eikä ilon tarinoiden syntyminen tarkoita sitä, että ahdistuksen tarinat lakkaisivat elämästä.

Lähteet

Alasuutari, P. (1994) *Laadullinen tutkimus*. Vastapaino, Tampere.

Banerjee, S. B. (2002) Organisational Strategies for Sustainable Development: Developing A Research Agenda for the New Milleneum. *Australian Journal of Management*, Vol. 27, 105-117.

Banerjee, S. B. (2003) Who Sustains Whose Development? Sustainable Development and the Reinvention of Nature. *Organization Studies*, 24 (1), 143-180.

Bertaux, D. & Bertaux-Wiame, I. (1981) Life Stories in the Bakers Trade. Teoksessa Bertaux, D. (toim.) *Biography and Society*. Sage Publications, London, 61-75.

Bruner, J. (1986). *Actual Minds, Possible Worlds*. Harvard University Press, Cambridge, MA.

Bruner, J. (1990) *Acts of Meaning*. Harvard UP: Cambridge, Mass.

Carr, D. (1986) *Time, Narrative and History*. Indiana University Press, Bloomington.

Carroll, W. K. & Ratner, R. S. (2001) Sustaining Oppositional Cultures in 'Post-Socialist' Times: A Comparative Study of Three Social Movement Organisations. *Sociology*, 35(3), 605-629.

Czarniawska, B. (1998) *A Narrative Approach to Organization Studies*. Qualitative Research Methods, Series 43, A Sage University Paper, Newbury Park, CA.

Czarniawska, B. (1999) *Writing Management. Organisation Theory as a Literature Genre*. Oxford University Press, Oxford.

Fournier, V. (2005) Yes. In: Jones, C. & O'Doherty, D. (eds.) *Manifestos for the Business School of Tomorrow*. Dvalin Books, Stanford. 198-205.

Gabriel, Y. (1995) The Unmanaged Organization: Stories, Fantasies and Subjectivity. *Organization Studies* 16(3), 477-501.

Grobstein, P. (2005) Revisiting Science in Culture: Science as Story Telling and Story Revising. *Journal of Research Practice*, 1(1), 1-18.

Helne, T. (2002) *Syrjäytymisen yhteiskunta*. Stakes, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, tutkimuksia 123. Stakes, Helsinki.

Holmer-Nadesan, M. (1996) Organizational Identity and Space of Action. *Organization Studies*, Vol. 17(1), 49-81.

Hänninen, V. (1999) *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. Acta Universitatis Tamperensis 696. Tampereen yliopisto, Tampere.

Jalas, M. (2006) *Busy, Wise and Idle Time. A Study of the Temporalities of Consumption in the Environmental Debate*. Acta Universitatis Oeconomicae Helsingiensis A-275, Helsinki School of Economics, Helsinki.

Jallinoja, R. (2000) *Perheen aika*. Otava, Keuruu.

Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (1999) *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Vastapaino, Tampere.

Jokinen, A., Huttunen, L. & Kulmala, A. (toim.) (2004) Johdanto: neuvottelu marginaalien kulttuurisesta paikasta. *Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista*. Gaudeamus, Helsinki, 9-19.

Juhila, K. (2004) Leimattu identiteetti ja vastapuhe. Teoksessa: Jokinen, A., Huttunen, L. & Kulmala, A. (toim.) *Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista*. Gaudeamus, Helsinki, 20-32.

Juppi, P., Peltokoski, J. & Pyykkönen, M. (toim.) *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhaten vaihteessa*. SoPhi, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Katila, S. (2000) *Moraalijärjestyksen rajaama tila: maanviljelijä-yrittäjäperheiden selviytymisstrategiat*. Acta Universitatis Oeconomicae Helsingiensis A-174, Helsinki School of Economics and Business Administration, Helsinki.

Klein, N. (2000) *No Logo*. Picador, New York.

Klein, N. (2002) *Vastarintaa ja vaihtoehtoja*. WSOY, Helsinki.

Komulainen, K. (1998) *Kotihiriä ja ihmisiä. Retorinen minä naisten koulutusta koskevissa elämäkertomuksissa*. Joensuun Yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja N:o 35, Joensuun yliopistopaino, Joensuu.

Kovel, J. (2002) *The Enemy of Nature. The End of Capitalism or the End of the World?* Zed Books Ltd, New York.

Lehtonen, H. (1990) *Yhteisö*. Vastapaino, Jyväskylä.

Levy, L. D. (1997) Environmental Management as Political Sustainability. *Organization & Environment*, June, 126-147.

Lundbom, P. & Rinne, J. (2003) Eläinaktivismi ja poliittinen osallisuus. Identiteettipoliittikka radikaaliliikkeessä. Teoksessa: Juppi, P., Peltokoski, J. & Pyykkönen, M. (toim.) *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhannen vaihteessa*. SoPhi, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä, 181-210.

MacIntyre, A. (1981) *After Virtue. A Study in Moral Theory.*: University of Notre Dame Press, Notre Dame, Indiana.

Meadows, D.H., Meadows, D.L. & Randers, J. (1972) *The Limits to Growth*. Universe Books, New York.

Mellor, M. (1997) Women, nature and the social construction of 'economic man'. *Ecological Economics*, 20, 129-140.

Melucci, A. (1996) *Challenging Codes: Collective Action in the Information Age*. Cambridge University Press, Cambridge.

Meriläinen, S., Moisander, J. and Pesonen, S. (2000) The Masculine Mindset of Environmental Management and Green Marketing. *Business Strategy and the Environment*, 9(3), 151-162.

Merchant, C. (1980) *The Death of Nature. Women, Ecology, and the Scientific Revolution*. Harper Collins, San Francisco

Moisander, J. & Pesonen, S. (2002): Narratives of Sustainable Ways of Living: Constructing the Self and the Other as a Green Consumer. *Management Decision*. Vol. 40(4), 329-342.

Nelson, J. A. (1997) Feminism, ecology and the philosophy of economics. *Ecological Economics*, 20, 155-162.

Newton, T. & Harte, G. (1997) Green Business: Technician Kitsch? *Journal of Management Studies*, 34(1), 75-98.

Polkinghorne, D.E. (1988) *Narrative Knowing and the Human Sciences*. State University of New York Press, Albany.

Prasad, P. & Elmes, M. (2005) In the Name of the Practical: Unearthing the Hegemony of Pragmatics in the Discourse of Environmental Management. *Journal of Management Studies*, 42(4), 845-867.

Rappaport, J. (1995) Empowerment Meets Narrative: Listening to Stories and Creating Settings. *American Journal of Community Psychology*, Vol. 23(5), 795-807.

- Rappaport, J. (2000) Community Narratives: Tales of Terror and Joy. *American Journal of Community Psychology*, Vol. 28(1), 1-24.
- Rasmus, A. (2003) 1990-luvun Suomi: uuden liikkeen alkua? Teoksessa: Juppi, P., Peltokoski, J. & Pyykkönen, M. (toim.) *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituuhannen vaihteessa*. SoPhi, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä, 19-44.
- Richardson, L. (1995) Narrative and Sociology, In Van Maanen, J. (ed.) *Representation in Ethnography*. Sage, London, 198-221.
- Ricoeur, P. (1984-86) *Time and Narrative*. 2 vols. University of Chicago Press, Chicago.
- Riessman, C. K. (1993) Narrative Analysis. *Qualitative Research Methods*, Vol. 30, Sage Publications, Newbury Park.
- Roos, J. P. (1988). *Elämäntavasta elämäkertaan*. Gummerus, Jyväskylä.
- Saaristo, K. (1994) *Henkilökohtainen ekologia. Onko vihreä elämäntapa vastausyritys moderniin?* Sosiologian laitoksen julkaisuja 58, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Sarbin, T. R. (Ed.). (1986) *Narrative Psychology: The Storied Nature of Human Conduct*. Praeger Press, New York.
- Sennett, R. (2002) *Työn uusi järjestys. Miten uusi kapitalismi kuluttaa ihmisen luonnetta*. Vastapaino, Tampere.
- Siltala, J. (2004) *Työelämän huonontumisen lyhyt historia*. Otava, Helsinki.
- Somers, Margaret (1994) The Narrative Constitution of Identity: A Relational and Network Approach. *Theory and Society*, Vol. 23(5). 605-649.
- Springett, D. (2003) Business Conceptions of Sustainable Development: A Perspective from Critical Theory. *Business Strategy and the Environment*, 12, 71-86.
- Trainer, T. (2002) Debating the Significance of the Global Eco-village Movement: A Reply to Takis Fotopoulos. *Democracy & Nature*. Vol. 8(1), 143-157.
- Veijola, S. & Jokinen, E. (2001) *Voiko naista rakastaa? Avion ja eron karuselli*. WSOY, Juva.
- Welford, R. (1997) *Hijacking Environmentalism. Corporate Responses to Sustainable Development*, Earthscan Publications, London.

EKOKYLÄT JA –YHTEISÖT MEDIASSA: Tulevaisuuden tiennäyttäjiä ja paluuta menneisyyteen

Sinikka Pesonen

”Pohjoinen aurinkohanke saa tukea sekä Euroopan unionin Thermie-ohjelmasta että Teknologian kehittämiskeskus Tekesiltä. [...] Hankkeen myötä saadaan kokemusta ratkaisuksista, joista aikanaan voi kehittyä vientiteollisuuttakin” .

[Yhteisössä etsitään] *”mahdollisuutta saada katoavaa tietoa vanhoista maalaistalon menetelmistä vaikkapa joltain hyväkuntoiselta vanhus-asukkaalta. Ajatus viivähtää myös Venäjän harmaissa töllikylissä – todellisissa vuosisataisissa ekokylissä, joissa osataan selviytymisen taidot”*.

Yllä esitetyt kaksi hyvinkin erilaisia mielikuvia herättävää lainausta on leikattu ekologisesta elämäntavasta kertovista mediateksteistä. Ympäristötietoisuuden leviämisen myötä Suomessakin on viime vuosina suunniteltu ja toteutettu useita ekologisen rakentamisen asuinalueita ja perustettu ekologista elämäntapaa toteuttavia asuinyhteisöitä. Lähtökohtana tässä esseessä on näkemys kertomusten merkityksellisyydestä niin yksilöllisissä, yhteisöllisissä kuin yhteiskunnallisissakin muutosprosesseissa. Essee kertoo kahden mediateksteissä kuultavissa olevan tarinan avulla siitä, minkälaisia merkityksiä ekoyhteisöille ja ekokylille kulttuurissamme annetaan.

Tarinat merkitysten rakentajina

Tarinat ja kertomukset ovat olennainen osa inhimillistä elämää. Koemme elämäämme pitkälti tarinoiden kautta, mikä auttaa meitä pitämään elämäämme merkityksellisenä (esim. Bruner 1986; 1990; Polkinghorne 1988). Lähtökohtana tässä tutkimuksessa on ollut käsitys kielen ja tarinoiden merkityksestä todellisuuden rakentajana. Tarinat voidaan

tyypitellä sen mukaan keitä ne koskettavat, ketkä kuuluvat niiden piiriin ja keitä ne sulkevat ulkopuolelle. Julian Rappaport (1995; 2000) jäsentää tarinat kolmeen eri luokkaan: yksilötason kertomuksiin, yhteisötarinoihin ja kulttuuritason tarinoihin. Laurel Richardson (1995) puolestaan jakaa tarinat arkipäivän, elämäkerrallisiin, kulttuurisiin ja kollektiivisiin tarinoihin. Yhteistä näille tyypittelyille on se, että tarinoilla nähdään olevan keskeinen merkitys sekä yksilöllisissä että yhteisöllisissä identiteetin rakentamis- ja muutosprosesseissa.

Mediatekstit kertovat kulttuurista tarinaa, ne kantavat mukanaan kulttuurista tietoa. Ne kertovat vallalla olevista näkemyksistä ja normeista ja auttavat ylläpitämään tietynlaisia käsityksiä tavoiteltavista elämän kuluista ja keskuksista sekä marginaalisista positioista (esim. Rappaport 2000; Richardson 1995; Jokinen et al. 2004). Yksilötason kertomukset (story), esimerkiksi elämäkerrat, puolestaan sisältävät yksittäisten henkilöiden kuvauksia omista henkilökohtaisista kokemuksistaan ja yhteisötason tarinat (narrative) kertovat tärkeitä asioita yhteisön jäsenistä. Tosin tarinat ovat usein moniaineksisia, joten yksi tarina voi sisältää monia tasoja (Rappaport 2000).

Kuulemme kulttuurisen tason tarinoita median, muiden suurten instituutioiden sekä erilaisten sosiaalisten verkostojen esittäminä (Rappaport 2000). Vallitsevat kulttuurisen tason tarinat tunnetaan hyvin kaikkien kyseisessä kulttuurissa elävien henkilöiden keskuudessa ja usein ne esitetään 'pikakirjoitetussa' muodossa, visuaalisina kuvina, symboleina, käyttäytymismalleina (performances of behaviour) sekä stereotyyppioina (esimerkiksi: viherpipertäjä, asunnoton). Stereotyypistämässä jonkin ihmisryhmän identiteetti pelkistetään muutamiin ryhmän ulkopuolelta todettuihin ominaispiirteisiin siten, että se palvelee jonkun tietyn toisen ryhmän intressejä (Pyykkönen 2003, 224).

Rappaport (2000, 5) toteaa, että monet hyvin tunnetut pikakirjoitetut kulttuurisen tason tarinat ovat niin itsestään selvyysiksi, että emme lainkaan tiedosta niiden vaikutusta esimerkiksi omassa yksilötason elämäntarinassamme. Richardson (1995, 212) korostaa, että kulttuuriset tarinat kerrotaan valtaa pitävien näkökulmasta. Ne ylläpitävät vallitsevaa normistoa ja arvomaailmaa säilyttäen siten vallitsevaa asioiden tilaa. Mediatekstien

kertomat tarinat ekokylistä ja –yhteisöistä kertovat siis siitä, pidetäänkö ekorakentamista ja ekoyhteisöasumista 'normaalina', edistyksellisenä vai kenties poikkeavana tietoyhteiskuntaan (esim. Vehviläinen 2002) tähtäävässä kulttuurissamme.

Mediatekstit aineistona

Joukkotiedotuksen eli median asema on muodostunut niin keskeiseksi nykyisissä yhteiskunnallisissa järjestelmissä, että sen sosiokulttuurista merkitystä tuskin voi kiistää (Fairclough 1997; Kellner 1998). Perinteisesti journalismista on ajateltu, että uutiset ja raportit heijastavat suoraan todellisen maailman todellisen luonteen; uutistoimittajat toimivat tosiasiallisten tapahtumien objektiivisina raportoijina. Konstruktivistinen näkökulma sosiaaliseen todellisuuteen sen sijaan kieltää sellaisen objektiivisuuden käsitteen, joka olisi riippumaton sosiaalisista toimijoista (Berger & Luckmann 1966).

Kieltä voidaan tarkastella samanaikaisesti sekä yhteiskunnallisena tuotoksena että yhteiskunnallisena vaikuttajana. Kielenkäyttö, eli myös jokainen mediateksti, rakentaa aina yhtäaikaaisesti sosiaalisia identiteettejä, sosiaalisia suhteita, sekä tieto- ja uskomusjärjestelmiä (Fairclough 1997, 76). Usein tavat joilla kieli ja tarinat toimivat tieto- ja uskomusjärjestelmien, ja siten siis myös valtasuhteiden, välittäjänä ovat näkymättömiä itsestään selvyiksi ja ihmiset pitävät niitä luonnollisena. Siksi tutkimuksessa on tärkeää pyrkiä tekemään näkymätöntä näkyväksi, tuoda esille ja avata itsestään selvyysinä pidettyjä olettamuksia (esim. Katila & Meriläinen 1999; Lämsä & Sintonen 2001), joita esimerkiksi mediatekstit sisältävät.

Tärkeämpää kuin etsiä 'puolueetonta' tietoa tosi tapahtumista on havaita/tiedostaa mitä jätetään kertomatta ja vaille huomiota ja mille annetaan huomiota, mikä asetetaan ensisijaiseksi ja mikä toissijaiseksi ja minkälaisia merkityksiä tiedolle annetaan (Chen & Meindl 1991; Fairclough 1997). Myös kieleen liittyvät tyylilliset valinnat sisältävät valtasuhteisiin liittyviä ulottuvuuksia. Esimerkiksi ilmoituslauseita, toteamuksia sisältävä teksti on eräs tapa tuoda julki kirjoittajan ja yleisön välistä suhdetta sekä kummankin sosiaalisia identiteettejä. Ilmoituslauseita käyttävä toimittaja tulee esitetyksi

arvovaltaisena, joka tietää, jolla on tosiasiat hallussaan ja jolla myöskin oikeus kertoa (Fairclough 1997, 12).

Se mitä 'representoidaan' on aina valinnan tulos. Median luomia ja uusintamia asiasisältöjä tulisikin tarkastella useiden sosiaalisten toimijoiden tuottamien prosessien tuloksina, siis ennemminkin organisatorisina kuin yksilöllisinä prosesseina (Chen & Meindl 1991, 523). Uutisten teko on jo sinänsä mediaorganisaatioissa tapahtuva prosessi, jossa uutiset valitaan, editoidaan, kirjoitetaan, kerätään informaatiota ja tarkistetaan informaatioita. Mediaorganisaatiot ovat riippuvaisia lukijoistaan eivätkä herkästi esitä nopeasti muuttuvia ja ristiriitaisia käsityksiä tarkastelemistaan ilmiöistä. Media ja lukijat ylläpitävät näin yhdessä käsitteiden jatkuvuutta/vakautta ja tuottavat tällä tavoin tunnetta että maailma olisi ennakoitavissa ja kontrollissa. Rakennamme yhdessä kulttuurista tarinaa.

Joukkoviestintä koostuu pitkälti juonellisista kertomuksista, varsinkin viihteen ja elokuvien kertomuksista. Mutta myös esimerkiksi uutiset sisältävät kertomuksia loogis-kronologisista tapahtumaketjuista (Alasuutari 1994, 107). Juonellisuutta voidaan analysoida ja tyypitellä monin tavoin. Tässä tutkimuksessa mediatekstien juonirakenteet on hahmotettu tarkastelemalla mitä toimijoita, päämääriä, keinoja ja esteitä mediatekstit sisältävät (Alasuutari 1994, 119).

Ekokylät ja –yhteisöt mediassa

Tässä tutkimuksessa on tarkasteltu lehtien kirjoittelua ekokylistä ja –yhteisöistä. Tarkastelun kahtiajako perustuu aineistossa ilmenevään tapaan käsitellä ekologista elämäntapaa ja asumista. Ekokylistä puhutaan pääsääntöisesti silloin kun artikkeli kertoo uudisrakentamisesta kun taas ekoyhteisöistä silloin kun käsitellään jo olemassaoleviin rakennuksiin muuttaneita kommuunityyppisiä yhteisöitä. Kahtiajako ilmenee myös siten, että eräät jutuissa haastatellut ekokylissä asuvat henkilöt tekevät eron 'normaalin ekologisen asumisen' ja 'hardcore', 'fanaattisen' ja 'syvävihreän' yhteisöasumisen välillä.

Tutkimuksen tarkasteluajanjakso ulottuu vuodesta 1995 vuoteen 2005. Tarkastelun kohteeksi valitsin valtakunnallisen ja paikallisen tason sanomalehtiä, iltapäivälehdien, ’asialle omistautuneen’ lehden, tässä tapauksessa vihreää arvomaailmaa edustavan lehden, sekä kaksi yleisaikakauslehteä. Yhteensä tarkastelun kohteena oli 82 kirjoitusta, 50 juttua ekokylistä ja 32 juttua ekoyhteisöistä.

Seuraavassa taulukossa on esitetty analysoitujen juttujen lukumäärät ja jakaumat lehtikohtaisesti.

	Ekokylät	Ekoyhteisöt
Aamulehti	17	13
Helsingin Sanomat	22	7
Ilkka	1	6
Ilta-Sanomat	1	
Vihreä Lanka	9	4
Anna		1
Hymy		1
Yhteensä	50	32

Mediatekstianalyysiprosessi tapahtui seuraavalla tavalla (vrt Chen & Meindl 1991; Lämsä & Tiensuu 2002; Tienari et al. 2004; Tienari & al. 2005). Tutustuin ensin koko aineistoon, jonka jälkeen päätin jättää analyysin ulkopuolelle kolme juttua, jotka käsittelivät ulkomaisia ekoyhteisöitä tai -kyliä. Perusteena tälle ratkaisulle oli se, että tutkimuksen tarkoituksena on tuoda esiin kulttuurista tarinaa ja nämä kohteet sijaitsivat erilaisissa kulttuurisissa konteksteissa. Luin kaikki artikkelit useaan kertaan. Siinä miten eri lehdet kirjoittivat ekokylistä ja -yhteisöistä ei ollut havaittavissa merkittäviä systemaattisia eroja. Koska olen aiemmin tutkinut ekoyhteisöitä (Moisander & Pesonen 2002), kirjoittaessani niitä koskevaa tarinaa pyrin olemaan erityisen varovainen etten antaisi oman aiemmin muodostuneen käsitykseni vaikuttaa siihen, miten tulkitisin mediatekstejä.

Tässä esitettävät kaksi tarinaa on muodostettu sisältöanalyysin perusteella. En ota kantaa siihen, eikä olennaista tässä yhteydessä ole se, minkälainen suhde teksteillä on ekokyläin ja –yhteisöihin, tai niitä koskeviin suunnitelmiin. On muistettava olla vetämättä yhtäläisyysmerkkiä joukkoviestimien esittämien tarinoiden ja yhteisöjen välille ja sitävastoin ennemminkin pohdittava mitä arvokkeita viestinten tuottamat kertomukset kuvastavat ja millaisia me-käsityksiä ne rakentavat (Kantola 1998, 132). En siis tarkastele ekokylä ja –yhteisöitä faktanäkökulmasta (Alasuutari 1994).

Mediatekstit ajoittuvat 10 vuoden ajanjaksolle. Tämän aineiston analyysissä ei kuitenkaan ilmennyt mitään olennaista, mikä olisi selvästi muuttunut tämän ajanjakson kuluessa; teematiikassa ja kirjoittamisen tavoissa ei voitu havaita aikaan liittyvää sidonnaisuutta. Tarinoissa esiin nostamani ainekset eivät siis ilmenneet mediatekstiaineistossa välttämättä samanlaisessa aikajärjestyksessä.

Olen halunnut tarinoiden avulla tuoda esiin tekstien koko kirjoa, siten ne sisältävät osin myös keskenään ristiriitaisiakin aineksia. Olen kirjoittanut mediateksteistä rakentuvat tarinat juonelliseen muotoon. Toiminnan päämääristä, keinoista ja esteistä sisältävä kuvaus voidaan esittää myös kertomuksen muodossa, vaikka alkuperäiskertomus ei sitä sellaisenaan esittäisikään ja juonirakennanalyysin luonteista analyysia voidaan soveltaa myös muihin kuin varsinaisiin juonellisiin kertomuksiin (Alasuutari 1994, 119). Tutkimuksessa käytetyt mediatekstit sisälsivät useimmiten henkilöhaastatteluita. Tarinoissa esitettävät suorat lainaukset mediateksteistä on poimittu siten, että ne esiintyvät samassa asiayhteydessä kuin alkuperäisissä teksteissä. Suurin osa suorista lainauksista on toimittajan kirjoittamaa tekstiä, mutta osa on lehtiartikkelissa haastatellun asukkaan tai asiantuntijan lausumaa. Lainauksia valitessani olen pyrkinyt pitäytymään kulloinkin kyseessä olevan mediatekstin 'hengen' ja tyylin puitteissa.

Tarinoiden pohjana olevat mediatekstit käsittelevät seuraavia ekokylä ja ekokylähankkeita: Bromarvin ekokylä Tammisaarella, Hietarannan ekokylähanke Tuusniemessä, Mattilan ekokyläalue Lempäälässä, ekokylä Merimaskussa, Rikun

ekokylä Kangassalla, Satakielentien ekotalot Helsingissä, ekokylä Singsbyssä Vaasan lähistöllä, Tuomaalan ekokylä Tuusulassa, ekokylähankkeet Vihdissä ja Espoossa, Viikin ekologinen asuinalue Helsingissä, Vuoreksen ekokylähanke Tampereella sekä ”yhteisökylähanke”, joka ei ollut vielä sidottu mihinkään paikkaan. Ekoyhteisöitä koskevat mediatekstit puolestaan käsittelivät Katajamäen yhteisöä Vilppulassa, Keuruun ekokylää, Luvattulan ekoluostaria Sysmän lähistöllä, Suomineito-yhteisöä Ähtärissä, Labbyn yhteisöä Isnäsissä sekä Väinölän yhteisöä Vilppulassa.

Tarina ekokylistä: teknologiaa ja tavallisia lapsiperheitä

Tulevaisuuden rakentamista

Ekokylät edustavat uutta tulevaisuudessa yleistyvää rakentamista. ”Ekokylässä kokeiltavan jätevedenkäsittelyn pitäisi vähentää ravinnepestöjä sekä säästää vettä. Bromarvin ekokylän on tarkoitus toimia mallialueena. Sieltä saatuja kokemuksia aiotaan hyödyntää jatkossa laajemmin (HS 1.7.2003)”. Mustasaaren Singsbyn ekokylä antaa ”mallia koko Suomelle (Ilkka 16.3.1999)”. ”Tuusniemen projektissa luodaan ekologisen rakentamisen ja asumisen malleja, jotka soveltuvat muidenkin kuntien käyttöön (VL 17.1.2003)”. Mallialueet antavat suuntaa laajemminkin asumiskulttuurille. ”Käsitys kaupunkielämästä muuttuu merkittävästi, kun uudet ekologiset asuinalueet valmistuvat” (VL 29.1.1999). Ekokylissä kokeillaan uudenlaisia ratkaisuja. ”Kokeilevan rakentamisen lisäksi Eko-Viikissä toteutetaan pilottihankkeita” (AL 2.12.01)

Uutta teknologiaa

Ekokylissä pyritään irti fossiilisten polttoaineiden käytöstä. Asumisessa tarvittavan energian lähteenä käytetään puuta ja haketta, biokaasua sekä aurinko- ja tuulienergiaa. Viikissä suuri osa vedestä lämpiää aurinkoenergialla. ”Pohjoinen aurinkohanke saa tukea sekä Euroopan unionin Thermie-ohjelmasta että Teknologien kehittämiskeskus Tekesiltä (VL 29.1.1999)”. Muutkin ekologisten alueiden rakentajat voivat hakea Tekesiltä kestävästä kehityksen mukaisen rakentamisen tutkimus- ja tuotekehitysavustusta koerakentamiseen. Viikki on Suomen suurin aurinkolämmön koerakentamiskohde ja se kuuluu Euroopan mitassa kymmenen suurimman hankkeen joukkoon. ”Hankkeen myötä saadaan kokemusta ratkaisuista, joista aikanaan voi kehittyä vientiteollisuuttakin” (VL 29.1.1999).

”Ekologiset kaupunginosat ja –korttelit ovat teknologisesti kehittyneimmän tekniikan koekenttiä ja tuotekehittelyn kohteita myös nykyaikaisesta ”vanhanaikaiseen” peruutettaessa.” Sähköä voidaan säästää muun muassa

ilmanvaihdossa. Viikissä ”joissain asuinrakennuksissa kokeillaan ”vanhanaikaista” painovoimaista säädettyä ilmanvaihtoa, josta katoilla olevat hauskat pömpelit huolehtivat. Sekin on koerakentamista, jota Tekes tukee.” (VL 29.1.1999) Sähköä säästetään myös puulämmitteisillä saunoilla ja erilaisilla sähköttömällä kylmäsäilytysratkaisuilla.

Ekokyliä pientaloihin voidaan rakentaa vesikiertoinen keskuslämmitys, jonka energia tuotetaan kylän yhteisellä monipolttoaineella toimivalla lämpökattilalla. ”Tietokone valvoo lämpökeskuksen toimintaa ja hälyyttää vaikka jonkun asukkaan tietokoneelle, jos järjestelmään tulee vika” (AL 23.11.1997). Lisälämpöä saadaan kesäisin aurinkopaneleista ja takoista. Koko kylän lämmittämiseen ei aurinkoenergia riitä. Yhteistä kylien talouksille ovat jätehuolto ja biologinen jätevesien juurakkopuhdistamo, joista on saatu hyviä kokemuksia Ruotsissa ja Norjassa. ”Bromarvin ekokylässä jäteveden käsittelyssä kokeillaan tapaa, jossa virtsa erotetaan muusta jätevedestä ja käytetään varastoinnin jälkeen lannoitteena (HS 1.7.2003)”

Rakentaminen, kaavoitus ja kunnallistekniikka

”Luonnonmukaisen rakentamisen ei tarvitse olla erikoisuuden tavoittelua. [...] Se on yksinkertaisesti järkevää ja edullista rakentamista ja kiinnostus siihen lisääntyy koko ajan.” Se ei kuitenkaan ole yhtä helppoa kuin talopakettirakentaminen. ”Ennen kuin tähän päästään, suunnittelijoiden, rakentajien ja materiaalityöntekijöiden täytyy luoda toimivia verkostoja”. (AL 6.8.2000). Rakentamisessa luonnollista maastoa pyritään muuttamaan mahdollisimman vähän. Rakentamisen ja asumisen periaatteena on mahdollisimman pieni rasitus luonnolle. Ekokyliä työvoimavaltaisessa rakentamisessa käsityö on kunnia-asiaan. ”Talot nousevat lauta laudalta, lankku lankulta. [...] Talojen on oltava terveitä, kestettävä sata vuotta ja istuttava maisemaan kuin ne olisivat aina olleet täällä” (VL 1.10.04). Rakentamisessa suositaan yksinkertaisia ja terveellisiä rakennusratkaisuja ja käyttöjärjestelmiä, joilla voi vähentää uusiutumattoman energian ja puhtaan veden käyttöä.

”Asukaslähtöisesti toteutetut ekokylät [arkkitehti] nimeää ekorakentamisen ensimmäiseksi aalloksi. Toisessa aallossa ekologiset alueet rakennetaan kunnan aloitteesta normaalein aluerakentamisen keinoin. Se edellyttää uusia keinoja rakentamisen ohjaamiseen.” (VL 17.1.2003). Asukaslähtöisesti toteutettavissa ekokylissä asukkaat tekevät paljon itse. He saattavat olla mukana jo kaavoituksen, teiden ja energiatalouden suunnittelussa. Rakentamiseen liittyvä byrokratia on kuitenkin hidasta. Uudenlaiset toimintatavat aiheuttavat hankaluuksia, esimerkiksi silloin kun alue vuokrataan kunnalta lohkomattomana ja asukkaat haluavat rakentaa talonsa kukin omilla rahoitusjärjestelyillään. Rakentamisessa vaaditaan sinnikkyyttä. Joskus asiat lähtevät luistamaan vasta kun joukkoon saadaan juristi. Toisinaan edetään ’omin luvin’. ”Esimerkiksi jätehuoltoa suunniteltaessa kyläläiset tekivät järjestelmän valmiiksi ja

neuvottelivat jälkepäin viranomaisten kanssa lupa-asiat kuntoon. Näinhän on monasti tehtävä mikäli aikoo saada valmista” (AL 5.10.1997).

Ekokylän rakentaminen vaatii kärsivällisyyttä, joustavuutta ja tarmoa. Aikaa kuluu niin palaverissa kuin talkoissa käymiseen. Pitää ”käyttää päätä ja uskoa muuhunkin kuin yhteen tarjottuun totuuteen. Vanha tieto on viisautta” (Ilkka 16.3.1999). Taloihin on haettu eristysreseptejä kyselemällä ja perinnekirjallisuudesta. Myös teknilliset oppilaitokset osallistuvat kokeilu- ja harjoitusmielessä ekotalojen rakentamiseen.

Rakennusmateriaaleina käytetään pitkäikäisiä, luonnossa hajoavia rakennustuotteita, joita voi tuottaa ympäristöä rasittamatta uusiutuvista raaka-aineista, kuten puu-, korsi-, kivi-, ja humusaineista. Suosituin rakennusmateriaali on puu. Taloja voidaan rakentaa myös savesta ja oljista ja kattoja turpeesta. Savea on kokeiltu myös katujen päällysteenä. Ekokyläläisille kelpaa myös vanha, käytöstä poistettu rakennusmateriaali. Ovia ja ikkunanpokia hankitaan kierrätyksen kautta. Myös vanhoja tiiliä, ikkunoista saatua lasia, lavuaareja, hanoja ja vanhoja lattialankkujakin on käytetty. Julkisivut maalataan keittomaaleilla. Punamultamaali on aitoa, eikä samalla nimellä kulkevaa lateksimaalia ja muuten maalaamisessa suositaan pellavaöljymaalaa.

”Suomalaiset ovat tottuneet vetäisemään vessan ja heittämään roskapussin jätöpönttöön sen kummemmin kyselemättä mitä sitten tapahtuu. Ei ihmisille kehity vastuuta ympäristöstä, jos viemäri ja roskakuski vievät jätteet pois silmistä. [...] Suomessa ei kovin herkästi ryhdytä kokeilemaan mitään uutta ennen kuin viime tipassa” (HS 29.8.1995). Ruotsissa ja Tanskassa ollaan paljon pitemmällä. Ekologisen rakentamisen suunnittelu edellyttää tiiviimpää eri ammattikuntien asiantuntijoiden yhteistyötä, kuin mihin on totuttu. Myös julkisen liikenteen ja muiden palvelujen saatavuus muodostuu merkittäväksi ekologisten alueiden rakentamisessa.

Jätehuolto ja lämmitys ovat keskeisiä kun ekokylistä pyritään rakentamaan mahdollisimman vähän ympäristöä kuormittavia. Jätteet käsitellään mahdollisuuksien mukaan paikallisesti. Vesivessoja ei ekokylissä hyväksytä. Niiden sijaan suositaan kompostikäymälöitä, joissa erotellaan kiinteä jäte nestemäisestä. Muut jätteet lajitellaan ja kierrätetään. Kaikki kierrätettävissä oleva kierrätetään. Kuitenkin ”tarkoitus on tarjota ihan normaalia asumista, mutta ekologista, kuten ennen vanhaan maalla” (VL 12.10.01). Vettä ekokylässä kuluu vain kolmasosa siitä mitä yleensä omakotitaloissa. ”Kompostikäymälät ja uudet kodinkoneet säästävät kulutuksessa jo itsessään paljon. Kyllä täällä ihan normaalisti käydään suihkussa” (AL 31.10.2004).

Asuminen ja yhteisöllisyys

Ekokyliin muuttaminen on ”tavoitteistaan tietoisten ihmisten projekti” (HS 19.5.2000). Ekokylissä asuu arkkitehteja, opettajia, insinöörejä, juristeja ja atk-väkeä, mutta myös käsityöammattien harjoittajia. ”Viikissä yliopisto ja muukin oppineisuus ovat vahvasti läsnä” (AL 2.12.2001). ”Eko-sana ei merkitse [ekokylissä asuville] tiukkapipoisuutta kaikissa päätöksissä, vaan järkevää sekä turvallista asumista ja elämistä” (AL 30.4.1995). Ekokylän asukkaat eivät ”edusta mitään ehdotonta vihreää ääri liikettä”, vaan ihmisiä, jotka ajattelevat ”terveellä maalaisjärjellä” (AL 20.6.1996). Ekokylissä asuu paljon lapsiperheitä. Usein ekokylissä asuvia ihmisiä yhdistää halu asua maalla tai maaseutumaisissa olosuhteissa.

Ekokylässä yhteisöllisyys lähtee muodostumaan jo suunnittelu- ja rakennusvaiheessa, jolloin tuleviin naapureihin pääsee tutustumaan ihan eri tavalla. Monissa kaupunkikohteissakin asunnot suunnitellaan ja rakennetaan yhteistyössä asukkaiden kanssa. Siksi asukkaat valitaan etukäteen. On mukavaa oppia jo etukäteen tuntemaan ne ihmiset, joiden kanssa tulee asumaan. Monet ekokyläasukkaista ovat haaveilleet jo pidempään ekotaloasumisesta, mutta ”yksin rakennushanketta ei ole kuitenkaan uskaltanut lähteä toteuttamaan. Ekokylähankkeessa saa neuvoa muilta”. (VL 23/01). Isolla porukalla töitä paiskissa on myös helppo irrottaa muutama ihminen hoitamaan talkoolaisten lapsia.

Ekokylistä pyritään luomaan tavallisia omakotialueita yhteisöllisempiä asuinalueita. ”Mistään tiiviistä ekoyhteisöstä ei kuitenkaan ole kyse. Joka perheellä on oma koti, budjetti ja rauha” (Ilkka 16.3.1999). Yhteisöllinen tavoite tarkoittaa lähinnä naapuriapua, yhteisiä suuria koneita, esimerkiksi traktoria, ja yhteistä maiseman hoitoa. ”Ekokylässä oppii nopeasti että paras yhteisöllisyys syntyy talkoilla” (AL 2.12.01). Lämmityksestä, jätehuollosta, rakennuksista, pihoista ja teistä huolehditaan talkoovoimin. Samalla pidetään hoitovastike kohtuullisena. Asukkailla on myös mahdollisuus tehdä yhteishankintoja. Ekokylissä on myös yhteisiä tiloja asukkaille. Yhteinen rakennus voi toimia kokoustilana, päivähoitopaikkana, tai sinne voi rakentaa muutaman toimistohuoneen etätyöskentelyä varten.

Ekokylässä tutustuu helposti moniin ihmisiin. Naapurit tunnetaan ja heihin luotetaan, lapsilla on paljon kavereita. Asukkaat arvostavat ”henkistä ilmapiiriä ja vanhan ajan yhteisöllisyyttä” (AL 2.12.2001). He huolehtivat vuorotellen toistensa lapsista. Omat pihat ovat pieniä, mutta lapset saavat leikkiä kaikilla pihoilla.

Talous ja työ

Ekokylän ”tavoitteena on, että osa väestä voisi työllistyä kylässä” (Ilkka 16.3.1999). Suurin osa asukkaista käy kuitenkin ihan normaalisti kaupungissa

töissä. Autolla pääsee nopeasti kaupungin keskustaan. Tämä on ongelmallista, koska liikenne on keskeisessä asemassa ekotaseessa ja liikenteen päästöt syövät helposti sen, mitä esimerkiksi puulämmitys tuo. Ekologisten alueiden toteutuksessa varaudutaankin etätöiden ja tietoliikenteen kasvuun.

Ekokylässä tuotetaan ruokaa vain omaan tarpeeseen. Jokaisella taloudella on oma pieni palsta kotiviljelyä varten ja kylän asukkailla on mahdollisuus vuokrata kunnalta lisää viljelysmaita. Ekokylälle kaavoitetusta yhteisestä viljelyalueesta ”voi kehittää esimerkiksi vihannesten ja juuresten suoramyyntitilan.” Alueelle etsitään yrittäjää, joka huolehtisi viljelyalueesta ja sen suoramyyntitilasta. Hän olisi kylätalkkari, joka samalla hoitaisi kylän yhteiset tekniset laitteet.” (HS 6.6.1996). On myös ekokylähankkeita, joissa ruoan tuotantotavoitteet ovat toisenlaiset: ”Yhteisökylän kantava ajatus on ympäristön kannalta kestävän ruoan tuottaminen. Ei ole tarkoitus tyytyä vain omien vatsojen täyttämiseen. Olemme yhteiskunnallinen projekti, ja jonkun on ruokittava myös kaupunkilaiset. Ruoka on keskeinen tarve. Hyvän eettisen ruoan tuottaminen on asia, jolla yhteisö voi palvella yhteiskuntaa [...] Ideana on että yhteisö pystyy työllistämään asukkaansa.” (VL 10.12.04)

Ekorakentaminen tuo myös välillisemmin työtilaisuuksia maaseudulle. Teknillisen korkeakoulun luonnonmukaisen rakentamisen tutkimusyksikkö on ”selvitellyt maa- ja metsätalousministeriötä varten luonnonmukaisten rakennusaineiden valmistusmahdollisuuksia maatalojen sivuelinkeinona.” (HS 14.7.1996) Esimerkiksi asuintalojen eristeenä käytettävien olkisaviharkkojen tuotantoa on jo aloitettu eräällä maatilalla.

Asenteet

”Luonto ja ekologia ovat asioita, jotka eivät herätä vastaväitteitä” kunnallisessa päätöksenteossa (HS 12.2.1998). Hankkeiden vastustajat löytyvätkin useimmiten naapurustosta. ”Valitusten vuoksi 29 perheen asuntojen rakentaminen on lykkääntynyt vuosikautia vai siksi, etteivät naapurit joko suvaitse lapsiperheitä, tuntevat ennakkoluuloa suunniteltua ekoyhteisöä kohtaan tai haluavat naapurustoon vain suuria luksusasuntoja” (HS 2.1.2002). Valittajat eivät myöskään pidä talojen puujulkisivuista. ”Naapurit varmaan luulevat, että olemme viheraktivisteja, jotka roikkuvat puissa. Vaikka meillä on tavallista enemmän yhteisiä tiloja, tämä ei ole mikään kolhoosi. Olemme kaikki aivan tavallisia lapsiperheitä” (HS 27.12.2001).

Rakennusalan ammattilaiset suhtautuvat pääasiassa kiinnostuneesti ja hyväksyvästi ekokylärakentamiseen, mutta rakentajat ovat törmänneet myös vähättelijöihin. ”Vanhat tekijät ja aivan nuoret ovat kiinnostuneita, mutta keski-ikäinen ammattipolvi hymähtelee” (Ilkka 16.3.1999). Ekokyläasukkaat puhuvat mieluummin ympäristöystävällisestä asuinalueesta kuin ekokylästä, johon ”liitetään helposti hihhulileima” (AL 5.10.1997).

Juonellinen yhteenveto

Ekokyliä käsittelevät mediatekstit voidaan kiteyttää seuraavaan juonirakenteeseen:

Aluksi vain valveutuneet ympäristötietoiset kansalaiset (asukkaat) ovat halunneet rakentaa itselleen ekologisia koteja. Se on ollut palkitsevaa vaikkakin työlästä. Itse suunnitellessa ja rakentaessa on mukavasti samalla oppinut tuntemaan tulevat naapurinsa ja siitä on ollut seurauksena antoisaa yhteisöllisyyttä. Sittenkin myös kunnan virkamiehet ovat innostuneet ekorakentamisesta. On myönteistä olla mukana edistämässä hankkeita, joissa sekä käytetään uusinta teknologiaa että elvytetään hyviksi havaittuja perinteisiä menetelmiä. Hankkeiden läpivieminen tosin vaatii melkoisesti sinnikkyyttä byrokratian ja vaadittavan monitahoisen asiantuntemuksen vuoksi. Kaikenkaikkiaan ekokylässä asuminen on kaikille kunnan kansalaisille sopiva asumismuoto.

Tarina ekoyhteisöistä: kestävä kehitys maalaisidyllissä

Hyvästit kulutusyhteiskunnalle

Jotkut ihmiset ahdistuvat nykyisessä kiireisessä taloudellisia ja materiaalisia arvoja korostavassa yhteiskunnassa, jossa ”modernia ihannoiva kulttuuri tekee ihmisistä kädetömiä” ja ”jossa työskennellään vain aivoilla” (AL 19.5.2002). He ovat valmiita jättämään uraputken. Yhteisöihin muuttaville asukkaille on yhteistä ”halu päästä lähelle luontoa pois kaupungin metelistä ja luokkuasuunnosta elämään yksinkertaisesti, omatoimisesti ja ekologisesti” (HS 6.10.2002). ”Oman elämän pelastusprojektin rinnalla etenee maailman pelastaminen. [...] eletään niin sovussa luonnon kanssa kuin mahdollista. Ja yritetään pärjätä ilman rahaa” (HS 19.6.1999).

Yhteisöitä on monenlaisia. ”Maaseudun ekoyhteisön laajan määritelmän mukaan siihen kuuluu yhteisöllisesti eläviä ihmisiä, jotka ovat suhteessa maahan. Mukana on henkiseen etsintään perustuvia, antroposofisia, itämaisiin oppeihin tai kristillisyyteen pohjaavia yhteisöjä, myös luostareita.” (HS 1.6.1999). Yhteisöissä elävät ihmiset haluavat ”luoda sellaista arkielämän muotoa, joka säästää energiaa ja luonnonvaroja ja luo yhteisöjä, joissa ihmisistä pidetään pikkuisen parempaa huolta kuin tässä saalistusyhteiskunnassa” (HS 1.6.1999).

Ekoyhteisöelämästä ”puhutaan valveutuneiden valintana, mutta kaikki yhteisöjen asukkaat eivät ole valinneet osaansa” (HS 10.6.1999) Yhteisöissä asuvat kuuttakymmentä lähestyvät miehet kertovat, ”että heillä on tunne, että yhteiskunta on huijannut heitä. He ovat tehneet niin hurjasti töitä, ja ihan turhan perästä.

Vaimotkin ovat sitten jättäneet.” [...] Ekoyhteisö ”tekee mahdolliseksi säädyllisen elämän, kun on pudonnut työelämästä ja markkinakoneistosta” (VL 16.1.1997).

Maatalon arkea ja vaihtotaloutta

”Viimaisena pakkaspäivänä [yhteisön] salissa on täydellinen maalaisidylli. Kuuden päivän ikäistä karitsaa ruokitaan tuttipullostsa samalla kun talon uudet asukkaat [...] juovat omilta pientareilta kerätyistä aineksista haudutettua teetä.” [Yhteisöjen asukkaat] ”pitävät kiinni kestävän ’kehityksen periaatteistaan’ – hoitavat lampaitaan, kuttujaan ja maatiaiskanojaan, kalastavat ja tekevät kauppamatkansa suksilla” (AL 3.2.1998). ”Syksyllä saadaan ylle itse keritystä ja kehrätystä villasta kudotut paidat. [...] Yksinkertaisuus on turvallisuutta: [yhteisössä] ei paljon pörssiromahdukset tunnu” (HS 19.6.1999).

Ekoyhteisöissä ”ihmisarvoinen elämä ei sisälly tuottajan ja kuluttajan rooliin. Aikamme suurin haaste on sittenkin humusta tuottava kulttuuri” (AL 19.5.2002). Hyvän elämän periaatteet on mahdollista löytää vain palaamalla juurilleen aikaan, jolloin ihminen eli sovussa ympäristönsä kanssa. ”Ennen vanhaan kyläyhteisössä asuttiin ja elettiin aivan luonnostaan tavalla, jota ei erikseen nimetty ekologisiksi” (AL 19.5.2002). ”Permakulttuurin (permanent agriculture) perusajatus on luoda ekologisesti ja yhteiskunnallisesti ehjiä, kestäviä järjestelmiä, jotka huolehtivat niin luonnon kuin ihmisenkin hyvinvoinnista. [...] Siinä yhdistetään vanhaa ja uutta, kuten biologista viljelyä, energiansäästöä, itse tekemisen perinnettä ja yhteistoimintaa” (AL 3.7.1998). Kirkontorniperiaate kuvaa permakulttuuria: ”Ajatus on, että kun ihminen nousisi oman kylänsä kirkontorniin, hän näkisi yli 90 prosenttia omista elinehdoistaan” (VL 30.10.1997).

Yhteisöissä eletään ”keskittyneesti, yksinkertaisesti ja niin halvalla, ettei tarvitse myydä itseään turhiin tarkoituksiin” (AL 19.5.2002). ”Ravinto perustuu kotimaisiin raaka-aineisiin. Yhteisö välttää monikansallisten yritysten ruokaa, ulkomailla tuotettuja tai pakattuja elintarvikkeita sekä teurastamoissa lopetettujen eläinten lihaa” (VL 7.12.2001). ”Seinille nikkaroiduissa avohyllyissä on purkkeja ja purnukoita, joihin on säilötty kasvimaan ja metsän [...] antimia. Puuro on luomua, banaanit reiluja ja kahvinporot kehitysmaakaupasta” (AL 19.5.2002).

Täysin ilman rahaa yhteisöissä ei voi elää. ”Yhteisöön voivat siis oikeastaan tulla vain eläkeläiset ja tarpeeksi varakkaat” (VL 7.12.2001). ”Joku on eläkkeellä, joku tekee etätöitä tai käy välillä muualla ansiossa, pienten lasten äidit ja työttömät saavat yhteiskunnan tukea” (HS 6.10.2002).

Yhteisöissä harjoitetaan ”normaalialta taloudellista toimintaa alv-maksuineen” (AL 3.7.1998). ”Osuuskunta tarjoaa maaseutumatkailua ja täysihoitoa sekä myy vuohen maitoa ja juustoa ja lampaan villaa. Osuuskunnan palveluihin kuuluvat myös luennot” (VL 7.12.2001). Rahan käyttö on pyritty minimoimaan. Kaupasta ei tarvitse ”hakea kuin kahvit ja sokerit” (VL 7.12.2001). ”Kun yhteisön väki menee harventamaan porkkanaa luomutilalle, he laskevat siitä työtuntien tuomat

tinkipisteet, joita vastaan saavat sitten tilalta porkkanoita. Tarkoituksena heillä on laajentaakin tällaista paikallisvaluuttapiiriä, jossa rahaa ei kierrätetä lainkaan. Verottajan kanssa asiasta on jo käyty neuvotteluja” (Ilkka 12.8.1999).

”Asukkaiden velvollisuus on osallistua yhteisiin kotitöihin. Miehetkään eivät pääse livahtamaan kauhan varresta tai tiskivuoroista” (HS 6.10.2002). ”Työnjaossa saa esittää omat mielihalunsa. Vain keitto- ja tiskivuorot ovat pakollisia, sukupuoleen katsomatta” (20.7.1997). Kuitenkin ”tekniset miehet jyräävät” (AL 3.7.1998), vaikka yhteisöissä asuu enemmän naisia kuin miehiä. ”Kuuden lapsen äidistä on ihanaa, että hänellä on aikuisia keskustelukavereita. On aikaa ruopsuttaa naisporukassa yrttitarhassa, kun nuorimmainen [...] on mennyt miesten mukaan peltotöihin. [...] Kukaan yhteisön ”lapsista ei asu isänsä kanssa, mutta [yhteisössä] kyllä riittää miehen malleja” (HS 10.6.1999).

Elämää ilman teknologiaa?

”Kun lähdetään asioille, auto on aina täynnä. Koneita ja laitteita käytetään tosi vähän, pölynimuriakin vain poikkeustapauksissa.” (Ilkka 8.12.1999). Yhteisössä eletään ”ponnistelemalla alkeellisten maalaistöiden kimpussa. [...] Traktorinrumulus vaihdetaan hevoseen, sähkölaskua kevennetään asentamalla puuliesiä, pakastimesta on päästävää eroon, astiasto korvataan mahdollisesti savikupeilla, puuvene hankitaan” (Hymy 7/99). ”Etukäteen uskomaansa työntäyteisempää [...] elämä on ekotilalla ollut” (Ilkka 12.8.1999). Kun edessä olevasta järvestä ”nousee kalaa ja kutut navetassa heruttavat maitoa kotijuustoihin, pysytään hengissä. Jospa vielä maatiaiskanat navetassa selviäisivät kaamosmasennuksesta ja alkaisivat kunnolla munia, ei olisi hätää” (AL 3.2.1998).

Yhteisössä etsitään ”mahdollisuutta saada katoavaa tietoa vanhoista maalaistalon menetelmistä vaikkapa joltain hyväkuntoiselta vanhus-asukkaalta. Ajatus viivähtää myös Venäjän harmaissa töllikylissä – todellisissa vuosisataisissa ekokylissä, joissa osataan selviytymisen taidot” (Hymy 7/99). ”Niittämisessä on saatu oppia naapureilta ja kalastusneuvoja kaivattaisiin kipeästi” (AL 20.7.1997).

”Parhailtaan etsitään rahoitusta kotimaista polttoainetta käyttävälle kaasugeneraattoriin perustuvalla pienvoimalalle. [Ekoyhteisön] kehitystyöhön on haettu myös Euroopan unionin rahaa” (VL 30.4.1998). Ekoyhteisön ”väentupa on varustettu sähkön käytöltään omavaraiseksi. [...] Ohutkalvotekniikkaan perustuvan aurinkopaneeliston huipputeho on noin 240 wattia” (AL 2.9.2001). Pilvisten päivien varalle järjestelmässä on tuuligeneraattori. Kesäaikaan omavaraisella sähköllä pyörivät jääkaapitkin. ”Energiankulutus on silti vieläkin ongelma [...] on sähkökiukaita ja ruoanlaitossakin käytetään yhä sähköä” (AL 3.7.1998). ”Ekologinen asuminen, syvempi yhteisöllisyys ja ihmisen suhde maaperään voi luoda yhteisiä merkityssisältöjä”, jota varten kehitetään yhteistä globaalia ekoyhteisöjen tietoverkkoa (AL 8.1.2000).

Suhde ”maahan ja sen olentoihin” koetaan tärkeäksi ekoyhteisöissä. Sen sijaan uudenlaista teknologian avulla tuotettua ekorakentamista pidetään ”teknisenä kikkailuna, viherpesuna, joka ei vie pintaa syvemmälle” (AL 19.5.2002).

Yhteisöllisyyden haaste

Ekoyhteisön ”asukkaissa on kaiken sortin ammattimiestä ja –naista opetushallituksen ylitarkastajasta pianonvirittäjään ja selvänäkijään”. [...] Siellä pyritään elämään ekologisesti ”mutta ei yhteisö mikään linkolalaisten pesäpaikka ole” (AL 3.7.1998). Joku tuli ”etsimään monipuolista, intiimiä elämäkumppania”. 49-vuotias yhteiskuntatieteiden maisteri, virallisesti työtön, ”innostuu: Kesän tein kerppuja ja heinää... ja mikä parasta, olin sen nuoren tytön 21-vuotiaan [...] kanssa” (Anna 8/98).

”Pikavisuitti ekoyhteisöön [kertoo] siitä, että paikalliset taitavat edelleen vierastaa outoa yhteisöä keskuudessaan” (AL 9.8.2004). Ihmetystä herättää miten ekoyhteisö ”saa houkuteltua kymmeniä uusia asukkaita keskelle autioituvaa korpea” (Anna 8/98). ”Tällainen yhteisöelämä on [...] vielä niin uutta Suomessa, että se oudoksuttaa ihmisiä” (VL 7.12.2001). ”Ihmetyttää, mitä nuori nainen [...] tekee syrjäisellä maaseudulla”, on jättänyt vakituisen työpaikkansakin (Anna 8/98).

”Avoimuus tuo yhteisöön toki haahuilumentaliteettia ja epämääräistäkin porukkaa.” (AL 8.1.2000). ”Tärkein asia ekologiseen elämäntapaan pyrkivässä yhteisössä ei ehkä olekaan puutarhan viljely vaan ihmissuhteiden hoitaminen. [...] Eniten opiskelua [yhteisössä] vaativat ihmissuhdetaidot” (AL 3.7.1998). ”Ihmissuhteiden dynamiikka ja päätöksenteko ovat vaikeimpia asioita. Olemme yrittäneet luoda sellaisia käytäntöjä, että jokainen saisi äänensä kuuluviin” (VL 30.4.1998). ”Yhteisöt hajoavat nopeasti jos ihmiset eivät tule toimeen keskenään” (AL 8.1.2000). Alkuinnostuksen jälkeen yhteisöistä saattaakin poistua väkeä, ”auringonpalvojia ja kuunkumartajia”, joita ei niin innostakaan jokapäiväinen työnteke. ”Paitsi että [ekoyhteisö] ei ole lapsenmielisten kesäleiri, ei [se] liioin ole isojen poikien alkoholistiparantola”. (AL 3.2.1998).

”Kuukauden tai pari jokainen tulokas jaksaa olla ihan ok, vasta myöhemmin päästetään tunnekuohut ulos” (AL 3.7.1998). ”Käytäntö on osoittanut, että väki vaihtuu. Ihmiset näyttävät jaksavan elää yhteisössä ekologisesti jonkin aikaa, mutta haluavat sitten taas jonnekin muualle. [...] Eniten on puutetta ihmisistä, jotka osaisivat tehdä jotakin. Ladon katto pitäisi korjata ja navetan ikkunat uusiksi” (Ilkka 12.8.1999). ”Tänne on tullut ihmisiä, jotka eivät tänne sovi. He eivät ole täältä suosiolla lähteneet, vaan on käräjien kautta jouduttu ajamaan pois. Siitähän se maine kärsii” (VL 7.12.2001). Kerrotaan, että ”joku ratkesi kuukausiksi ryyppäämään ja sai lopulta lähteä” joku toinen ”yritti käännäyttää muita lestadiolaisiksi ja joutui psykoosiin” (Anna 8/98). Mies tulokkaiden suhteen on parempi olla varovainen. Yhteisöstä on lähtenyt ”ulosottovoutien ahdisteleminen,

konkurssin tehneitä, mielenterveysongelmissa kärsiviä [...] Eräät riitaantuivat niin, että toisen oli lähdeittävä. Jollakin oli burnout.” (Hymy 7/99).

Juonellinen yhteenveto

Ekoyhteisöitä käsittelevät mediatekstit voidaan kiteyttää seuraavaan juonirakenteeseen: Jotkut ympäristötietoiset ihmiset ovat turhautuneita ympäristöä saastuttavaan kulutusyhteiskuntaan ja globaalitalouteen. He ryhtyvät muuttamaan elämäntapaansa yksinkertaiseksi ja ekologiseksi. Keinoksi he valitsevat paluun perinteiseen agraarikulttuuriin, jossa pyritään täydelliseen tai kohtuulliseen omavaraisuuteen. Kaikesta saastuttavasta teknologiasta pyritään eroon. Omavaraisuuteen pyrkivä elämäntapa vaatii kovasti työtä, mutta se on antoisaa. Yhteisöihin muuttaa asumaan myös ihmisiä, joiden motiivit ovat kyseenalaisia. Yllättäen suurimmaksi haasteeksi yhteisöissä ei osoittaudukaan ekologinen niukka elämä, vaan toimivien ihmissuhteiden ylläpitäminen.

Yhteenveto tarinoista

Edellä esitettyjen tarinoiden juonirakenteita voidaan jäsentää myös seuraavassa taulukossa esitettävällä tavalla (vrt. Alasuutari 1994, 118):

	Ekokylät	Ekoyhteisöt
Toimijat	Valveutuneet kansalaiset Kunnalliset virkamiehet	Kulutusyhteiskuntaan turhautuneet kansalaiset Työelämästä syrjäytyneet kansalaiset
Päämäärät	Nykyaikainen ekologinen asuminen	Eri asteinen omavaraisuus Kokonaisvaltainen ekologinen elämäntapa
Keinot	Omatoiminen suunnittelu ja rakentaminen sekä kunnalliset hankkeet Uusimman teknologian ja perinteisten rakennustaitojen hyödyntäminen	Paluu perinteiseen agraarikulttuuriin Rahatalouden korvaaminen omavaraistaloudella Yhteisöasuminen Saastuttavan teknologian välttäminen Ympäristöystävällisen teknologian käyttäminen
Esteet	Byrokratia Hankkeista valittavat naapurit	Hankalat ihmissuhteet

Kun haluamme ymmärtää miten median tuottamat tarinat osaltaan vaikuttavat yhteiskunnassa yleisesti muodostuviin näkemyksiin tavoiteltavista tulevaisuuden tiloista ja keinoista, joilla niihin tulisi pyrkiä (esimerkiksi näkemyksiin teknologian asemasta erilaisissa keinohierarkioissa), voidaan tarinoita tarkastella sen valossa miten ne istuvat *'Suomi tietoyhteiskuntana'* -keskusteluun (esim. Eriksson et al. 1999; Vehviläinen 2002; Tuuva-Hongisto et al. 2006). Ekokyliä ja –yhteisöitä koskeva mediatekstiaineisto ajoittuu samaan aikaan kun Suomessa 1990-luvun puolivälissä alkoi laajempi julkinen keskustelu tietoyhteiskunnasta laman jälkimainingeissa selviytymisstrategiana sekä taloudellisesti että kansakunnan itsetunnon kannalta (Tuuva-Hongisto et al. 2006).

Tietoyhteiskunnan julkisuuspuhe uudistaa perinteistä teknistaloudellista ajattelua, joka yhdistää luonnontieteen ensisijaisuuden tiedon tuottajana kertomukseen edistyksestä (Vehviläinen & Eriksson 1999, 13). Teknologisen determinismin mukaan teknologia suuntaa yhteiskunnan kehitystä. Teknologian käsitteellistäminen teknologisen determinismin mukaan ulkoisena voimana tuottaa yhdenmukaistavaa käsitystä talouden toiminnasta. Globaalin maailmantalouden, kansallisvaltion, alueen, toimialan, yrityksen tai yksittäisten työtehtävien on sopeuduttava teknologian muutoksiin. Sen sijaan kun teknologia nähdään sosiaalisena konstruktiona, kuten MacKenzie & Wajcman (1985) jo pari vuosikymmentä sitten ovat esittäneen, sitä ei pidetä vääjäämättömänä voimana joka ohjaa kehitystä, vaan sitä tarkastellaan monenlaisten toimijoiden, niin insinöörien, rahoittajien kuin kansalaistenkin välisen dynamiikan tuloksena.

Mediateksteistä voidaan lukea heijastavatko ekokylistä ja –yhteisöistä kertovat tarinat näkemystä Suomesta edelläkävijäyhteiskuntana ja tietoyhteiskuntalaboratoriona, minkälaisia merkityksiä mediatekstit antavat teknologialle, minkälaisella aikaulottuvuudella niissä toimitaan, sekä minkälaista asiantuntijuutta niissä esitetään.

Median tuottamat ekokyliä ja –yhteisöitä käsittelevät tarinat poikkeavat olennaisesti toisistaan siinä, minkälaisella *aikaulottuvuudella* niissä toimitaan, sekä miten ja minkälaista *asiantuntijuutta* niissä esitetään. Pohdin seuraavaksi näitä kysymyksiä.

Tulevaisuuden tiennäyttäjät

Mediateksteistä on luettavissa tarina mallikkaista edelläkävijä-ekokylistä, joissa eletään vahvasti nykyaikaa ja avataan tietä tulevaisuudelle. Tietoyhteiskunnan tavoitteiden mukaisesti ekokylissä osallistutaan suomalaiseen teknologiaosaamisen kehittämiseen. Kansallisiin teknologian kehittämisohjelmiin integroiduissa hankkeissa kehitetään ja kokeillaan erilaisia innovatiivisia energia- ja rakennusteknologioita. Koko muun Suomen ja Euroopankin kannattaa ottaa mallia näistä hankkeista. Kun uudet teknologiat ja uudet ekologisten jätteiden käsittelyyn ja asumiseen liittyvät ratkaisut yhdistetään perinteistä elvytettyjen, hyviksi havaittujen menetelmien kanssa, saattavat käsitykset kaupunkielämästä muuttua. Uutisarvoa annetaan myös vasta vireillä oleville hankkeille, joiden toteutuminen on vielä epävarmaa. Tulevaisuus kiinnostaa meitä kaikkia ja ekokylissä elää paljon lapsia, tulevaisuuden aktiivisia toimijoita.

Ekokylät esitetään kaikille 'normaaleille' ihmisille mahdollisina asumispaikkoina. Niissä asuu tavoitteistaan tietoisia, usein pitkälle kouluttautuneita Suomen kansalaisia. Ekokylissä ihmiset asuvat ydinperheissä ja ansaitsevat elantonsa käymällä pääosin 'normaalisti' töissä kotinsa ulkopuolella. Ekokylätarina ei siten haasta yhteiskunnassa vallitsevaa kulttuurista tarinaa. Se tukee perinteitä peräänkuuluttamalla 'vanhan ajan yhteisöllisyyttä'. Ekokylän asukkaat tuntevat hyvin naapurinsa ja naapuriapu on arvostettua. Lapsilla on turvaa ja tilaa temmeltää autottomilla pihilla naapuruston monien valvovien silmäparien alla. Ekokylärakentaminen ja -asuminen on pitkälti yhdessä tekemistä. Se kertoo tavoista rakentaa sellaista arkipäivän yhteisöllisyyttä, minkä koetaan puuttuvan irrallisuuden ja yksinäisyyden tunteiden täyttämästä nyky-yhteiskunnasta.

Ekokylä ei esitetä esimerkiksi vanhusten tai vammaisten asuinpaikkoina, eikä niissä asu maahanmuuttajia. Tämän aineiston teksteistä vain yhdessä suunnitteilla olevaa ekokylähanketta käsittelevässä tekstissä mainittiin ikääntyvien ihmisten erityistarpeet ekokylään liittyvässä yhdyskuntasuunnittelussa ja rakentamisessa. Kuten tietoyhteiskunnassa yleensäkin (Vehviläinen & Eriksson 1999), esiintyvät ekokylissäkin

toimijoina ennenkaikkea aktiiviset työikäiset ja -kykyiset ihmiset. Ekokyliä suunnittelevat ja rakentavat valistuneet kansalaiset ja virkamiehet.

Perhemallin, kansalaisuuden, iän ja terveyden lisäksi teksteissä rakentuva normaalius määrittää myös asukkaille sopivaa vihreyden astetta. Ekokylissä eletään ekologisesti 'terveen maalaisjärjen' puitteissa. Niissä voidaan elää ihan tavallista mukavaa elämää. Elämäntapaa ei tarvitse muuttaa askeettiseksi. Tekstit tekevät eron ekokylissä asuvien ihmisten ja marginaalia edustavien ympäristötietoisien ihmisten välillä, jotka stereotypisoidaan: 'syvävihreiksi', 'hardcore-vihreiksi', 'äärivihreiksi', 'tiukkapipoiksi' ja 'hihhuleiksi'. Merkillepantavaa on, että nimeäjänä esiintyy useimmiten jutussa haastateltu asukas, ei jutun kirjoittanut toimittaja.

Ekokylätarina arvostaa teknistä asiantuntijuutta. Asiantuntijoina esiintyy kylien asukkaita, joista monilla on teknillinen koulutus, sekä kunnallisia teknisten alojen ammattilaisia, kuten arkkitehtejä ja insinöörejä. Ekokylähankkeiden kerrotaan vaativan monenlaista asiantuntijuutta ja sitä myötä aivan uudenlaista asiantuntijoiden verkostoitumista. Artikkeleissa äänensä saavat kuuluviin myös eräät teknologista osaamista edustavien instituutioiden jäsenet esimerkiksi Teknillisestä korkeakoulusta ja Tekesistä. Kuntasektorin toimijat esiintyvät kahdenlaisissa rooleissa: hankkeiden alullepanijoina sekä niiden hankaloittajina byrokratian edustajina. Haittaavina toimijoina esiintyy niin ikään, edistystä jarruttavia naapureita, jotka pistävät kapuloita rattaisiin valittamalla hankkeista eri oikeusasteisiin.

Suhteessa tietoyhteiskuntakeskusteluun ekokylistä kertovassa tarinassa ilmenee kuitenkin kiinnostava juonen (harha)polku. Nykyaikaisen teknisen tiedon lisäksi tarinassa etsitään ratkaisumalleja vanhoista osin jo ehkä unohtumaan päässeistä perinteisistä menetelmistä ja materiaaleista. Korkeaa teknologiaa edustavien aurinkoenergiasovellutusten rinnalla kehitetään esimerkiksi savirakentamisen menetelmiä, suositaan pellavaöljymaalaa ja hyödynnetään käytettyjä ikkunalaseja ja lavuaareja.

Paluuta menneisyyteen

Siinä missä median tuottama ekokylätarina kertoo tietoyhteiskunnan kanssa linjassa kulkevasta tulevaisuudesta ja edistyksestä, suuntautuu ekoyhteisötarina menneisyyteen. Siinä palataan juurille. Ekoyhteisöt esitetään paikkoina, joissa kulutus- ja saalistusyhteiskuntaan kyllästyneet ihmiset pyrkivät siirtymään ajassa taaksepäin aikaan, jolloin Suomi oli vielä pääosin agraariyhteiskunta. Ekoyhteisötarinan toimijat ovat kulutusyhteiskuntaan turhautuneita ja/tai siitä syrjäytyneitä kansalaisia. Yhteisöissä he tavoittelevat pitkälti omavaraisuutta tuottamalla itse ravintonsa ja keräilemällä luonnon antimia. Ekoyhteiselämä näyttäytyy askeettisena. Kaikesta saastuttavasta ja luonnonvaroja kuluttavasta teknologiasta pyritään eroon, mikä osaltaan tekee omavaraisuuteen pyrkivästä arkipäivän työstä raskasta. Uusinta ympäristöä säästävää teknologiaa sen sijaan käytetään hyväksi ja globaalia tietoverkkoakin rakennetaan.

Yhteisötarinan toimijoita ei esitetä asiantuntijoina, asiantuntijuutta etsitään pikemminkin menneiltä sukupolvilta. Siinä missä ekokylätarina kertoo teknologisesta kehityksestä ja teknisesti taitavista ihmisistä, kuvaa ekoyhteisötarina ihmisiä pääosin arkipäiväisten ja alkeellisten askareiden äärellä, eikä heidän oma asiantemuksensa aina riitä edes niiden suorittamiseen. Toisin kuin vallitsevan kulttuurin 'Suomi tietoyhteiskunnaksi' – tavoitteessa, ekoyhteisötarinassa arvoa annetaan ennen kaikkea kädentaidoille.

Ekoyhteisötarina tuo esiin elämäntapaa, joka ei organisoidu ydinperhemallin mukaan. Tässäkin voidaan nähdä osittain suuntaus kohti menneitä aikoja, agraariyhteiskuntaa, jolloin monta sukupolvea saattoi elää saman katon alla. Yhteisöissä elää enemmän naisia kuin miehiä ja perinteistä sukupuolen mukaista työnjakoa kyseenalaistetaan. Erilaisista taustoista lähtöisin olevien ihmisten yhteiselämä ei kuitenkaan näyttäydy kovin auvoisena, vaan päinvastoin, sen sujuminen muodostuu suurimmaksi haasteeksi yhteiselämässä. Ekoyhteisöihin muuttaa ekologisen elämän motivoimien 'kunnan' kansalaisten lisäksi epämääräistä porukkaa, joka tavoittelee ekoyhteiselämästä jotain muuta kuin ekologista elämäntapaa.

Ekoyhteisötarina haastaa siis vallitsevaa kulttuuria monella tavalla. Pirita Juppi, Jukka Peltokoski ja Miikka Pyykkönen ovat tutkineet vuosituhaten vaihteen vastakulttuurisia ilmiöitä, joissa jaetut merkitykset, arvot ja normit ovat vastakkaisia tai vaihtoehtoisia ”valta- tai emokulttuurin” vallitseviksi oletetuille merkityksille ja arvoille (Juppi & al. 2003, 6). Tämä vastakulttuurinen liikehdintä on saanut alkunsa pääosin juuri ympäristösuojelullisista lähtökohdista. Median kertoman tarinan mukaan ekoyhteisöissä asuu syvällisemmin vihreää väkeä kuin ekokylissä, mutta ei sentään ’ihän linkolalaisia’ sielläkään. Ekoyhteisötarinassa jaetut merkitykset koskevat muun muassa omavaraisuutta ja vaihtotaloutta. Niiden tavoittelu on ristiriidassa vallitsevaan kulttuuriin nähden, joka korostaa ’rahamaailman’ arvojen mukaista taloudellista rationaliteettia. Paikallisuus haastaa globaalia.

Merkillepantavaa on, että joukkoviestimien välittämä tarina ei esitä ekoyhteisöjä poliittisena liikkeenä. Enemmänkin yhteisöjen elämää kummastellaan. Menestyäkseen taloudellisesti median on usinnettava sellaista arvomaailmaa, jonka sen lukijat kokevat omakseen ja hyväksyvät (esim. Chen & Meindl 1991; Kellner 1998). Siten ekoyhteisötarinasta muodostuu paikoitellen kertomus oudoista ilmiöistä. Toisin kuin ekokylissä elettyä elämä, ekoyhteisöelämä ei näyttäyty kaikille ’normaaleille’ ihmisille varteenotettavana vaihtoehtona. Tarinoissa tapahtuva kategorisointi ja stereotypisointi tuottaa ja vahvistaa toiseutta esittämällä marginaalissa olevien ryhmien päämääriä ja ajatuksia epäsuotuisassa valossa (esim. Pyykkönen 2003; Jokinen et al. 2004). Ekoyhteisöt näyttävät, jos ei nyt ihan vallitsevalle kulttuurille uhkaavina, mutta hieman epäolennaisina ja outoina.

Lopuksi

Mediateksteistä voidaan lukea kulttuurisia tarinoita, jotka kertovat vallalla olevista näkemyksistä ja normeista. Kulttuuriset tarinat kerrotaan valtaa pitävien näkökulmasta ja siten ne auttavat ylläpitämään tietynlaisia käsityksiä tavoiteltavista asioiden tiloista ja elämän kuluista. Ne kertovat siitä, mikä kulttuurissa määrittäytyy keskeiseksi ja mikä marginaaliseksi. Tämän tutkimuksen perusteella mediateksteistä on luettavissa ainakin

kahdenlaisia tarinoita ekologisesta asumisesta ja elämäntavasta. Mediatekstit puhuvat ekokylistä silloin kun tarkastelun kohteena on uudisrakennushanke, jossa kiinnitetään erityistä huomiota rakentamisen ja asumisen ekologisuuteen. Ekoyhteisöistä puhutaan puolestaan silloin kun kohteena on jokin asuinyhteisö, useimmiten kommuunityyppinen, jossa noudatetaan jonkin asteiseen omavaraisuuteen pyrkivää ekologista elämäntapaa. Media käsittelee siis ekokyliä ja ekoyhteisöitä selkeästi eri tavoin. Ekokylät esitetään edistyskellisinä normaaleille perheille soveliaina asuinympäristöinä, joissa eletään tervejärkisesti ihan tavallista elämää. Ekoyhteisöitä sen sijaan ei esitetä näin houkuttelevassa valossa.

Kulttuurinen tarina kertoo ekokyläasumisen olevan suositeltava ja tulevaisuudessa yleistynyt asumismuoto. Ekokylät sopivat mainiosti tietoyhteiskuntatavoitteisiin. Niissä asuu valistunutta ja teknisesti asiantuntevaa väkeä ja niissä harjoitetaan edistyskellistä uuden teknologian käyttöönottoa. Ekokylähankkeet edistävät yhteisöllisyyttä. Kylissä asuvat ihmiset oppivat jo suunnittelu- ja rakennusvaiheessa tuntemaan tulevat naapurinsa, joiden kanssa tehdään talkootöitä ja hoidetaan yhdessä lapsia. Näin ekokyläasuminen näyttäytyy myös yhdenlaisena ratkaisuna ongelmallisiksi koettuihin urbaanien asuinalueiden tuottamiin irrallisuuden ja yksinäisyyden kokemuksiin. Ekokylissä asutaan 'normaalisti' ydinperheittäin ja käydään töissä kodin ulkopuolella. Tarina kertoo, että ekokylärakentamisesta muodostuu tulevaisuuden trendi, missä Suomi kulkee paikoin hieman jälkijunassa. Tarina ei kuitenkaan kerro mitään siitä, miten esimerkiksi ikääntyvät tai tietoyhteiskunnasta syrjäytyvät ihmiset tulevaisuudessa elävät.

Ekoyhteisöitä koskeva kulttuurinen tarina puolestaan tuo julki juurille palaamisen teemaa. Ympäristötietoiset kulutus- ja kilpailuyhteiskuntaan turhautuneet, sekä työelämästä syystä tai toisesta syrjäytyneet ihmiset muuttavat kommuunityyppisiin yhteisöihin, joissa he elävät yksikertaisesti tehden työtä pääsiallisesti käsillään. Suunta on kohti menneisyyden agraariyhteiskuntaa. Ekoyhteisötarinan toimijoilta puuttuu asiantuntijuus, eikä tarina ole linjassa tietoyhteiskuntatavoitteiden kanssa. Se haastaa vallitsevaa kulttuuria monella ulottuvuudella. Se esimerkiksi tukee omavaraisuutta ja vaihtotaloutta rahataloutta vastaan, yhteisöllistä kommuunityyppistä asumismuotoa

ydinperhemallia vastaan, sekä paikallisuutta 'globaalia' vastaan. Menestyäkseen taloudellisesti median on uusinnettava sellaista arvomaailmaa, jonka sen lukijat kokevat omakseen ja hyväksyvät. Siten ekoyhteisötarinasta muodostuu paikoitellen kertomus oudoista ilmiöistä. Toisin kuin ekokylissä elettyvä elämä, ekoyhteisöelämä ei näyttäydy kaikille 'normaaleille' ihmisille varteenotettavana vaihtoehtona. Median välittämä tarina ei kuitenkaan esitä ekoyhteisöjä poliittisena liikkeenä, yhteisöjen elämää vain hieman ihmetellään.

Lähteet

Alasuutari, P. (1994) *Laadullinen tutkimus*. Vastapaino, Tampere.

Eriksson, P. ja Vehviläinen, M. (toim.) (1999): *Tietoyhteiskunta seisakkeella: teknologia, strategiat ja paikalliset tulkinnat*. SoPhi Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Berger, P. & Luckmann, T. (1966) *Social Construction of Knowledge: A Treatise on the Sociology of Knowledge*. Doubleday, New York.

Bruner, J. (1986). *Actual Minds, Possible Worlds*. Harvard University Press, Cambridge, MA.

Bruner, J. (1990) *Acts of Meaning*. Harvard UP: Cambridge, Mass.

Chen, C. & Meindl, J. (1991) The Construction of Leadership Images in the Popular Press: The Case of Donald Burr and People Express. *Administrative Science Quarterly*, 36, 521-551

Fairclough, N. (1997): *Miten media puhuu*. Vastapaino, Tampere.

Jokinen, A., Huttunen, L. & Kulmala, A. (toim.) (2004) *Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista*. Gaudeamus, Helsinki.

Juppi, P., Peltokoski, J. & Pyykkönen, M. (toim.) (2003): *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosikymmenen vaihteessa*. SoPhi Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

- Kantola, A. (1998): Tärkeintä on olla aito. Poliittisten uutisten dramaturgia. Teoksessa Kantola, A., Moring, I. & Väliaverronen, E. (toim): *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Tammer-Paino Oy, Tampere, 123-148.
- Katila, S. & Meriläinen, S. (1999) A Serious Researcher or Just an Other Nice Girl? Doing Gender in a Male-Dominated Scientific Community. *Gender, Work and Organization*, 6(3), 163-173.
- Kellner, D. (1998): *Mediakulttuuri*. Tampere. Vastapaino
- Lämsä, A-M. & Sintonen, T. (2001) A Discursive Approach to Understanding Women in Working Life. *Journal of Business Ethics*. 34: 255-267.
- Lämsä, Anna-Maija & Tiensuu, Tanja (2002) Representations of the Woman Leader in Finnish Business Media Artic-les. *Business Ethics: A European Review*, 363-374.
- Moisander, J. & Pesonen, S. (2002): Narratives of Sustainable Ways of Living: Constructing the Self and the Other as a Green Consumer. *Management Decision*, 40(4), 329-342.
- Mackenzie, D. & Wajcman, J. (Eds.) (1985) *The Social Shaping of Technology. How the Refrigerator Got Its Hum*. Open University Press, Milton Keynes.
- Polkinghorne, D.E. (1988) *Narrative Knowing and the Human Sciences*. State University of New York Press, Albany.
- Pyykkönen, M. (2003): Identiteetti liikkeessä. Teoksessa Juppi, P., Peltokoski, J. & Pyykkönen M. (toim.): *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhannen vaihteessa*. SoPhi Jyväskylän Yliopisto, Jyväskylä.
- Rappaport, J. (1995) Empowerment Meets Narrative: Listening to Stories and Creating Settings. *American Journal of Community Psychology*, 23(5), 795-807.
- Rappaport, J. (2000) Community Narratives: Tales of Terror and Joy. *American Journal of Community Psychology*. 28(1), 1-24.
- Richardson, L. (1995) Narrative and Sociology, In Van Maanen, J. (ed.) *Representation in Ethnography*. Sage, London.
- Tienari, J., Meriläinen, S. & Lang, G. (2004) ”Naiskiintiöt” mediassa: Ikkuna suomalaisen työelämän tasa-arvokeskusteluun. *Naistutkimus*, 4, 84-95.
- Tienari, J., Holgersson, C., Meriläinen, S. & Höök, P. (2005) *Swedish and Finnish Leadership Compared: Representations of Gender in the Media*. Paper presented at the 18th Scandinavian Academy of Management (NFF) Meeting, Aashus School of Business, Denmark, August 18-20.

Vehviläinen, M. & Eriksson, P. (1999) Teknologia, strategiat ja paikalliset tulkinnat. Teoksessa Eriksson, P. & Vehviläinen, M. (toim.) *Tietoyhteiskunta seisakkeella: teknologia, strategiat ja paikalliset tulkinnat*. SoPhi, Jyväskylä, 7-26.

Vehviläinen, M. (2002) Teknologinen nationalismi. Teoksessa Gordon, T., Komulainen, K. ja Lempiäinen, K. (toim.): *Suomineiton hei! Kansallisuuden sukupuoli*. Vastapaino, Tampere, 211-229.

A-SARJA: VÄITÖSKIRJOJA - DOCTORAL DISSERTATIONS. ISSN 1237-556X.

- A:229. PETER GABRIELSSON: Globalising Internationals: Product Strategies of ICT Companies. 2004. ISBN 951-791-825-9, ISBN 951-791-826-7 (Electronic dissertation).
- A:230. SATU NURMI: Essays on Plant Size, Employment Dynamics and Survival. 2004. ISBN 951-791-829-1, ISBN 951-791-830-5 (Electronic dissertation).
- A:231. MARJA-LIISA KURONEN: Vakuutusehtotekstin uudistamisprosessi, matkalla alamaista asiakkaaksi. 2004. ISBN 951-791-833-X, ISBN 951-791-834-8 (Electronic dissertation).
- A:232. MIKA KUISMA: Erilaistuminen vai samanlaistuminen? Vertaileva tutkimus paperiteollisuusyhtiöiden ympäristöjohtamisesta. 2004. ISBN 951-791-835-6, ISBN 951-791-836-4 (Electronic dissertation).
- A:233. ANTON HELANDER: Customer Care in System Business. 2004. ISBN 951-791-838-0.
- A:234. MATTI KOIVU: A Stochastic Optimization Approach to Financial Decision Making. 2004. ISBN 951-791-841-0, ISBN 951-791-842-9 (Electronic dissertation).
- A:235. RISTO VAITTINEN: Trade Policies and Integration – Evaluations with CGE -models. 2004. ISBN 951-791-843-7, ISBN 951-791-844-5 (Electronic dissertation).
- A:236. ANU VALTONEN: Rethinking Free Time: A Study on Boundaries, Disorders, and Symbolic Goods. 2004. ISBN 951-791-848-8, ISBN 951-791-849-6 (Electronic dissertation).
- A:237. PEKKA LAURI: Human Capital, Dynamic Inefficiency and Economic Growth. 2004. ISBN 951-791-854-2, ISBN 951-791-855-0 (Electronic dissertation).
- A:238. SAMI JÄRVINEN: Essays on Pricing Commodity Derivatives. 2004. ISBN 951-791-861-5, ISBN 951-791-862-3 (Electronic dissertation).
- A:239. PETRI I. SALONEN: Evaluation of a Product Platform Strategy for Analytical Application Software. 2004. ISBN 951-791-867-4, ISBN 951-791-868-2 (Electronic dissertation).
- A:240. JUHA VIRRANKOSKI: Essays in Search Activity. 2004. ISBN 951-791-870-4, ISBN 951-791-871-2 (Electronic dissertation).
- A:241. RAUNI SEPPOLA: Social Capital in International Business Networks. Confirming a Unique Type of Governance Structure. 2004. ISBN 951-791-876-3, ISBN 951-791-877-1 (Electronic dissertation).
- A:242. TEEMU SANTONEN: Four Essays Studying the Effects of Customization and Market Environment on the Business Success of Online Newspapers in Finland. 2004. ISBN 951-791-878-X, ISBN 951-791-879-8 (Electronic dissertation).
- A:243. SENJA SVAHN: Managing in Different Types of Business Nets: Capability Perspective. 2004. ISBN 951-791-887-9.

- A:244. JUKKA MÄKINEN: John Rawlsin oikeudenmukaisuuskäsityksen merkitys normatiiviselle taloustieteelle. 2004. ISBN 951-791-889-5, ISBN 951-791-890-9 (Electronic dissertation).
- A:245. ERJA KETTUNEN: Regionalism and the Geography of Trade Policies in EU-ASEAN Trade. 2004. ISBN 951-791-891-7, ISBN 951-791-892-5 (Electronic dissertation).
- A:246. OLLI-PEKKA RUUSKANEN: An Econometric Analysis of Time Use in Finnish Households. 2004. ISBN 951-791-893-3, ISBN 951-791-894-1 (Electronic dissertation).
- A:247. HILPPA SORJONEN: Taideorganisaation markkinaorientaatio. Markkinaorientaation edellytykset ja ilmeneminen esitystaideorganisaation ohjelmistosuunnittelussa. 2004. ISBN 951-791-898-4, ISBN 951-791-899-2 (Electronic dissertation).
- A:248. PEKKA KILLSTRÖM: Strategic Groups and Performance of the Firm - Towards a New Competitive Environment in the Finnish Telecommunications Industry. 2005. ISBN 951-791-904-2, ISBN 951-791-905-0 (Electronic dissertation).
- A:249. JUHANI YLIKERÄLÄ: Yrityshautomokokemuksen vaikutukset tradenomiopiskelijan yrittäjäjauran syntyyn ja kehittymiseen. Yrityshautomotoiminta liiketalouden alan ammattikorkeakoulun yrittäjäkoulutuksessa. 2005. ISBN 951-791-910-7.
- A:250. TUURE TUUNANEN: Requirements Elicitation for Wide Audience End-Users. 2005. ISBN 951-791-911-5, ISBN 951-791-912-3 (Electronic dissertation).
- A:251. SAMULI SKURNIK: Suomalaisen talousmallin murros. Suljetusta sääntelytaloudesta kaksinaapaiseen globaalitalouteen. 2005. ISBN 951-791-915-8, ISBN 951-791-916-6 (Electronic dissertation).
- A:252. ATSO ANDERSÉN: Essays on Stock Exchange Competition and Pricing. 2005. ISBN 951-791-917-4, ISBN 951-791-918-2 (Electronic dissertation).
- A:253. PÄIVI J. TOSSAVAINEN: Transformation of Organizational Structures in a Multinational Enterprise. The case of an enterprise resource planning system utilization. 2005. ISBN 951-791-940-9, ISBN 951-791-941-7 (Electronic dissertation).
- A:254. JOUNI LAINE: Redesign of Transfer Capabilities. Studies in Container Shipping Services. 2005. ISBN 951-791-947-6, ISBN 951-791-948-4 (Electronic dissertation).
- A:255. GILAD SPERLING: Product, Operation and Market Strategies of Technology-Intensive Born Globals. The case of Israeli Telecommunication Born Globals. 2005. ISBN 951-791-954-9, ISBN 951-791-954-9 (Electronic dissertation).
- A:256. ARLA JUNTUNEN: The Emergence of a New Business Through Collaborative Networks – A Longitudinal Study In The ICT Sector. 2005. ISBN 951-791-957-3.
- A:257. MIRJAMI LEHIKONEN: Kuluttajan suhdemotivaatio päivittäistavaroihin. Miksi äiti liittyy Piltti-piiriin? 2005. ISBN 951-791-925-5, ISBN 951-791-926-3 (Electronic dissertation).
- A:258. JOUKO KINNUNEN: Migration, Imperfect Competition and Structural Adjustment. Essays on the Economy of the Åland Islands. 2005. ISBN 951-791-931-X, ISBN 951-791-932-8 (Electronic dissertation).
- A:259. KIRSTI KUISMA: Essays in Foreign Aid, Conflicts, and Development. 2005. ISBN 951-791-933-6, ISBN 951-791-960-3 (Electronic dissertation).

- A:260. SAMI KORTELAINEN: *Innovating at the Interface. A Comparative Case Study of Innovation Process Dynamics and Outcomes in the Public-private Context.* 2005
ISBN 951-791-938-7, ISBN 951-791-939-5 (e-version).
- A:261. TAINA VUORELA: *Approaches to a Business Negotiation Case Study: Teamwork, Humour and Teaching.* 2005. ISBN 951-791-962-X, ISBN 951-791-963-8 (e-version).
- A:262. HARRI TOIVONEN: *Modeling, Valuation and Risk Management of Commodity Derivatives.* 2005. ISBN 951-791-964-6, ISBN 951-791-965-4 (e-version).
- A:263. PEKKA SÄÄSKILAHTI: *Essays on the Economics of Networks and Social Relations.* 2005.
ISBN 951-791-966-2, ISBN 951-791-967-0 (e-version).
- A:264. KATARIINA KEMPPAINEN: *Priority Scheduling Revisited – Dominant Rules, Open Protocols, and Integrated Order Management.* 2005.
ISBN 951-791-968-9, ISBN 951-791-969-7 (e-version).
- A:265. KRISTIINA KORHONEN: *Foreign Direct Investment in a Changing Political Environment. Finnish Investment Decisions in South Korea.* 2005.
ISBN 951-791-973-5, ISBN 951-791-974-3 (e-version).
- A:266. MARKETTA HENRIKSSON: *Essays on Euro Area Enlargement.* 2006. ISBN 951-791-988-3, ISBN 951-791-989-1 (e-version).
- A:267. RAIMO VOUTILAINEN: *In Search for the Best Alliance Structure Banks and Insurance Companies.* 2006. ISBN 951-791-994-8, ISBN 951-791-995-6 (e-version).
- A:268. ANTERO PUTKIRANTA: *Industrial Benchmarks: From World Class to Best in Class. Experiences from Finnish Manufacturing at Plant Level.* 2006. ISBN 951-791-996-4, ISBN 951-791-997-2 (e-version).
- A:269. ELINA OKSANEN-YLIKOSKI: *Businesswomen, Dabblers, Revivalists, or Conmen? Representation of selling and salespeople within academic, network marketing practitioner and media discourses.* 2006. ISBN 951-791-998-0, ISBN 951-791-99-9. (e-version).
- A:270. TUIJA VIRTANEN: *Johdon ohjausjärjestelmät muuttuvassa toimintaympäristössä.* 2006.
ISBN 952-488-000-8, ISBN 952-488-001-6 (e-version).
- A:271. MERJA KARPPINEN: *Cultural Patterns of Knowledge Creation. Finns and Japanese as Engineers and Poets.* 2006. ISBN-10: 952-488-010-5, ISBN-13: 978-952-488-010.
E-version: ISBN-10: 952-488-011-3, ISBN-13: 978-952-488-011-4.
- A:272. AKSELI VIRTANEN: *Biopoliittisen talouden kritiikki.* 2006.
E-version: ISBN-10: 952-488-012-1, ISBN-13: 978-952-488-012-1.
- A:273. MARIA JOUTSENVIRTA: *Ympäristökeskustelun yhteiset arvot. Diskurssianalyysi Enson ja Greenpeacen ympäristökirjoituksista.* 2006.
ISBN-10: 952-488-013-X, ISBN-13: 978-952-488-013-8.
E-version: ISBN-10: 952-488-014-8, ISBN-13: 978-952-488-014-5.
- A:274. ELIAS RANTAPUSKA: *Essays on Investment Decisions of Individual and Institutional Investors.* 2006. ISBN-10: 952-488-029-6, ISBN-13: 978-952-488-029-9.
E-version: ISBN-10: 952-488-030-X, ISBN-13: 978-952-488-030-5.

- A:275. MIKKO JALAS: *Busy, Wise and Idle Time. A Study of the Temporalities of Consumption in the Environmental Debate.* 2006.
ISBN-10: 952-488-036-9, ISBN-13: 978-952-488-036-7.
E-version: ISBN-10: 952-488-037-7, ISBN-13: 978-952-488-037-4.
- A:276. ANNE ÄYVÄRI: *Käsityöyrittäjien verkosto-osaaminen.* 2006.
ISBN-10: 952-488-042-3, ISBN-13: 978-952-488-042-8.
- A:277. KRISTIINA MÄKELÄ: *Essays On Interpersonal Level Knowledge Sharing Within the Multi-national Corporation.* 2006.
ISBN-10: 952-488-045-8, ISBN-13: 978-952-488-045-9.
E-version: ISBN-10: 952-488-050-4, ISBN-13: 978-952-488-050-3.
- A:278. PERTTI PULKKINEN: *A Stepwise Refinement Approach to Approximating the Pareto Surface in Nonlinear Multiobjective Optimisation.* 2006.
ISBN-10: 952-488-054-7, ISBN-13: 978-952-488-054-1.
- A:279. SINIKKA PESONEN: *Luonto liiketoiminnassa ja ekologia elämäntavassa. Kertomuksia muutoksen mahdollisuuksista ja mahdottomuuksista.* 2006.
ISBN-10: 952-488-060-1, ISBN-13: 978-952-488-060-2.
E-version: ISBN-10: 952-488-061-X, ISBN-13: 978-952-488-061-9.

B-SARJA: TUTKIMUKSIA - RESEARCH REPORTS. ISSN 0356-889X.

- B:54. JARMO ERONEN: *Kielten välinen kilpailu: Taloustieteellis-sosiolingvistinen tarkastelu.* 2004.
ISBN 951-791-828-3.
- B:47. PÄIVI KARHUNEN – RIITTA KOSONEN – MALLA PAAJANEN: *Gateway-käsitteen elinkaari Venäjän-matkailussa. Etelä-Suomi Pietarin-matkailun väylänä.* 2004. ISBN 951-791-846-1, korjattu painos.
- B:55. TAISTO MIETTINEN: *Veron minimointi yritysjärjestelyissä.* 2004. ISBN 951-791-856-9.
- B:56. SOILE TUORINSUO-BYMAN: *Part-Time Work, Participation and Commitment.*
ISBN 951-791-866-6.
- B:57. PIIA HELISTE – RIITTA KOSONEN – KAROLIINA LOIKKANEN: *Kaksoiskaupunkija vai kaupunkipareja? Tapaustutkimukset: Helsinki–Tallinna, Tornio–Haaparanta, Imatra–Svetogorsk.* 2004. ISBN 951-791-886-0.
- B:58. JARMO ERONEN: *Central Asia – Development Paths and Geopolitical Imperatives.* 2005
ISBN 951-791-906-9.
- B:59. RIITTA KOSONEN – MALLA PAAJANEN – NOORA REITTU: *Etelä-Suomi venäläisten turistien länsimatkailussa.* 2005. ISBN 951-791-942-5.
- B:60. KARI LILJA (ed.): *The National Business System in Finland: Structure, Actors and Change.* 2005. ISBN 951-791-952-2.
- B:61. HANNU KAIPIO – SIMO LEPPÄNEN: *Distribution Systems of the Food Sector in Russia: The Perspective of Finnish Food Industry.* 2005.
ISBN 951-791-923-9, ISBN 951-791-924-7 (Electronic research reports).

- B:62. OLLI KOTILA: Strateginen henkilöstöjohtaminen ja yrityksen tuloksellisuus. Cranet-projekti. 2005. ISBN 951-791-934-4, ISBN 951-791-935-2 (Electronic research reports).
- B:63. KATARIINA JUVONEN – HELENA KANGASHARJU – PEKKA PÄLLI (toim.): Tulevaisuuspuhetta. 2005. ISBN 951-791-936-0, ISBN 951-791-937-9 (Electronic research reports).
- B:64. JOHANNA LOGRÉN – JOAN LÖFGREN: Koukussa yrittäjyyteen. Suomalaisten ja venäläisten naisyrittäjien motiiveja ja haasteita. 2005. ISBN 951-791-975-1, ISBN 951-791-976-X (e-version).
- B:65. HANS MÄNTYLÄ – PERTTI TIITTULA – MAARET WAGER (TOIM.): Pää hetkeksi pinnan alle. Akateeminen melontamatka. 2006. ISBN 951-791-982-4.
- B:66. KRISTIINA KORHONEN WITH ERJA KETTUNEN & MERVI LIPPONEN: Development of Finno-Korean Politico-Economic Relations. 2005. 951-791-984-0, ISBN 951-791-985-9 (e-version).
- B:67. RIITTA KOSONEN – MALLA PAAJANEN – NOORA REITTU: Gateway-matkailu tuottaa uusia matkailualueita. 2006. ISBN 951-791-986-7, ISBN 951-791-987-5 (e-version).
- B:68. ANU H. BASK – SUSANNA A. SAIRANEN: Helsingin kauppakorkeakoulun tohtorit työelämässä. 2005. ISBN 951-791-991-3, ISBN 951-791-992-1 (e-version).
- B:69. OKSANA IVANOVA – HANNU KAIPIO – PÄIVI KARHUNEN–SIMO LEPPÄNEN – OLGA MASHKINA – ELMIRA SHARAFUTDINOVA – JEREMY THORNE: Potential for Enterprise Cooperation between Southeast Finland and Northwest Russia. 2006. ISBN 952-488-007-5.
- B:70. Virpi Serita (toim.)–Maria Holopainen–Liisa Koikkalainen–Jere Leppäniemi–Seppo Mallenius–Kari Nousiainen – Anu Penttilä – Outi Smedlund: Suomalais-japanilaista viestintää yrityselämässä. Haastattelututkimus yhteistoiminnan edellytyksistä suomalais-japanilaisessa liiketoimintaympäristössä. 2006. ISBN-10: 952-488-015-6, ISBN-13: 978-952-488-015-2. E-versio: ISBN-10 952-488-016-4, ISBN-13: 978-952-488-016-9.
- B:71. ARTO LINDBLOM: Arvoa tuottava kauppiasyrittäjyys ketjuliiketoiminnassa. 2006. ISBN-10: 952-488-031-8, ISBN-13: 978-952-488-031-2. E-versio: 952-488-032-6, ISBN-13: 978-952-488-032-9.
- B:72. Helsingin kauppakorkeakoulun tohtorit 2001-2006. 2006. ISBN-10: 952-488-034-2, ISBN-13: 978-952-488-034-3. E-versio: ISBN-10: 952-488-046-6, ISBN-13: 978-952-488-046-6.
- B:73. RIITTA KOSONEN – ALPO TANI: Kohti laajentuvia kotimarkkinoita vai rajallisia kasvukeskuksia? Suuret kaupunkiseudut ja suomalaisyritysten kansainvälistyminen Baltiassa. 2006. ISBN-10: 952-488-038-5, ISBN-13: 978-952-488-038-1. E-versio: ISBN-10: 952-488-039-3, ISBN-13: 978-952-488-039-8.
- B:74. KRISTIINA KORHONEN – ERJA KETTUNEN: Pohjoismaiset investoinnit Itä-Aasian tiikeritalouksissa. Kohdemaina Singapore, Hongkong, Etelä-Korea ja Taiwan. 2006. ISBN-10: 952-488-040-7, ISBN-13: 978-952-488-040-4. E-versio: 952-488-041-5, ISBN-13: 978-952-488-041-1.

E-SARJA: SELVITYKSIÄ - REPORTS AND CATALOGUES. ISSN 1237-5330.

E:103. Research Catalogue 2002 – 2004. Projects and Publications. 2005. ISBN 951-791-837-2.

E:104. JUSSI KANERVA – KAIJA-STIINA PALOHEIMO (ed.): New Business Opportunities for Finnish Real Estate and ICT Clusters. 2005. ISBN 951-791-955-7.

N-SARJA: HELSINKI SCHOOL OF ECONOMICS. MIKKELI BUSINESS CAMPUS PUBLICATIONS. ISSN 1458-5383

N:36. MAARIT UKKONEN: Yrittäjyysmotivaatio ja yrittäjyysasenteet Helsingin kauppakorkeakoulun BScBa -tutkinto-opiskelijoiden ja Mikkelin ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskuudessa. 2004. ISBN 951-791-874-7.

N:37. MIKKO SAARIKIVI: Helsingin kauppakorkeakoulun henkilöstön yrittäjyysmotivaatio ja yrittäjyysasenteet vuonna 2004. 2004. ISBN 951-791-882-8.

N:38. MIKKO SAARIKIVI: Helsinki-Tallinn: The Twin City of Science Interreg III A Project. 2004. ISBN 951-791-883-6.

N:39. MIKKO SAARIKIVI: Tieteen kaksoiskaupunki Helsinki-Tallinna Interreg III A -projekti. 2004. ISBN 951-791-884-4.

N:40. TOM LAHTI: The Role of Venture Capital in Filling the Equity Gap. An Analysis of Policy Issues. 2004. ISBN 951-791-885-2.

N:41. VESA KOKKONEN: Etelä-Savon yritysten ulkomaankauppa 2003. 2004. ISBN 951-791-897-6.

N:42. MAARIT UKKONEN – MIKKO SAARIKIVI – ERKKI HÄMÄLÄINEN: Selvitys Uudenmaan yrityshautomoyritysten mentorointitarpeista. 2005. ISBN 951-791-900-X.

N:43. JOHANNA LOGRÉN: Suomalaiset ja venäläiset naisyrittäjät. Naisyrittäjien yhteistyöohjelmien (vv. 2000-2004) vaikuttavuus. 2005. ISBN 951-791-945-X.

N:44. VESA KOKKONEN: Yrittäjyyskoulutuksen vaikuttavuus. 2005. ISBN 951-791-971-9.

N:45. VESA KOKKONEN: Mikkelin ammattikorkeakoulun opetushenkilökunnan yrittäjyysasenteet. 2005. ISBN 951-791-972-7.

N:46. SIRKKU REKOLA: Kaupallinen ystäväisyys - sosiaalinen vuorovaikutus päivittäistavarakaupan lähimyyvälän kilpailuetuna. 2006. ISBN 951-791-990-5.

N:47. RIIKKA PIISPA – ASKO HÄNNINEN: Etelä-Savo ja näkökulmia e-työn kehittämiseen. Tutkimus e-työn tilasta ja e-työhankkeiden toteutusmahdollisuuksista etelä-savossa. 2006. ISBN 951-791-993-X.

N:48. VESA KOKKONEN: Vientiohjelmien vaikuttavuus. 2006. ISBN 952-488-002-4.

- N:49. RAMI PIIPPONEN: Helsingin kauppakorkeakoulun opiskelijoiden ja sieltä vuonna 2000 valmistuneiden maistereiden yrittäjyysasenteet vuonna 2004. 2006. ISBN 952-488-004-0.
- N:50. VESA KOKKONEN: Oma yritys – koulutusohjelman vaikuttavuus. 2006. ISBN-10: 952-488-017-2, ISBN-13: 978-952-488-017-6.
- N:51. VESA KOKKONEN: Firma – koulutusohjelman vaikuttavuus. 2006. ISBN-10: 952-488-018-0, ISBN-13: 978-952-488-018-3.
- N:52. VESA KOKKONEN: Asiantuntijayrittäjyyden erikoispiirteet. 2006. ISBN-10: 952-488-019-9, ISBN-13: 978-952-488-019-0.
- N:53. MIKKO SAARIKIVI – VESA KOKKONEN: Pääkaupunkiseudun ja Hämeen ammattikorkeakoulujen alumnien yrittäjyysmotivaatio ja yrittäjyysasenteet vuonna 2005. 2006. ISBN-10: 952-488-024-5, ISBN-13: 978-952-488-024-4.
- N:54. MIKKO SAARIKIVI – VESA KOKKONEN: Yrittäjyysmotivaatio ja yrittäjyysasenteet ammattikorkeakouluissa vuonna 2005. Kansainväliset opiskelijat. 2006. ISBN-10: 952-488-025-3, ISBN-13: 978-952-488-025-1.
- N:55. MIKKO SAARIKIVI – VESA KOKKONEN: Yrittäjyysmotivaatio ja yrittäjyysasenteet pääkaupunkiseudun ja Hämeen ammattikorkeakouluissa vuonna 2005. Suomenkieliset opiskelijat. 2006. ISBN-10: 952-488-026-1, ISBN-13: 978-952-488-026-8.
- N:56. MIKKO SAARIKIVI – VESA KOKKONEN: Pääkaupunkiseudun ja Hämeen ammattikorkeakoulujen opetushenkilökunnan yrittäjyysasenteet. 2006. ISBN-10: 952-488-027-X, ISBN-13: 978-952-488-027-5.
- N:57. MIKKO SAARIKIVI – VESA KOKKONEN: Yrittäjyysmotivaatio ja yrittäjyysasenteet pääkaupunkiseudun ja Hämeen ammattikorkeakouluissa vuonna 2005. Mukana HAMKin sisäinen tutkimus. 2006. ISBN-10: 952-488-028-8, ISBN-13: 978-952-488-028-2.
- N:58. MIRVA NORÉN: PK-yrityksen johtajan rooli sosiaalisen pääoman edistäjänä. 2006. ISBN-10: 952-488-033-4, ISBN-13: 978-952-488-033-6.
- N:59. TOMI HEIMONEN – MARKKU VIRTANEN: Liiketoimintaosaaminen Itä-Suomessa. 2006. ISBN-10: 952-488-044-X, ISBN-13: 978-952-488-044-2.
- N:60. JOHANNA GRANBACKA – VESA KOKKONEN: Yrittäjyys ja innovaatioiden kaupallistaminen. Opintokokonaisuuden vaikuttavuus. 2006. ISBN-10: 952-488-057-1, ISBN-13: 978-952-488-057-2.

W-SARJA: TYÖPAPEREITA - WORKING PAPERS . ISSN 1235-5674.
ELECTRONIC WORKING PAPERS, ISSN 1795-1828.

- W:363. OSSI LINDSTRÖM – ALMAS HESHMATI: Interaction of Real and Financial Flexibility: An Empirical Analysis. 2004. ISBN 951-791-827-5 (Electronic working paper).
- W:364. RAIMO VOUTILAINEN: Comparing alternative structures of financial alliances. 2004. ISBN 951-791-832-1 (Electronic working paper).

- W:365. MATTI KELOHARJU – SAMULI KNÜPFER – SAMI TORSTILA: Retail Incentives in Privatizations: Anti-Flipping Devices or Money Left on the Table? 2004. ISBN 951-791-839-9 (Electronic working paper).
- W:366. JARI VESANEN – MIKA RAULAS: Building Bridges for Personalization – A Process View. 2004. ISBN 951-791-840-2 (Electronic working paper).
- W:367. MAIJU PERÄLÄ: Resource Flow Concentration and Social Fractionalization: A Recipe for A Curse? 2004. ISBN 951-791-845-3 (Electronic working paper).
- W:368. PEKKA KORHONEN – RAIMO VOUTILAINEN: Finding the Most Preferred Alliance Structure between Banks and Insurance Companies. 2004. ISBN 951-791-847-X (Electronic working paper).
- W:369. ANDRIY ANDREEV – ANTTI KANTO: A Note on Calculation of CVaR for Student's Distribution. 2004. ISBN 951-791-850-X (Electronic working paper).
- W:370. ILKKA HAAPALINNA – TOMI SEPPÄLÄ – SARI STENFORS – MIKKO SYRJÄNEN – LEENA TANNER : Use of Decision Support Methods in the Strategy Process – Executive View. 2004. ISBN 951-791-853-4 (Electronic working paper).
- W:371. BERTTA SOKURA: Osaamispääoman ulottuvuudet. Arvoa luova näkökulma. 2004. ISBN 951-791-857-7 (Electronic working paper).
- W:372. ANTTI RUOTOISTENMÄKI – TOMI SEPPÄLÄ – ANTTI KANTO: Accuracy of the Condition Data for a Road Network. 2004. ISBN 951-791-859-3 (Electronic working paper).
- W:373. ESKO PENTTINEN: Bundling of Information Goods - Past, Present and Future. ISBN 951-791-864-X. (Electronic working paper).
- W:374. KASIMIR KALIVA – LASSE KOSKINEN: Modelling Bubbles and Crashes on the Stock Market. ISBN 951-791-865-8 (Electronic working paper).
- W:375. TEEMU SANTONEN: Evaluating the Effect of the Market Environment on the Business Success of Online Newspapers. 2004. ISBN 951-791-873-9 (Electronic working paper)
- W:376. MIKKO LEPPÄMÄKI – MIKKO MUSTONEN: Signaling with Externality. 2004. ISBN 951-791-880-1 (Electronic working paper).
- W:377. MIKKO LEPPÄMÄKI – MIKKO MUSTONEN: Signaling and Screening with Open Source Programming. 2004. ISBN 951-791-881-X (Electronic working paper).
- W:378. TUURE TUUNANEN – KEN PEFFERS – CHARLES E. GENGLER: Wide Audience Requirements Engineering (Ware): A Practical Method And Case Study. 2004. ISBN 951-791-889-5. (Electronic working paper).
- W:379. LARS MATHIASSEN – TIMO SAARINEN – TUURE TUUNANEN – MATTI ROSSI: Managing Requirements Engineering Risks: An Analysis and Synthesis of the Literature. 2004. ISBN 951-791-895-X (Electronic working paper).
- W:380. PEKKA KORHONEN – LASSE KOSKINEN – RAIMO VOUTILAINEN: Finding the Most Preferred Alliance Structure between Banks and Insurance Companies from a Supervisory Point of View. 2004. ISBN-951-791-901-8 (Electronic working paper).

- W:381. PEKKA J. KORHONEN – PYRY-ANTTI SIITARI: Using Lexicographic Parametric Programming for Identifying Efficient Units in Dea. 2004. ISBN 951-791-902-6. (Electronic working paper).
- W:382. PEKKA MALO – ANTTI KANTO: Evaluating Multivariate GARCH models in the Nordic Electricity Markets. 2005. ISBN 951-791-903-4 (Electronic working paper).
- W:383. OSSI LINDSTRÖM – ALMAS HESHMATI: Interacting Demand and Supply Conditions in European Bank Lending. 2005. ISBN 951-791-903-4 (Electronic working paper).
- W:384. ANTTI PIRJETÄ – ANTTI RAUTIAINEN: ESO valuation under IFRS 2 – considerations of agency theory, risk aversion and the binomial model. 2005. ISBN 951-791-920-4 (Electronic working paper).
- W:385. MIKA HYÖTYLÄINEN – HANNA ASIKAINEN: Knowledge Management in Designing and Developing ICT Consulting Services. 2005. ISBN 951-791-921-2 (Electronic working paper).
- W:386. PEKKA KORHONEN – LASSE KOSKINEN – RAIMO VOUTILAINEN: A Customer View on the Most Preferred Alliance Structure between Banks and Insurance Companies. 2005. ISBN 951-791-922-0 (Electronic working paper).
- W:387. MIIA ÄKKINEN: Conceptual Foundations of Online Communities. 2005. ISBN 951-791-959-X (Electronic working paper).
- W:388. ANDRIY ANDREEV – ANTTI KANTO – PEKKA MALO: Simple Approach for Distribution Selection in the Pearson System. 2005. ISBN 951-791-927-1 (Electronic working paper).
- W:389. ANDRIY ANDREEV – ANTTI KANTO – PEKKA MALO: On Closed-form Calculation of CVaR. 2005. ISBN 951-791-928-X (Electronic working paper).
- W:390. TUIJA VIRTANEN: Konsernijohtaminen parenting-teorian näkökulmasta. 2005. ISBN 951-791-929-8 (Electronic working paper).
- W:391. JARI VESANEN: What is Personalization? A Literature Review and Framework. 2005. ISBN 951-791-970-0 (Electronic working paper).
- W:392. ELIAS RANTAPUSKA: Ex-Dividend Day Trading: Who, How, and Why? 2005. ISBN 951-791-978-6 (Electronic working paper).
- W:393. ELIAS RANTAPUSKA: Do Investors Reinvest Dividends and Tender Offer Proceeds? 2005. ISBN 951-791-979-4 (Electronic working paper).
- W:394. ELIAS RANTAPUSKA: Which Investors are Irrational? Evidence from Rights Issues. 2005. ISBN 951-791-980-8 (Electronic working paper).
- W:395. PANU KALMI – ANTTI KAUKANEN: Workplace Innovations and Employee Outcomes: Evidence from a Representative Employee Survey. 2005. ISBN 951-791-981-6 (Electronic working paper).
- W:396. KATHRIN KLAMROTH – KAISA MIETTINEN: Interactive Approach Utilizing Approximations of the Nondominated Set. 2005. ISBN 951-791-983-2 (Electronic working paper).

- W:397. MIKA HYÖTYLÄINEN – KRISTIAN MÖLLER: Key to Successful Production of Complex ICT Business Services. 2006. ISBN 952-488-003-2 (Electronic working paper).
- W:398. PANU KALMI: The Disappearance of Co-operatives from Economics Textbooks. 2006. ISBN 952-488-005-9 (Electronic working paper).
- W:399. ARTO LAHTI: The New Industrial Organization (IO) Economics of Growth Firms in Small Open Countries like Finland. 2006. ISBN 952-488-006-7 (Electronic working paper).
- W:400. MARKO MERISAVO: The Effects of Digital Marketing Communication on Customer Loyalty: An Integrative Model and Research Propositions. 2006. ISBN-10: 952-488-009-1, ISBN-13: 978-952-488-009-1 (Electronic working paper).
- W:401. MARJUT LOVIO – MIKA KUISMA: Henkilöstöraportointi osana yhteiskuntavastuuraportointia. Yritysten nykykäytäntöjen kehittäminen. 2006. ISBN-10: 952-488-020-2, ISBN-13: 978-952-488-020-6. (Electronic working paper).
- W:402. PEKKA MALO: Multifractality In Nordic Electricity Markets. 2006. ISBN-10: 952-488-048-2, ISBN-13: 978-952-488-048-0. (Electronic working paper).
- W:403. MARI NYRHINEN: IT Infrastructure: Structure, Properties and Processes. 2006. ISBN-10: 952-488-049-0, ISBN-13: 978-952-488-049-7.
- W:404. JUSSI HAKANEN – YOSHIAKI KAWAJIRI – KAISA MIETTINEN – LORENZ T. BIEGLER: Interactive Multi-Objective Optimization of Simulated Moving Bed Processes using IND-NIMBUS and IPOPT. 2006. ISBN-10: 952-488-055-5, ISBN-13: 978-952-488-055-8.

Y-SARJA: HELSINKI SCHOOL OF ECONOMICS.
CENTRE FOR INTERNATIONAL BUSINESS RESEARCH. CIBR RESEARCH PAPERS.
ISBN 1237-394X.

- Y:8. REIJO LUOSTARINEN – MIKA GABRIELSSON: Globalization and Marketing Strategies of Born Globals in SMOPECS. 2004. ISBN 951-701-851-8.

Z-SARJA: HELSINKI SCHOOL OF ECONOMICS.
CENTRE FOR INTERNATIONAL BUSINESS RESEARCH. CIBR WORKING PAPERS. ISSN 1235-3931.

- Z:10. V.H. MANEK KIRPALANI – MIKA GABRIELSSON: Need for International Intellectual Entrepreneurs and How Business Schools Can Help. 2004. ISBN 951-791-852-6.
- Z:11. MIKA GABRIELSSON – PETER GABRIELSSON – ZUHAIR AL-OBAIDI – MARKKU SALIMÄKI – ANNA SALONEN: Globalization Impact on Firms and their Regeneration Strategies in High-tech and Knowledge Intensive Fields. 2006. ISBN-10: 952-488-021-0, ISBN-13: 978-952-488-021-3.

- Z:12. T.J. VAPOLA – PÄIVI TOSSAVAINEN — MIKA GABRIELSSON: Battleship Strategy: Framework for Co-opetition between MNCS and Born Globals in the High-tech Field. ISBN-10: 952-488-022-9, ISBN-13: 978-952-488-022-0.
- Z:13. V. H. MANEK KIRPALANI – MIKA GABRIELSSON: Further Conceptualization Regarding Born Globals. 2006. ISBN-10: 952-488-023-7, ISBN-13: 978-952-488-023-7.
- Z:14. MIKA GABRIELSSON – V. H. MANEK KIRPALANI: Globalization: What is New; Effective Global Strategies. 2006. ISBN-10: 952-488-059-8, ISBN-13: 978-952-488-059-6.
- Z:15. TOMMI PELKONEN – MIKA GABRIELSSON: Market Expansion and Business Operation Mode Strategies of Born Internationals in the Digital Media Field. 2006. ISBN-10: 952-488-058-X, ISBN-13: 978-952-488-058-9.

Kaikkia Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisusarjassa ilmestyneitä julkaisuja voi tilata osoitteella:

KY-Palvelu Oy
Kirjakauppa
Runeberginkatu 14-16
00100 Helsinki
Puh. (09) 4313 8310, fax (09) 495 617
Sähköposti: kykirja@ky.hse.fi

Helsingin kauppakorkeakoulu
Julkaisutoimittaja
PL 1210
00101 Helsinki
Puh. (09) 4313 8579, fax (09) 4313 8305
Sähköposti: julkaisu@hse.fi

All the publications can be ordered from

Helsinki School of Economics
Publications officer
P.O.Box 1210
FIN-00101 Helsinki
Phone +358-9-4313 8579, fax +358-9-4313 8305
E-mail: julkaisu@hse.fi